

İ Anabilim Dalında 9625020215 numaralı ÖZLEM HİÇ BİROL'UN
n "ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLAR.TUTARLILIK VE
LİLİK ACISINDAN BİR KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME
ESİ" konulu DOKTORA -TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü
Yönetmeliği'nin 10.Maddesi uyarınca 11.09.2001 SALI günü saat 15.00'de
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezininne*
İÇİ/OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
R. MERİH PAYA	Kabul	
R. NİHAT FALAY	Kabul	
R. RONA TURANLI	KABUL	
R. ZAFER TUNCA	Kabul	
R. KAYA ARDIÇ	Kabul	

**ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLAR:
TUTARLILIK VE GEÇERLİLİK AÇISINDAN
BİR KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME
DENEMESİ**

ÖZLEN HİÇ-BİROL

Doktora Tezi

**İstanbul Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi**

İstanbul - 2001

Doç Dr. Kaya Ardiç _____
Tez Danışmanı

Prof. Dr. Merih Paya _____

Prof. Dr. Nihat Falay _____

Prof. Dr. Rona Turanlı _____

Prof. Dr. Zafer Tunca _____
Jüri Üyeleri

tarafından onaylanarak doktora derecesine layık görölmüşür.

Tarih: 11.09.2001 Salı günü, Saat: 15:00 _____

**T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT TEORİSİ ANA BİLİM DALI**

DOKTORA TEZİ

**ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLAR:
TUTARLILIK VE GEÇERLİLİK AÇISINDAN
BİR KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME
DENEMESİ**

ÖZLEN HİÇ-BİROL

9625020215

Tez Danışmanı: Doç. Dr. KAYA ARDIÇ

İstanbul - 2001

ÖZ

ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLAR: TUTARLILIK VE GEÇERLİLİK AÇISINDAN BİR KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME DENEMESİ

Özlen Hiç-Birol

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kaya ARDIÇ

Tezimizin konusu, çağdaş makroekonomik okulların karşılaştırmalı bir analizine dayanarak, bunların gelişmiş ekonomiler (GÜ'ler) açısından geçerliliklerinin bir değerlendirmesidir.

Geleneksel Klasik Sistem'in bir uzantısı olan çağdaş Monetarist Okul'a göre ekonomi, uyarlanmış beklentiler yoluyla bir dönem sonra otomatik olarak ONRUD'a gelir.

Yine Geleneksel Klasik Sistem'in diğer bir uzantısı olan ve RBH'ye, piyasalarda TRŞ'nin varlığına ve fiyat ve ücretlerin tam esnekliğine dayanan çağdaş Yeni Klasik Okul'a göre ekonomi, hemen aynı dönem içinde otomatik olarak doğal işsizlik dengesine (ONRUD) gelir.

Ancak ekonometrik araştırmalar, uyarlanmış beklentiler ve RBH'yi kanıtlamadığı gibi, piyasalarda TRŞ'ye fazla rastlanmamaktadır. Ekonomilerin hemen veya çok kısa sürede ONRUD'a yöneldiği de gözlenmemektedir.

Temelini Keynesgil Sistem'den alan çağdaş Yeni Keynesgil İktisat esasta ABD'de, çağdaş Post-Keynesgil İktisat ise esas olarak İngiltere'de ortaya atılmıştır. Bu iki okulun ortak noktası, ekonominin KD'de EİD'e gelmesi sonucudur.

Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğunluğu, RHB'yi kabul etmekle beraber TRŞ'yi, fiyat ve ücretlerin tam esnekliğini reddederler ve ERŞ'ye, P ve W esneksizliğinin Keynesgil efektif talep yetersizliğine yol açmasına ve aynı zamanda piyasalarda koordinasyon eksikliğine dayanırlar. Histeresiz ve Etkinlik Ücreti modellerini benimseyenler dışında Yeni Keynesgil

iktisatçılar – Neo-Keynesgilleri de izleyerek- ekonominin UD’de ONRUD’a yöneleceğini kabul ederler.

Köklerini Keynes ve İngiltere’deki eski Ortodoks Keynesgillerden alan Post-Keynesgil iktisatçılar ise, RBH’yi reddederler ve bunun yerine heterojen beklentiler varsayımını kabul ederler. ERS’yi, piyasalar arası koordinasyon eksikliğini kabul etmekle beraber, EİD’in temel nedeni olarak Keynesgil belirsizliği ön plana çıkartırlar. Onlara göre ekonomi, ne KD’de ne de UD’de ONRUD’a yönelecektir.

Çağdaş Klasik okullara oranla çağdaş Keynesgil okullar, mikro ve makroekonomik tutarlılığı sağlamış olmaları yanında, GÜ’ler için daha gerçekçi ve geçerli gözükmetedirler. Bugün için Yeni Keynesgiller ise, Post-Keynesgillere oranla daha yaygındır.

ABSTRACT

MODERN MACROECONOMIC SCHOOLS: AN ATTEMPT AT COMPARISON AND EVALUATION WITH RESPECT TO THEIR CONSISTENCY AND RELEVANCE

by Özlen Hiç-Birol

Chairperson of Supervisory Committee: Assoc. Prof. Kaya ARDIÇ

The subject of our thesis is an evaluation, based on a comparative analysis, of the relevance of major modern macroeconomic schools to developed economies.

Based on the Traditional and Neo-Classical System, Monetarism argues that the economy would automatically come to natural rate of unemployment equilibrium (ANRUE) by means of the working of adjusted expectations.

Again based of the Traditional and Neo-Classical System, New Classical System, on the other hand, work with rational expectations hypothesis (REH), perfectly competitive (PC) markets, full flexibility of prices and wages. Hence New Classicals conclude that the economy would reach ANRUE immediately.

But econometric investigations do not prove the validity of adjusted expectations or REH; in actual world, we rarely meet PC markets. Neither do we observe that the economy attains ANRUE.

Of modern schools based on the Keynesian System, New Keynesian Economics flourished mainly in the USA and Post-Keynesian Economics mainly in the UK. Their common point is that they both accept that, in the short run, the economy may end up with less-than-full-employment equilibrium (LTFE) with no government intervention due to the lack of Keynesian effective demand.

The majority of New Keynesians accept REH but reject PC and they work with imperfectly competitive (IC) markets, price and wage inflexibilities giving rise to Keynesian inadequate demand and the assumption of lack of coordination between markets, also leading to ANRUE. Along with Neo-Keynesians, most New Keynesians except, however, those who accept Hysteresis and Efficiency Wage models, believe that in the long run the economy would tend towards ANRUE.

Post-Keynesians, who follow Keynes and Orthodox Keynesians more closely, reject REH and work with heterogenous expectations. They accept IC and coordination failures but emphasize that the main reason for LTFE is Keynesian uncertainty. For Post-Keynesians the economy would not evolve towards ANRUE in the long as well as the short run.

Compared to modern schools based on the Classical System, those based on the Keynesian System seem not only to have achieved consistency between macro and microeconomics but also more realistic and relevant for the developed economies. New Keynesians seem more widespread today compared to Post-Keynesians.

ÖNSÖZ

Tezimizin amacı, çağdaş makroekonomik okulların karşılaştırmalı bir analizine dayanarak bu okulların tutarlılıkları ve gelişmiş ülkeler için geçerlilikleri açısından bir değerlendirmesini yapmaktır.

Tezimizde Geleneksel Klasik Sistem'e dayanan Monetarizm ve Yeni Klasik Okul ile Keynesgil Sistem'e dayanan Yeni Keynesgil İktisat ve Post-Keynesgil İktisat ele alınmış; fakat bir okul düzeyine çıkmamış olan Arz Yönlü İktisat ve Laffer eğrisi üzerinde durulmamıştır.

Bu amaçla çağdaş makroekonomik okulların temellerini oluşturan Geleneksel Klasik Sistem ve Keynesgil Sistem ile bu iki temel sistemi bağdaştıran Neo-Klasik Sentez ve Neo-Keynesgil Sistem hakkında temel ve özet bilgileri izleyerek, tüm sözü geçen çağdaş makroekonomik okullar, başlıca varsayımları ve ulaştıkları sonuçlar bakımından, karşılaştırmalı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Bu inceleme, tezimizin 4.Bölümü'ndeki değerlendirmelerimize bir temel oluşturmuştur.

Çağdaş makroekonomik okullarla ilgili yeterli bilgi veren Türkçe literatür ve yine Türkçe bilimsel makale sayısı çok yetersizdir. Dolayısıyla, tezimizin 2. ve 3.Bölümleri bir yan ürün olarak bu boşluğun kapanmasına katkıda bulunabilir.

Tezimizde başlıca çağdaş makroekonomik okulların tutarlılık açısından değerlendirilmesi, özellikle makroekonomik analizlerin mikroekonomik temellere dayanıp dayanmadığını araştırmakla sınırlandırılmıştır.

Çağdaş makroekonomik okulların GÜ'ler için geçerlilik açısından değerlendirilmesi ise, hem her bir okulun temel varsayımlarının hem de vardıkları sonuçların ne derecede geçerli olduğuna göre yapılmıştır. Bugüne kadar başlıca varsayımların ekonometrik araştırmaları ve çeşitli gözlemler yayınlanmış bulunmaktadır. Yine farklı okulların vardıkları sonuçların ve önerdikleri politikaların uygulanması sonucunda ortaya

ıkacak olumlu veya olumsuz gelişmeler hakkında da oldukça geniş gözlemler vardır. Değerlendirmelerimiz, bu ekonometrik araştırmalar ve gözlemlere dayandırılmıştır.

Ancak, bu konuda bugün için kesin bir karara varmak oldukça zordur. Çünkü konuyu, doğal ilimlerde olduğu gibi, kontrollü deneylerle tek bir sonuca bağlamak çok zor olduğu için, gelişmiş ülke iktisatçıları arasında dahi farklı sonuçlara varan farklı ekonometrik araştırmalara ve farklı değerlendirmelere rastlanmaktadır. Ayrıca çağdaş okullarda, özellikle çağdaş Keynesgil okullarda, henüz son söz söylenmiş değildir ve bu okullar devamlı gelişme durumundadır.

Tezimizde çağdaş makroekonomik okulların gelişen ülkeler (AGÜ) açısından geçerliliği ise, bilerek dışarıda tutulmuştur. Çünkü tüm makroekonomik okullarla ilgili literatür – evrensel olmak iddiası taşıyanlar da dahil- esasta örnek olarak gelişmiş ekonomileri temel almıştır ve ekonometrik araştırmalar da bu ülkeler için tam olmasa bile daha doyurucu sayılabilir. AGÜ’lerle ilgili Kalkınma Ekonomisi literatüründe de, makroekonomik okullara gönderme yeterli değildir. Bu durumda, bu okulların veya herhangi birinin AGÜ’ler için geçerliliği ayrı bir tez veya araştırma konusu olabilir.

Tezimizin hazırlanmasında devamlı eleştiri ve katkılarıyla beni yönlendiren tez danışmanım ve değerli hocam Doç. Dr. Kaya Ardıç’a, makroekonomi konusundaki bilgilerinden yararlandığım değerli hocalarım Prof. Dr. Merih Paya ve Prof. Dr. Zafer Tunca’ya, yine tezimin tümünü eleştirerek yönlendiren sevgili babam – ama en zor hocam- Prof. Dr. Mükerrerem Hiç’e ve beni kariyerimin devamı konusunda destekleyerek tezimi hızlandırmama yardımcı olan Prof. Dr. Necati Mumcu’ya teşekkürü bir borç bilirim. Beni akademik kariyerim konusunda en fazla destekleyen eşim Fatih Ergün Birol’a ve bana örnek olan annem Prof. Dr. Süreyya Hiç’e ayrıca teşekkür ederim. En özel teşekkürlerimi ise, tez çalışmalarım sırasında yaşlarından umulmayacak bir olgunluk ve fedakarlık gösteren sevgili bebeklerim Eda Begüm ve Ece Süreyya’ya sunmak isterim...

Özlen Hiç-Birol

İÇİNDEKİLER

ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLAR: TUTARLILIK VE GEÇERLİLİK AÇISINDAN BİR KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME DENEMESİ

Sayfa No.

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	vi
ŞEKİLLER.....	xvi
KISALTMALAR.....	xviii
GİRİŞ	1

BÖLÜM 1

MODERN MAKROEKONOMİK YAKLAŞIMLARIN İKİ TEMEL KAYNAĞI: GELENEKSEL KLASİK VE KEYNESGİL SİSTEM; NEO-KLASİK SENTEZ

1.1. GELENEKSEL KLASİK SİSTEM'İN BİRİNCİ DÖNEMİ:	
KLASİK SİSTEM	12
1.1.1. Klasik Sistem'in Doğuşu ve Yaygınlaşması	13
1.1.2. Klasik Sistem ve Otomatik Tam İstihdam Dengesi: OTİD.....	15
1.1.3. Klasik Sistem'de Makro Denge.....	17
1.1.3.1. Serbest Piyasa Kuramı.....	17
1.1.3.2. J.B. Say'ın Mahreçler Kanunu	18
1.1.3.3. Miktar Kuramı, Paranın Tarafsızlığı ve Dikotomi	19
1.1.3.4. Klasik Sistem'de Büyüme	20
1.1.4. Klasik Sistem'de Para ve Maliye Politikaları	21
1.1.4.1. Para Politikası Önerileri	21
1.1.4.2. Maliye Politikası Önerileri.....	21
1.1.5. Karşılaşılan Sorunlar ve Devlet Müdahaleleri	22
1.1.5.1. Karşılaşılan Sorunlar	22
1.1.5.2. Devlet Müdahaleleri.....	23
1.1.5.2.1. Emek Piyasasına Müdahale	23
1.1.5.2.2. Tarım Sektörüne Müdahale.....	24
1.1.5.2.3. Dış Ticarete Müdahale	24
1.1.6. Klasik Sistem'in Gözden Düşmesi.....	25
1.1.6.1. İşsizlik Sorunu.....	25
1.1.6.2. Konjonktür Dalgalanmaları Sorunu	26

1.2. KEYNESGİL SİSTEM: KEYNESGİL DEVRİM.....	27
1.2.1. Keynes'in Sisteminin Doğuşu ve Yaygınlaşması.....	27
1.2.2. Keynes'in Sistemi ve Eksik İstihdam Dengesi: EİD	29
1.2.3. Yeni Makroekonomik Parametreler.....	31
1.2.3.1. Atıl Para Talebi	32
1.2.3.2. Reel Tüketim ve Reel Tasarruf	32
1.2.3.3. Yatırımların Marjinal Etkinliği	32
1.2.3.4. Emek Piyasası	32
1.2.3.5. Para Piyasası	33
1.2.3.6. Dış Ekonomik İlişkiler.....	34
1.2.4. Keynes'in Sisteminde Makro Denge.....	34
1.2.5. Keynes'in Sisteminde Para ve Maliye Politikaları	35
1.2.6. Keynes'in Sisteminin Gelişmesi ve Keynesgil Sistem.....	36
1.2.6.1. Phillips'in Eleştirisi ve PE Analizinin Keynesgil Sistem'e Katılması	36
1.2.6.2. Keynesgil Sistem'de Makro Denge	39
1.2.6.3. Monetarizm'de UDPE ve KDPE ve Bunların Keynesgil Sistem'e Katılması	42
1.2.6.4. IS-LM Analizi ile Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği	44
1.2.6.5. Friedman'ın Para ve Maliye Politikalarının Etkinliğiyle İlgili Eleştirisi.....	51
1.2.7. Keynesgil Sistem'in Akademik Çevrelerde Gözden Düşmesi	52
1.2.7.1. Birinci Dünya Savaşı ve Büyük Dünya Buhranı Sonrasında Avrupa'nın Durumu	52
1.2.7.1.1. Siyasi Buhran.....	53
1.2.7.1.2. Ekonomik Buhran	53
1.2.7.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Avrupa'nın Durumu	53
1.2.7.2.1. Ekonomik Tedbirler.....	54
1.2.7.2.2 Siyasi Tedbirler	55
1.2.5.3. Yetmişli Yıllarda Keynesgil Sistem'in Gözden Düşmesi	56
1.3. GELENEKSEL KLASİK SİSTEMİN İKİNCİ DÖNEMİ:	
NEO-KLASİK SİSTEM	60
1.3.1. Neo-Klasik Sistem'in Doğuşu ve Yaygınlaşması.....	61
1.3.2. Neo-Klasik Sistem ve OTİD.....	62
1.3.3. Neo-Klasik Sistem'de Makro Denge	63
1.3.3.1. Makro Denge'nin Varsayımları.....	63
1.3.3.2. IS-LM Analizi ile Makro Denge	64
1.3.3.3. AD-AS Analizi ile Makro Denge	65
1.3.4. Neo-Klasik Sistem'de Para ve Maliye Politikaları.....	67
1.3.4.1. Para Politikası Önerileri	67
1.3.4.2. Maliye Politikası Önerileri.....	68

1.4. NEO KLASİK SENTEZ: AKADEMİK ATEŞKES	69
1.4.1. Neo-Klasik Sentez'in Doğuşu ve Yaygınlaşması.....	69
1.4.2. Neo-Klasik Sentez ve OTİD-EİD'in Bağdaştırılması	72
1.4.3. Karşılaştırmalı Olarak Neo-Klasik Sentez'de Makro Denge.....	72
1.4.3.1. Makro Denge'nin Varsayımları.....	72
1.4.3.2. IS-LM Analizi ile Makro Denge	74
1.4.3.2.1. Keynesgil Reel Balans Etkisi.....	77
1.4.3.2.2. Pigou Etkisi (Likit Servetin Reel Değeri).....	77
1.4.3.2.3. Dinamik Etkiler.....	78
1.4.3.3. Dörtlü Kadran Analizi ile Makro Denge	79
1.4.4. Neo-Klasik Sentez'da Para ve Maliye Politikaları.....	80

BÖLÜM 2

GELENEKSEL KLASİK SİSTEM'E DAYALI ÇAĞDAŞ MAKRO OKULLAR: MONETARİZM VE YENİ KLASİK OKUL

2.1. MONETARİZM: MONETARİST KARŞI-DEVİRİM	82
2.1.1. Monetarizm'in Doğuşu ve Yaygınlaşması.....	82
2.1.2. Monetarizm ve Otomatik Doğal İşsizlik Oranı Dengesi: ONRUD.....	84
2.1.3. Monetarizm'de Makro Denge.....	84
2.1.3.1. Makro Denge'nin Varsayımları.....	84
2.1.3.2. Milton Friedman'da Miktar Kuramı	85
2.1.3.2.1. Para Arzı ve Miktar Kuramı.....	88
2.1.3.2.2. Para Talebi ve Miktar Kuramı	88
2.1.3.3. NRU, UDPE ve KDPE ve Uyarlanmış Beklentiler.....	91
2.1.3.4. AD-AS Analizi ile Makro Denge	93
2.1.4. Monetarizm'de Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği	94
2.1.5. Monetarizm'in Gözden Düşmesi	98
2.2. YENİ KLASİK OKUL: KARŞI-DEVİRİM.....	100
2.2.1. Yeni Klasik Okul'un Doğuşu ve Yaygınlaşması	100
2.2.2. Yeni Klasik Okul'un Temel Varsayımları.....	102
2.2.2.1. Rasyonel Beklentiler Hipotezi: RBH	102
2.2.2.2. Tam Esnek Fiyatlar ve Ücretler ve ONRUD Sonucu	103
2.2.2.3. Varsayımlarla İlgili Sorular.....	104
2.2.2.4. Varsayımların Önem Derecesi.....	105
2.2.3. Yeni Klasik Okul'un Metodolojisi.....	106
2.2.4. Yeni Klasik Okul ve ONRUD.....	107
2.2.5. Yeni Klasik Okul'da Makro Denge.....	107
2.2.5.1. AD-AS Analizi ile Makro Denge	107
2.2.5.2. NRU	108
2.2.5.3. Phillips Eğrisi	109

2.2.5.4. Yeni Klasik Okul'da Konjonktür Kuramı	109
2.2.6. Yeni Klasik Okul'da Para ve Maliye Politikaları	110
2.2.7. Yeni Klasik Okul'un Gözden Düşmesi.....	111

BÖLÜM 3

KEYNESGİL SİSTEM'E DAYALI ÇAĞDAŞ MAKRO OKULLAR: YENİ KEYNESGİL VE POST-KEYNESGİL İKTİSAT

3.1. YENİ KEYNESGİL İKTİSAT.....	115
3.1.1. Yeni Keynesgil İktisat'ın Doğuşu ve Yaygınlaşması	115
3.1.2. Yeni Keynesgil İktisat ve EİD	119
3.1.3. Yeni Keynesgil İktisat'ın Temel Varsayımları.....	120
3.1.3.1. Rasyonel Beklentiler Hipotezi: RBH	120
3.1.3.2. Fiyat ve Ücret Esneksizliği: EİD	121
3.1.3.3. Varsayımların Önem Derecesi.....	122
3.1.4. Yeni Keynesgil İktisat'ın Metodolojisi.....	122
3.1.5. Yeni Keynesgil İktisat'ta Makro Denge.....	124
3.1.6. Yeni Keynesgil İktisat'ta Kısa Dönem ve Uzun Dönem için Farklı Politika Önerileri.....	125
3.2. YENİ KEYNESGİL MODELLERDEN BAZI ÖRNEKLER.....	130
3.2.1. Yeni Keynesgil Modellerin Bir Sınıflandırması	130
3.2.1.1. Piyasalarda ERŞ'ye Dayanan “Fiyat ve Ücret Esneksizlikleri” (<i>Price and Wage Inflexibilities</i>).....	131
3.2.1.1.1. “Mönü (veya Katalog) Maliyetleri” (<i>Menu Costs</i>)	131
3.2.1.1.2. “Fiyat ve Ücretlerin Sendeleme” (<i>Staggering of Prices and Wages</i>)	132
3.2.1.1.3. “Yanlış Fiyatlandırmalar” (<i>Wrong Pricing</i>)	132
3.2.1.2. “Fiyatların Hareketsizliği” (<i>Inertia</i>).....	132
3.2.1.3. “Piyasalar arası Koordinasyon Eksikliği” (<i>Coordination Failures</i>)	133
3.2.1.4. “Etkinlik Ücreti” (<i>Efficiency Wages</i>)	133
3.2.1.5. “Histeresiz” (<i>Hysteresis</i>).....	134
3.2.2. Seçilmiş Modeller.....	135
3.2.2.1. Fiyat ve Ücret Esneksizliği Modelleri	135
3.2.2.1.1. Mönü Maliyetleri Modeli ve Bu Modelin Bir Eleştirisi	135
3.2.2.1.2. Fiyat ve Ücretlerin Sendeleme Modelleri.....	141
3.2.2.1.3. Yanlış Fiyatlandırmalar.....	142
3.2.2.2. Piyasalar Arası Koordinasyon Eksikliği Modeli.....	142
3.2.2.3. Etkinlik Ücreti Modeli.....	143
3.2.2.4. Histeresiz Modelleri ve Arkasındaki Varsayımlar.....	147
3.2.2.4.1. “Beşeri Sermayenin (<i>Human Capital</i>) Değişmesi”; ya da alternatif bir terimle “İstihdam Süresi (<i>Duration</i>)” ile Açıklama	148

3.2.2.4.2. Bir Kısım “Sermayenin Hurdaya Çıkarılması” (<i>Capital Scrapping</i>) ile Açıklama	149
3.2.2.4.3. “Üyelik” Modeli (<i>Membership Model</i>) veya “İçeridekiler - Dışarıdakiler” Modeli (<i>Insider - Outsider Model</i>) ile Açıklama	149
3.3. POST-KEYNESGİL İKTİSAT	150
3.3.1. Post-Keynesgil İktisat’ın Doğuşu ve Yaygınlaşması	150
3.3.2. Post-Keynesgil İktisat ve EİD	154
3.3.3. Post-Keynesgil İktisat’ın Temel Varsayımları.....	154
3.3.3.1. Belirsizlik.....	154
3.3.3.2. Heterojen Beklentiler.....	155
3.3.3.3. Tarihsel Zaman.....	156
3.3.3.4. Geçmişin Değiştirilememesi	157
3.3.3.5. Paranın Önemi.....	157
3.3.3.6. Yatırımların Değişkenliği	157
3.3.3.7. Politik ve Ekonomik Kurumlar	158
3.3.3.8. Politika Uygulamaları Konusundaki İyimserlik	160
3.3.4. Post-Keynesgil İktisat’ın Metodolojisi	161
3.3.5. Post-Keynesgil İktisat’ın Bir Değerlendirmesi	164
3.4. POST-KEYNESGİL BİR MAKRO MODEL DENEMESİ.....	166
3.4.1. Modelin Blok ve Denklemleri	167
3.4.2. Modelin Yorumu	173
3.4.2.1. Modeldeki Post-Keynesgil Metodoloji ve Varsayımlar	175
3.4.2.2. Modelin Teknik Özellikleri.....	176
3.4.3. Modelin Akım Tablosu.....	177

BÖLÜM 4

BAŞLICA MAKROEKONOMİK OKULLARIN TUTARLILIK VE GEÇERLİLİKLERİ

4.1. BAŞLICA MAKROEKONOMİK OKULLARIN METODOLOJİLERİ, VARSAYIMLARI, ULAŞTIKLARI MAKRO DENGİ VE SONUÇLARI.....	179
4.1.1. Klasik Sistem	180
4.1.1.1. Metodoloji ve Varsayımlar.....	180
4.1.1.1.1. Metodoloji	180
4.1.1.1.2. Temel Varsayımlar	180
4.1.1.1.3. Ek Varsayım.....	181
4.1.1.2. Makro Denge (OTİD) ve Başlıca Özellikleri.....	181
4.1.1.2.1. Makro Denge (OTİD)	181
4.1.1.2.2. Makro Dengenin Özellikleri	181
4.1.1.2.3. İşsizlik ve Konjonktür Dalgalanmaları.....	182

4.1.1.3. Ekonomik Rejim: Para ve Politika Politikaları.....	182
4.1.1.3.1. Maliye Politikası.....	183
4.1.1.3.2. Para Politikası.....	183
4.1.2. Keynes'in Sistemi ve Keynesgil Sistem.....	184
4.1.2.1. Metodoloji ve Varsayımlar.....	184
4.1.2.1.1. Metodoloji	184
4.1.2.1.2. Temel Varsayımlar	184
4.1.2.1.3. Ek Varsayımlar	185
4.1.2.2. Makro Denge (EİD) ve Başlıca Özellikleri	185
4.1.2.2.1. Makro Denge (EİD).....	185
4.1.2.2.2. Makro Dengenin Özellikleri	185
4.1.2.2.3. Konjunktür Dalgalanmalarının Açıklaması.....	186
4.1.2.3. Ekonomik Rejim: Para ve Maliye Politikaları.....	186
4.1.2.3.1. Para Politikası.....	187
4.1.2.3.2. Maliye Politikası.....	187
4.1.2.3.3. Tam İstihdam Hedefi, İnce Ayar, Kaba Ayar.....	188
4.1.2.4. Sosyal Politika	188
4.1.3. Neo-Klasik Sistem.....	189
4.1.3.1. Metodoloji ve Varsayımlar.....	189
4.1.3.1.1. Metodoloji	189
4.1.3.1.2. Temel Varsayımlar	189
4.1.3.2. Makro Denge (OTİD) ve Başlıca Özellikleri.....	189
4.1.3.2.1. Makro Denge (OTİD)	189
4.1.3.2.2. Makro Dengenin Özellikleri	189
4.1.3.2.3. Konjunktür Dalgalanmaları	190
4.1.3.3. Ekonomik Rejim: Para ve Maliye Politikaları.....	190
4.1.4. Neo-Klasik Sentez.....	190
4.1.4.1. Metodoloji ve Varsayımlar.....	190
4.1.4.1.1. Metodoloji	190
4.1.4.1.2. Temel Varsayımlar	190
4.1.4.2. Makro Denge (UD'de OTİD) ve Başlıca Özellikleri	191
4.1.4.2.1. Makro Denge (UD'de OTİD).....	191
4.1.4.2.2. Konjunktür Dalgalanmaları	191
4.1.4.2.3. OTİD'den Sapmalar ve EİD	191
4.1.4.3. Ekonomik Rejim: Para ve Maliye Politikaları.....	191
4.1.5. Monetarizm.....	192
4.1.5.1. Metodoloji ve Varsayımlar.....	192
4.1.5.1.1. Metodoloji	192
4.1.5.1.2. Temel Varsayımlar	192
4.1.5.2. Makro Denge (Bir Sonraki Dönemde OTİD) ve Başlıca Özellikleri.....	192
4.1.5.2.1. Makro Denge (Bir Sonraki Dönemde OTİD)	192

	<i>Sayfa No.</i>
4.1.5.2.2. Makro Dengenin Özellikleri	193
4.1.5.2.3. Konjonktür Dalgalanmalarının Açıklaması.....	193
4.1.5.3. Ekonomik Rejim: Para ve Maliye Politikaları.....	193
4.1.5.3.1. Maliye Politikası.....	193
4.1.5.3.2. Para Politikası.....	193
4.1.5.4. Sosyal Politika	193
4.1.6. Yeni Klasik Okul	194
4.1.6.1. Metodoloji ve Varsayımlar.....	194
4.1.6.1.1. Metodoloji	194
4.1.6.1.2. Temel İki Varsayım.....	195
4.1.6.1.3. Ek Varsayım.....	196
4.1.6.2. Makro Denge (ONRUD) ve Başlıca Özellikleri.....	196
4.1.6.2.1. Makro Denge (ONRUD).....	196
4.1.6.2.2. Konjonktür Dalgalanmalarının Açıklaması.....	196
4.1.6.2.3. Sosyal Gruplar Arasında Uyum.....	196
4.1.6.3. Ekonomik Rejim Para: Para ve Maliye Politikaları	197
4.1.7. Yeni Keynesgil İktisat	197
4.1.7.1. Metodoloji ve Varsayımlar.....	197
4.1.7.1.1. Metodoloji	197
4.1.7.1.2. Temel Varsayımlar	198
4.1.7.2. Makro Denge (EİD) ve Başlıca Özellikleri	199
4.1.7.2.1. KD'de Makro Denge (EİD)	199
4.1.7.2.2. Konjonktür Dalgalanmalarının Açıklaması.....	199
4.1.7.3. Ekonomik Rejim: Para ve Maliye Politikaları.....	200
4.1.8. Post-Keynesgil İktisat	201
4.1.8.1. Metodoloji ve Varsayımlar.....	201
4.1.8.1.1. Metodoloji	201
4.1.8.1.2. Temel Varsayımlar	201
4.1.8.2. Makro Denge (EİD) ve Başlıca Özellikleri	203
4.1.8.3. Ekonomik Rejim: Para ve Maliye Politikaları.....	204
4.2. ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLARIN KARŞILAŞTIRMASININ TABLO BİÇİMİNDE ÖZETİ.....	205
4.2.1. Varsayımları Açısından	205
4.2.2. Metodolojileri ve Ek Varsayımları Açısından.....	207
4.2.3. Vardıkları Sonuçlar Açısından.....	209
4.3. ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLARIN TUTARLILIĞI VE GEÇERLİLİĞİ	210
4.3.1. Tutarlılık ve Geçerlilik Ölçütleri	210
4.3.2. Başlıca Makroekonomik Okulların Geçerliliği	215

4.3.2.1. Geleneksel Klasik Sistem, Keynesgil Sistem, Neo-Klasik Sistem ve Neo-Klasik Sentez	215
4.3.2.1.1. Geleneksel Klasik Sistem.....	215
4.3.2.1.2. Keynesgil Sistem	217
4.3.2.1.3. Neo-Klasik Sistem	220
4.3.2.1.4. Neo-Klasik Sentez ve Pigou Etkisi.....	221
4.3.2.2. Monetarizm ve Yeni Klasik Okul	222
4.3.2.2.1. Monetarizm.....	223
4.3.2.2.2. Yeni Klasik Okul.....	227
4.3.2.3. Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat	231
4.3.2.3.1. Yeni Keynesgil İktisat	231
4.3.2.3.2. Post-Keynesgil İktisat.....	235
4.4. ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLARIN “STİLİZE FİİLİ GELİŞMELER” (<i>STYLIZED FACTS</i>) AÇISINDAN DEĞERLENDİRMESİ..	240
4.4.1. Stilize Fiili Gelişmelerin Belirlenmesi.....	240
4.4.2. Tutarlılık Değerlendirmesi ve Stilize Fiili Gelişmeler.....	241
4.4.3. Geçerlilik Değerlendirmesi ve Stilize Fiili Gelişmeler.....	242
SONUÇ YERİNE	246
BİBLİYOGRAFYA.....	261
ÖZGEÇMİŞ.....	267

ŞEKİLLER VE TABLOLAR

KLASİK SİSTEM

1. Şekil 1.1.1: Emek Piyasası Dengesi 18

KEYNES'İN SİSTEMİ

2. Şekil 1.2.1: Keynesgil Çarpraz 36
3. Şekil 1.2.2: IS-LM ve AD-AS Dengeleri 36
4. Şekil 1.2.3: PE Analizi 39

KEYNESGİL SİSTEM

5. Şekil 1.2.4: Keynesgil Çarpraz 40
6. Şekil 1.2.5: IS-LM ve AD-AS Dengeleri 40
7. Şekil 1.2.6: AD-AS Dengesi 42
8. Şekil 1.2.7: KDPE ve UDPE Analizi ile Politikaların Etkileri 44
9. Şekil 1.2.8: AD-AS Analizi ile Politikaların Etkileri 45
10. Şekil 1.2.9: IS Eğrisi 48
11. Şekil 1.2.10: LM Eğrisi 50
12. Şekil 1.2.11: IS-LM Dengesi 51
13. Şekil 1.2.12: IS-LM Analizi ile Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği 52

NEO-KLASİK SİSTEM

14. Şekil 1.3.1: IS-LM Dengesi 65
15. Şekil 1.3.2: AD-AS Dengesi 66
16. Şekil 1.3.3: AD-AS Dengesi ve Politikaların Etkileri 67

NEO-KLASİK SENTEZ

17. Şekil 1.4.1: Keynesgil Sistem'de IS-LM Dengesi 74
18. Şekil 1.4.2: Neo-Klasik Sentez'de IS-LM Dengesi 75
19. Şekil 1.4.3: Kısa Dönem IS-LM Dengesinden Uzun Dönem IS-LM Dengesine Geçiş 76
20. Şekil 1.4.4: Dörtlü Kadran Analizi ile Makro Denge 79

MONETARİZM

21. Şekil 2.1.1: Uyarlanmış Beklentilerle KDPE ve UDPE Analizi 91
22. Şekil 2.1.2: AD-AS Dengesi ve Politikaların Etkileri 93
23. Şekil 2.1.3: IS-LM Analizi ile Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği 94
24. Şekil 2.1.4: IS-LM Dengesi ve Politikaların Etkileri 96

YENİ KLASİK OKUL

25. Şekil 2.2.1: AD-AS Dengesi ve Politikaların Etkileri (KD ve UD) 107

26. Şekil 2.2.2: Klasik ve Çağdaş Klasik Okullarda Konjonktür-Ücret Seyri	112
27. Şekil 2.2.3: Keynesgil ve Çağdaş Keynesgil Okullarda Konjonktür-Ücret Seyri	113
YENİ KEYNESGİL İKTİSAT	
28. Şekil 3.2.1: Mönü Maliyetleri Modeli: ERŞ Altında Firma Dengesi	136
29. Şekil 3.2.2: Mönü Maliyetleri Modeli: ERŞ Altında Firma Kar Analizi	137
POST-KEYNESGİL İKTİSAT	
Tablo 3.4 – I: Post-Keynesgil Model: Akım Tablosu	177
ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLARIN KARŞILAŞTIRMASI	
Tablo 4.2 – I: Varsayımların Karşılaştırması	206/207
Tablo 4.2 – II: Metodolojilerinin ve Ek Varsayımlarının Karşılaştırması	208/209
Tablo 4.2 – III: Sonuçlarının Karşılaştırması	210

KISALTMALAR

TRŞ: Tam Rekabet Şartları

ERŞ: Eksik Rekabet Şartları

NRU: Doğal İşsizlik Oranı (*natural rate of unemployment*)

OTİD: Otomatik Tam İstihdam Dengesi

EİD: (Keynesgil Efektif Talep yetersizliğinden doğan) Eksik İstihdam Dengesi

ONRUD: Otomatik Doğal İşsizlik Oranı (*NRU*) Dengesi (*NRU: natural rate of unemployment*)

MPPL: Emegın Marjinal Fiziki Verimliliğı

MPPC: Sermayenin Marjinal Fiziki Verimliliğı

KD: Kısa Dönem

UD: Uzun Dönem

PE: Phillips Eğrisi

UDPE: Uzun Dönem Phillips Eğrisi

KDPE: Kısa Dönem Phillips Eğrileri

RBH: Rasyonel Beklentiler Hipotezi (*REH: Rational Expectations Hypothesis*)

SFG: Stilizize Fiili Gelişmeler (*Stylized Facts*)

IS: Reel Yatırım-Tasarruf Eşitliğini veren geometrik yer

LM: Reel Para Arzı ve Talebi Eşitliğini veren geometrik yer

AD: Toplam Talep Eğrisi

AS: Toplam Arz Eğrisi

DD: Talep

SS: Arz

D_L: Emel Talebi

S_L: Emek Arzı

P: Fiyatlar Genel düzeyi

N: İstihdam düzeyi

W: Nominal Ücret düzeyi

w: Reel Ücret düzeyi

Y: Nominal Gelir düzeyi

y: Reel Gelir düzeyi

r: Faiz oranı

t: Reel Vergi düzeyi

g: Reel Kamu Harcamaları düzeyi

AGÜ: Az Gelişmiş Ülke (Gelişen Ülke)

GÜ: Gelişmiş Ülke

GSMH: Gayri Safı Milli Hasıla

OPEC: Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (*Organization of Petroleum Exporting Countries*)

AER: American Economic Review

JEL: Journal of Economic Literature

JPE: Journal of Political Economics

JPKE: Journal of Post Keynesian Economics

NBER: National Board of Economic Research

QJE: Quarterly Journal of Economics

GİRİŞ

Tezimizin konusu, çağdaş başlıca makroekonomik okulları veya yaklaşımları, seçilmiş modellerin yardımıyla ve karşılaştırmalı olarak incelemek, bu yaklaşımların geçerliliklerini araştırmak ve değerlendirmektir. “Geçerlilik” ölçütleri olarak, matematiksel ve mantıksal tutarlılıktan çok, gerçeklere uygun olma, gerçekleri açıklayabilme, gelecekle ilgili doğru tahmin yürütebilme ve doğru, sorunları çözebilen veya hafifleten politika önerileri verebilme özellikleri esas alınmakta ve ağırlık verilmektedir.

Modern makroekonomik okulların veya yaklaşımların temelinde ya OTİD veren **Geleneksel Klasik Sistem** ya da EİD veren **Keynesgil Sistem** yatmaktadır. Bu nedenle tezimizin 1.Bölümü’nde önce bu iki temel makroekonomik sistem ana hatlarıyla sunulmaktadır.

Geleneksel Klasik Sistem’in ilk dönemini oluşturan **Klasik Sistem** özellikle işsizlik, depresyon ve konjonktür dalgalanmaları sorunlarını çözemediği için 1929-34 Büyük Dünya Buhranı’ndan sonra gözden düşmüş, 1936’dan itibaren “*General Theory*,1936” ile **Keynes’in Sistemi** ve daha sonra **Keynesgil Sistem** gerek akademik çevrelerde gerek uygulama ve ekonomi politikaları alanında egemen olmuştur. Akademik çevrelerde bu egemenlik 70’li yıllara kadar sürmüştür. Keynes birçok yeni makroekonomik parametreler ve parametreler arası ilişkiler getirerek EİD gibi, tamamen farklı bir sonuca vardığı için bu olgu “**Keynesgil Devrim**” (*Keynesian Revolution*) olarak nitelendirilmiştir.

Keynesgil Sistem, Keynes’in Sistemine yapılan eleştiriler ve ortaya atılan PE, UDPE ve KDPE, para ve maliye politikalarının karşılaştırmalı etkinliği gibi yeni görüşler karşısında önemli düzeltmeler görmüş, fakat Keynes’in vurguladığı temel sonuç olan EİD değişmemiştir.

Tezimizin 1.Bölümü’nde Keynes’in Sisteminin ortaya çıkışını izleyen yıllarda Keynesgil makroekonomik parametreleri kullanmakla beraber, Keynesgil Sistem’dekinden farklı bazı varsayımlar sonucunda yine OTİD veren ve Geleneksel Klasik Sistem’in ikinci dönemini oluşturan **Neo-Klasik Sistem** verilmektedir.

Tezimizin 1.Bölümü’de ayrıca Neo-Klasik Sistem ile Keynesgil Sistem taraftarları arasında bir “akademik ateşkes” niteliğinde olan **Neo-Klasik Sentez** ve **Neo-Klasik Sentezci Keynesgil Yaklaşım** (diğer adıyla **Neo-Keynesgil Yaklaşım**) kısaca ele alınmaktadır.

Neo-Klasik Sentezci Keynesgiller, ekonominin KD’de sık sık EİD verebileceğini ve bu sorunun en iyisi Keynesgil para ve maliye politikaları yoluyla düzeltilmesinin gerekeceğini savunurlar. Bu anlamda, Neo-Klasik Sentezci Keynesgiller, KD’de ve kısa dönem uygulama alanında Keynesgil Sistem’i esas kabul ederler; fakat UD’de ekonominin Neo-Klasik Sentez analizi çerçevesinde OTİD’e yöneleceğini, yani kuramda ise Geleneksel Klasik Sistem’i kabul ederler.

Bu yönden bakıldığında, İngiltere’de J.R. Hicks ve James Meade, ABD’de ise Paul Samuelson, James Tobin, Robert Solow, Franco Modigliani gibi birçok tanınmış iktisatçı **Neo-Keynesgil** veya bugün yaygınlaşan tanımlamaya göre **Sentezci Keynesgil** kategorisine dahil edilirler.

Buna karşın İngiltere’de, çoğu gençken Keynes’in yanında olan ve Keynesgil Sistem’in temel varsayım ve sonuçlarına bağlı kalan, Keynes’in belirsizlik ve beklentilerde yanılma varsayımlarında ve özellikle ekonominin hiçbir zaman kendiliğinden OTİD’e ulaşamayacağına ısrar eden iktisatçılar ise, **Köktenci Keynesgiller** (*Fundamentalist Keynesians*) veya **Ortodoks Keynesgiller** (*Orthodox Keynesians*) olarak adlandırılmaktadır. Bunların başlıca temsilcileri Joan Robinson, M. Kalecki, N. Kaldor ve Roy Harrod’dur. 1.Bölüm’de bu okullara veya gruplara da kısaca değinilmektedir.

Tezimizde Keynesgil Sistem’i, Neo-Klasik Sistem’i ve Neo-Klasik Sentez’i incelerken para, mal ve emek piyasalarının ayrıntılarına inilmekten çok, bu sistemleri ve sonuçlarını özetleyen analizler kullanılmaktadır. Buna göre Keynesgil Sistem, “Keynesgil Çapraz” (*Keynesian Cross*) yanında Hicks’in getirdiği IS-LM eğrileri ve aynı zamanda modern analizlerde kullanılan AD-AS eğrileri yardımıyla temsil edilmekte, ayrıca Keynes için KDPE ve UDPE verilmektedir. Neo-Klasik Sistem yine IS-LM ve AD-AS eğrileri yardımıyla verilmekte, Neo-Klasik Sentez ise, IS-LM eğrileri ile temsil edilmesi için, üretim

fonksiyonu ve emek arz ve talebini de içeren dört kadranlı analiz aletinden yararlanılmaktadır.

70'li yıllarda, petrol fiyatlarının OPEC tarafından yükseltilmesinin yol açtığı “stagflasyon” ortamında Keynesgil Sistem, PE'nin bu ortamda geçersiz görüntü alması ve mikroekonomik temellerden yoksun olduğu için Geleneksel mikro analizle çelişki içinde gözükmelerinden dolayı akademik çevrelerde ve özellikle genç akademisyenler arasında gözden düşmüştür. Buna karşı temellerini Geleneksel Klasik Sistem'den alan iki çağdaş makroekonomik sistem veya okul ortaya çıkmıştır: **Monetarizm**, diğer adıyla **Parasalcılık** (*Monetarism*) ve **Yeni Klasik Okul** (*New Classical System*).

Özellikle Yeni Klasik Okul, genç akademisyenler arasında büyük rağbet görmüştür. Bunların başlıca temsilcileri Robert Lucas, Thomas Sargent, Robert Barro'dur. Bu değişime **“Karşı-Devrim”** (*Counter-Revolution*) denmektedir. Karşı-Devrim kavramı, genelde Yeni Klasik Okul için kullanılmakla beraber başlıca temsilcilerini Milton Friedman, Karl Brunner, Allan Meltzer'in oluşturduğu Monetaristler de, kendi sistemlerini **“Monetarist Karşı-Devrim”** olarak nitelenmektedirler. Tezimizin 2.Bölümü'nde Geleneksel Klasik Sistem'e bağlı olan bu iki sistem incelenmektedir.

Monetarizm'de, Keynesgil makroekonomik kavramlar kullanılmakla beraber, farklı varsayımlar sonucunda, paranın dolanım hızının Keynesgil yatırım çarpanından daha istikrarlı bir parametre olduğu, KD'de ise Keynes'in iddialarının tersine, maliye politikasının değil, para politikasının etkin olduğu sonucuna varılır. Bu sistemin öncüsü olan Milton Friedman'ın getirdiği yeni kavramlar ve varsayımlara göre ise, işçilerin “uyarlanmış beklentileri” (*adaptive expectations*), yani işçilerin uzun (müteakip) döneme ait fiyat beklentilerini düzeltmeleri sonucunda ekonomi yine kendiliğinden bu kere “tam istihdam” yerini alan “NRU” da otomatik olarak yeniden dengeye gelecektir (ONRUD). Bu durumda, Keynesgil politikalarla toplam talebin artırılması bir dönem sonrasında ancak enflasyon yaratacak, işsizliği azaltmayacaktır. Buna göre Monetaristler, devletin ekonomiye Keynesgil makroekonomik müdahalelerde bulunması önerisine karşı çıkarlar; bunun yerine para arzının, büyüme hızının da hesaba katılarak, sabit ve önceden belirlenmiş bir oranda arttırılmasını önerirler. M. Friedman'a göre, ekonomi uzun

(müteakip) dönemde ONRUD'a geleceğine göre, enflasyona yol açmamak için yüksek işsizlik oranının varlığına rağmen yine de "sıkı para politikası" uygulanmalıdır.

Kısaca, Monetarizm'de de bir dönem sonra Geleneksel Klasik Sistem sonuçları geçerli olur ve ekonomi bir dönem gecikmeli de olsa kendiliğinden ONRUD'a gelir.

Yeni Klasik Okul'da ise, işçiler dahil tüm ekonomi birimleri için RBH ve TRŞ altında fiyatlar ve ücretlerdeki tam esneklik varsayımlardan hareket edilerek, ekonominin aynı dönem içinde ONRUD'a geleceği sonucuna varılır. Bu durumda, Keynesgil makroekonomik politikalar, bilinen ve önceden tahmin edilen politikalar kapsamında olacakları için, yalnızca enflasyon yaratır. Bu iddia ile Yeni Klasik iktisatçılar para arzının, her yıl belirli bir oranda veya önceden belirlenmiş ölçütlere göre arttırılmasını öneren Monetarist'lerin bu politika önerisine de karşı çıkmış olmaktadır.

Kısaca, Yeni Klasik Okul'da da Geleneksel Klasik Sistem'in sonuçları tüm dönemler için geçerlidir ve ekonomi hemen ONRUD'da dengeye gelir.

İlginçtir ki, 70'li yıllardaki ekonomik sorunlar Keynesgil Sistem'den çok, uygulanan yanlış ve enflasyonist makroekonomik politikalar ile petrol fiyatlarının OPEC (*Organization of Petroleum Exporting Countries*) tarafından tekелci bir yaklaşımla yükseltilmesinden doğmuştur. Fakat özellikle Yeni Klasik iktisatçılar, Keynesgil Sistem'in mikroekonomik temellerinin zayıf olmasını ve TRŞ'nin varlığına ve Walrasgil genel denge analizine (*Walrasian general equilibrium analysis*) dayanan Geleneksel mikro analizle "tutarsız" olmasını eleştirmişlerdir. Uygulama alanında ise, 70'li yıllar boyunca Keynesgil Sistem geçerliliğini korumuştur. Ancak 80'li yıllarda uygulama alanında özellikle ABD'de Ronald Reagan ve İngiltere'de Margaret Thatcher ile Monetarizm ve kısmen Yeni Klasik Okul'a uygun sıkı para politikaları uygulanmasına başlanmıştır ve bu okulların önerileri çerçevesinde devletin ekonomiye müdahaleleri azaltılmıştır.

Tezimizin 2.Bölümü'nde Monetarizm, yine IS-LM ve AD-AS ve UDPE ve KDPE yardımıyla ele alınmakta ve M.Friedman'ın ekonomi literatürüne kazandırdığı, uyarlanmış beklentiler, UDPE ve KDPE, "NRU" gibi kavram ve varsayımlar

belirtilmektedir. Monetarizm’i izleyerek Yeni Klasik Okul ise, yine en önemli iki varsayımı ile incelenmektedir: “RBH” ve TRŞ altında fiyat ve ücretlerin tam esnekliği ile. Yeni Klasik Okul’da denge AD-AS ile temsil edilmekte ve bu okulun getirdiği en önemli metodolojik eleştiri ve konu olarak makroekonomik analizlerin mikroekonomik analizlere dayandırılması gereğinin altı çizilmektedir.

Burada önemle belirtmemiz gereken bir konu da, tezimizde 70’li yıllarda Monetarizm ve Yeni Klasik Okul yanında, temelini yine Geleneksel Klasik Sistem’in oluşturduğu **Arz Yönlü İktisat** (*Supply Side Economics*) olarak adlandırılan görüş ve bunun bir parçası kabul edilen “Laffer Eğrisi” üzerinde durulmayacağıdır. Çünkü bu görüşün taraftarları, Arz Yönlü İktisat’ı ve Laffer Eğrisini sağlam bir makroekonomik sistem çerçevesinde sunamamışlardır. Ayrıca, Laffer Eğrisi uyarınca ABD’de R. Reagan döneminde vergi oranları düşürülmüş, fakat Laffer Eğrisinin işaret ettiği üretim ve dolayısıyla toplam vergi düzeyi artışı ile değil, bunun yerine bütçe açığı artışı ile karşı karşıya kalınmış ve bu yüzden kısa süre sonra uygulamadan vazgeçilmiştir. Bununla beraber, daha genel olarak; örneğin Keynesgil Sistem çerçevesinde ekonominin arz yönünü inceleyebilir ve Laffer Eğrisinden farklı politika sonuçlarına varabiliriz. Çünkü yine 70’li yıllardaki petrol fiyatlarının artışının etkileri de ancak ekonominin arz yönünü ele almak yoluyla mümkün olabilmektedir.

70’li yıllarda OPEC fiyatlarının artışı ve dünyanın stagflasyona sürüklenmesi karşısında, uygulama ve politika alanında Keynesgil Sistem etkinliğini sürdürürken, akademik çevrelerde Keynesgil Sistem karşıtı ve Geleneksel Klasik Sistem’e bağlı Monetaristler ve özellikle Yeni Klasik Okul egemen olmuştu. 80’li yıllarda Monetaristlerin ve Yeni Klasik iktisatçıların politika ve uygulama alanında başarısızlığı ve yüksek oranlı işsizliğin devamı karşısında akademik çevrelerde Keynesgil Sistem yeniden ön plana çıkmıştır. Fakat bu kere ABD’de 80’li yılların başlarından itibaren **Yeni Keynesgil İktisat** (*New Keynesian Economics*) ön plana çıkmıştır. Yeni Keynesgil iktisatçıların başlıca temsilcileri Alan S. Blinder, N. Gregory Mankiw, John Taylor, David Romer’dır. 80’li yılların sonunda ise, başlangıçta özellikle İngiliz iktisatçıların öncülüğüyle **Post-Keynesgil İktisat** (*Post-Keynesian Economics*) akademik çevrelerde egemen olmuştur. Post-Keynesgil İktisat’ın başlıca temsilcileri Philip Arestis, Malcolm Sawyer, Paul Davidson, Victoria

Chick'tir. 90'lı yıllarda uygulama alanında da genelde temelleri Keynesgil olan politikalara dönmüştür.

Yeni Keynesgil İktisat KD'de EİD'i, bu nedenle Keynesgil politikalar uygulanması gereğini vurgulamakla beraber, esas olarak Keynesgil makroekonomik analizleri mikroekonomik temellere oturtmaya çalışmıştır. Fakat TRŞ'ye dayanan geleneksel mikro ekonomiyi, Walrasgil genel denge analizini ve Walrasgil "mezatçı"yı (*Walrasian auctioneer*), yani piyasalarda tam bir koordinasyonun varlığını ve piyasaların hepsinin bir arada tam dengeye gelmesini reddederek, fiyatlarda ve ücretlerde çeşitli nedenlerle ortaya çıkan esneksizlikler üzerinde durmuşlardır. Ancak bunu yaparken, Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğu, Yeni Klasik Okul'un varsaydığı RBH'yi ve – aynen Sentezci Keynesgiller gibi- ekonominin UD'de ONRUD'a geleceğini kabul etmişlerdir. Ne var ki 85'lerden sonra "histeresiz" (*hysteresis*) modelini ve "etkinlik ücreti" (*efficiency wage*) modellerini benimseyen Yeni Keynesgil iktisatçılar, ONRUD sonucunu reddetmişlerdir.

Tezimizde Yeni Keynesgil modeller bir tasnif içerisinde verilmekte, bu arada bazı önemli ve seçilmiş Yeni Keynesgil modeller de kısaca ele alınmaktadır: menu maliyetleri (*menu costs*), etkinlik ücreti, histeresiz modelleri gibi.

Modellerin birçoğu birbiriyle uyum içinde olabileceği gibi, bir kısmı çelişkili olabilir. Yeni Keynesgil İktisat'ın evrimi henüz tamamlanmış sayılamaz ve yine aynı nedenlerle, Yeni Keynesgil bir makroekonomik sistem henüz yapılabilmiş değildir.

Post-Keynesgil İktisat ise, özellikle 80'li yılların sonlarında Ortodoks veya Köktenci Keynesgilleri izleyerek, hem Yeni Klasik Okul'a hem de Yeni Klasik iktisatçıların varsayımını ve Neo-Klasik Sentez'i (ekonominin UD'de otomatik olarak NRU'da dengeye gelmesini) benimsemiş olması dolayısıyla Yeni Keynesgil İktisat'a bir tepki olarak yaygınlaşmıştır. ABD'de S. Weintraub, Paul Davidson gibi tanınmış iktisatçılar ise, daha önceki yıllardan Keynes'i ve Ortodoks Keynesgilleri izleyerek, Post-Keynesgil bir çizgi içinde yürümektedirler. 90'lı yıllarda Post-Keynesgil İktisat'ın daha da yaygınlaşmaya başladığını görüyoruz. İlk yıllarda Neo-Klasik Sentez'i benimseyen (aslında ilk ortaya atan) J.R. Hicks, daha sonraki yıllarda Post-Keynesgil İktisat'a katılmıştır. Yeni Keynesgil İktisat

ve Post-Keynesgil İktisat tezimizin 3.Bölümü'nü oluşturmakta ve ayrıntılı bir biçimde incelenmektedir.

80'li yıllarda Keynesgil Sistem'in akademik çevrelerde yeniden yaygınlaşması ve özellikle ABD'de Yeni Keynesgil İktisat'ın ortaya çıkması **“Karşı Karşı-Devrim”** (*Counter Counter-Revolution*) olarak nitelendirilmektedir.

Yeni Keynesgil İktisat, Keynes'in makroekonomik analizlerini sağlam mikroekonomik analizlere oturtmak üzere TRŞ, Walrasgil genel denge ve Walrasgil mezatçı varsayımları yerine ERŞ, P ve W esneksizliği (*wage and price inflexibility*), piyasalar arası koordinasyon yetersizliği (*coordination failure*) gibi varsayımlara dayanır. Fakat, genellikle RBH ile çalışması, Keynesgil belirsizlik varsayımına yer vermemesi, histeresiz ve etkinlik ücreti modelleri dışında Keynes'in orijinal fikirlerinde kesinlikle yer almayan ekonominin UD'de ONRUD'a gelmesinin kabulü dolayısıyla, Post-Keynesgil iktisatçılar tarafından şiddetle eleştirilir. Ayrıca Post-Keynesgil iktisatçılar – ERŞ'nin doğurduğu P ve W esneksizliğini ele almakla beraber- makroekonomik analizlerinde de sadece “birimlerin incelenmesi”ni (*atomistik yaklaşım*) eleştirirler. Ekonomik kararlarda yalnız bireylerin rasyonel kararlarının değil, “kurumlar”ın da büyük ölçüde rol aldığını, kararlarda rasyonelliğin her zaman sözkonusu olmadığını, beklentilerin heterojen olduğunu, yanılmalar olduğunu, eksik bilgiye dayanan kararlar alınabildiğini ve kurumlar tarafından verilen kararlarda ise ekonomik ve rasyonel hedefler yanında, politik ve sosyal etkenlerin rolünün de olduğunu kabul ederler. Ayrıca Post-Keynesgil iktisatçılar, para arzının eksojen (dışsal) değil, para ve kredi talebine bağlı olarak, büyük ölçüde endojen (içsel) kabul edilmesi gerektiğini vurgularlar. Bunun yanında, ekonomiyi incelerken mutlaka uluslararası ekonomik ilişkilerin de ele alınması, yani açık ekonomi modelleri ile çalışması gereğinin altını çizerler. Bu bakımdan Post-Keynesgil İktisat ile Yeni Keynesgil İktisat farklı metodoloji uygulamakta ve farklı sonuçlara varmaktadır.

Post-Keynesgil iktisatçılar, Keynesgil makroekonomik analizlere Yeni Keynesgil iktisatçılardan daha fazla yer vermeleri sonucunda, bazı ayıklamalar yaparak bir makroekonomik sistem kurabilmişlerdir. Tezimizde başlıca önemli denemeyi oluşturan Arestis'in makroekonomik modeli kısaca ele alınmaktadır.

Tezimizin 4.Bölümü'nde, ilk olarak buraya kadar incelediğimiz başlıca makroekonomik sistem ve okulların metodolojileri, varsayımları, ulaştıkları denge ve sonuçları (OTİD, ONRUD veya EİD ve politika önerileri) özet ve karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Bu bakımdan tezimizin 4.Bölümü'nün ilk kısmı bir "metodolojik özet" niteliğindedir.

Tezimizin temel amaçlarından biri ise, incelediğimiz makroekonomik sistem ve okulların varsayımlarının metodolojik farklarının, vardıkları farklı sonuçların belirtilmesi ve karşılaştırılması yanında, bunların hangisinin "geçerli" olduğunu incelemektir. Çünkü bu sistem ve okulların kuramsal, matematiksel veya mantıksal "tutarlılıkları"ndan çok, "geçerlilikleri"; yani fiili olayları açıklayabilmeleri, fiili sorunları gideren veya azaltabilen politika önerileri sunabilmeleri daha önemlidir. Her sistem ve model tanım gereği içsel matematik tutarlılığa sahiptir, bu özelliği taşımayan sistem ve modeller "yanlış"tır. Çalışmamızda "tutarlılık" kavramı, bir makroekonomik sistem veya modelde mikroekonomik ve makroekonomik temellerinin var olmasını ve ikisi arasında "tutarlılık" olmasını ifade etmektedir. Tezimizde, gerçi incelenen her makroekonomik okul veya yaklaşımın sonunda o yaklaşımın metodolojisi, kuramsal tutarlılığı ile geçerliliği konusunda bir değerlendirme yapılmaktadır. Fakat konunun önemi dolayısıyla tezimizin 4.Bölümü'nün son kısmı toplayıcı bir biçimde bu konulara ayrılmıştır.

Çeşitli makroekonomik okul ve yaklaşımların (GÜ'ler için) "geçerliliği" ise, aslında birçok iktisatçı ve ekonometrisyen tarafından incelenmiştir. Tezimizdeki geçerlilik değerlendirmelerinde bu gibi araştırmalardan yararlanılmaktadır.

Tezimizde genellikle Keynesgil Sistem, Yeni Keynesgil İktisat ve Post-Keynesgil İktisat gibi Çağdaş Keynesgil Okulların, Monetarizm ve Yeni Klasik Okul gibi Geleneksel Klasik Sistem'e dayanan Çağdaş Klasik Okullara göre, matematik tutarlılık açısından bazı eksikliklerine rağmen, daha geçerli olduğu sonucuna varılmaktadır. Post-Keynesgil İktisat ile Yeni Keynesgil İktisat'tan hangisinin daha geçerli olduğu hakkında hüküm vermek ise zorlaşmaktadır. Belirsizlik ve RBH yerine, heterojen beklentiler daha gerçekçi görünmektedir ve bu, yapılmış ekonometrik araştırmalarla da doğrulanmıştır. Son yılların "küreselleşme" olayı ve ortaya çıkan finansal kriz, finansal krizlerin önlenmesi için önlem önerilerinde ise, henüz iki yaklaşım da tatmin edici ve nihai analizler sunmamıştır.

Şunu önemle belirtmeliyiz ki, tezimizde incelediğimiz tüm makroekonomik sistemler veya yaklaşımlar esas olarak “gelişmiş ekonomiler” için, onların ekonomik şartlarını ve karşılaştıkları sorunları gözönünde bulundurarak ortaya atılmıştır. Geleneksel Klasik Sistem’in evrensel yani tüm ülkeler için ve her zaman geçerli olması iddiası ayrıdır. Bu nedenle de, GÜ’ler için bu modellerin varsayımlarının, vardıkları sonuçların ve önerdikleri politika önerilerinin gözlemler, deneyler ve ekonometrik incelemeler yoluyla araştırılması konusunda yeterli sayılabilecek literatür vardır. İstisnai olarak Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat’taki belirli bir sektörel P ve W esneksizliği şartlarını ele alan bazı yeni modellerin ekonometrik incelemesi henüz yapılmamışsa da, tezimizde yine de genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Gelişmiş ekonomilerle ilgili gözlemlerin, deneylerin ve ekonometrik araştırmaların çok sayıda olmasına rağmen, gerek zaman içinde gerek aynı anda, tamamen farklı makroekonomik sistemler ve okullar savunulmuştur. Çünkü, sosyal bilimlerde kontrollü deney yapılamaz. Yine, fiili ve tarihi veriler ayıklanarak kesin sonuçlara varmak oldukça zordur. Ayrıca, “pozitif” ekonomi alanındaki bu zorluklar yanında, “normatif” farklar; örneğin sosyal dengeye, enflasyona vb. verilen farklı ağırlıklar ve değer yargıları da savunulan makroekonomik sistemi normatif alanda kesinlikle etkiler; bunun ötesinde positif alanda bile yanılgılara yöneltebilir. Bu durumda, gelişmiş ekonomiler için bir makroekonomik sistem veya okulun seçiminde geniş ölçüde subjektif değerlendirmeler yer alır.

Tezimizde, gelişmiş ekonomiler için hem KD hem de UD’de ONRUD veren ve Geleneksel Klasik Sistem’e bağlı Monetarizm’in ve Yeni Klasik Okul’un değil, EİD veren Keynesgil Sistem’e bağlı Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat’ın daha gerçekçi ve geçerli olduğu sonucuna varılmaktadır. Ancak, hem KD hem de UD’de EİD veren Post-Keynesgil İktisat ile KD’de EİD fakat UD’de ONRUD veren – Histeresiz ve Etkinlik Ücreti Modelleri hariç- Yeni Keynesgil İktisat arasındaki tercih kolay olmamaktadır. Günümüz piyasa ekonomisi ve küreselleşme ortamında Yeni Keynesgil İktisat çoğunlukla daha uygun görünmektedir. Yeni Keynesgil İktisat piyasa ekonomisi, devletin küçülmesi gereği, fiyat istikrarının (*price stability*) sağlanmasının önemi, ekonomiye müdahalelerde maliye politikasına oranla Keynesgil para politikalarının tercih edilmesi,

sosyal devletin getirdiği aşırı bütçe ve maliyet yüklerinin azaltılması, dış ticaretin, özel sermaye ve fon akımlarının serbestleştirilmesi ortamıyla daha kolay uyushmaktadır. Çünkü bu eğilimler fiyat mekanizmasına, KD için olmasa da, en azından UD için güvenilmesini gerektirir. Ayrıca, çoğunluk tercihinin Yeni Keynesgil İktisat'a yönelmesinde, bu okulun ABD gibi lider ekonomik güç konumunda olan bir ülkede doğmuş ve yerleşmiş olmasının da bir rolü olabilir. Buna karşın, İngiltere'de doğmuş olan Post-Keynesgil İktisat'ın daha yoğun müdahaleci tutumu ve gelir bölüşümüne verdiği aşırı ağırlık ile bugünkü ortam ile bağdaştırılması daha zor görünmektedir.

Makroekonomik sistem ve okulların "gelişen ekonomiler" için geçerlilikleri konusu ise tezimizin dışında tutulmuştur. Bunun en önemli nedeni, bu konudaki literatürün yok denecek kadar az olmasıdır. Makroekonomik sistem ve okulların temsilcileri analizlerini aslında gelişmiş ülkeler için yapmışlardır ve gelişen ülkelere yaptıkları göndermeler çok azdır. Kalkınma ekonomisi uzmanları da yine, kalkınma modellerini kurarken veya kalkınma stratejileri önerirken makroekonomik sistem veya okullardan hareket etmemişlerdir. Ayrıca, çağdaş makroekonomik sistem veya okulların temel konusu, GÜ'lerde OTİD (veya ONRUD) karşısında EİD ve buna göre, devletin ekonomiye makroekonomik düzeyde (para ve/veya maliye politikaları yoluyla) müdahalesinin gerekli olup olmadığıdır. AGÜ'ler için ortaya atılan modeller ve yaklaşımlar ise, kalkınmayı tarihsel bir süreç olarak ele alanlar ve yüksek nüfus artış oranının sakıncalarına işaret edenler yanında, esas olarak kaynakların dağılımının fiyat mekanizması ve kısa dönemli fiyatlar ile sağlanıp sağlanmayacağı, dış ticaret serbestisinin AGÜ'lerin sanayileşmesini zorlaştırıp zorlaştırmayacağı etrafında dönmektedir. 50'li yıllardan 70'li yılların ortalarına kadar kalkınma ekonomisi uzmanlarının çoğunluğu, kaynakların ve yatırımların dağılımına müdahale edilmesini, planlanmasını ve dış ticarete korumacılığı önermişlerdir. 70'li yılların ortalarından bu yana ise **"Neo-Klasik Yaklaşım"** tarafıslı uzmanlar, gelişen ülkelerde de kaynakların dağılımının fiyat mekanizmasına ve dünya fiyatlarına bırakılmasını, dış ticarete ise korumacılığın kaldırılmasını, dışa açık kalkınma stratejisi uygulanmasını ve piyasa ekonomisine yönelinmesini önermektedirler. Demek ki, Neo-Klasik Yaklaşım'la esas kastedilen, AGÜ'lerde KD veya UD'de OTİD veya ONRUD'un geçerli olduğu iddiası değildir. Neo-Klasik Yaklaşım terimi ile vurgulanmak istenen, AGÜ'lerde de kaynakların dağılımında ve dış ticaret konusunda müdahale,

planlama ve korumacılığın terkedilerek, bu alanların serbest rekabet piyasalarına ve fiyat mekanizmasına bırakılmasının daha iyi sonuç vereceğidir. Buna karşın, bugün azınlıkta olan veya fazla etkin olmayan **“Bünyesel Yaklaşım”** taraflıları (*structuralists*), kaynakların dağılımına yoğun müdahalelerin ve dış ticarete yoğun korumacılığın devamını istemektedirler.

Görünen odur ki, makroekonomik sistem veya okulların “gelişen ülkelerde geçerlilikleri”nin incelenmesi, bizi tamamen değişik alanlara yönelteceği gibi, ayrı veya birkaç tez konusu olabilecek derinliktedir. Bu nedenle de, tezimizde makroekonomi alanına bağlı kalınarak makroekonomik sistem veya okulların “gelişmiş ülkelerde geçerlilikleri” incelenmiştir. Ayrı bir uzmanlık olan kalkınma ekonomisi alanına ve makroekonomik sistem veya okulların gelişen ülkelerde geçerlilikleri konusuna girilmemiştir.

Yaptığımız analiz ve değerlendirmelerin bütünlük içinde bir özeti tezimizin “Sonuç Yerine” olarak adlandırdığımız sonuç bölümünde sunulmaktadır.

BÖLÜM 1

MODERN MAKROEKONOMİK YAKLAŞIMLARIN İKİ TEMEL KAYNAĞI:

GELENEKSEL KLASİK VE KEYNESGİL SİSTEM;

VE NEO-KLASİK SENTEZ

1.1. GELENEKSEL KLASİK SİSTEM'İN BİRİNCİ DÖNEMİ: KLASİK SİSTEM

Geleneksel Klasik Sistem, “Klasik” ve “Neo-Klasik” olmak üzere iki döneme ayrılmıştır¹. Eski ekonomi literatürlerinde bu ayrım, iki dönem arasındaki büyüme ve mikroekonomi kuramlarındaki gelişmelere bağlı olan farklılıklara dayandırılmaktaydı. Yeni ekonomi literatürlerinde ise Klasik ve Neo-Klasik iktisatçılar, Keynes öncesi ve Keynes sonrası olarak ayrılırlar; bu ayrım iki dönem arasında kullanılan makroekonomik

¹ Richard T. Froyen, **Macroeconomics**, 3rd. ed., New York: Macmillan Co., 1990, s. 48.

parametrelerdeki farklılıklara dayandırılmaktadır. Tezimizde Klasik ve Neo-Klasik dönem, yeni literature göre ayrılmıştır.

Eski literature göre Klasik dönem, Adam Smith'ten (1776) başlayarak John Stuart Mill'e (1848) kadar uzanan yaklaşık 75 seneyi kapsamaktadır. Klasik iktisatçılar, mikroekonomide temel olarak “iktisadi insan”ı (*homo economicus karşılığı*), “TRŞ”yi (*perfect competition*) ve TRŞ altında ekonomideki tüm piyasaların “görünmez el” (*invisible hand*), yani “fiyat mekanizması” (*price mechanism*) tarafından tam dengeye geleceğini varsaymışlardır. Daha sonra Léon Walras, üzerinde dört sene çalıştığı “Walrasgil genel denge analizi”nde, Klasik Sistem'in mikroekonomik temellerini matematiksel bir analiz şeklinde sunmuştur. Klasik iktisatçılar büyüme kuramlarını ise, “Maltus'un Nüfus Kanunu” (*Malthus Law on Population*) ve ekonominin “teknik ilerleme hızı”nın (*technological progress*) düşük olduğu kapalı varsayımına dayandırmışlardır.

Yeni literature göre Klasik dönem, yine Adam Smith'ten (1776) başlamakla beraber Alfred Marshall'ı da (1920) içine alarak Keynes'in hemen öncesine (1930) kadar uzanan yaklaşık 155 yılı kapsamaktadır. Klasik Sistem, mikroekonomi kuramında ve büyüme ile ilgili A. Marshall'ın getirdiği yeni görüş ve kavramlarla daha incelikli (*sophisticated*) hale gelmiş olmakla beraber, makroekonomik analizlerde kullanılan parametreler ve temeller değişmemiştir.

1.1.1. Klasik Sistem'in Doğuşu ve Yaygınlaşması²

Klasik Sistem, Merkantilizm'e bir tepki olarak, Merkantilizm'in hemen sonrasında ortaya çıkmıştır³. Merkantilizm'e bir göz atarsak⁴, bunun sebebini daha rahat anlayabiliriz:

Merkantilizm'in temeli, “devletin zenginleşmesi”ne dayanmaktaydı; bunun için “altın birikimi” gerekiyordu (*bullionism*); altın birikimi ise şu yollarla sağlanacaktı:

² Hugh Gardner Ackley, **Macroeconomic Theory**, 2nd. ed., New York: Macmillan Co., 1963, ss. 105-164.

³ Froyen, **Macroeconomics**, s. 47.

⁴ Vural Fuat Savaş, **İktisatın Tarihi**, İstanbul: Avcıol Basım-Yayın, 1997, ss. 137-162.

- Dış ödemeler bilançosunda fazlalık sağlanması yoluyla: Dışalım arttırıp dışsatımı azaltmak yoluyla dış ödemeler bilançosunda oluşturulan bu fazlalığı, borçlu ülkeler o dönemlerde uluslararası para niteliğinde olan altın ile ödüyorlardı.
- Müdahalecilik yoluyla: Dışsatım malları üretimi ve yatırımı teşvik ediliyor ve müdahalelerde bulunuluyordu, aynı zamanda dışalımın kısıtlanması ile ilgili de müdahalelerde bulunuluyordu.
- Sömürgecilik yoluyla: Sömürge ülkelerinden sürekli ve ucuz hammadde sağlayarak bu ülkelere kendi sanayi malları satılıyor, aynı zamanda bu ülkelerin sanayi kurmaları önleniyordu.

Fakat bütün bu müdahaleler, kısıtlamalar ve kurallar yeni yeni gelişmekte olan sanayiciler ve burjuva sınıfında baskı yaratıyor, onların serbest faaliyetlerini engelliyordu.

1760’larda İngiltere’de başlayarak 1840’lara kadar süren “Sanayi Devrimi” (*Industrial Revolution*) ile birlikte bir yandan kömür, demir, çelik, tekstil, demiryolu gibi çeşitli sektörlerde büyük atılımlar sürüyor, diğer yandan sınai devrimle kuvvetlenen burjuva sınıfı artık hem “siyasi özgürlük” hem de “ekonomik özgürlük” istiyordu.

Bu gelişmeler sonucunda 1789’da Fransa’daki burjuva sınıfı, sefil durumda bulunan işçileri de yanına alarak “Fransız Devrimi”ni başlatmıştır. Böylece bir yandan halk ve burjuva sınıfı siyasi özgürlüklerini sağlarken diğer yandan sanayiciler ve burjuva sınıfı da ekonomik özgürlüklerine “Klasik Sistem” ile kavuşmuştur.

Klasik Sistem, Merkantilizm’in müdahaleciliğine tepki olarak ilk defa İngiltere’de 1776’da Adam Smith’in “*An Inquiry into the Wealth of Nations*” adlı eseriyle ortaya atılmış, bunu İngiltere ve Fransa’da birçok iktisatçı izlemiştir. İngiltere’de David Ricardo (1772-1823), T. Robert Malthus (1798-1820), N.N. Senior (1790-1864), John Stuart Mill (1806-1873), Fransa’da Jean Baptiste Say (1776-1832), Léon Walras (1834-1910) bunlardan birkaçıdır. Klasik Sistem, Alfred Marshall’ın (1824-1924) “*Principles of Economics*, Londra 1890” adlı eseriyle son şeklini almış sayılabilir.

Müdahaleciliğe dayanan ve girişimcilerin ekonomik faaliyetlerini kısıtan Merkantilizm’in hemen sonrasında ortaya çıkan Klasik iktisatçıların vurguladıkları en önemli ilke, “ekonomik faaliyetlerde serbesti” olmuştur.

Klasik Sistem, hem akademik alanda hem de uygulama alanında 1776’dan 1936’ya kadar ağırlığını sürdürmüştür; bir durumda ki, uygulama alanında Geleneksel Klasik iktisatçıların öngörmemelerine rağmen, fiilen karşılaşılan ekonomik sorunlara devlet çeşitli müdahalelerde bulunmuştur.

1.1.2. Klasik Sistem ve Otomatik Tam İstihdam Dengesi: OTİD

Klasik Sistem’in temeli şu varsayıma dayanmaktadır:

Ekonomideki tüm piyasalarda TRŞ geçerlidir ve piyasadaki fiyat ve ücretler esnektir.

Klasik iktisatçılar, bu varsayımlara göre “Marshallgil kısmi denge analizi” (*partial equilibrium analysis*) ya da “Walrasgil genel denge analizi” (*Walrasian general equilibrium analysis*) yoluyla⁵ ekonominin OTİD’e geleceği sonucuna varmışlardır⁶.

Klasik Sistem’in bir başka sonucu da şudur:

Ekonomi kendi haline bırakılırsa fiyat mekanizması, yani Adam Smith’in deyimi ile görünmez el, sadece OTİD’i sağlamakla kalmayacak, diğer bütün sorunları da en etkin biçimde çözümleyecektir. Bu durumda da devletin ekonomiye herhangi bir müdahalede bulunmasına, yani müdahaleciliğe gerek yoktur. Devlet sadece iç ve dış güvenlik, eğitim, sağlık, yargı gibi klasik fonksiyonları görmelidir.

Geleneksel iktisatçılar ekonomideki başlıca sorunları şu şekilde ele almış ve sonuca bağlamışlardır:

⁵ Hal R. Varian, **Intermediate Microeconomics**, 3rd. ed., New York: W.W. Norton & Co., 1993, ss. 487-507.

⁶ Merih Paya, **Makro İktisat**, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1997, ss. 163-165.

- Kaynak Dağılımı Sorunu (*Allocation of Resources*): Bu sorun TRŞ altında, arz-talep ve görünmez el yoluyla azami refahın (*welfare*) ve azami faydanın (*utility*) sağlanacağı biçimde çözümlenecektir. Yani, üretim ve üretilen malların dağılımı fiyat mekanizması yoluyla en çok faydayı sağlayan ve refahı en çok arttıran malların üretimine yönelir. Böylece azami refah noktasına ve optimum dengeye ulaşılır (*Pareto Optimum*). Herhangi bir müdahale ile bu optimum noktadan sapılırsa, en az bir kişinin refahı azalacak ve “Paretogil etkinlik” (*Pareto efficiency*) sağlanılamayacaktır. Bu nedenle, devletin üretime ve kaynakların dağılıma müdahale etmemesi gerekmektedir.

- Gelir Bölüşümü Sorunu: Klasik iktisatçılara göre bu sorun da, ekonomiye devletin müdahalesine gerek kalmadan, tüm üretim faktörlerinin tam kullanımı ve her birinin üretime yaptığı marjinal katkıya, yani faktörlerin “marjinal fiziki verimlilikleri”ne (*marginal physical productivity*) göre değerlendirilerek optimal biçimde çözümlenecektir. Buna göre faizi sermayenin marjinal fiziki verimliliği ($MPPK=r$), reel ücreti ise emeğin marjinal fiziki verimliliği ($MPPL=w$) belirleyecektir.

Örneğin, işçilere daha yüksek reel ücret verilirse, istihdam azalarak gayri iradi işsizlik doğar, aynı zamanda üretim düzeyi, yani reel gelir düşer ($w \uparrow \rightarrow N \downarrow, y \downarrow$). Buna göre, devletin emek piyasaları için yapması gereken tek şey tekeller, işçi veya işveren sendikaları varsa bunları kırmak ve “asgari ücret kanunu” (*minimum wage law*) gibi yollarla ücretlere müdahale etmemek olmalıdır.

- Dış Ticaret Serbestisi, Uluslararası İhtisaslaşma ve Otomatik Altın Standardı Teoremi: Klasik iktisatçılara göre, devletin müdahale etmemesi gereken bir diğer konu da dış ticarettir. Adam Smith, “mutlak üstünlük” (*absolute advantage*) varsayımından yola çıkarak dış ticarete de serbestiyi ve uluslararası ihtisaslaşmayı (*specialization*) savunmuştur. Daha sonra Ricardo genel bir durumu ele alarak “karşılaştırmalı üstünlük” (*comparative advantage*) varsayımından hareketle, dış ticaret serbestisi ve uluslararası ihtisaslaşma sonucunda ticaret yapan iki ülkenin de refahının artacağını kanıtlamıştır⁷.

⁷ Miltiades Chacholiades, **International Trade Theory and Policy**, International ed., New York: McGraw-Hill, 1978, ss. 16-21.

Klasik iktisatçılara göre dış ticaret serbestisi, dış ödemeler dengesi açığına yol açmayacaktır. Çünkü, dış ticaret sonucunda dışsatım fazlası oluşacak ülkeye altın gireceği için para miktarı artacak ve böylece fiyatlar yükselecek, dışalım fazlası oluşacak ülkeden ise altın çıkacağı için para arzı daralacak ve böylece fiyatlar düşecektir. Fiyatlardaki bu değişimler, dışalım ve dışsatımları etkileyecek ve yeniden dış ödemeler dengesi kurulacaktır. Buna “Otomatik Altın Standardı Teoremi” denmektedir⁸.

1.1.3. Klasik Sistem’de Makro Denge

Klasik Sistem’de makroekonomik parametreler, daha çok mikroekonomik birimlerin dengelerinin “basit toplamı” (*simple summation*) yoluyla belirlenmektedir. Klasik iktisatçılara göre, tüm piyasalarda TRŞ varsayıldığı ve tüm piyasalar fiyat mekanizması yoluyla tam dengeye geleceği ve bir arz veya talep fazlası çıkmayacağı için, emek piyasasında da reel ücretler yoluyla otomatik olarak tam istihdam dengesi oluşacaktır. Bu yönden de devletin ekonomiye müdahale etmesine gerek yoktur.

Klasik Sistem’de makro dengenin özellikleri şu başlıklar altında toplanabilir⁹:

1.1.3.1. Serbest Piyasa Kuramı

Klasik iktisatçılara göre, ekonomi kendi haline bırakılırsa otomatik olarak tam istihdam noktasında dengeye gelir, yani bu denge OTİD’dir.

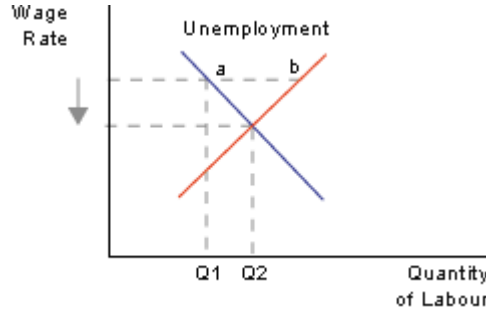
Ekonominin OTİD’e gelebilmesi için “emek piyasasında TRŞ”nın mevcut olması gerekmektedir. Bu durumda eğer bir işsizlik başgösterirse, yeniden OTİD’e şu şekilde gelinecektir:

İşsizlik → Ücret ↓ → Emek Talebi ↑ → OTİD

Bunu emek piyasasını temsil eden **Şekil 1.1.1**’den de izleyebiliriz:

⁸ Dominic Salvatore, **International Economics**, 3rd. ed., New York: Macmillan Co., 1990, ss. 472-475.

⁹ Ackley, **Macroeconomic Theory**.

Şekil 1.1.1

İlk başta ücretin çok yüksek olması dolayısıyla [ab] kadar işsizlik söz konusudur. Bu işsizlik, ücretlerin düşmesine ve bunun sonucunda istihdamın Q1’den Q2’ye yükselmesine yol açar ve böylece ekonomi yeniden OTİD’e gelmiş olur. Ekonomideki bunun dışındaki herhangi bir işsizlik sadece “iradi işsizlik”tır, yani piyasadaki denge ücret düzeyinde çalışmamayı seçmiş işsizlerdir.

Aynı döngü ödünç verilebilir fonlar piyasası (*market for loanable funds*) için de geçerli olacaktır. Eğer yatırım ve tasarruf bir tutarsızlık (*discrepancy*) başgösterirse, piyasadaki dengeler buna göre değişecek yeniden OTİD’e gelinecektir; bunun için ise yine TRŞ ve fiyatların esnek olması (*flexible prices*) gerekmektedir; örneğin, yatırımların yükseldiğini varsayarsak:

$$\text{Yatırım} \uparrow \rightarrow \text{Para Talebi} \uparrow \rightarrow \text{Faiz} \uparrow \rightarrow \text{Tasarruf} \uparrow \rightarrow \text{OTİD}$$

1.1.3.2. J.B. Say’ın Mahreçler Kanunu

Başka bir deyişle, Klasik makro dengede J.B. Say’ın “Mahreçler Kanunu” (*Say’s Law*) geçerlidir, yani her arz (üretim) ve arz artışı (üretim artışı), kendisine eşit düzeyde bir talep ve talep artışı yaratır. Çünkü üretim ile yaratılan gelir ya doğrudan tüketime gider, dolayısıyla tüketim malı talep edilir ya da gelirin bir kısmı faize bağlı olarak tasarrufa gider ve tasarruf edilen bu gelir yatırımcılara borç verilir, dolayısıyla yatırım malı talep edilir. Böylece üretimden veya üretim artışından elde edilen gelirin tamamı, tüketim ya da yatırım malı talebi olarak karşımıza çıkar.

Döngü bu şekilde varsayıldığına göre, ekonomide talep eksikliği yüzünden herhangi bir EİD söz konusu olmayacaktır. Bu da ekonominin kendiliğinden tam istihdam noktasında dengeye geleceği iddiasını doğrulamaktadır.

1.1.3.3. Miktar Kuramı, Paranın Tarafsızlığı ve Dikotomi

Klasik iktisatçılara göre, para piyasası için “Miktar Kuramı” (*Quantity Theory of Money*)¹⁰ geçerlidir ve “para tarafsızdır” (*neutrality of money*), yani para sadece bir “peçe”dir (*money as a veil*). Miktar Kuramı, para miktarı (M) ile fiyatlar genel düzeyi arasındaki (P) ilişkiyi – katı ve yumuşak yorumları çerçevesinde- ifade etmektedir. Katı yorumlara göre, bu ilişki aynı yönde ve aynı miktarda, yumuşak yorumlara göre ise, sadece aynı yönde olacaktır¹¹.

- Miktar Kuramı

$$MV = PT$$

M: Kullanımdaki para miktarı (*amount of money in circulation*)

V: Kullanımdaki paranın dolanım hızı (*velocity of circulation*)

P: Ortalama fiyat düzeyi (*average price level*)

T: İşlem miktarı (*number of transactions*)

Klasik iktisatçılara göre V istikrarlı bir parametredir, T ise her zaman tam istihdama yönelecektir. Bu durumda, para arzının artırılması enflasyona sebep olacaktır. Buna göre, enflasyonu önlemek için para arzını kontrol etmek gerekmektedir:

$$M \uparrow \rightarrow P \uparrow$$

Miktar Kuramı, aynı zamanda paranın tarafsızlığını da ifade etmektedir; örneğin, para arzındaki bir artış ($M_s \uparrow$), sadece nominal parametreleri arttırmakta ($P \uparrow, W \uparrow, Y \uparrow$), reel parametreleri (y, N, w, r, i, s, c) etkilememektedir. Bu duruma bir başka yönden bakılacak olursa, ekonomideki bir “kopukluk”, yani ekonominin ikiye ayrılması

¹⁰ N. Gregory Mankiw, **Principles of Economics**, Orlando: The Dreyden Press, 1998, s. 614.

¹¹ Paya, **Makro İktisat**, s. 130.

(*dichotomy*)¹² sözkonusudur. Çünkü, parasal ve reel sektör ve bunların dengelerinin birbirlerinden ayrı olduğu kabul edilmektedir.

1.1.3.4. Klasik Sistem’de Büyüme

Adam Smith (1776) ve David Ricardo’dan (1815) John Stuart Mill (1848)’e kadar tüm Klasik iktisatçılar Malthus’un Nüfus Kanununu¹³ kabul etmişlerdir. Buna göre, gelirdeki bir artış, doğum oranı veri iken ölüm oranını düşürecek ve böylece nüfus artış hızını yükseltecektir. Bunun sonucunda reel ücret yine asgari geçim düzeyine inecektir. O dönemlerde gerçekten böyle bir durum sözkonusu idi. Klasik iktisatçılara göre, ekonomi KD’de gelişmekle beraber (*progressive state*), UD’de bir durgunluk dönemine (*stationary state*) girecektir. Bu sonucun arkasında Malthus’un Nüfus Kanunu yanında, ekonominin teknik ilerleme hızının düşük olması kapalı varsayımı da yatmaktadır. Çünkü o devirlerde ekonomi, sanayiye oranla tarım ağırlıklı olduğu ve tarımdaki teknik ilerlemenin yavaş olduğu için bu varsayım, o dönem şartlarına uygundur¹⁴.

Fakat, A. Marshall’ın döneminde (1890, yani Adam Smith’den 90 yıl sonra), uzun süredir meydana gelen gelir artışları sonucu olarak doğum oranı büyük ölçüde düşmüş, ölüm oranı düşük düzeylere gelerek azalışı yavaşlamış, böylece nüfus artış oranı düşmüştür. Ücretler ise, asgari geçim düzeyinin üzerine çıkmıştır. Bu gözlemler karşısında A. Marshall, Malthus’un Nüfus Kanununu reddetmiştir. Yine A. Marshall’ın döneminde, ekonomilerde sanayi sektörü ağırlık kazanmış ve dolayısıyla ekonominin bütünü için teknik ilerleme hızı yükselmiştir. Bu şartlar altında A. Marshall, ekonomilerin OTİD’de sınırsız olarak büyüyeceğini kabul etmiştir. Bu nedenle de, bugün Klasik Sistem denildiğinde, genellikle A. Marshall’ın gerçeklere daha yakın olan bu görüşü kabul edilir. “Sınırsız büyüme” kavramı ile A. Marshall, kendisinden önceki Klasik iktisatçılardan ayrıldığı için, bazı ekonomi kitaplarında Neo-Klasik iktisatçı olarak yer almaktadır.

¹² Mankiw, *Principles of Economics*, s. 615.

¹³ Marc Blaug, *Economic Theory in Retrospect*, 4th. ed., Cambridge: Cambridge University Press, 1985, ss. 294-296.

¹⁴ Mükerrerem Hiç, *Büyüme ve Gelişme Ekonomisi*, Yeni baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994, ss. 21-26.

1.1.4. Klasik Sistem’de Para ve Maliye Politikaları¹⁵

Klasik iktisatçılara göre, ekonomide tüm sorunlar görünmez el, Walrasgil genel denge ve Walrasgil mezatçı, yani tüm piyasalardaki fiyatların hızlı ve koordineli olarak değişmeleri yoluyla otomatik olarak en etkin biçimde çözümlenecektir. Devletin kaynakların dağılımına, gelir bölüşümüne, dış ödemeler dengesine ve makro dengeye müdahale etmesine gerek olmamaktadır. Bu nedenle Klasik Sistem’e yine J.B. Say’ın “*Laissez Faire-Laissez Passer*” deyiminden esinlenilerek “Laissez faire Kapitalizmi” ve bu iktisatçılara “ekonomik muhafazakarlar” veya “ekonomik liberaller” de denmektedir¹⁶.

Bu sistem ve bu sistemin ulaştığı liberal ekonomi önerisine göre, devletin uygulayacağı para ve maliye politikalarının anahatları şu noktalarda toplanabilir:

1.1.4.1. Para Politikası Önerileri

A. Marshall’ın ekonominin OTİD’de sonsuz bir biçimde büyüdüğünü belirlemesi ve Miktar Kuramı gözönüne alındığında, Klasik iktisatçıların para politikası önerileri para arzının (Ms) ekonominin büyümesine paralel oranda arttırılması ve böylece fiyatlar genel düzeyinin (P) sabit kalabilmesi şeklinde olmuştur. Hatta, para arzı ekonominin büyüme hızına oranla biraz daha fazla arttırılmalı, fiyatlar enflasyonist olmayan, yumuşak bir artış göstermelidir. Çünkü Klasik iktisatçılar, sistemlerine koymamalarına rağmen, yumuşak bir fiyat artışının yatırımları teşvik edeceğini kabul etmişlerdir ($P \uparrow \rightarrow i \uparrow$).

1.1.4.2. Maliye Politikası Önerileri

Klasik Sistem’de devletin ekonomik fonksiyonu yoktur; ancak yargı, eğitim, sağlık, iç ve dış güvenlik gibi klasik fonksiyonları vardır. Buna göre, devlet bütçesi küçük olmalı ve “denk bütçe” temeline dayanmalıdır. Yapılacak yeni bir harcama, şu sorunun cevabına göre finanse edilmelidir:

¹⁵ Froyen, *Macroeconomics*, ss. 79-86.

¹⁶ Joseph Alois Shumpeter, *Capitalism, Socialism, and Democracy*, 3rd. ed., New York: Harper and Row, 1962.

Bu harcamadan bugünkü kuşak mı yoksa gelecek kuşak mı faydalanacaktır ?

Örneğin, bir okul harcaması yapılacaksa ve bu harcamadan gelecek kuşağın, söz gelimi, beş yıl sonra faydalanacağı düşünülürse o zaman bu harcama beş yıllık bir iç borçlanma yoluyla finanse edilmeli; daha sonra gelecek kuşaktan vergi (t) alınarak gelecek kuşağın faydalanacağı bu yatırımın finansman yükü de yine gelecek kuşağa yüklenmelidir.

Buna karşın, söz gelimi, iç güvenlikle ilgili bir harcamadan bugünkü kuşağın faydalanacağı düşünülürse, o zaman bu harcama bugünkü kuşaktan vergi alarak finanse edilemelidir.

1.1.5. Karşılaşılan Sorunlar ve Devlet Müdahaleleri

Klasik Sistem'in kuramlarının ve Klasik iktisatçıların inançlarının ve vardıkları sonuçların tam tersine, ekonomiler kendi hallerine bırakıldığında ve devlet ekonomiye müdahale etmediğinde fiilen ciddi bazı sorunlarla karşılaşmıştır. Bunun sonucunda da, devlet ekonomiye çeşitli alanlarda müdahale etmek zorunda kalmıştır.

1.1.5.1. Karşılaşılan Sorunlar

Devletin ekonomiye müdahale etmemesi sonucunda ortaya şu sorunlar çıkmıştır¹⁷:

- İşçi Sorunu, yani “Sosyal Sorun”: İşçi ücretlerinin düşüklüğü, iş şartlarının ağırlığı ve işsizlik.
- Tarım Sorunu: Tarım üretiminin iklim şartlarına bağlı olarak değişmesinin fiyatlardaki yarattığı ters değişimler sonucunda çiftçi gelirlerinin istikrarsızlığı ve giderek azalması.

¹⁷ Shumpeter, **Capitalism, Socialism, and Democracy** ve Blaug, **Economic Theory in Retrospect**, ss. 10-18.

- Dış Ödemeler Bilançosu Açıkları Sorunu: Özellikle dış ticaret serbestisine karşı sanayisi nispeten geri olan ülkelerden gelen karşı çıkışlar ve “korumacılık tezi”.
- İşsizlik Sorunu: Konjonktürün buhran dönemlerinde karşılaşılan büyük boyutlardaki işsizlik.
- Konjonktür Dalgalanmaları Sorunu: Ekonomide OTİD’in devamlı sağlanmaması, tersine dengenin devamlı olarak dalgalanmalar göstermesi ve depresyon dönemlerinde karşılaşılan işsizlik.

1.1.5.2. Devlet Müdahaleleri

Karşılaşılan sorunlara, Klasik iktisatçıların tüm önerilerine rağmen, devlet uygulamada şu yollarla müdahale etmiştir:

1.1.5.2.1. Emek Piyasasına Müdahale

Klasik iktisatçılar, TRŞ altında emek piyasasında oluşacak reel ücretin tam istihdamı sağlayacağını iddia etmişler, bu nedenle devletin ücretlere (w) müdahale etmemesini önermişlerdir; çünkü eğer devlet reel ücretleri piyasada oluşacak düzeyin üstüne çıkarırsa, gayri iradi işsizlik başgösterecektir.

Oysa ekonomi kendi haline bırakıldığında tam istihdam sağlanamadığı gibi, ücretler de çok düşük düzeyde oluşuyordu. Ayrıca çalışma şartları da çok ağırdı.

Böyle bir ortamda devlet sosyal sorunu hafifletmek üzere çeşitli müdahalelerde bulunmuş ve sonuç elde etmiş, yani sosyal sorunu hafifletmiştir. İşçi sorununa müdahaleleri şu noktalarda toplayabiliriz:

- İşçilerin çalışma saatleri ve şartları düzenlenmiştir.
- Çocuk işçiliği önlenmiştir.
- İşçi ücretleri düzenlenerek “asgari ücret kanunu” getirilmiştir.

- Sosyal sigortalar, yani sosyal güvenlik sistemi geliştirilmiştir.
- İşçi sendikalarına, işveren sendikalarına izin verilmiş ve toplu sözleşmeler belirli bir mevzuata bağlanmıştır.

1.1.5.2.2. Tarım Sektörüne Müdahale

Klasik iktisatçılara göre devlet müdahalelerinin kaldırılması gereken bir başka alan da, tarım sektörüdür. Klasik iktisatçıların ilk ortaya çıktığı dönemlerde İngiltere’de toprak, büyük ölçüde asilzadelerin elindeydi ve devletin yüksek tuttuğu tarım malları fiyatları sadece asilzadelere yarıyor, dolayısıyla gelir bölüşümü farkları iyice artıyordu.

Daha sonraki dönemlerde küçük ve orta gelirli çiftçilerin çoğalması, buna karşın tarım gelirlerinin üretim ve fiyatlara bağlı olarak büyük istikrarsızlık göstermesi ve düşük olması yüzünden devlet bu sektöre de şu yollarla müdahale etmiştir:

- Başlıca tarım ürünleri için destekleme alım fiyatları belirlenmiş, destekleme alımları yapılmıştır. Kısaca, tarıma “sübvansiyon” yapılmıştır.
- Bazı durumlarda üretim fazlasının önlenmesi için, üretim kısıtlanmasına gidilmiştir.
- Devlet tarımın verimliliğini arttıran alt-yapılar geliştirmiştir.

1.1.5.2.3. Dış Ticarete Müdahale

Klasik iktisatçıların önerdikleri dış ticaret serbestisine, Almanya başta olmak üzere, sanayi bakımından İngiltere’ye oranla daha geri olan birçok ülkeler karşı çıkmıştır. Özellikle Alman iktisatçı F. List’den gelen karşı çıkış şu olmuştur¹⁸:

Sanayisi ileri düzeyde olan ülkeler için dış ticaret serbestisi sorunlara yol açmasa bile, sanayisi geri olan ülkelerde sorunlarla karşılaşılacaktır.

¹⁸ Eric Roll, **A History of Economic Thought**, New and Revised ed., London: Faber and Faber, 1992, ss. 204-207.

Buna dayanarak devlet dış ticarete şu yolla müdahale etme yoluna gitmiştir:

- Yeni kurulan sanayiler, bu sanayiler gelişinceye kadar yüksek gümrük vergileri, ithal yasakları ve miktar kısıtlamaları ile korunmaya başlanmıştır.
- Korumacılık zamanla göreceli olarak azaltılıcaktır.

Böylece F. List'in bu fikri, Klasik iktisatçı Mill tarafından da benimsenerek ve boyut değiştirilerek “Bebek Sanayi İddiası” (*Infant Industry Argument*) şeklinde Klasik iktisat analizlerine eklenmiştir. Bu iddiaya göre, yeni gelişen sanayiler için göreceli, yani zamanla azalan bir “korumacılık” (*protectionism*) uygulanmalıdır. Yeni kurulan sanayi gelişip rekabet gücü kazanınca ise, bu korumacılık kaldırılmalıdır.

1.1.6. Klasik Sistem'in Gözden Düşmesi

Klasik Sistem'in, Büyük Dünya Buhranı'nı (1929-1934) izleyen yıllarda gözden düşmesinin ve Keynesgil Sistem'in hızla yaygınlaşmasının temel nedenleri, Klasik iktisatçıların açıklayamadıkları ve çözümler getiremedikleri işsizlik ve konjonktür dalgalanmaları sorunlarına bağlayabiliriz¹⁹:

1.1.6.1. İşsizlik Sorunu

Büyük Dünya Buhran sırasında işsizlik %25'lere ulaşmış ve çözülmesi gereken çok büyük bir sorun haline gelmiştir.

Klasik iktisatçılara göre, ekonomi kendi haline bırakılırsa OTİD'e geliyordu. Buna göre işsizlik, ancak emek piyasasına müdahale edilirse ortaya çıkıyordu; örneğin herhangi bir anda işsizlik varsa, Klasik iktisatçılara göre bunun sebebi, işçi sendikalarının veya devletin kanunlar yoluyla reel ücretleri yükseltmiş olmasıdır. Devletin işçi sendikalarını kırması veya asgari ücret kanununu kaldırması yoluyla reel ücretler düşecek, böylece işsizlik sorunu çözülecektir.

¹⁹ Blaug, *Economic Theory in Retrospect*, ss.154-155, 165.

Oysa Büyük Dünya Buhranı sırasında işçilerin reel ücretlerinin düşürülmesi, işsizliği ortadan kaldırmamıştır.

1.1.6.2. Konjonktür Dalgalanmaları Sorunu

Ekonomide görülen konjonktür dalgalanmalarını işçi ücretlerinin yüksek olmasına dayandıran açıklamalar yeterli olmamaktaydı. Bunun sonucunda, A. Marshall “*Money, Credit and Commerce*, Londra 1923” ve daha sonra R. Hawtrey “*Currency and Credit*, Londra 1950” ikinci bir açıklamayla, ekonomideki bu sistemli dalgalanmaları, bankaların para ve kredi miktarlarını ayarlarken yaptıkları sistemli yanılığa dayandırmışlardır; örneğin ekonomi canlılık içindeyken, yani refah dönemindeyken, bankalar enflasyon olmasın diye, faizi yükseltir ve para ve kredi miktarını kısırlar; bu da ekonomiyi inişe geçirir. Bu durumda önce büyüme hızı, daha sonra da reel gelir düzeyi düşmeye başlar ve buhran dönemine girilir ($r \uparrow \rightarrow Ms \downarrow \rightarrow i \downarrow, y \downarrow$). Buhran ve düşük gelir düzeylerinde ise bankalar bu sefer kredi miktarını arttırıp faizleri düşürürler. Bu durumda ise, önce yatırım düzeyi, daha sonra da üretim düzeyi artmaya başlar ve ekonomi yeniden canlılık kazanır ($r \downarrow \rightarrow Ms \uparrow \rightarrow i \uparrow, y \uparrow$). Burada bir sapma yaparak belirtelim ki, Monetaristler de konjonktür dalgalanmalarının ortaya çıkmasını aynı biçimde bu parasal nedene bağlamışlar ve sabit bir para artışı politikası önermişlerdir.

Oysa, ne konjonktür dalgalanmalarının bu biçimde açıklanmasına dayanarak para ve kredi ve faiz düzeyinin devlet ve Merkez Bankası tarafından yeniden ayarlanması, yani para politikası (Ms) ne de ücretlerin düşürülmesi, yine de konjonktürün depresyon dönemlerinden çıkılmasına yetmemiştir.

1.2. KEYNESGİL SİSTEM: KEYNESGİL DEVRİM

1.2.1. Keynes'in Sisteminin Doğuşu ve Yaygınlaşması

Klasik Sistem'den geriye çözümlenememiş iki önemli sorun kalmıştı:

- İşsizlik sorunu,
- Konjunktür dalgalanmaları sorunu ve “depresyon”.

Sosyal sorun devletin müdahaleleriyle hafifletilebilmiş fakat konjunktür dalgalanmaları ve işsizlik sorunlarına çözüm getirilememişti. Bu sorunlar öyle bir boyut almışlardı ki, biran evvel çözümlenemezlerse, Karl Marx'ın²⁰ dediği gibi, “Kanlı İhtilal” kaçınılmaz olabilirdi. K. Marx'a göre, konjunktür dalgalanmaları kapitalist sistemin bünyesinden doğar, kaçınılmazdır ve işsizliğin en yüksek olduğu buhran döneminde bu sistem kanlı bir ihtilal sonucunda yıkılır.

Keynes'in hemen öncesinde işsizliğin nasıl önlenebileceği ve depresyondan nasıl çıkılacağı ile ilgili tartışmalar yapıyor ve bu sorunları hafifletmek üzere bazı sosyal önlemlere başvuruluyordu; örneğin ABD'de Franklin Delano Roosevelt başa geçince, 1933'de “Yeni Yaklaşım” (*New Deal*) programı kabul edilerek, sosyal bazı önlemler alınmaya başlanmıştı ve bu müdahaleler ABD'nin depresyonu hafifletmesinde etkin olmuştu. Yeni Yaklaşım'ın kabulü, ABD'deki Demokratlar ile Cumhuriyetçiler arasında bir dönüm noktası olmuş ve bu dönemden sonra Demokratlar kuvvet kazanmışlardır.

Yine aynı dönemlerde, Klasik iktisatçıların çoğu depresyondan çıkmak için nakit ücretlerin düşürülmesini önermelerine rağmen, R.F. Kahn dahil olmak üzere çok az bazı iktisatçılar ise, bunun yerine devlet harcamalarının yükseltilmesini önermekteydiler²¹. İstihdam çarpanı üzerine yazdığı makalesiyle Kahn, aslında Keynes'in alfabesinin ilk

²⁰ Irma Adelman, **Theories of Economic Growth and Development**, Stanford: Stanford University Press, 1961.

²¹ R. F. Kahn, “The Relation of Home Investment to Unemployment,” **Economic Journal**, Vol. XLI, June 1931, Roll, **A History of Economic Thought**, s. 457 içinde.

harfını vermişti; fakat henüz bir makroekonomik sistem oluşturulamamış, dünya buhranı için etkin bir açıklama ve buna dayanan bir politika önerisi geliştirilememiştir²².

1929-34 Büyük Dünya Buhranı'nın hemen sonrasında Keynes, 1936'da yayınlanan "*General Theory of Employment, Interest and Money*" adlı eseriyle yeni bir makroekonomik sistem kurmuştur. Bu sistemle Keynes, ilk başlarda kendisinin de mensup olduğu, mikroekonomi kuramında kurulan, daha çok mikroekonomik birimlerin dengelerinin belirlenerek Marshallgil kısmi denge analizine veya Walrasgil genel denge analizine dayanarak bu dengelerin basit toplamı yoluyla makroekonomik parametrelere geçen Klasik Sistem'i ve bu sistemin dayandığı Miktar Kuramı'nı, J.B. Say'ın Mahreçler Kanunu'nu, TRŞ varsayımını ve OTİD sonucunu reddetmiştir.

Keynes, işsizliğin %25'lere vardığı Büyük Depresyon'un hemen sonrasında kurduğu bu yeni sistemi öncelikle makroekonomik analizlere ve makroekonomik parametreler arası ilişkilere dayandırmış, bunların mikroekonomik temellerine yeterince inmemiş ve bu kavramların ekonometrik incelenmeleri üzerinde de durmamıştır.

Keynes, ekonominin bütününe ele aldığı bu sisteme dayanarak, Klasik Sistem'in çözemediği iki büyük sorun olan işsizliği ve konjonktür dalgalanmalarını açıklamış ve bu sorunları önleyecek politikalar geliştirilebilmiştir.

Daha sonraki dönemlerde Keynes'in kurduğu bu yeni sistem hem ABD'de hem de Avrupa'da özellikle Lipsey, Hansen, Samuelson, Ackley, Branson gibi iktisatçılar tarafından geliştirilerek "Keynesgil Sistem" olarak ekonomi literatüründe önemli bir yer edinmiş ve uygulanmıştır.

Kuramda ekonomik faaliyetlerde serbesti ilkesine dayanmasına rağmen, uygulamada devletin çeşitli sorunlar karşısında ekonomiye müdahalelerde bulunduğu, yine de Büyük Buhran'dan çıkılamadığı ve işsizliğin giderek arttığı Klasik Sistem ortamı içinde ortaya çıkan Keynes ve Keynesgil iktisatçıların vurguladıkları en önemli ilke, "efektif talep yetersizliğinden doğan eksik istihdamı önlemek üzere devletin ekonomiye

²² Blaug, **Economic Theory in Retrospect**, ss. 672-677.

makroekonomik düzeyde müdahale ederek, para ve maliye politikaları yoluyla toplam talebi ayarlaması” olmuştur.

Keynesgil Sistem ağırlığını akademik çevrelerde 1936’dan 1970lere, uygulama alanında ise 1980’lere kadar sürdürmüştür.

1.2.2. Keynes’in Sistemi ve Eksik İstihdam Dengesi: EİD

Keynes’in kurduğu makroekonomik sisteme göre, ekonomi kendi haline bırakılırsa denge, tam istihdam noktasında değil; efektif talep yetersizliği (*insufficient effective demand*) yüzünden eksik istihdam noktasında oluşacak, yani gayrı iradi işsizlik ortaya çıkacaktır; piyasadaki fiyat ve ücretler esnek değildir.

Keynes’e göre, piyasalarda TRŞ geçerli olsa bile, efektif talep yetersizliği ve bunun yol açacağı gayrı iradi işsizlikle karşılaşılacaktır. Bu durumda, depresyonu ve işsizliği önlemek üzere, devletin ekonomiye müdahale etmesi gerekmektedir.

Keynes, kurduğu sistemde ekonomideki başlıca sorunları aşağıda belirtilen şekilde ele almış ve politika önerilerinde bulunmuştur:

- İşsizlik ve Konjonktür Dalgalanmaları Sorunu:

Keynes’in makroekonomik sistemine ve analizlerine göre, depresyon ve işsizlik sorununu çözmek için Klasik iktisatçıların önerdiği nakit ücretleri düşürmek boşunadır; çünkü işsizlik ücretlerin yüksek olmasından değil, efektif talep yetersizliğinden doğmaktadır. Bu durumda işçi ücretlerinin düşürülmesi, efektif talebi yükseltmez ve istihdamı da fazla arttırmaz. Bunun yerine, devlet harcamalarını arttırmak veya vergi oranlarını düşürmek ($g\uparrow, t\downarrow$), yani maliye politikası uygulamak gerekmektedir. Bu politika yoluyla efektif talep yükseltilerek işsizlik azaltılabilir. Devlet harcamalarını arttırmak, beraberinde bütçe açığını da getirecek olmasına rağmen Keynes’e göre, istihdam ve reel gelir artışı yine de maliyet ve fiyatlarda enflasyonist sayılabilecek derecede bir artışa yol açmadan gerçekleşecektir.

Klasik iktisatçıların depresyonu banka sistemindeki sistemli yanılgılara bağlayarak yaptıkları açıklamaya dayanarak önerdikleri para politikası da, Keynes'e göre, ekonomide bir canlılık ortaya çıkarmayacaktır. Çünkü para arzı artışı, faizi fazla düşürmeyecek ve faizdeki yetersiz azalma ise, yatırımları fazla arttırmayacaktır ($M_s \uparrow \rightarrow r \downarrow \rightarrow i \uparrow$). Ayrıca, depresyon dönemlerinde psikolojik nedenlerle veya teknik ilerleme hızının düşmesi nedeniyle ve değişik nedenlerle de yatırım düzeyi yetersiz kalacaktır. Bu durumda Keynes'e göre, depresyon dönemleri için para politikası etkin değildir; tersine maliye politikası etkindir. Böylece Keynes, A. Marshall'ın ve onu izleyen Klasik iktisatçıların depresyon dönemleri için önerdikleri gerek ücretlerin düşürülmesi önerilerinin gerek para politikası önerilerinin bir eleştirisini yapmış olmaktadır.

- 2. Dünya Savaşı'nın Finansmanı Sorunu:

Keynes daha sonra 2. Dünya Savaşı boyunca bu kere savaşın enflasyon yaratmadan, veya fazla enflasyonist baskı yaratmadan nasıl finanse edilebileceğini yine kendi sistemi çerçevesinde ele almış (deflasyonist açık yerine enflasyonist açık analizi) ve para arzı artışının azaltılması, vergilerin arttırılması, tüketim eğiliminin düşürülmesi, savaş harcamaları dışındaki kamu harcamalarının kısılması gibi önerilerde bulunmuştu. Bu, depresyona karşı önerilen politikaların tam tersi idi. Keynes 1948'de ölmüştür. Fakat kurduğu makroekonomik sistem gerek ABD'de gerek İngiltere'de ve Avrupa'da hızla yayılmış ve uygulamaya konmuştur. Klasik Sistem'den çok farklı sonuçlara ve politika önerilerine ulaşan, gerek kuram gerek uygulama alanında hızla yaygınlaşan ve uygulamalarda başarı sağlayan Keynes'in Sisteminin yarattığı bu olay "Keynesgil Devrim" (*Keynesian Revolution*) olarak adlandırılmıştır²³.

Bu arada, Keynesgil iktisatçılar Keynes'in ölümünden sonra da Keynesgil Sistem'i, yapılan katkıları ve eleştirilere hesaba katarak devamlı geliştirmişler ve bugüne kadar getirmişlerdir. Bu nedenle de tezimizde, önce "Keynes'in Sistemi" daha sonra "Keynesgil Sistem" terimi kullanılmaktadır.

²³ Lawrence Robert Klein, **The Keynesian Revolution**, 2nd. ed., London: McMillan, 1966.

1.2.3. Yeni Makroekonomik Parametreler

Keynes'in sisteminde getirdiği yeni makroekonomik kavramlar, parametreler ve yeni fonksiyonel ilişkiler aşağıda kısaca hatırlatılmaktadır.

Keynes yeni makroekonomik sistemini kurarken, bunun mikroekonomik temellere dayandırılması konusunu tam olarak ele alamamıştı. Hatta ortaya attığı bir çok yeni makroekonomik kavram ve parametreleri ve bu parametreler arası ilişkilerin ekonometrik incelenmesi üzerinde de duramamıştı. Bu makroekonomik kavram ve parametrelerin varlığı ve makroekonomik parametreler arası ilişkiler; örneğin atıl para talebi, yatırımların marjinal etkinliği yani MEI (*marginal efficiency of investments*), tüketim ve tasarruf eğilimi veya tüketim ve tasarrufun gelir düzeyine bağlı oluşu, vb. Keynes'in sistemini kurduktan sonra yapılan ekonometrik analizler sonucunda, Keynes'in getirmiş olduğu bu yeni makroekonomik parametreler arası ilişkilerin varlığı doğrulanmıştır. Keynes'in, mikroekonomik temellere inmemesinin ve ortaya attığı yeni makroekonomik parametreler arası ilişkileri ekonometrik olarak incelememiş olmasının nedeni şudur:

Büyük Dünya Buhranı sırasında (1929-1934) işsizlik, %25'lere ulaşmış ve bu soruna karşı Klasik iktisatçıların ücretlerin ve faizlerin düşürülmesi önerisi etkin ve geçerli olmamıştı; bu yönde politikalar sonuç vermiyor ve buhran uzuyordu.

İşte bu nedenle Keynes, yeni sistemini bir an önce ortaya atmak ve buna dayanarak buhranı ve işsizliği önleyici etkin politikalar önermek zorunda idi. Keynes makroekonomik sistemini (1936) esas olarak makroekonomik analizlere, aşağıda sunulan yeni makroekonomik parametreler ve makroekonomik parametreler arası ilişkilere dayandırmıştır²⁴.

²⁴ Hiç, **Para Teorisi ve Politikası**, 9. baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994, Bölüm 6.

1.2.3.1. Atıl Para Talebi

Klasik Sistem'deki aktif para talebi yanında faizle ters ilişkili bir “atıl para talebi”, ($M^a_d=L(r)$; $M^a_d/dr<0$) de bulunmaktadır (likidite tercihi eğrisi veya likidite fonksiyonu).

Keynes'e göre atıl para talebinin *eksi* faiz elastikiyeti yüksektir ve dolayısıyla faiz fazla düşürülememektedir. Bu da Keynes'e göre, depresyon döneminde para politikalarının etkin olmamasının birinci nedenidir.

1.2.3.2. Reel Tüketim ve Reel Tasarruf

Klasik Sistem'in tersine, reel tüketim ve reel tasarruf faiz oranından çok, reel gelir düzeyine bağlıdır “ $c=f(y)$; $c'>0$ ve $s=f(y)$; $s'>0$ ”. Gelirdeki küçük bir artışın tasarrufta yarattığı artışa, marjinal tasarruf eğilimi (MPS: *marginal propensity of savings*), tüketimde yarattığı artışa ise, marjinal tüketim eğilimi (MPC: *marginal propensity of consumption*) denir.

1.2.3.3. Yatırımların Marjinal Etkinliği

Klasik Sistem'in $MPPC=r$ eşitliğinin tersine Keynes, yatırım dengesi için fiyatları ve fiyatlardaki değişimleri de içeren bir nakit kavramı olan “yatırımların marjinal etkinliği” (MEI: *marginal efficiency of investments*) kavramını getirmiştir. Bu durumda yatırım dengesi, yatırımların marjinal etkinliğinin faize eşit olduğu noktada belirlenir ($MEI=r$).

Klasik Sistem'de MPPK'nın *eksi* faiz elastikliği yüksek olduğu için faizdeki herhangi bir düşme, reel yatırım miktarında büyük bir artışa neden olacaktır. Keynes, yatırım malları fiyatlarını da hesaba katan MEI eğrisinin *eksi* faiz elastikliğinin yüksek olmadığını göstermiştir. Bu durumda faizdeki bir düşme, reel yatırım miktarında fazla bir artış sağlamaz. Keynes'e göre depresyon döneminde para politikalarının etkin olmamasının ikinci nedeni budur.

1.2.3.4. Emek Piyasası

Keynes'e göre, emek piyasasında TRŞ yoktur; işçi sendikaları vardır ve işçi sendikaları işveren sendikalarından daha kuvvetlidir. Bu durumda işçi sendikaları fiyatlar

genel düzeyine ve bunun ilerideki değişmelerine bakarak, nominal ücretleri (W), dolayısıyla da reel ücretleri (w) belirlerler.

Aslında Keynes'e göre işçi sendikalarının W'yi belirlemesi, istihdam ve işsizlik düzeyini belirlemez. Böyle olsaydı, esas olarak Klasik Sistem'in vardığı sonuca varmış olur, işsizliğin nedeni ücretlerin yüksekliğine bağlanır ve politika önerisi olarak ücretlerin düşürülmesi önerilirdi.

Oysa Keynes'in Sisteminde üretim ve istihdam düzeyini, efektif talep veya harcamalar düzeyi belirler. Bu nedenle, işsizliğin ve EİD'in temel nedeni, efektif talep yetersizliğidir. Bunda da en büyük etken, MPC'nin ve tüketim harcamaları düzeyinin yeterince yüksek olmaması yanında, yatırım harcamaları düzeyindeki düşüklüktür. Çağdaş Keynesgil okulların temel özelliğini bu nokta oluşturmaktadır²⁵.

İşçi sendikaları ise, bu düşük efektif talep çerçevesinde, W'yi belirleyerek, reel ücreti $MPPL=w$ şartına göre azami düzeyde tutabilirler.

Keynes'e göre ücretler ve fiyatların ve dolayısıyla faizin düşürülmesi, depresyon döneminde etkin olamayacaktır. Yine para arzını arttırmak yoluyla faizi en asgari düzeye indirsek bile, bu tam istihdamı sağlayacak ölçüde bir yatırım ve efektif talep artışına yol açmayacaktır.

1.2.3.5. Para Piyasası

Yine Keynes'in Sisteminde “reel sektörler” ve “para sektörü” dengesi bir arada ve birbiriyle ilişkili olarak ortaya çıkacaktır. Çünkü bir taraftan reel sektörde yatırım faize bağlıdır ($i=f(r)$), diğer taraftan parasal sektörde atıl para talebi de faize bağlıdır ($M^a=L(r)$). Bu durumda, dikotomi de, paranın tarafsızlığı da yoktur, parasal ve reel sektörlerin dengesi bir arada oluşur.

²⁵ Alan S. Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics,” **Economic Record**, Vol. 64, No. 187, Dec.1998 ve William J. Baumol, Blinder, **Economics, Principles and Policy**, 3rd ed., New York: Macmillan Co., 1985.

1.2.3.6. Dış Ekonomik İlişkiler

Keynes, ithalatın (reel ithalat düzeyinin) de döviz kuru yanında reel gelir düzeyine bağlı olduğunu ($X=f(y)$), buna göre ülkenin ihracat reel düzeyinin de o ülkeden ithalat yapan ülkelerin reel gelir düzeyine bağlı olduğunu ileri sürmüştür ($X=f(y_f)$). Buna göre de, dış ekonomik ilişkiler alanında önemli adımlar atılabilmiştir.

1.2.4. Keynes'in Sisteminde Makro Denge

Keynes sistemini ilk ortaya attığında, fiyatlarda enflasyonist sayılabilecek bir yükselmeyle karşılaşılmadan, başlangıç olan EİD'den OTİD'e ulaşılabilceğine inanıyordu²⁶. Bu durum “Keynesgil Çapraz” (*Keynesian Cross*) yardımıyla **Şekil 1.2.1**'de gösterilmektedir.

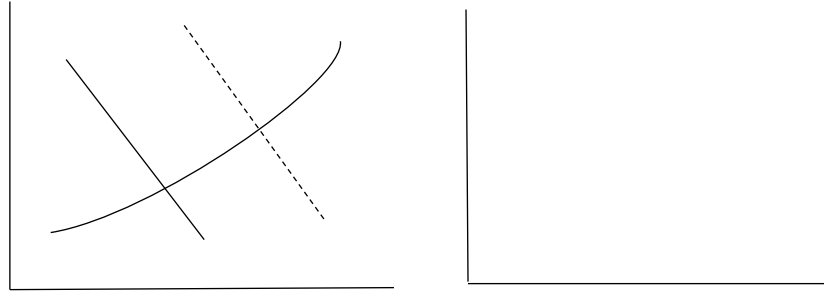
Aşağıda, önce Keynes'in Sistemi ilk şekliyle verilecek, daha sonra Bölüm 1.2.6.'de başlıca gelişme, düzeltme ve ilaveler kısaca gözden geçirilecektir.

Başlangıç olan EİD noktası A'da reel gelir düzeyi y_0 'dır. Devlet harcamalarını yeterince arttırdığımızda veya bunun yanında vergileri düşürdüğümüz ve para arzını arttırdığımızda Keynes'e göre fiyatlarda fazla bir artış olmadan tam istihdam noktasına (B, y_f) erişmek mümkün olacaktır.

²⁶ Baumol, Blinder, *Economics, Principles and Policy*, Chapter 14.

Şekil 1.2.1

Buna göre Keynes, çok yüksek bir LM eğrisi ve çok yatık bir AS eğrisi varsaymaktaydı (Şekil 1.2.2).

Şekil 1.2.2

1.2.5. Keynes'in Sisteminde Para ve Maliye Politikaları

Keynes'in kurduğu makroekonomik sistem Klasik Sistem'den çok köklü olarak ayrılmakta, çok farklı sonuçlara ve politika önerilerine ulaşmaktadır.

Keynes'in makroekonomik sistemine göre ekonomi kendi haline bırakıldığında, normal olarak efektif talep yetersizliğinden doğan EİD oluşacaktır. Böylece

Klasik Sistem’deki OTİD, J.B. Say’ın Mahreçler Kanunu, Klasik Miktar Kuramı, Paranın Tarafsızlığı ve Dikotomi tamamen ortadan kalkmaktadır.

Keynes’in makroekonomik analizinde “efektif talep yetersizliğinden doğan EİD”, yani “deflasyonist açık” veya “yatırım-tasarruf tutarsızlığı” vardır. Bu, Keynes’in sistemindeki yatırım ve tasarruf fonksiyonlarından, yatırım-tasarruf dengesinden, yatırım ve tasarruf fonksiyonlarının elastiklerinden doğan bir sonuçtur. Keynes’e göre teknik ilerlemeler yavaşladığı zaman, yani depresyon dönemlerinde, toplam harcama düzeyi (efektif talep) tam istihdamı sağlayamamaktadır. Üretim de bu düşük efektif talep düzeyine göre oluşacağı için ortaya EİD ve gayri iradi işsizlik çıkmaktadır. Bu durumda J.B. Say’ın Mahreçler Kanunu da geçerli olmayacaktır. Buna göre, Keynes’in Sisteminde ekonominin EİD vermesinin sebebi, Klasik iktisatçıların inandığı gibi ücretlerin yüksek olmasından değil, yatırım-tasarruf tutarsızlığından, yani efektif talep yetersizliğinden doğmaktadır.

1.2.6. Keynes’in Sisteminin Gelişmesi ve Keynesgil Sistem

Keynes’in Sistemi ilk ortaya atıldığı gibi kalmamış, yapılan çeşitli eleştiriler karşısında Keynesgil iktisatçılar Keynes’in Sisteminde – bu sistemin temellerine sadık kalarak- çeşitli düzeltme ve ilaveler yapmışlardır. Bu gelişmeler sonucu ortaya çıkan sisteme Keynes’in Sistemi yerine, “Keynesgil Sistem” demek kanaatimce daha doğrudur.

1.2.6.1. Phillips’in Eleştirisi ve PE Analizinin Keynesgil Sistem’e Katılması

Keynes’in yukarıda (Bölüm 1.2.4.’de) açıklanan inancına ilk olarak A.W. Phillips karşı çıkmıştır²⁷. Phillips, İngiltere’de işsizlik ve ücretlerle ilgili yaptığı ekonometrik araştırmada, işsizlik oranında azalma durumunda ücretlerin önemli ölçüde yükseldiğini ekonometrik analizlere dayanarak göstermiştir. Buna göre, Keynes’in inancının tersine, fiyatlarda enflasyonist sayılacak bir artış yaratmaksızın OTİD’e ulaşmak olası değildir.

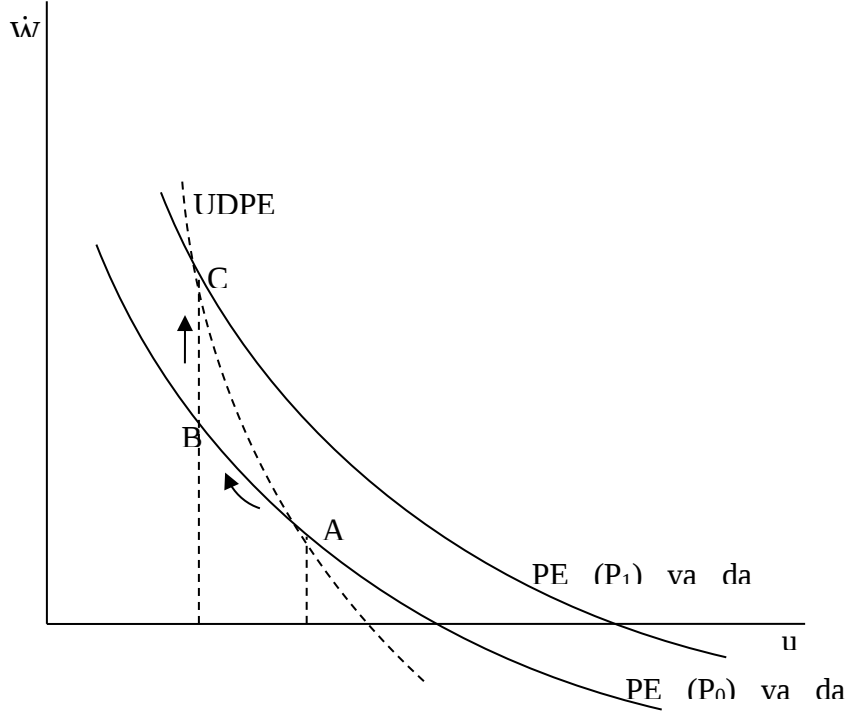
²⁷ Albon William H. Phillips, “The Relation between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957,” *Economica*, No. 25, Nov. 1958, ss. 283-299.

Phillips'in bu karşı çıkışı daha sonra R.G. Lipsey tarafından yeniden yorumlanarak "Phillips Eğrisi", Keynesgil Sistem'in ayrılmaz bir analizi haline getirilmiştir²⁸.

Bu yoruma göre, işsizlik oranı (u) ile nominal ücret artışı (W) veya – emek verimliliğindeki değişimleri hesaba katarak- fiyat artışı (P) arasındaki negatif eğimli bir ilişki vardır (**Şekil 1.2.3**). Bu durumda u ile P bileşimleri arasında bir "sosyal refah tercihi" (*trade off*) sözkonusu olur.

Sosyal refah tercihi doğrultusunda, büyük fiyat artışlarının olumsuz etkileri hesaba katarak, tam istihdam yerine; örneğin **Şekil 1.2.4**'deki C noktası gibi, tam istihdamın altında fakat enflasyonist sayılmayacak bir noktayı optimum hedef kabul ederek, para ve maliye politikalarını bu noktaya ulaşılacak biçimde ayarlayabiliriz. **Şekil 1.2.3**'de başlangıç noktası A'da kalırsak fiyat artışı %0 olur, fakat diyelim ki, bu noktada %6 işsizlik vardır. B noktası ise, tam istihdamı temsil etmektedir ve bu noktada efektif talep yetersizliğinden doğan gayri iradi işsizlik yoktur; fakat bu noktada bile bünyesel ve friksiyonel olan, diyelim ki %2 oranında bir işsizlik vardır. A noktasında ise, %6 gibi, enflasyonist sayılabilecek bir fiyat artışına katlanmak gerekir. Bu durumda, diyelim ki, C noktası hedef seçilir. Bu noktada fiyat artış oranı %3, işsizlik ise %3.5'dur (%2 friksiyonel ve bünyesel işsizlik *artı* %1.5 Keynesgil efektif talep yetersizliğinden doğan işsizlik olarak). Örneğimizde sözkonusu dönemde MPPL'nin %1.5 oranında yükseldiği varsayılırsa, %0 fiyat artışı %1.5 ücret artışıyla, %3 fiyat artışı (P) %4.5 ücret artışıyla (W) beraber gidecektir (**Şekil 1.2.3**).

²⁸ Richard G. Lipsey, "The Relationship between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957: A Further Analysis," **Economica**, No. 27, Feb. 1958, ss. 1-31.

Şekil 1.2.3

Aynı hedef **Şekil 1.2.4**'de de C noktası olarak ve B noktasının altında gösterilmektedir.

Bu yorumdaki “ince ayar” (*fine tuning*) inancına da değinmek gerekmektedir: Bu dönemlerde ekonomik para maliye politikasında ince ayar yapılabileceği ve örneğin, hedef alınan C noktasına tam olarak ulaşılacağı yolunda bir iyimserlik vardı.

Daha sonraki dönemlerde ise, herşeyin önceden bu kadar ince hesaplanamayacağı; örneğin fiilen alınan para ve/veya maliye politikaları sonucu C noktasının biraz altına (veya üstüne) düşülebileceği kabul edilmiştir. Buna “kaba ayar” (*coarse tuning*) denmektedir. Ekonomide eskiye oranla yine de bir iyileştirme kaydedileceği

için devlet, ekonomiye doğru yönde müdahalede bulunmuş olmaktadır. Bu şartlarda devlet müdahalesi yine de faydalı sayılır ve önerilir²⁹.

1.2.6.2. Keynesgil Sistem’de Makro Denge

PE’nin analizlere katılmasıyla, Keynesgil çarpaz ve IS-LM ve AD-AS analizlerindeki değişimler aşağıda gösterilmektedir.

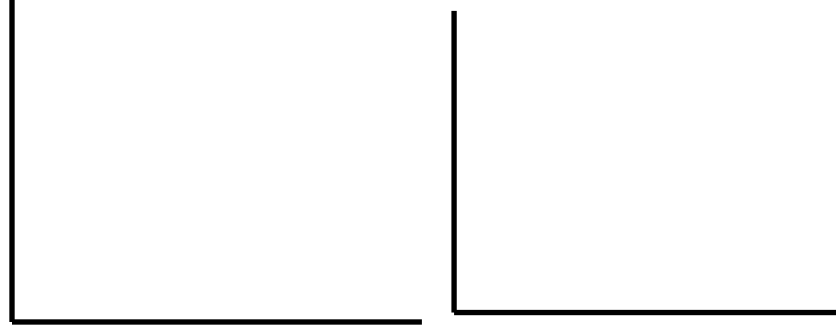

Şekil 1.2.4

PE’nin analizlere katılmasıyla, B noktasına gelirken fiyatların da çok fazla yükseleceği için, örneğin tam istihdamın altındaki C gibi bir nokta seçilecektir. O halde Keynesgil Sistem’de PE analizi artık bir politika aracı haline gelmiştir ve C noktası PE üzerinden seçilmektedir.

Bu durumu gösteren IS-LM ve AD-AS eğrileri aşağıda verilmektedir:

²⁹ Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics”.

Şekil 1.2.5

Keynesgil Sistem’de, fiyatlar karşısında talep reel düzeyi (veya Toplam Talep Eğrisi: AD) ve yine fiyatlar karşısında arz reel düzeyi (veya Toplam Arz Eğrisi: AS) analizi ile makro dengenin ayrıntıları aşağıda verilmektedir.

- AD eğrisi *cet.par.* **fiyatlar** genel düzeyinin (P) düşmesi durumunda Bölüm 1.2.6.4.’deki $IS=LM$ eşitliğinden çıkartılabilir. **Şekil 1.2.10**’den de izleneceği gibi,

$$M=M$$

ise ve *cet.par.* P düşerse , reel para miktarı yükselmekte ve LM eğrisi sağa kaymaktadır. Böylece faizin düşmesi, reel gelir (reel harcama) düzeyini yükseltecektir ($P \downarrow \Rightarrow (m=M/P) \uparrow \Rightarrow LM \rightarrow \Rightarrow r \downarrow \Rightarrow y \uparrow$).

Buna göre AD eğrisi **Şekil 1.2.6**’da görüleceği gibi, (P, y)-kadrnında negatif eğimli bir eğri olacaktır.

Şekil 1.2.10’de $(M \uparrow / P)$ durumu ele alınmıştır. **Şekil 1.2.6**’de ise $(M/P \downarrow)$ durumu ele alınmakta ve bu da aynı sonuçları vermektedir.

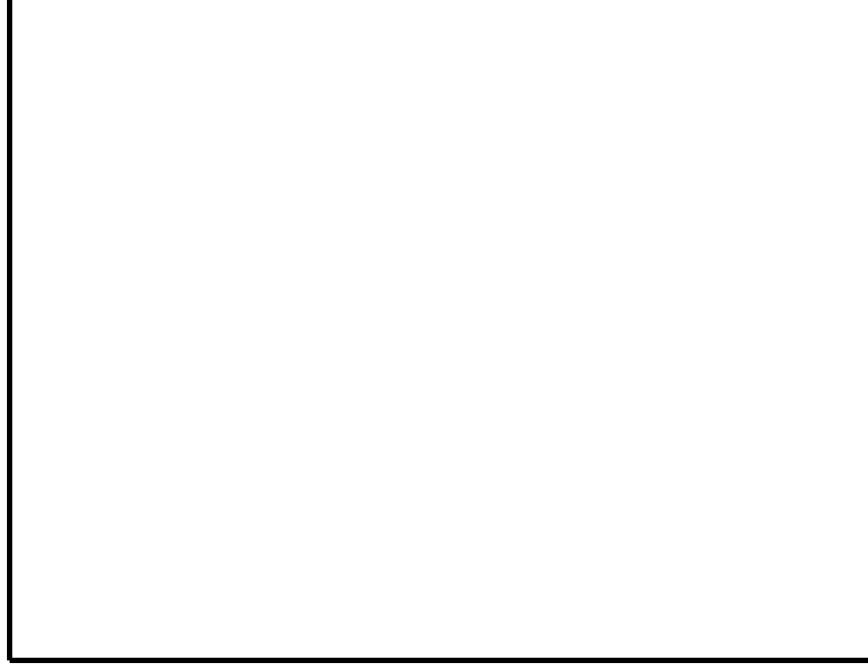
- AS eğrisinin çıkartılması için ise üretim fonksiyonu, reel ücrete göre emek arzı ve emek talebi, nominal ücrete göre emek arzı ve emek talebi denklemlerine bakmak gerekir.

P'deki değişmeler karşısında işçilerin W'de hiç değişiklik yapmadığı varsayımına veya P artışından daha az bir ölçüde de olsa W'de bir yükseltme yaptığı varsayımına göre sonuçlar, elastiklik açısından biraz deęişmektedir³⁰.

Sonuçta, AS eğrisi (P, y)-kadrnında pozitif eğimli bir eğri olarak çıkmaktadır. Yani, fiyatlar genel düzeyinin yükselmesi karşısında arz edilen reel mal miktarı artacaktır (Şekil 1.2.6).

- AD-AS eğrilerinin kesiştiği nokta, ekonominin dengesini verecektir.

Şekil 1.2.6'da denge P_0 ve y_0 olur ve bu denge y_F 'in altındadır.

Şekil 1.2.6

Yatırım talebinde bir artış, tasarruf eğiliminin bir düşüş (tüketim talebinde bir artış), para arzının arttırılması (para politikası), devlet harcamalarının arttırılması veya vergi eğiliminin düşürülmesi (maliye politikaları) yoluyla AD yükseltirise (Şekilde AD' olursa), gerek P gerek y yükselecektir.

³⁰ Branson, **Macroeconomic Theory and Policy**, ss. 127-144.

Teknik ilerlemenin emeğin verimliliğini arttırması ve $y=y(N)$ ile MPPL'nin yukarı kayması ise bu kere, AS'yi yükseltecektir (Şekilde AS'). Bu ise P'yi düşürür, y'yi yükseltir.

Yine, maliyet ve fiyatlar yükselerek AS eğrisi daralırsa (Şekil 1.2.6'da AS''), bu kere P yükselir fakat y ve istihdam (N) azalır. Bu, OPEC'in petrol fiyatlarını yükseltmesi sonucu karşılaşılan durumdur.

1.2.6.3. Monetarizm'de UDPE ve KDPE ve Bunların Keynesgil Sistem'e Katılması

Friedman PE'yi, tam istihdama karşılık olan NRU'da dik bir "Uzun Dönem Phillips Eğrisi" ile negatif eğimli "Kısa Dönem Phillips Eğrileri" olarak tasavvur etmiştir. Böylece Phillips Eğrisi Analizi'ne de yeni bir perspektif getirmiştir Bu konunun ayrıntısı tezimizin Monetarizm'le ilgili bölümde verilmektedir.

Burada kısaca belirtilmesi gerekli konu şudur: Friedman'a göre fiyat artışı karşısında işçiler, ilk dönemde yanılmakta ve nominal ücretlerini arttırmamaktadırlar (W). Böylece reel ücretler düşmekte ($w\downarrow$) ve para politikası yoluyla işsizlik oranı düşürülebilmektedir ($N\uparrow$). Fakat müteakip, yani bir sonraki (uzun) dönemde işçiler, yanılgılarının farkına vararak nominal ücretleri fiyat artışı kadar yükseltmektedirler ($W\uparrow$), yani $\Delta W = \Delta P$ (uyarlanmış beklentiler: *adaptive expectations*). Böylece uzun (müteakip) dönemde yeniden aynı noktaya (yani Friedman'da NRU'ya) düşülmektedir. Böylece sonuçta UD'de para politikası yalnız fiyatlar genel düzeyi yükseltmiş olmaktadır.

Bu eleştirileri izleyerek Keynesgil iktisatçılar da, KDPE ve UDPE ayrımı yapmışlardır. Keynesgil iktisatçılara göre de UD'de işçiler, fiyat artışları karşısında W'yi KD'de yaptıkları arttırmaya oranla daha fazla arttıracaklardır. Fakat UD'de bile, yine de fiili fiyat artışının altında kalacaklar ve fiyat artışı beklentilerindeki bu sistematik yanılgı, UD'de biraz azalmakla beraber, devam edecektir. Bu durumda da, KD'deki para ve maliye politikalarının ilk olumlu etkileri UD'de biraz azalacaktır. Fakat bu politikalar sonucu başlangıç noktasına (bu politikaların hiç uygulanmamasına) oranla işsizlik yine de bir ölçüde azalmış olacaktır.

Keynesgil iktisatçıların bu yorumu PE'leri yardımıyla **Şekil 1.2.7**'den izlenebilir.

Şekil 1.2.7

Şekilde KD'de para ve/veya maliye politikaları ile A noktasından B noktasına ulaşılmaktadır. UD'de ise işçilerin fiyat beklentilerini yeniden ayarlamaları ile yeni KDPE₂ üzerinde C noktasına gelinmektedir. Demek ki UDPE, C ile A noktasını birleştiren ve KDPE'lere oranla daha dik bir eğridir. Fakat yine de negatif eğimlidir ve dik değildir. Bu durumda UD'de de net sonuç olarak, maliye ve/veya para politikaları yoluyla işsizlik azaltılmış, fakat bu daha yüksek bir fiyat artışı bahasına elde edilmiş olacaktır.

Bu süreç **Şekil 1.2.8**'de AD ve AS eğrilerinde kaymalar yardımıyla da izlenebilir.

Şekil 1.2.8

Şekil 1.2.8'de para ve/veya maliye politikası ilk dönemdeki AD eğrisini AD_1 'e kaydırır. Böylece P_0, y_0 dengesi yerine P_1, y_1 dengesi geçerli olur. UD'de ise işçiler, nakit (ve reel) ücretleri yükseltirler. Bu durumda AS eğrisi daralacak, eğri sola kayacaktır (AS_2UD). Bu durumda da UD'de denge y_2, P_2 olarak belirlenecektir.

1.2.6.4. IS-LM Analizi ile Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği

Aşağıda önce Keynesgil Sistem'de makro denge IS-LM eğrileri yardımıyla daha detaylı olarak verilecek ve daha sonra para ve maliye politikalarının etkinliği bu analiz yardımıyla gösterilecektir.

Keynesgil Sistem'de eş-anlı makroekonomik denklemler ve makro dengenin ayrıntıları ise, Gardner Ackley ve William H. Branson'dan alınmıştır³¹.

³¹ Ackley, **Macroeconomic Theory**, Chapter 3, ss. 172-307 ve William H. Branson, **Macroeconomic Theory and Policy**, 3rd. ed., New York: Harper and Row, 1989, Chapters 4, 5.

Keynesgil Sistem’de makro denge ilk olarak J.R. Hicks tarafından ortaya atılan ve mal piyasası (yatırım-tasarruf) ve para piyasası (para arzı ve talebi) dengelerini bir araya getiren IS-LM eğrileri yardımıyla gösterilebilir³².

Devletin ve dış ticaretin olmadığı basit kapalı bir ekonomi modelinde Keynesgil genel makro dengeyi belirleyen üç piyasaya (para piyasasına, yatırım-tasarruf eşitliği veya tüketimi de eklersek mal piyasasına, üretim fonksiyonu ve emek piyasasına) ait denklemler aşağıda verilmektedir.

- **Para Piyasası**

$$M=ky+L(r) \quad \text{veya} \quad M=kPy+L(r)$$

$$1>k>0; \quad L'<0; \quad -L_e \cong \infty$$

- **Yatırım-Tasarruf Eşitliği**

$$i(r) = s(y)$$

$$i'<0; \quad s'>0; \quad -i_e < 1$$

- **Kısa Dönem Üretim Fonksiyonu ve Emek Piyasası**

$$y=y(N)$$

$$y'>0; \quad y''<0$$

$$W/P = y'; \quad W=W$$

Devleti ve dış ticareti yatırım-tasarruf eşitliğine eklersek:

$$i(r) + g + x = s(y) + t(y) + m(y) \quad \text{ile çalışılabilir.}$$

³² Sir John Richard Hicks, “Mr. Keynes and the Classics: A Suggested Interpretation,” *Econometrica*, No. 5, April 1937, ss. 147-159.

M: Toplam para arzı (para otoriteleri tarafından belirlenmiş, veri)
k: Aktif para talebini belirleyen Marshall k'sı
P: Fiyatlar genel düzeyi
y: Reel net gelir (üretim)
L: Atıl para talebini belirleyen likidite tercihi
r: Faiz
i: Reel net özel yatırım
s: Reel net tasarruf
N: İstihdam düzeyi
y': MPPL
W: Nominal ücret
W/P: Reel ücret
g: Toplam reel devlet harcamaları; net devlet yatırım harcamaları *artı* reel kamu tüketim harcamaları
x: Reel ihracat miktarı
m: Reel ithalat miktarı

Yukarıdaki denklemden de, 4'lü kadran çalışmaları yardımıyla çeşitli faiz ve reel gelir düzeyi bileşimlerine göre yatırım-tasarruf eşitliğini veren IS eğrisine ulaşabiliriz³³. IS eğrisi (r, y)-kadranında negatif eğimli bir eğridir. i'de bir yükselme yahut s'de bir azalma, ya da g'nin yükseltilmesi veya t'nin düşürülmesi IS eğrisini yükseltecek, yani sağa doğru kaydıracaktır³⁴. Durum **Şekil 1.2.9**'dan izlenebilir. Şekil'de g'nin yükseltilmesinin etkileri temsil etmektedir.

³³ Branson, **Macroeconomic Theory and Policy**, ss. 58-61.

³⁴ Branson, **Macroeconomic Theory and Policy**, ss. 61-66.

Şekil 1.2.9

Yatırım-tasarruf dengesini veren IS eğrisinde reel parametrelerle çalışılmıştır. Bu durumda para arz ve talebi denklemi de reel parametrelere indirgenecektir, böylece her iki piyasadaki denge bir arada izlenebilir.

Keynesgil Sistem’de göre, nominal değerlerle para denklemi aşağıda verilmektedir:

$$M=kY+L(r) \quad \text{veya} \quad M=kPy+L(r)$$

Bu denklemden reel değerlerle para denklemine ulaşmak için, denklemin iki tarafını da P’ye böleriz; bu durumda

$$m=k(y)+l(r)$$

$$M \equiv M/P; \quad kPy/P=k(y) \quad \text{ve} \quad L/P(r)=l(r)$$

olacaktır.

Y: Nominal gelir

Bu denklem, para arz ve talebini dengeye getirecek faiz ve reel gelir düzeylerinin bileşimlerinin (*locus*) geometrik yerini (r, y)-kadranda pozitif eğimli bir eğri şeklinde olmaktadır³⁵.

LM eğrisi **Şekil 1.2.10**’da gösterilmektedir. Para arzının artışı, LM eğrisini yükseltir, yani sağa kaydırır. Benzer şekilde, *cet.par* fiyatlar genel düzeyi düşerse, LM yine sağa kayacaktır³⁶.

³⁵ Branson, **Macroeconomic Theory and Policy**, ss. 66-68.

³⁶ Branson, **Macroeconomic Theory and Policy**, ss. 68.

Şekil 1.2.10

LM-IS dengesi aşağıda **Şekil 1.2.11**'de görüldüğü gibi, (r, y) -kadranında negatif eğimli IS ile pozitif eğimli LM eğrisinin kesiştiği nokta olarak belirlenecektir. Çünkü bu noktada, hem mal piyasası dengesi (ya da yatırım-tasarruf eşitliği) hem de para piyasası dengesi bir arada sağlanmaktadır.

Şekil 1.2.11

Bu denge EİD'dir. Çünkü $s=s(y)$ yüksek ama $i=i(r)$ düşük olduğu için, piyasada yeterli efektif talep yoktur. Bu durumda tam istihdamı veren reel gelir düzeyi (y_F), Keynes'in sisteminde IS-LM'in kesiştiği denge gelir düzeyi olan y_0 'nın sağında kalmaktadır.

Yine $-i_{e_r} < 1$ dolayısıyla IS eğrisi dik, $-i_{e_r} > 1$, hatta $-L_{e_r} \approx \infty$ olduğu için LM eğrisi yatıktır.

İşte bu nedenle Keynesgil Sistem'de maliye politikası etkindir. Devlet harcamalarının arttırılması ve/veya vergi eğiliminin düşürülmesi, yani maliye politikaları dolayısıyla IS eğrisinin sağa kaymasıyla reel gelir y_0 başlangıç noktasından y_2 gibi önemli miktarda bir artış gösterebilmektedir.

Buna karşın para politikası etkin değildir. Şekilde para arzının arttırılması yoluyla LM eğrisinin sağa kayması durumunda, reel gelir y_0 'dan sadece y_1 'e yükslebilmektedir.

1.2.6.5. Friedman'ın Para ve Maliye Politikalarının Etkinliğiyle İlgili Eleştirisi

Keynesgil Sistem'deki para ve maliye politikalarının etkinliğiyle ilgili ciddi bir eleştiri, Milton Friedman'dan gelmiştir. Friedman, tezimizin Monetarizm'le ilgili kısmında da açıkladığımız gibi, LM eğrisinin dik, IS eğrisinin ise yatık olduğunu iddia etmiştir. Buna göre de Keynesgi Sistem'dekinin tersine, maliye politikası etkin değildir; (KD'de) etkin olan para politikasıdır.

Friedman'ın bu eleştirisi Keynesgil iktisatçıları etkinlik karşılaştırmasını daha geniş bir perspektif içinde ele yönlendirmiştir³⁷ (**Şekil 1.2.12**). Etkinlik karşılaştırmasına göre, gelirin düşük olduğu dönemlerde (depresyon dönemlerinde) LM eğrisi yatıktır. Bu dönemlerde, Keynes'in de iddia ettiği gibi, depresyona karşı para politikası etkin değildir ve maliye politikası etkindir. Fakat, yüksek gelir düzeylerinde bu kere, LM eğrisi dikleşmektedir. Bu şartlar altında ise; örneğin böyle bir yüksek gelir düzeyinde bir resesyon olursa, etkin olan maliye politikası değil, para politikasıdır.

³⁷ Branson, **Macroeconomic Theory and Policy**, Chapters 5, 9.

Şekil 1.2.12

1.2.7. Keynesgil Sistem’in Akademik Çevrelerde Gözden Düşmesi

Keynesgil Sistem’in 70’li yıllarda akademik çevrelerde neden gözden düştüğünü incelemekten önce, Büyük Dünya Buhranı ve 2. Dünya Savaşı sonrasında niçin yayıldığını ele alalım ve Büyük Dünya Buhranı sırasında Avrupa’nın durumuna kısaca göz atalım.

1.2.7.1. Birinci Dünya Savaşı ve Büyük Dünya Buhranı Sonrasında Avrupa’nın Durumu

1. Dünya Savaşı sonrasında ve Büyük Dünya Buhranı sırasında Avrupa büyük bir çalkantı içindeydi ve işsizlik korkunç boyutlara yükselmişti. Bu dönemde Avrupa aşağıda incelenen iki olayın etkisi altındaydı.

1.2.7.1.1. Siyasi Buhran

Rusya'da, 1. Dünya Savaşı yenilgisinden sonra 1917'de Menşeviklere göre daha sert bir grup olan Bolşevikler “Rus İhtilali”ni yapmışlardı ve “komünizm” doğmuştu.

Almanya'da da Büyük Dünya Buhranı, siyasi karmaşalara sebep olmuştu. Bir tarafta komünistler, diğer tarafta Hitler vardı ve 1933 yılında tek parti olarak “Nasyonal Sosyalistler” ve Hitler iktidara gelmişti.

İtalya da 1918'lerden itibaren siyasi karmaşalara girmişti ve 1922'de “faşist” Mussolini başbakanlığa seçilmişti. Mussolini'nin hevesi bir imparatorluk kurmaktı ve bunun için Hitler ile ittifak yapmıştı. Fakat bu ittifak Mussolini'yi Almanya'nın adeta “peyk”i haline getirmişti.

Sonuç olarak, Büyük Dünya Buhranı ve 1. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa çok ciddi bir siyasi buhran içine girmişti.

1.2.7.1.2. Ekonomik Buhran

Bu siyasi buhran ortamında uygulanan ekonomik rejim ekonomik sorunları daha da arttırmaktaydı. Ülkeler o sırada “kapalı ekonomi rejimi” uyguluyorlardı. Dış ticaret serbestisi ve karşılaştırmalı üstünlük yerine uygulanan kapalı ekonomi rejimi ise, Ricardo'nun “*Principles of Political Economy and Taxation*, 1817” adlı eserinde belirttiği gibi, büyümeyi desteklemesi dışında, aynı zamanda ülkelerin refahını da azaltıyordu. Ayrıca, 1. Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden “altın para sistemi”ne dönmüştü ve bu da ekonomi polititikasını kısıtlayan bir sistemdi.

1.2.7.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Avrupa'nın Durumu

1. Dünya Savaşı ve Büyük Dünya Buhranı sonrasında büyük siyasi ve ekonomik çalkantılar yaşayan Avrupa'da “radikal siyasi akımlar” doğmuştu. Bu nedenle

ABD ve Avrupa 2. Dünya Savaşı sonrasında, 1. Dünya Savaşı sonrası tecrübelerinden ders alarak, köklü siyasi ve ekonomik önlemler almak yoluna gitmişlerdi³⁸.

1.2.7.2.1. Ekonomik Tedbirler

- 1944’de “Bretton Woods Antlaşması” imzalandı, bu anlaşma uyarınca IMF (*International Monetary Fund*: Uluslararası Para Fonu) ve WB’in (*World Bank*: Dünya Bankası) temelleri atıldı.
- 1947’de GATT (*General Agreement on Tariffs and Trade*: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşması) imzalandı.
- Daha sonra IMF ve WB’nin yardımları yetmediği için Marshall Yardımı (*Marshall Plan*) tesis edildi.

Bütün bu çabaların amacı, Avrupa başta olmak üzere, bütün ülkelerin büyüme hızını kesen korumacılık ve kapalı ekonomi uygulamaları yerine, dış ticaretin serbestleştirilmesi ve bu serbestleşmenin GATT (bugünkü WTO: *World Trade Organization*: Dünya Ticaret Örgütü) çerçevesi içinde yapılmasıydı. Eğer ülkeler ödeme sıkıntısına düşerse IMF devreye girecek ve sıkıntıya düşen ülkeye kısa dönemli kredi vererek ödeme yardımında bulunacaktı. WB ise Avrupa’nın yeniden imarı sırasında gerekli yatırımları için, uzun dönemli kredi verecekti. IMF ve WB’nin kredilerinin yetersiz olduğu durumlarda ABD, Marshall Yardımı yapıyordu. Bu yardımlar ve yardımların ülkelere dağılımı sorunu, Avrupa’yı adeta ekonomik işbirliğine ve işbirliğinin kurumsallaşmasına teşvik ediyordu, EPU (*European Payments Union*: Avrupa Ödemeler Birliği) gibi.

Gerçekten de bugün Avrupa başta olmak üzere, İngiltere ve Japonya vb. kalkınmalarını bir ölçüde bu kredi ve yardımlara borçludurlar.

³⁸ Zeyyat Hatiboğlu, **Özet Ekonomik Doktrinler ve Sistemler**, İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları, 2000, ss. 17-20.

Kısaca, 1. Dünya Savaşı ve Büyük Dünya Buhranı sonrası yaşanan tecrübeler, 2. Dünya Savaşı sonrasında bazı köklü ekonomik önlemlerin alınmasını sağlamış ve başarı elde edilmiştir.

Batı Dünyası ekonomileri özel teşebbüs ve özel yabancı sermaye akımına dayandırılmıştı ve dış ticaret serbestleştirilmişti. Aynı zamanda ABD’den büyük ölçüde yardım alınmış, böylece Avrupa istikrarlı bir kalkınma yoluna girmişti.

1.2.7.2.2 Siyasi Tedbirler

Siyasi açıdan alınan önlemler şunlardı: İşçilerin sosyal haklarına ve halk tabakalarının refahına büyük önem verilmişti. Bundaki amaç, radikal siyasi akımların yeniden doğmasını engellemektir. Aynı zamanda pek çok ülkede demokrasi vardı ve aslında ABD, yapacağı yardımın şartı olarak “demokrasi”yi ve aynı zamanda “özel teşebbüs”e dayanan ekonomik rejimi şart koştumtu.

Bütün bu ilkelere (-Özel teşebbüs, -Özel yabancı sermaye,-Açık ekonomi, - ABD yardımı, -Demokrasi şartı ve -Refah devleti ilkelerine) ek olarak o dönemlerde, yani Büyük Dünya Buhranı, 2. Dünya Savaşı ve sonrasında Keynesgil politikaların uygulandığını ekleyebiliriz.

Bu ilkeler Keynesgil makroekonomik politikalarla birleşince, gerek ABD gerek Avrupa 1950’lerden 1970’lerdeki OPEC krizine kadar görülmemiş bir büyümeye sahne olmuştu. Gerçi herşey toz-pembe değildi; örneğin, devalüasyon yapmakta direnen bazı ülkeler dış ödeme açıkları sorunu yaşamışlardır (İngiltere ve Fransa gibi). ABD dönemin son yıllarına doğru Vietnam Savaşı’nın yol açtığı bütçe açıkları yüzünden enflasyon ve dış açıklar sorunlarıyla karşılaşmıştır. Fakat yine de devamlı büyüme ve bunun yanında göreceli bir fiyat istikrarı da sağlanabilmişti. Keynesgil politikaların uygulanması sonucu işsizlik ve konjonktür dalgalanmaları sorunu giderilmişti ve bu, geniş ölçüde göreceli bir fiyat istikrarı içinde sağlanmıştı. Aynı zamanda siyasi ve sosyal çalkantılar görülüyordu ve işçi sınıfı zenginleşmeye başlamıştı³⁹.

³⁹ Hicks, **The Crisis in Keynesian Economics**, Oxford: Blackwell, 1974, s. 3’de bu dönemdeki istikrarlı büyümeyi:

1.2.7.3. Yetmişli Yıllarda Keynesgil Sistem'in Gözden Düşmesi

Keynesgil Sistem, 1970'li yıllardan itibaren gözden düşmeye başladı. Bunun nedenlerini yedi başlık altında inceleyebiliriz⁴⁰:

1- ABD'de, o dönemde yaşanan siyasi ve ekonomik olaylar Keynesgil Sistem'in gözden düşmesinin en önemli sebebidir. Ekonomik açıdan ABD, iki önemli sorunla karşılaşmıştı. Bu sorunlar

- Ödemeler Dengesi Açıkları ve
- Devamlı Enflasyon ve Bütçe Açıkları idi.

O dönemde ABD başkanı olan Kennedy ve daha sonra başkan olan Lyndon Johnson Demokrat Parti'li idiler ve Keynesgil politika uygulamışlardı. Dolar o dönemde uluslararası "reserv para" durumundaydı ve dolayısıyla ilk başlarda dış ödeme açıkları ABD ekonomisinde bir baskı yaratmıyordu. Fakat daha sonra, doların devamlı altına çevrilmesi talepleri, ciddi sorun yaratır olmuştu. Sonuçta ABD, 1971'de altın-dolar ilişkisini bitirmek zorunda kalmıştı.

Yine 60'larda, Vietnam Savaşı (1955-1975) ile ilgili ekonomik açıdan yanlış bir yorum yapılmıştı: Savaş ve sonrasında Keynesgil politikalar uygulanıyor zannediliyordu. Oysa L. Johnson, Keynesgil danışmanlarının vergileri yükseltmek, bütçe açığını azaltmak önerilerinin tersine, bütçe açıklarına devam etmişti.

2- 1973-74 yıllarında OPEC, siyasi nedenlerle petrol fiyatını varil başına 2.5 dolardan 9 dolara kadar çıkarmıştı. Bu ise, dünya çapında bir enflasyon sorunu yaratmıştı: Tüm ülkeler maliyet enflasyonu içine girmiş, bunun yanında tüm petrol tüketicisi ülkelerde dış ödemeler dengesi sorunlarıyla karşılaşmıştı. Sonuç olarak büyüme

-
- Keynesgil politikaların uygulanmasına,
 - Sosyalist düşünce etkisiyle refah devleti uygulanmasına ve
 - Yüksek teknolojik ilerleme hızına bağlar.

Bunların hangisinin daha önemli olduğunun hesaplanması ise, Hicks'e göre olanaksızdır.

⁴⁰ Blinder, "The Fall and Rise of Keynesian Economics" ve Mankiw, "A Quick Refresher Course in Macroeconomics," JEL, Vol. XXVIII, Dec. 1990, ss. 1645-1660.

durmuş hatta negatif değerlere inmişti ve bu, maliyet enflasyonu ile birleşince, “stagflasyon” denilen olay oluşmuştu.

OPEC’in petrol fiyatlarını arttırması ve dolayısıyla maliyetlerin ve fiyatların yükselmesi “Keynesgil politikaların yetersizliği” olarak yorumlandı. Bu, yanlış bir yorumdu; çünkü OPEC uluslararası bir tekeldir. Keynesgil politikalar ise, makroekonomik sorunları düzeltmek üzere uygulanır ve bu makroekonomik sorunların başka sorunlar yaratmasını engeller. Makroekonomik politikalar ile tekelci fiyat artışlarını önlemek esas olarak olası değildir.

3- Bu dönemde Keynesgil analizlere PE dahil edilmişti ve o döneme kadar tek bir PE ile çalışılıyordu. Fakat o dönemde hem işsizlik artmış hem de enflasyon olmuştu. Bunun sonucunda PE’nin ortadan kalkmasını, Keynesgil Sistem’in karşısı olan Yeni Klasik iktisatçılar “Keynesgil Görüşün Büyük Çöküşü”⁴¹ olarak nitelendirdiler. Aslında bu çok yanlış bir yorumdu, çünkü PE ortadan kalkmamıştı. OPEC’in petrol fiyatlarını arttırması devamlı bir maliyet ve fiyat yükselmesine neden olmuş ve KDPE devamlı yukarı doğru kaymıştı. Bunu ortaya çıkaran Yeni Keynesgil iktisatçılar ve ekonometrisyenler Yeni Klasik iktisatçıların yorumunun “daha da büyük bir yanlış” olduğunu kanıtlamışlardır⁴².

4- Keynesgil politikalar uygulanırken bazı şartlar, bu politikaların uygulanmasını zorlaştırıyordu. Şöyle ki:

- Keynesgil politikanın esası şudur: Depresyonda devlet harcamaları arttırılır ($g \uparrow$) ve vergiler düşürülür ($t \downarrow$). Enflasyon dönemleri için tersi yapılır. Oysa bir kere vergiler düşürülünce, sonraki dönemlerde vergileri arttırmak politik ve sosyal

⁴¹ Robert E. Lucas, Thomas Sargent, “After Keynesian Macroeconomics,” After the Phillips Curve: Persistence of High Inflation and High Unemployment, Federal Reserve Bank of Boston Conference Series, No. 19, [Boston: 1978.], ss. 49-72.

⁴² Edmund S. Phelps, “Commodity-Supply Shock and Full-Employment Monetary Policy,” **Journal of Money, Credit and Banking**, Vol. X, No. 2, May 1978, ss. 206-221 ve Robert J. Gordon, “Can Inflation of the 1970s Be Explained?,” **Brookings Papers on Economic Activity**, Vol. 8, No. 1, 1977, ss. 253-277; “Understanding Inflation in the 1980s,” **Brookings Papers on Economic Activity**, 1985, ss. 263-299.

nedenlerle zorlaşmaktaydı. Devlet harcamalarını arttırmak ($g\uparrow$) bile siyasi çekişmeleri de beraberinde getiriyordu.

- Özellikle “ince ayar” (*fine tuning*) gerektiği zamanlar maliye politikası ile ($g\uparrow$ veya $\downarrow$, $t\downarrow$ veya $\uparrow$) ince ayar yapabilmek olası değildi.

- Devlet genellikle kolayca kaçarak maliye politikasında bütçe açığı yaratıyor ve bu açığı kapatmıyordu. Dolayısıyla enflasyon dönemlerinde maliye politikaları etkin olamıyordu.

5- 70’li yıllarda başta ABD olmak üzere Avrupa’da “muhafazakar görüş” kamuoyunda “sosyal görüş”e göre daha egemen olmaya başlamıştı. Yani, halk “devletin ekonomiye müdahale etmesini” istemiyordu. Bu görüş iki aşamada savunuluyordu.

- Fiyat mekanizmasının KD’de de, UD’de de herşeyi halledeceğine inanılıyordu. Devlet sorunları çözmek için ekonomiye müdahale ederken öyle büyük hatalar yapıyordu ki, bu hatalar düzeltilecek sorunlardan daha büyük sorunlara yol açıyordu.

Böyle bir ortamda artık Keynesgil Sistem ve politika önerileri iyice gözden düşmekteydi ve Keynes karşıtı sistemler – ki bunlar müdahale yapılmasın diyen görüşlerdi- daha çok rağbet görmeye başladı. Bu devirde Chicago Okulu’ndan Monetarizm, Yeni Klasik Okul ve ayrıca temelleri yine Klasik Sistem’e dayalı Arz Yönlü İktisat analizleri ortaya çıktı.

6- Keynes, makro sistemini oluşturmaya başladığı sırada mikroekonomik analizlerinde eksik rekabet daha yeni yeni ortaya çıkmıştı. Keynes ise makro sistemini kurarken mikroekonomik temellere yeterince inmemişti. Bu özellikler Yeni Klasik iktisatçıların en önemli eleştirisini oluşturunuyordu. Çünkü Yeni Klasik iktisatçılar, Keynesgil Sistem’in mikroekonomik temellerden yoksun olduğunu ve bu sistemin mikroekonomik analizlerle tutarsız olduğunu vurgulamışlardır. Nitekim Yeni Klasik iktisatçılar kendi makro sistemlerini kurarlarken, geleneksel mikroekonomi ile makroekonomi arasında tutarlı ve sağlam bir köprü oluşturmuşlardı. Klasik mikroekonomik analizlerinde

- TRŞ varsayımı,
- Walrasgil genel denge analizi ve
- Walrasgil mezatçı varsayımı vardı.

Bu analizlerde mikroekonomik karar birimlerinin hepsinin her çeşitli bilgiye sahip oldukları varsayılıyordu. Bu birimlerin gelecekle ilgili sistematik hata yapmadıkları kabul ediliyordu. Ayrıca, rasyonel birimler olarak kendi faydalarını (tüketici iseler) ve/veya kendi karlarını (üretici iseler) maksimize ettikleri kabul ediliyordu. Eğer gerçekten tüm piyasalarda TRŞ geçerli olursa ve fiyatlar ve ücretler tam esnek ise, gerçekten mezatçı varsa, yani piyasalar arası koordinasyon eksikliği yoksa (tüm piyasalarda fiyatlar ve ücretler hızla ve koordineli olarak ayarlanabiliyorsa) tüm piyasalar tam dengeye, bu arada da emek piyasası OTİD'e gelecekti. Bu durumda, Keynesgil efektif talep yetersizliğinden doğan işsizlik de ortaya çıkmayacaktı; dolayısıyla müdahaleye hiçbir gerek kalmayacaktı. Yeni Klasikler'den daha önce ortaya çıkan Monetaristler ise, Keynesgil Sistem'i daha değişik bir yönden eleştiriyorlardı: Monetaristler Keynesgil Sistem'in mikroekonomik temellerden yoksun olmasının üzerinde fazla durmamışlardı. Keynes'in makroekonomik analizinden hareket eden Monetaristler, elastikliklerle ilgili olarak yaptıkları farklı varsayımlar sonucu Miktar Kuram'ın geçerli olduğunu, dolayısıyla politika aleti olarak maliye politikasının değil, para politikasının kullanılmasının gerektiğini savunuyorlardı. Ayrıca Monetaristler ekonomide UD'de Keynesgil efektif talep yetersizliğinden doğan işsizlik olmamasına karşın, bir NRU olduğunu varsayıyorlardı. Ekonomi OTİD'a değil ONRUD'a gelecekti. Yine Monetaristler, özellikle M. Friedman, ekonomide tek bir PE değil, birçok KDPE ve tek ve de NRU'da dik bir UDPE'nin varlığını kabul etmiştir. Buna göre, para politikası yoluyla KD'de istihdamı arttırsak bile, gelecek dönemde (UD'de) uyarlanmış beklentiler nedeniyle ekonomi yeni bir KDPE'ye geçecek ve yeniden NRU noktasına dönecektir.

7- Yine özellikle genç akademisyenler arasında Keynesgil Sistem'in gözden düşmesinin iki büyük başka nedeni vardı:

- Yeni Klasik Okul'da olağan dışı ve elegan bir matematiksel analiz kullanılıyordu⁴³.

- Yeni Klasik Okul ile çalışıldığında herşey bu yeni kurulan sisteme bağlanabildiği için eski sistemlerin öğrenilmesine, eski literatürün okunmasına gerek kalmıyordu⁴⁴. Böylece akademik çevrelerde Keynesgil Sistem iyice gözden düşmüştü. Genç akademisyenler Monetarizm'den çok, Yeni Klasik Okul'un cazibesine kapılmışlardı.

Burada önemle belirtelim ki, 70'li yıllarda Keynes'in Sistemi'nin Keynesgil modellere dayanan tahmin metodlarının ve Keynesgil politika önerilerinin gözden düşmesi aslında akademik çevrelerde sözkonusu idi. Tatbikatçılar, ekonomi danışmanları ise sonuç alınabildiği için, çoğunluğuyla yine Keynesgil Sistem'e sadık kalmışlardı.

1.3. GELENEKSEL KLASİK SİSTEM'İN İKİNCİ DÖNEMİ: NEO-KLASİK SİSTEM

Geleneksel Klasik Sistem'in, yeni literatürü izleyerek Keynes öncesi ve Keynes sonrası olmak üzere iki döneme ayrıldığını tezimizde Bölüm 1.1.'de belirtmiştik.

Yeni literature göre Neo-Klasik dönem, Keynes sonrasında, özellikle Arthur C. Pigou (1933) ve Don Patinkin'in çabalarıyla doğar ve yaklaşık 50'li yıllara kadar uzanır. Bu ayrıma göre, Neo-Klasik iktisatçılar mikroekonomik temeller açısından Klasik Sistem'e bağlı kalmakla beraber, makroekonomik analizlerde Keynes'in getirdiği yeni kavram ve fonksiyonel ilişkileri kabul etmiş ve bu kavram ve fonksiyonel ilişkilerle çalışmışlardır. Fakat Keynesgil Sistem'dekinden farklı elastiklikler kabul ederek yine de Klasik OTİD

⁴³ Blinder, "The Fall and Rise of Keynesian Economics" ve Mankiw, "A Quick Refresher Course in Macroeconomics".

⁴⁴ Blinder, "The Fall and Rise of Keynesian Economics".

sonucuna ulaşmışlardır. Kısaca bu ayrıma göre Neo-Klasik Sistem, makroekonomik analizlerde Klasik Sistem'e oranla farklı ve temelde Keynesgil Sistem'deki makroekonomik parametreleri kullanan, fakat yine de OTİD'e ulaşan sistemdir.

Eski literatüre göre Neo-Klasik dönem, A. Marshall'dan (1890) başlayarak Don Patinkin'in katkılarıyla 1950'lere kadarki yaklaşık 60 seneyi kapsamaktadır. Bu ayrım ise, Neo-Klasik iktisatçıların, A. Marshall'ın büyüme kuramı ve mikroekonomi kuramına getirdiği yeniliklere dayandırılmıştır. A. Marshall, büyüme kuramında Malthus'un Nüfus Kanununu reddederek, ekonomilerin OTİD'de sınırsız büyüyeceğini kabul etmiştir. Yine A. Marshall, analizlerine Avusturya Okulu'nun katkısı olan "marjinal" kavramını getirmiş, "elastiklik" kavramını bulmuş, "kardinal fayda"ya (*cardinal utility*) dayanan "fayda ve kar maksimizasyonu analizleri" ve "KD ve UD firma analizleri" yapmış, böylece mikroekonomik analizleri metodolojik açıdan daha da geliştirmiştir⁴⁵. Kısaca eski literatüre göre Neo-Klasik ayrımı, A. Marshall'ın getirdiği gerek büyüme konusundaki gerek mikroekonomi kuramındaki gelişmelere dayandırılır.

1.3.1. Neo-Kasik Sistem'in Doğuşu ve Yaygınlaşması

Keynesgil Sistem'in ortaya çıkmasını izleyen 1940'lar ve 1950'lerde bazı Klasik iktisatçılar, Klasik Sistem'in temellerine ve OTİD sonucuna bağlı kalmak istemişlerdi. Böylece, A.C. Pigou⁴⁶, 1933'de yayınlanan "*The Theory of Unemployment*" adlı eserinin ikinci baskısında (1941) "Neo-Klasik Sistem" olarak ekonomi literatürüne geçen, Keynesgil Sistem'deki parametrelerin bazı farklı özelliklerle kullanılmasına rağmen Klasik Sistem'deki OTİD sonucuna varan bir sistem ortaya atmış ve geliştirmiştir. Daha sonra Don Patinkin⁴⁷ de bu sisteme çok önemli katkılarda bulunmuştur.

⁴⁵ Blaug, **Economic Theory in Retrospect**, ss. 294-296.

⁴⁶ Arthur Cecil Pigou, **Employment and Equilibrium: A Theoretical Discussion**, 2nd. ed., New York: Macmillan, 1952, s. 100, Ackley, **Macroeconomic Theory**, s. 218 ve s. 269 içinde.

⁴⁷ Don Patinkin, **Money, Interest and Prices: An Integration of Monetary and Value Theory**, 2nd. ed., New York: Harper and Row, 1965; "Price Flexibility and Full-Employment," **AER**, Vol. XXXVIII, No. 555, Sept. 1948 ve R. E. Kruege, "Patinkin on Neoclassical Monetary Theory: A Critique in Walrasian Specifics," **Statistical and Economic Journal**, Oct. 1959.

Neo-Klasik iktisatçılar, Klasik iktisatçıların temel varsayımı olan TRŞ'yi ve makro dengenin özelliklerini, yani TRŞ altında ekonominin fiyat mekanizması yoluyla OTİD'e geleceğini, buna göre ekonomide “Mahreçler Kanunu”nun, “Miktar Kuramı”nın, “paranın tarafsızlığı”nın ve “dikotomi”nin geçerli olacağını kabul ediyorlardı.

Bununla beraber, yapılan ekonometrik araştırmalarla, Keynesgil iktisatçıların makroekonomik analizlerde kullandığı “Likidite Tercihi Eğrisi” [$M=L(r)$] ve “tüketim ve tasarruf reel düzeylerinin reel gelirin fonksiyonları olduğu” [$c=c(y)$, $s=s(y)$] kanıtlanmış olduğu için, Neo-Klasik iktisatçılar, bu kavram ve ilişkileri reddedememişler ama özellikle elastikliklerle ilgili bazı önemli farklarla analizlerinde kullanmışlar.

Buna göre Neo-Klasik iktisatçılar, Klasik iktisatçılar gibi, devletin ekonomiye müdahale etmemesi gerektiğini savunmuşlar ve ilke olarak “ekonomik faaliyetlerde serbesti”yi benimsemişlerdir.

Neo-Klasik Sistem akademik alanda ağırlığını, Keynes'i (*General Theory*, 1936) ve Pigou'yu (*Employment and Equilibrium*, 1941, 2. Baskı) izleyerek 1960'lara kadar yaklaşık 20 sene sürdürmüştür.

1.3.2. Neo-Klasik Sistem ve OTİD

Neo-Klasik Sistem'in temeli şu varsayıma dayanmaktadır:

Ekonomideki tüm piyasalarda TRŞ geçerlidir.

Neo-Klasik iktisatçılar, bu varsayımı temel almakla beraber, Keynesgil parametreleri bazı farklı özelliklerle beraber kullanarak sistemlerine dahil ederek şu sonuca ulaşmışlardır:

Ekonomi, kendi haline bırakılırsa fiyat mekanizması yoluyla OTİD'e gelir, yani J.B. Say'ın Mahreçler Kanunu geçerlidir. Bu durumda da devletin ekonomiye müdahalede bulunmasına gerek kalmamaktadır.

1.3.3. Neo-Klasik Sistem’de Makro Denge

Neo-Klasik Sistem’de, Keynes’in getirdiği yeni parametreler kullanılmasına rağmen, bu parametrelerle ilgili bazı farklılıklar söz konusudur. Buna göre, Neo-Klasik makro dengenin özellikleri aşağıda verilmektedir:

1.3.3.1. Makro Denge’nin Varsayımları

- Neo-Klasik Sistem’de yatırımlar reel düzeyi, yine faiz ile ilişkilidir [$i=i(r)$]; fakat Keynesgil Sistem’deki varsayımın tersine, yatırımın *eksi* faiz elastikiyeti yüksektir ($-i_{e_r} > 1$). Bu durumda, pozitif bir faiz oranındaki yatırımlar ile, tam istihdam reel gelir düzeyindeki tasarruflar, yatırım-tasarruf eşitliğini oluşturabilecektir; yani $s(y_F)=i(r)$ sağlanabilecektir. Buna göre, Keynesgil Sistem’deki efektif talep yetersizliği veya yatırım-tasarruf tutarsızlığı söz konusu olmayacaktır.

- Likidite fonksiyonun, yani atıl para talebinin varlığı kabul edilmekle beraber, likidite tuzağının olmadığı, yani $-L_{e_r}=\infty$ olmadığı, faizin ise yeterince esnek, yani ($-i_{e_r} > 1$) olduğu varsayılr. Buna göre, bu iki varsayım altında para piyasasında $s(y_F)=i(r)$ eşitliğini sağlayacak pozitif bir faiz oranı oluşabilecektir.

- TRŞ’nın emek piyasasında da geçerli olduğu varsayılr; bu durumda sendikaların olmadığı ve devletin bu piyasaya müdahale etmediği kabul edilir. Dolayısıyla ücretler ve bunu izleyerek fiyatlar da esnektir. Bu varsayımlar altında ücret ve fiyatlar yeterince düşebilecek, bunun sonucunda atıl para arzı artarak faizi yeterince düşürecek ve yatırım-tasarruf tam istihdam noktasında dengeye gelebilecektir; ($W\downarrow, P\downarrow \rightarrow M_d^t\downarrow, M_s^t\downarrow \rightarrow M_s^a\uparrow, r\downarrow$).

- Keynes, girişimcilerin fiyat beklentilerinde yanılmamalarına karşın, işçilerin fiyat beklentilerinde yanıldıklarını ve fiyat artışlarını sistematik olarak düşük tahmin ettiklerini varsayılmaktaydı. Neo-Klasik Sistem’de ise, işçilerin de fiyat beklentilerinde yanılmayacakları varsayılmaktadır.

1.3.3.2. IS-LM Analizi ile Makro Denge⁴⁸

Yukarıdaki varsayımlar altında, devletin de var olduğu kabul edildiğinde, Neo-Klasik Sistem’de makro denge ve OTİD’e nasıl ulaşılacağı IS-LM analiziyle şu şekilde gösterilebilir:

- **Yatırım-tasarruf denklemi**

$$i(r) + g = s(y) + t(y); \quad i' < 0, s' > 0, t' > 0; \\ -i_{e_r} > 1$$

- **Para piyasası denklemi**

$$M_0(\equiv M/P_0) = l(r) + k(y); \quad l' < 0, k' > 0; \\ -L_{e_r} > 1 \neq \infty$$

Bu şartlar altında IS-LM eğrileri, **Şekil 1.3.1**’de görüldüğü gibi, tam istihdam reel gelir düzeyinde (y_F) kesişebilecek ve ekonomi otomatik olarak faiz, fiyatlar ve ücretlerdeki değişimler (esneklik) yoluyla, bu noktada dengeye gelecektir.

⁴⁸ Hiç, **Para Teorisi ve Politikası**, ss. 455-473.

Şekil 1.3.1

1.3.3.3. AD-AS Analizi ile Makro Denge

Neo-Klasik Sistem’de makro denge AD-AS eğrileri yardımıyla ise, aşağıda gösterildiği gibi özetlenebilir⁴⁹.

- **AD Eğrisi:** Fiyatlar genel düzeyi (P) ve reel gelir (y) kadranında toplam talep eğrisi (AD), temelleri bakımından değişmez ve negatif eğimli bir eğridir.
- **AS Eğrisi:** Klasik Sistem’i izleyerek Neo-Klasik Sistem’de de, işçilerin fiyat beklentilerini (P^e) doğru olarak belirlemeleri varsayılıyordu. Bu varsayımlar altında AS eğrisi tam istihdam gelir düzeyinde (y_F) dik bir doğru olarak karşımıza çıkmaktadır. Keynesgil Sistem’de ise bu eğri, pozitif eğimlidir; çünkü işçilerin fiyat beklentilerinde sistematik olarak yanıldıklarını, fiyat beklentilerini düşük tahmin ettikleri varsayılır.

⁴⁹ Branson, **Macroeconomic Theory and Policy**, Chapter 7.

Bu durumda Neo-Klasik Sistem’de denge, AD-AS eğrileri yardımıyla **Şekil 1.3.2**’den izlenebilir:

Şekil 1.3.2

Şekil 1.3.2’den de anlaşılabileceği gibi, TRŞ altındaki denge mutlaka emek piyasasında reel ücretler düzeyi (w) yoluyla tam istihdam reel gelir düzeyinde (y_F) oluşacak ve AS, y_F ’de dik bir eğri olarak karşımıza çıkacaktır. Bu durumda AD ile AS’nin kesiştiği nokta fiyatlar genel düzeyini (P) belirleyecektir.

1.3.4. Neo-Klasik Sistem’de Para ve Maliye Politikaları

Şekil 1.3.3

Neo-Klasik Sistem’de de, Klasik Sistem’de olduğu gibi, devletin ekonomiye müdahale etmesine gerek yoktur; çünkü bu sistem de OTİD vermektedir, yani J.B. Say’ın Mahreçler Kanunu, Miktar Kuramı, paranın tarafsızlığı ve dikotomi geçerlidir. Buna göre, politika önerilerinin anahatları aşağıdaki noktalarda toplanabilir.

1.3.4.1. Para Politikası Önerileri

Şekil 1.3.3’de görüldüğü gibi, para arzının arttırılması ($M_s \uparrow$) sonucunda AD’nin yükselmesi ($AD \rightarrow AD_1$), sadece enflasyona neden olacaktır, yani fiyatlar P_0 ’dan P_1 ’e yükselecek ve bunu izleyerek diğer nominal parametreler W ve Y artacak, fakat y_F aynı kalacaktır (paranın tarafsızlığı ve dikotomi).

Bu durumda Neo-Klasik iktisatçılar da Klasik iktisatçılar gibi, devletin para politikası yoluyla ekonomiye müdahale etmemesini önermektedirler.

1.3.4.2. Maliye Politikası Önerileri

Devletin maliye politikası yoluyla ($g\uparrow$, $t\downarrow$) AD'yi arttırması da, yine para politikasında olduğu gibi, aynı sonucu doğuracaktır; yani y_F değişmeyecek ve AD'deki değişmeler sadece ve olduğu gibi P'ye ve diğer nominal parametrelere (P,W ve Y'ye) yansiyacaktır (**Şekil 1.3.3**).

Buna göre, devletin ekonomiye maliye politikaları yoluyla da müdahale etmemesi gerekmektedir.

Yine, devletin gelir bölüşümüne müdahale etmesine; örneğin ücretleri yükseltmesine de gerek yoktur; çünkü bu müdahale sadece gayrı iradi işsizlik doğuracak ve gelir bölüşümünün düzeltilmesi amacından uzaklaşmış olunacaktır.

1.4. NEO KLASİK SENTEZ: AKADEMİK ATEŞKES

İsminden iyi anlaşlamamasına rağmen, Neo-Klasik Sentez, Keynesgil Sistem ile Neo-Klasik Sistem'i bağdaştırmak üzere ortaya atılan bir sentezdir⁵⁰. Arestis, Neo-Klasik Sentez'i "Büyük Neo-Klasik Sentez" (*Grand Neo-Classical Synthesis*) olarak adlandırmaktadır⁵¹. Keynesgil iktisatçıların çoğu, Neo-Klasik Sentez'in "Neo-Klasik-Neo-Keynesgil Sentez" gibi bir adlandırılmasının daha doğru olacağını savunmuşlardır.

1.4.1. Neo-Klasik Sentez'in Doğuşu ve Yaygınlaşması

Neo-Klasik Sentez ilk olarak, Keynes'i izleyerek hemen 1937'de J.R. Hicks'in Keynes'e yorum getirmek üzere, LM-IS eğrilerini geliştirmesiyle ortaya atılmıştır⁵². Fakat 40'lı yıllardan 50'li yılların ortalarına kadar uzanan Neo-Klasik Sentez tartışmalarına asıl öncülük edenler Neo-Klasik Sistem'i kuran iktisatçılardan A.C. Pigou⁵³ ve Don Patinkin'di⁵⁴.

Ekonomik analizlere J.R. Hicks'in 1937'de yazdığı "Mr. Keynes and the Classics" adlı makalesiyle giren LM-IS eğrileri, ilk başta hem Neo-Klasik Sistem'i hem de Keynesgil Sistem'i analiz etmek üzere yazılmıştı ve aslında Neo-Klasik Sentez'in ilk temellerini vermişti. Fakat 40'lı ve 50'li yıllarda Keynesgil iktisatçı olduklarını belirten İngiliz J.R. Hicks ve James Meade yanında Amerikalı Paul Samuelson, James Tobin, Franco Modigliani, Robert Solow, vd. aslında Keynesgil Sistem'e uymamasına rağmen, ekonominin UD'de OTİD'e geleceğine inanıyorlardı. Bununla beraber, yine de KD'de EİD'in ortaya çıkacağını ileri sürüyor ve sık rastlanacak olan bu gibi durumlarda Keynesgil

⁵⁰ Patinkin, **Money Interest and Prices: An Integration of Monetary and Value Theory**; "Price Flexibility and Full Employment".

⁵¹ Philip Arestis, **The Post-Keynesian Approach to Economics: An Alternative Analysis of Economic Theory and Policy**, Aldershot, Hants: Edward Elgar Publishing Ltd., 1994, ss. ix-xv.

⁵² Hicks, "Mr. Keynes and the Classics: A Suggested Interpretation".

⁵³ Pigou, **Employment and Equilibrium: A Theoretical Discussion**, London: McMillan, 1949; **The Veil of Money**, London: McMillan, 1950; **Keynes's General Theory: A Retrospective View**, London: McMillan, 1950.

⁵⁴ Patinkin, **Money Interest and Prices: An Integration of Monetary and Value Theory**; "Price Flexibility and Full Employment".

politikaların uygulanmasını öneriyorlardı. Bu nedenle, bu iktisatçılara “Neo-Klasik Sentezci Keynesgiller”, ya da kısaca “Sentezci Keynesgiller” denmektedir. “Sentezci Keynesgiller” adı aşağılayıcı (pejoratif) olarak şimdiki Post-Keynesgil iktisatçılar tarafından kullanılmaktadır. Bu terimin kullanılmasındaki amaç, UD’de OTİD’in Keynes’in orijinal fikirlerine uymadığının vurgulanmasıdır.

Bu konuda Joan Robinson, daha da ileri giderek, OTİD’nin Keynesgil Sistem ile hiç bağdaşmadığını daha da sert bir terimle “gayrı meşru Keynescilik” (*Bastardized Keynesianism*) olarak ifade etmiştir⁵⁵.

J.R. Hicks daha sonraki tarihlerde Neo-Klasik Sentezci Keynesgilliği terkederek Ortodoks Keynesgil görüşün (*Orthodox Keynesianism*) günümüze uzantısı olan Post-Keynesgil görüşe katılmıştır.

Sentezci Keynesgilleri, A.C. Pigou, Don Patinkin gibi Neo-Klasik Sistem’e bağlı sentezcilerden ayıran iki önemli nokta vardır:

- Ekonomide EİD’in sık sık ortaya çıkacağı görüşü ve
- UD’de OTİD’e fiyat ve ücretlerin esnekliğinin doğuracağı Pigou ve Reel Balans Etkileri, özellikle Pigou Etkisi yoluyla değil, fiyat ve ücretlerin yeterli ölçüde ve hızla düşmesinin doğrudan tüm piyasaları tam dengeye getirmesi yoluyla ulaşılacağı görüşü.

Sentezci Keynesgillerin çoğu belirli ve tek tek alanlarda geleneksel mikroekonomi kuramına uygun modeller geliştirmişlerdir; örneğin, J. Tobin “Portföy Analizi ile Para Talebi ve Para Piyasası”nı, F. Modigliani ise “Tüketim Eğilimi”ni bu temellere dayanarak incelemişlerdir. Solow’un “Büyüme Modeli” de Neo-Klasik

⁵⁵ Geoffrey Colin Harcourt, “Bastardized Keynesianism,” **The New Palgrave**, John Eatwell, Murray Milgate and Peter Newman ed., London: McMillan, 1987 içinde ve Joan Violet Robinson, “Review of H.G. Johnson, Money, Trade and Economic Growth,” **Economic Journal**, 1962, s. 691.

temellere dayanır ve Keynesgil talep sınırlaması düşünülmeden, büyüme hızı tasarruf, yatırım, teknik ilerleme gibi etkenlere bağlanmıştır⁵⁶.

Gerek Keynes'in, gerek Keynes'i izleyerek ilk Keynesgil iktisatçıların ve gerek Sentezci Keynesgillerin ortak özelliği, analizlerini makroekonomik düzeyde bırakmaları ve kapsamlı biçimde mikroekonomik temellere inmemiş olmalarıdır. Bu özellikleri dolayısıyla, yani az sayıda ve sadece makroekonomik parametre ve denklemlerle çalıştıkları için A. Coddington böyle bir Keynesgillliği "Hidrolik Keynescilik" (*Hydraulic Keynesianism*) olarak nitelendirmektedir. "Hidrolik Keynesgillik" terimi de yine metodolojik bakımdan sakatlığa işaret ettiği için aşağılayıcı (pejoratif) olarak kullanılmaktadır. A. Coddington'un bu eleştirisinden sonra, makroekonomik analizleri Geleneksel mikro analiz temellerine oturtan Yeni Klasik Okul'a karşın, bu kere gerek Yeni Keynesgiller gerek Post-Keynesgiller de, Keynesgil makroekonomik analiz sonuçlarını ERŞ, koordinasyon eksikliği gibi özelliklerden hareket eden yeni mikroekonomik temellere oturtmuşlardır. Bu metodoloji A. Coddington tarafından "yeniden kurulmuş, birime indirgemek" (*reconstituted reductionism*) olarak adlandırmıştır.

Bazı İngiliz ve özellikle ABD'li Keynesgil iktisatçıların UD'de OTİD'i, yani Neo-Klasik Sentez yaklaşımını Keynes'in orijinal fikirlerinden tamamen ayrı bulan ve çoğunluğu gençlik yıllarında Keynes'le beraber çalışmış birçok İngiliz iktisatçı, bu görüşlerin tümüne karşı çıkarak EİD'in gerek KD için gerek UD için geçerli olduğunu iddia etmişlerdir. Joan Robinson, Sir Roy Harrod, G.L.S. Shackle, Nicholas Kaldor, M. Kalecki gibi tanınmış iktisatçılardan oluşan bu gruba, Keynes'in orijinal fikirlerine sadık kaldıklarını ifade etmesi bakımından "Ortodoks Keynesgiller" (*Orthodox Keynesians*) veya "Köktenci Keynesgiller" (*Fundamentalist Keynesians*) denmektedir.

Ortodoks Keynesgillerin temel fikirlerinden hareket eden daha genç kuşaklar, daha sonra yine uzun dönemli OTİD'i kabul eden Yeni Keynesgil İktisat'a bir tepki olarak 80'li yılların sonunda Post-Keynesgil İktisat'ı oluşturmuşlardır. Bu okullar tezimizin 3.Bölümü'nde ayrıntılı olarak incelenmektedir.

⁵⁶ Alan Coddington, "Keynesian Economics: The Search for First Principles," *JEL*, Dec. 1976.

1.4.2. Neo-Klasik Sentez ve OTİD-EİD'in Bağdaştırılması

Neo-Klasik Sentez, hem Keynesgil Sistem'in varsaydığı EİD'i hem de Neo-Klasik Sistem'in varsaydığı OTİD'i şu şekilde birleştiriyordu:

Ekonomide Neo-Klasik Sistem, yani OTİD sonucu, UD için geçerlidir. Ekonomi UD'de fiyat ve ücretlerin yeterince düşmesiyle “Keynesgil Reel Balans Etkisi” yanında özellikle “Pigou Etkisi” yoluyla OTİD'e gelir. Ama bu çok uzun sürer; çok beklemek gerekir. Beklemeye ise, ne devlet ne aydınlar ne de işçiler katlanabilecekleri için, eğer ekonomi tam istihdam dengesinden Keynesgil efektif talep eksikliği yüzünden sapmış ve EİD'e gelmiş ise, Keynesgil maliye ve/veya para politikaları yoluyla bu sapma KD içinde giderilmelidir. Bu görüşte Keynes'in altını çizdiği “Uzun dönemde hepimiz ölmüş olacağız” fikri yatmaktadır.

Neo-Klasik Sentez'in Neo-Klasik iktisatçılar tarafından yapılan yorumuna göre, ekonomide EİD sık olarak ortaya çıkmaz. Buna karşın Neo-Klasik Sentez'in bu sentezi kabul eden özellikle ABD'li “Neo-Keynesgil” (veya “Neo-Klasik Sentezci Keynesgil”, kısaca “Sentezci Keynesgil”) iktisatçıların yorumuna göre ise, EİD çok sık olarak ortaya çıkacağı için fiilen hemen hemen devamlı Keynesgil politikalar uygulanması gerekecektir.

1.4.3. Karşılaştırmalı Olarak Neo-Klasik Sentez'de Makro Denge

Neo-Klasik Sentez'de makro denge, Neo-Klasik Sistem'de makro denge ile karşılaştırmalı olarak aşağıda sunulmaktadır.

1.4.3.1. Makro Denge'nin Varsayımları

Neo-Klasik Sentez'in temel özellikleri şunlardır:

- KD'de bazen Keynesgil yatırım-tasarruf tutarsızlığı nedeniyle olmasa da, UD'de bu varsayım altında bile tam istihdam veren bir nokta mutlaka vardır (OTİD). Bu bakımdan Neo-Klasik Sentez, böyle bir noktanın ne kısa ne de UD'de mevcut olduğunu,

tam istihdama ancak devletin uygulayacağı politikalar, para ve maliye politikaları yoluyla ulaşabileceğini ileri süren Keynes'den kuramsal olarak köklü biçimde ayrılır ve Neo-Klasik Sistem'le özdeşleşir.

- Neo-Klasik Sentez'de de yatırımlar reel düzeyi, Keynesgil Sistem ve Neo-Klasik Sistem'de olduğu gibi, yine faiz ile ilişkilidir [$i=i(r)$]; fakat Keynesgil Sistem'deki varsayımın tersine, Neo-Klasik Sistem'de olduğu gibi, yatırımın *eksi* faiz elastikiyeti yüksektir ($-i_{e_r} > 1$). Bu durumda, pozitif bir faiz oranındaki yatırımlar ile, tam istihdam reel gelir düzeyindeki tasarruflar, yatırım-tasarruf eşitliğini oluşabilecektir; yani $s(y_F)=i(r)$; ($r > 0$) sağlanabilecektir.

- Neo-Klasik Sentez'de OTİD'e fiyat ve ücretlerin esnekliğinin, yani yeterince düşmesinin yarattığı etkiler yoluyla ulaşılabilir. Neo-Klasik Sentez bu bakımdan da Neo-Klasik Sistem'le özdeşleşir.

- OTİD'e ulaşmakta fiyat ve ücretlerin yaratacağı ve Keynes'in işaret ettiği "Reel Balans Etkisi" (*real balance effect*) yanında özellikle ilk A.C. Pigou tarafından ortaya atıldığı için "Pigou Etkisi" denilen "likit servetin reel değeri etkisi" (*real value of liquid wealth effect*) yoluyla ulaşılacaktır. Fiyatların düşmesi önce "dinamik etkiler" (*dynamic effects*) olarak adlandırılan olumsuz etkiler yaratacak, fakat ergeç "Pigou Etkisi" UD'de ekonomiyi tam istihdam denge noktasına ulaştıracaktır. Neo-Klasik Sentez bu bakımdan Neo-Klasik Sistem'den ayrılmaktadır.

Yukarıda belirtilen varsayımlardan hareketle şöyle bir politika sonucu çıkartılmaktadır.

- Ekonomide bir defa tam istihdam dengesinden sapma olmuşsa, OTİD'e ancak UD'de gelineceği için, bu kadar beklemektense KD'de efektif talep yetersizliğini gideren Keynesgil para ve/veya maliye politikaları uygulanmalıdır. İşte bu nokta ile Neo-Klasik Sentez, Neo-Klasik Sistem'i Keynesgil Sistem ile bağdaştırmaktadır.

1.4.3.2. IS-LM Analizi ile Makro Denge

Aşağıda Neo-Klasik Sentez’de makro denge Keynesgil ve Neo-Klasik makro dengeler ile karşılaştırmalı olarak kısaca verilmektedir.

Keynesgil Sistem’de yatırım fonksiyonunun *eksi* faiz elastikliği düşüktü ($-i_{e_r} < 1$), yani tasarruf-yatırım tutarsızlığı ya da efektif talep yetersizliği vardı. Bu nedenle de ekonomi kendi haline bırakılırsa eksik istihdam noktasında dengeye geleceği gibi, para politikası ve para arzını arttırmak yoluyla kuramsal olarak faizi sıfıra düşürürsek bile OTİD’e ulaşmak mümkün olmayacaktı. Bunu **Şekil 1.4.1**’de yeniden izleyebiliriz.

Şekil 1.4.1

Şekil 1.4.1’de denge özellikle depresyon döneminde ve düşük gelir düzeyindeki ekonomiyi temsil etmektedir. Bu durum Keynesgil Sistem ile ilgili kısımda açıklanmıştır.

Buna karşın, Neo-Klasik Sistem’de ise yatırım fonksiyonunun *eksi* faiz elastikliği yüksekti ($-i_{e_r} > 1$); demek ki yatırım-tasarruf tutarsızlığı veya efektif talep

yetersizliği sözkonusu değildi. Bu nedenle ekonomi kendi haline bırakıldığında esnek varsayılan fiyat, ücret ve faiz yoluyla OTİD'e ulaşmak mümkün olacaktı. Bunu **Şekil 1.4.2**'den izleyebiliriz:

Şekil 1.4.2

Neo-Klasik Sentez'de ise, LM-IS eğrilerini UD ve KD için ayrı ayrı çizerek, KD'de EİD'de olan ekonominin UD'de nasıl ONRUD'a ulaşacağı **Şekil 1.4.3** yardımıyla izlenebilir.

Şekil 1.4.3

Şekilden de görüldüğü gibi, ekonomi başlangıçta (KD'de) A noktasındadır ve bu bir EİD'dir; y_0 reel gelir denge düzeyi o dönemdeki yatırım tasarruf tutarsızlığı, yani efektif talep yetersizliği yüzünden tam istihdam reel gelir düzeyinin (y_F) altında oluşmuştur. Şekilde IS(KD) kısa dönem IS eğrisini, LM(KD) kısa dönem LM eğrisini, A(y_0, r_0) ise kısa dönem EİD'ini temsil etmektedir ve $y_0 < y_F$ 'dir.

Bu durumda ekonomide fiyatlar ve ücretler, esnek varsayıldıkları için, düşmeye başlayacaktır. Fiyat ve ücretlerin düşmesi iki etkiyi beraberinde getirecektir. Fakat bu iki etkinin sonucunda tam istihdam noktasına varılması zaman alacaktır⁵⁷. Bu etkiler aşağıda açıklanmaktadır.

⁵⁷ Patinkin, **Money Interest and Prices: An Integration of Monetary and Value Theory**; "Price Flexibility and Full Employment" ve Hicks, "Mr. Keynes and the Classics: A Suggested Interpretation" ve Pigou, **Employment and Equilibrium: A Theoretical Discussion; The Veil of Money; Keynes's General Theory: A Retrospective View**.

1.4.3.2.1. Keynesgil Reel Balans Etkisi

Ücret ve fiyatların düşmesi birincisi, Keynes'in de işaret ettiği gibi, "Reel Balans" etkisine yol açar. Şöyle ki; nominal para arzı sabit (M), fiyatların (P) düşmesi reel para miktarını, yani reel balansları (M/P) yükseltir. Artan reel para miktarı atıl para arzına yöneleceği için faiz haddini düşürür. Faiz haddinin düşmesi ise reel yatırımı, bunun sonucu da reel harcama ve gelir düzeyini yükseltecektir $[W\downarrow, P\downarrow; M \rightarrow (M/P)\downarrow \rightarrow (M^t_d/P)\downarrow, (M^t_s/P)\downarrow, (M^a_s/P)\uparrow \rightarrow r\downarrow \rightarrow i\uparrow \rightarrow y_F\uparrow]$.

Reel balans etkisi LM eğrisini sağa kaydıracaktır. **Şekil 1.4.3'**de LM eğrisi LM(KD)'den LM(UD)'ye gelmektedir. Şekilde sadece bu etkiyi hesaba katarsak, ekonomi A noktasından B(y_1, r_1)'ye gelmiş olacaktır. Sonuçta faiz düşmüş, reel gelir düzeyi yükselmiştir ($r\downarrow, y\uparrow$). Fakat, daha önce de işaret edildiği gibi, atıl para talebinin ve dolayısıyla LM eğrisinin yatık olması nedeniyle faiz fazla düşmeyeceği gibi yatırım fonksiyonunun ve dolayısıyla IS eğrisinin dik olması, yani *eksi* elastikliğinin az olması nedeniyle yatırım ve reel gelir fazla yükselmeyecektir.

Nitekim, şekilde B(y_1, r_1) yine bir EİD'dir. Bu denge basit olarak şu aşamada değişmemiş kabul edilen IS(KD) ile reel balans etkisiyle sağa kayan LM(UD)'nin verdiği dengedir ve $y_1 > y_0$; $r_1 < r_0$; fakat yine de $y_1 < y_F$ 'dir.

Kısaca sadece Reel Balans Etkisi, reel geliri yükseltir fakat ekonominin OTİD'e gelmesini sağlamaktan uzak kalır.

1.4.3.2.2. Pigou Etkisi (Likit Servetin Reel Değeri)

A.C. Pigou ve Don Patinkin tartışmaların bu noktasında, yani ekonominin B noktasında olduğu sırada "Pigou Etkisi"ne (Likit Servetin Reel Değeri) işaret ederek, bu etki sonucunda IS'in UD'de sağa kayacağını ve OTİD'i sağlayabileceğini ileri sürmüşlerdir.

Pigou Etkisi'ne göre fiyatların düşmesi ($P\downarrow$) KD'de nominal değeri veri kabul edilen para miktarı (M) *artı* devlet tahvillerinden (Bg) oluşan likit servetin reel değerini $[(M + Bg)/P\downarrow]\uparrow$ yükseltir. KD'de sabit servetin reel değerinin aynı kalacağı ise açıktır. Likit

servetin reel değerinin yükselmesi karşısında da hanehalkı tasarruf eğilimini düşürür ($s\downarrow$), tüketim eğilimini yükseltir ($c\uparrow$).

Tüketim eğiliminin yükselmesi IS eğrisinin sağa kaymasına neden olur; yeni IS eğrisi IS(KD)'den hareketle UD'de IS(UD) olacaktır. Eğer fiyatlar yeterince düşerse, bunun sonucunda denge B noktasından veya ilk başlangıçtaki A noktasından $C(y_F, r_F)$ noktasına ulaşacak ve OTİD'e gelmiş olacaktır. **Şekil 1.4.3'**de $C(y_F, r_F)$ tam istihdam noktasıdır ve $y_0 < y_1 < y_F$ 'dir. Bu nokta, IS(UD) ile LM(UD)'nin kesiştiği noktadır. UD'de LM Keynesgil Reel Balans Etkisi'yle, IS ise Pigou etkisiyle sağa kaymıştır.

1.4.3.2.3. Dinamik Etkiler

Ekonominin kendiliğinden **Şekil 1.4.3'**deki gibi C noktasına gelmesi çok uzun sürecektir. Çünkü, birincisi Pigou Etkisi'nin ekonomiyi tam istihdama götürecektir ölçüde ortaya çıkması, fiyatların ve ücretlerin bunun için gerekli ölçüde düşmesi uzun zaman alır. İkincisi, fiyatların düşmesi Pigou Etkisi'nden daha önce olumsuz dinamik etkiler yaratacak, bu yüzden IS eğrisi önce küçülecek, yani sola kayacaktır.

Şöyle ki, fiyatların düşmesi ileride de fiyatların düşmeye devam edeceği yönünde beklentiler yaratır ($P\downarrow \rightarrow P^e\downarrow$). Bu durumda hem tasarruf eğilimi yükselir veya tüketim eğilimi düşer ($s\uparrow, c\downarrow$), hem de yatırım fonksiyonu düşer ($i\downarrow$). Her iki nedenle de IS eğrisi önce düşer, yani sağa kayar ($s\uparrow, i\downarrow \rightarrow IS\downarrow$). Bu yüzden ekonominin Pigou Etkisi yoluyla OTİD'e gelmesi çok uzun zaman alır. Böylesine uzun süren bir işsizliğe kimse katlanmak istemeyeceği için, ekonomi daha A noktasındayken Keynesgil politikalar uygulanması gerekmektedir.

1.4.3.3. Dörtlü Kadran Analizi ile Makro Denge

Neo-Klasik Sentez LM-IS dengesine üretim fonksiyonu (talep yönüne) ve emek arz ve talebi (arz yönü) ilave edilerek 4'lü Kadran Analiziyle **Şekil 1.4.4**'den izlenebilir⁵⁸.

Şekil 1.4.4

⁵⁸ Arestis, **The Post-Keynesian Approach to Economics: An Alternative Analysis of Economic Theory and Policy**, ss. 24-37.

Başlangıç olan A noktası, EİD'dir. Bu noktada (ON_0) kadar istihdam ve $(ON_1 - ON_0)$ kadar gayrı iradi işsizlik söz konusudur. Reel ücret $(W/P)_0$ emek talebine göre oluşmuştur.

Fiyat, ücret ve faizin esnek olması, hem IS eğrisini hem de LM eğrisini sağa kaydıracak ve UD'de ekonomi OTİD'i veren $C(y_F, N_F)$ noktasına erişecektir. Bu dengeye ulaşmada Keynesgil Reel Balans ve Pigou Etkisi'nin rolü ve olumsuz dinamik etkiler daha önce açıklanmıştır.

1.4.4. Neo-Klasik Sentez'da Para ve Maliye Politikaları

Neo-Klasik Sentez, Neo-Klasik Sistem'i ve Keynesgil Sistem'i bağdaştırmakta, UD'de Neo-Klasik OTİD'in geçerli olduğu, fakat KD'de işsizlik başgösterirse devletin ekonomiye müdahale etmesi gerekliliğini savunmaktadır.

Buna göre Neo-Klasik Sentez'in ulaştığı para ve maliye politikaları, Keynesgil politiklardır. Çünkü, Don Patinkin'e göre, ekonominin kendiliğinden ve Pigou Etkisi'nin işlemesi socucunda ulaşabileceği bir OTİD mevcuttur. Fakat bir defa bu noktadan uzaklaşırsa ekonomiyi kendi haline bırakarak yeniden bu noktaya gelmesini beklemek çok zaman alacaktır. Hatta, dinamik etkiler nedeniyle durum bir süre daha da kötüye gidebilecektir. Buna ise ne girişimciler, ne işçiler ne de devlet katlanabilir⁵⁹.

⁵⁹ Özlen Hiç-Birol, "Başlıca Makroekonomik Sistemler ve Rasyonel Beklenti Modelleri," (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996), s. 49.

BÖLÜM 2

GELENEKSEL KLASİK SİSTEM'E DAYALI ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLAR:

MONETARİZM VE YENİ KLASİK OKUL

2.1. MONETARİZM: MONETARİST KARŞI-DEVRİM

2.1.1. Monetarizm'in Doğuşu ve Yaygınlaşması

2. Dünya Savaşı sonrasında itibaren uygulanan Keynesgil politikalar sayesinde başta ABD olmak üzere Avrupa ülkeleri istikrarlı bir biçimde büyümeye başlamış ve bu büyüme sırasında konjonktür dalgalanmaları başgöstermemiştir. Tek istisna ise ABD'nin 1965-73 yılları arasında Vietnam Savaşı'na katıldığı sırada, ekonomisinde görülen bütçe açığı, bunun yarattığı enflasyonist eğilimler ve dış ödemeler açığı olmuştur. Aslında ABD hükümeti, Keynesgil ekonomi danışmanlarının önerilerine rağmen bütçe açığını düşürmek üzere vergileri yükseltmemiştir. Bu yüzden, 1970'lere kadar uygulanıp

genelde başarılı sonuçlar alınmasına rağmen, Keynesgil Sistem'e daha 50'lerden ve 60'lardan itibaren karşı çıkanlar olmuştur.

Öncelikle M. Friedman daha 1956 yılında "Miktar Kuramı"nı yeniden ele almıştır⁶⁰. 1959 yılında David Meiselman⁶¹, 1965'de ise Anna Schwartz⁶² ile iki ekonometrik çalışmasında M. Friedman, Keynesgil "yatırım çarpanı" (*investment multiplier*: k) ile Miktar Kuramı'ndaki "paranın dolanım hızı" (*Velocity*: V) arasında bir karşılaştırma yapmış ve bu çalışmaların sonucunda 1956'dan beri savunduğu Miktar Kuramı'nın geçerli olduğu tezini "kanıtlayan" şu sonuca varmıştı:

- Paranın dolanım hızı (V) Keynesgil çarpan'a (k) göre daha istikrarlı ve güvenilir bir parametredir.

Friedman'ın çalışmaları esas olarak Geleneksel Klasik Sistem'i ve bu sistemin sonucu olan "ekonomik liberalizm"i modern bir çerçeveye oturtma çabalarının ürünüydü. Buna rağmen Friedman'ın bu tezi 1970'li yıllara kadar bir azınlık görüşü olarak görülmüş ve ancak 1970'lerden itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu yaygınlaşmaya Monetaristler tarafından "Monetarist Karşı-Devrim" denilmiştir⁶³. Monetarist Karşı Devrim'in öncülüğünü yapanlar arasında Milton Friedman yanında Karl Brunner⁶⁴, Alan Meltzer⁶⁵ ve Thomas Mayer⁶⁶ sayılabilir.

⁶⁰ Milton Friedman, "Quantity Theory: A Restatement," **Studies in the Quantity Theory of Money**, Milton Friedman ed., Chicago: University of Chicago Press, 1956 içinde.

⁶¹ Friedman, David Meiselman, "The Relative Stability of Monetary Velocity and the Investment Multiplier in the United States, 1897-1958," Commission on Money and Credit, Chicago, 1959.

⁶² Friedman, Anna Schwartz, **The Great Contraction**, Princeton: Princeton University Press, 1965; **Monetary Trends in the US and UK**, Chicago: University of Chicago Press, 1982.

⁶³ "Karşı-Devrim" terimi aslında Yeni Klasik iktisatçılar için kullanılmıştır. Monetaristler kendi görüşlerini de "Monetarist Karşı-Devrim" olarak nitelemişlerdir: Froyen, **Macroeconomics**, s. 265. Aslında bu terim Milton Friedman'a aittir: "The Counter-Revolution in Monetary Theory," London, 1970.

⁶⁴ Karl Brunner, "Assumptions and The Cognitive Quality of Theories," **Syntése**, 1969; "An Aggregative Theory for a Closed Economy," "Reply, Monetarism: The Principal Issues, Areas of Argument and Work Remaining," **Monetarism**, Jerome Stein ed., New York: New York University Press, 1976 içinde; "Monetarism Isn't Dead," **Readings in Introductory Macroeconomics**, Peter D. McClelland ed., New York: McGraw-Hill, 1988 içinde.

⁶⁵ Allan H. Meltzer, "Limits of Short-Run Stabilization Theory," **Economic Inquiry**, Jan. 1987.

⁶⁶ Thomas Mayer, **The Structure of Monetarism**, New York: Norton & Co., 1978.

2.1.2. Monetarizm ve Otomatik Doğal İşsizlik Oranı Dengesi: ONRUD

Monetarizm'in esas amacı Geleneksel Klasik Sistem'i ve bu sistemin vardığı OTİD sonucunu yeni bir analize oturtmaktır. M. Friedman bu çalışmaları sırasında ekonomi literatürüne aşağıdaki yeni kavramları getirmiştir:

- Doğal işsizlik oranı (*natural rate of unemployment: NRU*),
- Uzun Dönem ve Kısa Dönem Phillips Eğrileri (UDPE: *Long-Run Phillips Curve*, KDPE: *Short-Run Phillips Curve*) ve
- Uyarlanmış beklentiler (*adaptive expectations*).

Milton Friedman'ın Sistemine göre ekonomi, aynı dönem içinde olmasa bile uzun (müteakip) dönem içinde mutlaka ONRUD'a gelecektir.

İstihdamı yükseltmek için maliye politikası esas olarak etkin değildir. Fakat para politikası KD için etkin olsa bile, UD'de – Friedman'a göre bir dönem sonra- etkileri ortadan kalkacaktır. Bu da Geleneksel Klasik Sistem'e paralel bir sonuç veriyordu: ONRUD ve bir dönem sonra geçerli olan "Miktar Kuramı" ve "paranın tarafsızlığı".

2.1.3. Monetarizm'de Makro Denge

Aşağıda Monetarizm'de makro denge sunulmaktadır.

2.1.3.1. Makro Denge'nin Varsayımları

Monetarizm başlıca dört temele dayanmaktadır⁶⁷:

- Nominal geliri (Y) belirleyen en önemli etken para arzı miktarıdır (Ms).

⁶⁷ Froyen, *Macroeconomics*, s. 266.

- UD’de para arzı (M_s) sadece fiyatları (P) ve diğer parasal (nominal) parametreleri (W, Y) belirler ve “uzun dönem” aslında bir sonraki dönemi ifade eder.
- KD’de para arzının (M_s) değişmesi istihdam (N) ve reel gelir (y) gibi reel parametreleri etkiler. Fakat UD’de, yani bir dönem sonra bu etkiler ortadan kalkar, sadece fiyatlar ve nominal parametreler yükselmiş olur ($P\uparrow, W\uparrow, Y\uparrow$).
- Özel sektör istikrarlıdır; yani şokları absorbe eder ve hemen NRU’ya doğru yönelir. Ekonomideki istikrarsızlık ve konjonktür dalgaları devletin yanlış ve istikrarsız para politikaları izlemesinden doğmaktadır.

Bu dört varsayımdan hareketle iki önemli politika sonucuna varılmaktadır:

- Ekonominin istikrarını sağlamak üzere para stokunun büyümesinde istikrar çok önemlidir. Friedman’ın bu konudaki önerisi, para arzının her yıl sabit bir oranda artırılması olmuştur. Diğer Monetaristler ise bu konuda daha esnek öneriler getirmişler ve para arzının sabit bir hızla değil, önceden belirlenmiş kurallara göre artırılmasını önermişlerdir. Fakat kesinlikle devletin ve Merkez Bankası’nın ekonominin o günkü durumunu değerlendirerek ona göre para politikası (*discretionary monetary policy*) uygulaması sözkonusu değildir. Tersine, otomatiğe bağlanmış bir para politikası (*non-discretionary monetary policy*) sözkonusudur.
- Maliye politikası – para arzı arttırılmadan- uygulanırsa bu politika reel ve nominal parametreler üzerinde fazla etkili değildir; dolayısıyla etkin bir istikrar aracı değildir. Ayrıca da “dışlanma etkisi” (*crowding-out effect*) gibi olumsuz bir etkiye yol açar. Bu etki faizin yükselmesi karşısında özel yatırımların azalmasını ifade eder ($r\uparrow \rightarrow i_p\downarrow$).

2.1.3.2. Milton Friedman’da Miktar Kuramı

Geleneksel Klasik Sistem’i incelenirken Miktar Kuramı, aşağıdaki Fisher denklemi yardımıyla ele alınabilir:

$$MV_t = P_t T$$

- M:** Kullanımdaki toplam nominal para miktarı (*total amount of money in circulation, in nominal terms*)
- V_y:** Kullanımdaki paranın işlem (muamelat) dolanımı hızı (*transactions velocity of money*)
- P_y:** Ortalama fiyat düzeyi (*average price level*); bu fiyat endeksi paralı mübadele konusu olan tüm malların fiyatının ortalamasını gösterir
- T:** İşlem miktarı (*real volume of transactions*); yani paralı mübadele konusu olan tüm malların reel miktarı

Miktar Kuramı'nın bu şeklinde, T'nin hesaplanması zor olmaktadır. Bu nedenle "T"nin yerine "y" ile çalışılabilir, çünkü ekonomideki toplam üretim; yani reel gelir düzeyi ile işlem miktarı arasında aynı yönde bir ilişki mevcuttur. Bu durumda

$$MV_y = P_y y \quad \text{veya}$$

$$MV_y = Y;$$

$$Y \equiv P_y y$$

- M:** Kullanımdaki toplam nominal para miktarı (*amount of money in circulation, in nominal terms*)
- V_y:** Kullanımdaki paranın gelir dolanımı hızı (*income velocity of money*)
- P_y:** Ortalama fiyat düzeyi (*average price level*); bu fiyat endeksi nihai malların, yani reel gelire giren malların fiyatının ortalamasını gösterir
- y:** Reel gelir düzeyi (*real income level*)

Geleneksel Klasik Sistem'de Miktar Kuramı'nın iki formülasyonu aşağıdaki gibi gösterilebilir⁶⁸:

i- Marshall Tipi

Reel Para, reel gelirin belli bir sabit oranında talep edilir:

$$(M/P)_d = ky \quad \text{veya} \quad M_d = kY$$

Reel Para Talebi, Reel Para arzına eşittir, bu durumda:

⁶⁸ Mankiw, **Macroeconomics**, 3rd. ed., New York: Worth Publishers, 1997, ss. 152-155.

$$(M/P)_d = (M/P)_s$$

Bu denklemden hareketle, Miktar Kuramı'na ulaşabiliriz:

$$M/P = k_y \quad \text{veya} \quad M = kY$$

Bu denklemi aşağıdaki şekilde de yazabiliriz:

$$M = kP_y$$

ii- Fisher Tipi

Miktar Kuramı genellikle Fisher'in "Mübadele Denklemi" (*equation of exchange*) yardımı ile sunulmaktadır. Bu formülasyona göre Miktar Kuramı aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

$$M = kP_y y \quad \text{idi. Bu denklemi şu şekilde de yazabiliriz:}$$

$$M(1/k) = P_y y$$

Tanım gereği $V = 1/k$ olduğuna göre:

$$MV = P_y y \quad \text{veya} \quad MV_y = Y$$

$$V_y \equiv Y/M$$

Milton Friedman çalışmalarına Miktar Kuramı'nı yeniden ele alarak başlamış ve şu bulguları elde etmiştir:

- Miktar Kuramı'ndaki Marshall'ın k 'sı ve/veya Fisher'in V 'si Keynesgil yatırım çarpanı k 'ya göre daha istikrarlı, bu nedenle daha güvenilir bir parametredir.

- Para talebi ile faiz arasındaki ilişki dar kabul edilebilir, yani para talebinin *eksi* faiz elastikiyeti çok düşüktür.

Bu iki yeni bulgu ile M. Friedman, Miktar Kuramı'na yeni bir formülasyon getirerek şu sonuca varmıştır:

- Para Politikası etkindir.
- Maliye Politikası etkin değildir.

Fakat daha sonraları Friedman, para politikasının etkinliğinin de sadece KD'de geçerli olduğunu göstermiştir.

2.1.3.2.1. Para Arzı ve Miktar Kuramı⁶⁹

Para Arzı ekzojen kabul edilir, yani para otoriteleri tarafından belirlenir. Buna göre:

$$M_s = M_s \quad \text{olacaktır.}$$

Aynı zamanda k 'nın da KD'de değişmediği, yani $k=k$ ve y 'nin OTİD gereği reel sektörde oluştuğu, yani $y=y$ kabul edilirse:

$$M_s = kP_y y \quad \text{olacaktır.}$$

Bu durumda Miktar Kuramı'na göre para arzı, fiyatları belirler. Para arzındaki değişimler ise Miktar Kuramı uyarınca aynı yönde ve aynı oranda fiyatları da değiştirecektir:

$$M_s \uparrow = kP \uparrow y$$

2.1.3.2.2. Para Talebi ve Miktar Kuramı

Keynesgil Sistem'de işlem (muamelat) saikiyle yapılan para talebine (aktif para) spekülasyon saikiyle para talebi yani faiz ile ters ilişkili likidite fonksiyonu (atıl para talebi) ilave edildiği için para denklemi şu şekildedir:

⁶⁹ K. Alec Chrystal, Lipsey, **Positive Economics**, 8th. ed., New York: Oxford University Press Inc., 1995, s. 698.

$$M_d^t = kY$$

$$M_d^a = L(r)$$

$$M_d^T = M_d^t + M_d^a = kY + L(r) \quad \text{kısaca}$$

$$M = kY + L(r) \quad \text{veya}$$

$$M_d^T = f(Y, r) \quad \text{kısaca}$$

$$M = f(Y, r)$$

Friedman aktif para talebi yanında Keynesgil atıl para talebinin varlığını kabul etmekle beraber, Keynes'in para talebinin bir kısmının faize, diğer kısmının gelire bağlı olmasını yeterli bulmamakta ve aşağıdaki geniş para talebi denklemini vermektedir.

Friedman'a göre para talebi şu şekilde ifade edilmelidir⁷⁰:

$$M_d = L(P, y, r_b, r_e, r_d)$$

M_d : Toplam para talebi

P : Fiyatlar genel düzeyi

y : Reel gelir düzeyi

r_b : Tahvil faizi

r_e : Ekiti (*equity*) faizi, yani hisse senetlerinin nominal getirisi

r_d : Tüketim malları faizi, yani dayanıklı tüketim mallarının nominal getirisi

Friedman'ın para talebine göre herhangi bir kişi elinde para tutarak günlük gereksinimlerini karşılayabilir, ya da tahvil alabilir, ayrıca hisse senedi, araba vs. alabilir.

Buradaki en önemli nokta şudur:

Keynes'in para talebinde (atıl para talebinde) sadece tahvil faizi hesaba katılıyordu. Oysa Friedman, tahvil faizi yanında "ekiti" (hisse senetleri) ve dayanıklı

⁷⁰ Froyen, **Macroeconomics**, ss. 274-284.

tüketim malları getirisini de hesaba katarak daha geniş bir para talebi fonksiyonu ileri sürmektedir. Ancak Friedman’a göre, r_e , r_b ve r_d ’nin hepsinin elastikiyeti düşüktür.

Buradan hareketle para talebi ve para denklemi:

$$M_s = M_d = k(r_b, r_e, r_d)P_y$$

şeklinde yazılabilir. Burada P, daha önceki denklemlerde yer alan P_y ’dir.

Geleneksel Klasik Sistemi hatırlarsak, Miktar Kuramı

$$M = kP_y \quad \text{idi.}$$

Friedman’da ise;

$$M = k(r_b, r_e, r_d)P_y \quad \text{olmaktadır.}$$

Burada (r_b, r_e, r_d) ihmal edilebilir. Çünkü değerleri, yani para talebinin bu faizlere karşı elastikiyeti çok düşüktür.

Görülüyor ki Friedman, Keynes’in para talebine göre daha geniş bir portföy analizi yapmakta, fakat sonuçta ve temelde Klasik Miktar Kuramı’na çok yaklaşmaktadır. Buna göre Friedman’ın “dar” para denklemi:

$$P_y = (1/k)M$$

olarak formüle edilirse, bu bizi:

$$M = kP_y \quad \text{ya da} \quad M = kY$$

denklemine götürecek ve yeniden Klasik Miktar Kuramı’na dönmüş olunacaktır.

2.1.3.3. NRU, UDPE ve KDPE ve Uyarlanmış Beklentiler

1970'lerdeki işsizlik oranı ve fiyat artışları ile nominal ücret artışı arasındaki ters orantılı ilişkiyi temel alan Phillip Eğrisi Analizi'nden hareketle Friedman bu eğriyi uzun dönemli ve kısa dönemli (UDPE ve KDPE) olarak ayırmıştır. Friedman'a göre UDPC, NRU noktasında dik bir eğridir. Ekonomi "uzun" dönemde otomatik olarak bu dengeye gelecektir⁷¹. Friedman NRU'yu şu şekilde tanımlamaktadır:

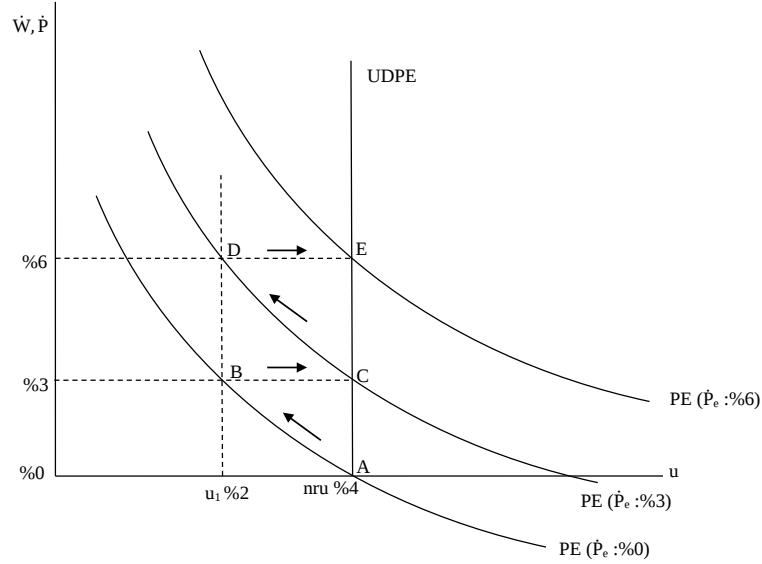
Düşürülmek istendiğinde önemli ölçüde fiyat artışlarına yol açacak işsizlik oranı, yani ekonomide o dönem için geçerli olan çeşitli bünyesel ve friksiyonel işsizlik oranı.

Diyebiliriz ki, bu tanımlamaya göre "NRU", Geleneksel Klasik Sistem'deki "tam istihdam noktası"nın yerini almıştır. Şöyle ki: Friedman'a göre, ekonomi kendi haline bırakılırsa otomatik olarak "NRU"da dengeye gelecektir. Bu nokta bünyesel işsizliği ifade ettiğine ve bünyesel işsizlik ancak UD'de değişebileceğine göre, NRU'nun UD'de değişme olasılığı her zaman vardır.

Friedman'ın bu görüşleri ve öne sürdüğü kavram ve varsayımlar **Şekil 2.1.1** yardımıyla açıklanabilir⁷².

⁷¹ Friedman, "Inflation and Unemployment: New Dimension in Politics," **JEL**, June 1977 (Friedman'a Nobel Ödülü kazandıran konuşmanın bastırılmış metni).

⁷² Blaug, **Economic Theory in Retrospect**, s. 682.

Şekil 2.1.1

Şekil 2.1.1'de KD'de fiyat beklentisi 0 (sıfır) iken oluşan kısa dönem KDPE ($P^e:0$) olarak gösterilmiştir. Bu eğri NRU noktasından geçer ve negatif eğimlidir. Şekilde ele alınan örnekte kolaylık olması için, emek verimliliğinin artmadığı kabul edilmiştir. Bu durumda da, fiyat artışları nominal ücret artışlarına eşittir, yani $\Delta P = \Delta W$.

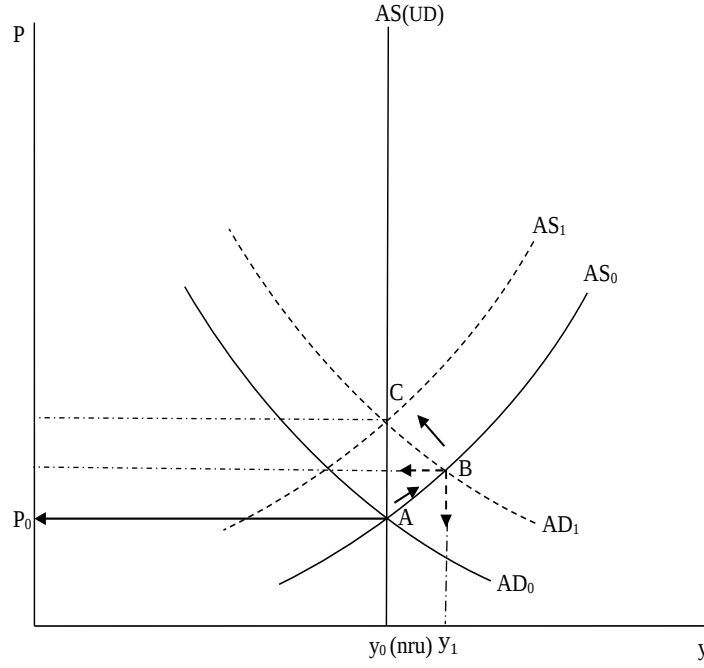
Friedman'a göre fiyatlar artarsa, KD'de işçiler ilk dönemde bu fiyat artışı konusunda yanılgıya düşerler ve ücretlerini yükseltmezler. Bu şartlarda; örneğin eğer para politikası yoluyla toplam talep yükseltirise NRU'dan daha düşük olan bir işsizlik düzeyini gösteren u 'ya gelir. Bu durumda KDPE ($P^e:0$) üzerinde A noktasından B noktasına gelinmiş ve bir taraftan işsizlik azalırken diğer taraftan fiyatlar ve ücretler yükselmiştir (diyelim, %3). İşsizlik ise %6 olan NRU düzeyinden %5'e inmiştir. Fakat işsizlikteki bu azalma ancak tek bir dönem için geçerli olur. Bir sonraki dönemde işçiler %3 fiyat artışına göre reel ücretlerinin azaldığını anlarlar, buna göre nominal ücretlerini % 3 yükseltirler. Fiyat artışı beklentilerini P^e %3 olarak düzelterek bu kere KDPE ($P^e:\%3$) ile gösterilen yeni KDPE'ye geçerler. Buna “uyarlanmış beklentiler” (*adaptive expectations*) denmektedir. Bu varsayıma göre işçiler ücretlerini bir sonraki dönemin fiyat artışına eşit, yani

örneğimizde %3 oranında arttırmaktadır. Böylece örneğimizde fiyatlar ve maliyetler de %3 oranında yükselince ekonomi yeniden NRU noktasına döner, yani Şekilde B noktasından C noktasına gelinir. Bu noktada işçilerin fiyat beklentileri %3'tür ve buna göre yeni KDPE ($P^e: \%3$) yine NRU noktasından geçiyor varsayılmaktadır. Aynı politikalar uygulanır ve aynı süreç devam ederse, yani toplam talep yine arttırılırsa bu sefer ekonomi D noktasına gelir. Bu noktada işçilerin fiyat artışı beklentisi %3, fiyat artışı %6, NRU ise %5 olur. Yine bir sonraki dönemde işçiler yanıldıklarını anlayarak ücretlerini %6 oranında yükseltirler, böylece E noktasına gelinir. Bu noktadan geçen KDPE ($P^e: \%6$) olur.

2.1.3.4. AD-AS Analizi ile Makro Denge

Ekonominin bu işleyişini AD-AS eğrileri yardımıyla da gösterebiliriz (Şekil 2.1.2)⁷³. Şekilde başlangıç döneminde AD_0 ve AS_0 ile y_{nrU} reel gelir denge noktası ve P_0 fiyat düzeyi geçerlidir (A noktası). Birinci dönemde para arzı arttırılmış ve AD eğrisi AD_1 olarak sağa kaymıştır. Yeni dengede y_1 reel gelir düzeyi (ve buna göre NRU'dan daha düşük bir işsizlik oranı) ile P_1 fiyat düzeyi oluşacaktır (B noktası). Fakat bir sonraki, yani ikinci dönemde işçiler artan fiyatlar karşısında reel ücretlerinin azaldığını farkederek nominal ücretleri aynı oranda yükselteceklerdir ($W \uparrow = P \uparrow$). Böylece yeni AS_2 eğrisi AD_1 'deki yükselmeye (sağa kaymaya) eşit oranda daralacaktır (sola kayacaktır). Sonuçta yeni dengede yine y_{nrU} ile daha da yüksek bir fiyat düzeyi (P_2) geçerli olacaktır (C noktası). Demek ki, fiyatlar para arzı, toplam talep artışı oranında yükselmiş olacaktır.

⁷³ Arjo Klammer, **The New Classical Macroeconomics**, Brighton, Sussex: Wheatsheaf Books Ltd. (A Member of the Harvester Press Group), 1984, Chapter 1.

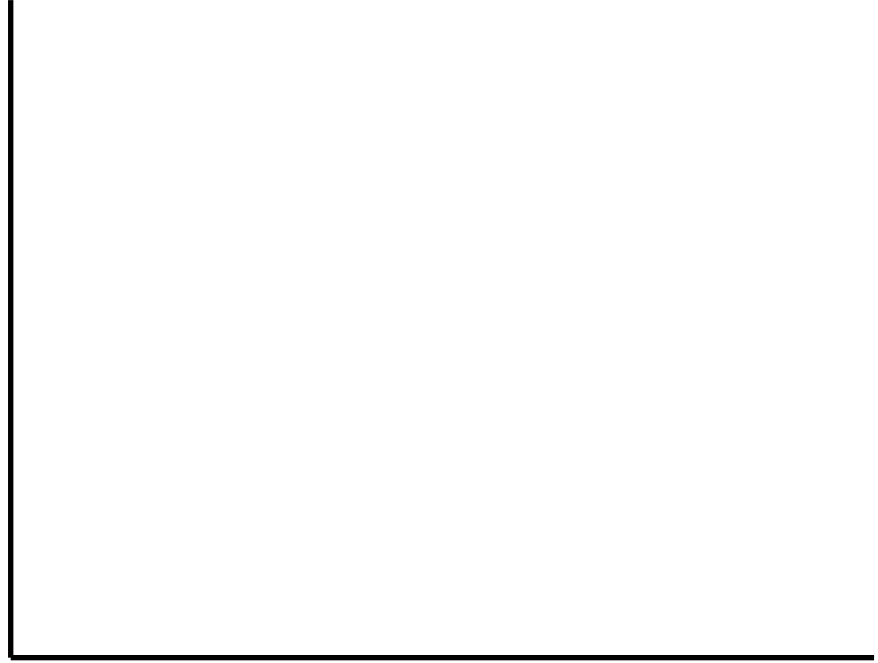
Şekil 2.1.2

2.1.4. Monetarizm'de Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği

Friedman'a göre para talebinin faiz elastikiyeti düşüktür; dolayısıyla LM eğrisi dik olacaktır. Buna karşın, Friedman'a göre yatırımların faiz elastikiyeti yüksektir⁷⁴ dolayısıyla IS eğrisi yatık olacaktır (Şekil 2.1.3)⁷⁵.

⁷⁴ Friedman, "The Demand for Money: Some Theoretical and Empirical Results," *JPE*, 1959.

⁷⁵ Froyen, *Macroeconomics*, s. 286.

Şekil 2.1.3

Bu özellikler, maliye ve para politikalarının etkinlikleri bakımından aşağıdaki sonuçları verecektir.

Dik bir LM_0 ve yatık bir IS_0 eğrisi ile başlangıç döneminde denge y_0 'da oluşur. Bu şekil yardımıyla para ve maliye politikalarından faydalanarak LM_0 ve IS_0 'ı şöyle yükseltebiliriz:

- Maliye Politikaları yoluyla, yani devlet harcamalarını arttırarak ve/veya vergileri düşürerek ($g\uparrow, t\downarrow$) IS_0 eğrisini IS_1 'e yükseltebiliriz. Bu durumda reel gelir de y_0 'dan y_1 'e yükselecektir. Fakat bu artış r_0 'dan r_1 'e yükselen faize oranla çok daha düşük olacaktır; yani $\Delta y < -\Delta r$ olur.

- Para politikası yoluyla, yani para arzını arttırarak ($M_s\uparrow$) LM_0 eğrisini LM_1 'e yükseltebiliriz. Bu durumda ise reel gelir y_0 'dan y_2 'ye yükselecektir. Bu arada faiz de r_0 'dan r_2 'ye kadar düşecektir; gelirdeki artış, faizin düşmesine oranla çok daha yüksek olacaktır; yani $\Delta y > -\Delta r$ olur.

Bu noktada şunu söyleyebiliriz:

Para politikası yoluyla y_0 'dan y_2 'ye kadar olan yükseliş, maliye politikasıyla y_0 'dan y_1 'e kadar olan yükselişe göre çok daha büyüktür.

Sonuç olarak görülüyor ki, maliye politikası etkin değildir; yani maliye politikası yoluyla gelir ve istihdam düzeyi fazla yükselmez. Buna karşın para politikası etkindir, yani para politikası geliri ve istihdamı önemli ölçüde yükseltir. Fakat, maliye politikasının etkin olmadığını görmenin şartı şudur:

Vergi oranlarının düşürülmesi ve/veya kamu harcamalarının arttırılması sonucu olarak mutlaka “bütçe açığı” ortaya çıkacaktır. Bu açığın para arzı artışıyla değil; örneğin iç borçlanma yoluyla finanse edilmesi gerekir. Çünkü bütçe açığını para arzı artışıyla finanse edersek, bu kere para politikasının etkileri ortaya çıkar; reel gelir **Şekil 2.1.3**'den izleneceği üzere y_0 'dan y_3 'e kadar yükselir. Bu yükseliş ise yanlış olarak maliye politikasının etkin olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ayrıca, maliye politikası yoluyla faizin r_0 'dan r_1 'e kadar yükselmesinin yaratacağı “dışlanma etkisi” (*crowding-out effect*) başlıbaşına bir sakınca oluşturur. Çünkü faiz yükselince toplam yatırımların içinde özel yatırımlar düşecektir.

Friedman etkinlik analizinde şu noktaya da değinmektedir:

Eğer iç borçlanma yoluyla devlet tahvilleri artarsa “portföy etkisi” (servet etkisi) ortaya çıkacaktır. Şöyle ki: Eğer piyasaya tahvil sunulursa, halk bunları satın alır ve halkın elindeki tahvil miktarı artar. Halkın elinde tuttuğu para ile tahvil arasında belirli bir oran gözettiğini kabul edersek, halkın para talebi de tahvildeki artış oranına göre artacaktır⁷⁶.

⁷⁶ Froyen, **Macroeconomics**, Chapter 9.

Para talebinin portföy veya servet etkisiyle artması LM eğrisini bu sefer sola doğru kaydıracaktır. Burada M. Friedman'ın değindiği servet etkisi, Pigou'nun öne sürdüğü "Pigou Etkisi", yani "Likit Servetin Reel Değeri Etkisi"nden farklı bir kavramdır.

Maliye politikası uygulanması sonucu bir taraftan IS_0 eğrisinin yükselerek IS_1 'e gelmesinin, diğer taraftan ikinci bir etki olarak tahvil artışı sonucu LM_0 eğrisinin düşerek LM_1 'e gelmesinin bir aradaki etkilerini aşağıda **Şekil 2.1.4**'den izleyebiliriz:

Şekil 2.1.4

- Maliye politikası sonucu IS_0 eğrisinin sağa kayması reel gelir düzeyini bir miktar arttırır ve y_0 'dan y_1 'e gelinir. Fakat bu arada faizin de yükselerek r_0 'dan r_1 'e gelmesi bir "dışlanma etkisi" yaratır. Maliye politikası yoluyla gelirden elde edilen artışın fazla olmamasına rağmen faizdeki yükseliş daha fazladır, yani $\Delta y < \Delta r$ olur.

- Portföy etkisiyle LM eğrisinin sola kayması y 'deki artışı azaltır ve y_1 'den y_1' 'e gelinir. Portföy etkisi faiz düzeyini daha da yükseltir ve r_1 'den r_1' 'e gelinir, bu durumda dışlanma etkisi artar.

Net sonuç olarak gelirin eskiye oranla artıp artmayacağı belli değildir ve hangi etkinin daha kuvvetli olduğuna bağlıdır. Fakat mutlaka bu arada faizin yükselmesi dışlanma etkisi yaratarak özel sektör yatırımlarında azalmalar yaratacaktır.

Ayrıca Friedman para politikasının etkinliğinin sadece bir dönemlik olduğunu iddia etmektedir. Friedman'a göre para arzının reel geliri yükseltmesi sadece KD için geçerlidir. Çünkü para arzı artışı veya başka yollarla toplam talebin arttırılması UD'de (müteakip dönemde) “uyarlanmış beklentiler” (*adaptive expectations*) yoluyla ekonomiyi yeniden NRU'da dengeye getirir. Böylece uzun (müteakip) dönemde para arzı artışı sadece parasal parametreleri etkiler, yani P, W, Y gibi parasal parametreler yükselmiş olur. Bu da bizi yine Geleneksel Klasik Sistemin Miktar Kuramı'na ve UD'de paranın tarafsızlığına götürmektedir.

Friedman bu sonuca UDPE ve KDPE yardımıyla ve uyarlanmış beklentiler varsayımına dayanarak ulaşmaktadır.

2.1.5. Monetarizm'in Gözden Düşmesi

80'li yıllar boyunca ABD'de R. Reagan (1981-89) önce Laffer Eğrisi analizi doğrultusunda politikalar daha sonra ise, monetarist para politikası uygulamıştır. İngiltere'de ise M. Thatcher (1979-1987) tüm iktidarı boyunca devamlı olarak monetarist sıkı para politikaları uygulamıştır ve aynı zamanda özelleştirmeye ağırlık vermiştir. Almanya'da da aynı politikalar uygulanmıştır. Fakat sonuç olarak her üç ülkede de istenen oranda enflasyon düşmemiş, buna karşın işsizlik ise ciddi oranda yükselmiş ve %11'lere çıkmıştır. Bu sonuç iki yoruma yol açmıştır:

- Monetarist para politikalarının sonuçları bir dönem sonra değil, çok uzun zaman sonra ortaya çıkar.
- Bu politikalar hiçbir zaman sonuç vermez.

Bu iki yorum da aslında şu gerçeği gözönüne sermekteydi:

Muhafazakar politikalarla ekonomiyi idare etmek, uzun süre ya da devamlı sosyal sıkıntılar yol açacaktır.

İşte bu sebeple Monetarizm, 80'li yıllarda akademik çevrelerde iyice gözden düştüğü gibi, 90'lı yıllarda da uygulamadan kaldırılmıştır⁷⁷.

Gerçi Monetaristler 80'li yıllarda işsizliğin devamlı artmasını NRU'da “bünyesel değişimler” ile örneğin, yarım-gün çalışma talebinin artması vb. ile açıklamaya çalışmışlardır. Fakat bu açıklamalar ikna edici olamamıştır⁷⁸.

⁷⁷ Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics” ve Mankiw, “A Quick Refresher Course in Macroeconomics”.

⁷⁸ Oliver Blanchard, Lawrence Summers, “Hysteresis and the European Unemployment Problem,” **NBER Macroeconomics Annual**, 1986, ss. 15-77.

2.2. YENİ KLASİK OKUL: KARŞI-DEVİRİM

2.2.1. Yeni Klasik Okul'un Doğuşu ve Yaygınlaşması

1970'lerde akademik çevrelerde Keynesgil Sistem gözden düşmüş ve karşıt başlıca üç görüş ortaya çıkmıştı:

- 1- Geleneksel Klasik Sistem'e dayalı "Monetarizm",
- 2- Geleneksel Klasik Sistem'e dayalı "Arz Yönlü İktisat" ve
- 3- Geleneksel Klasik Sistem'e dayalı "Yeni Klasik Okul".

Yeni Klasik Okul, özellikle genç akademisyenler arasında en büyük prestiji kazanmış ve bu nedenle de "Karşı-Devrim" olarak adlandırılmıştır. Bu okul, Klasik Sistem'e ve Neo-Klasik Sistem'e en yakın okuldur. Büyük ilgi görmesinin sebepleri beş başlık altında toplanabilir:

- 1970'lerde OPEC tarafından petrol fiyatlarının sık sık yükseltilmesi, petrol üretimi ve satışlarının kısıtlanması ve bunun dünya çapında yarattığı "stagflasyon" ortamı içinde PE ile ilgili veriler karışık bir durum almıştı. Bu durum Yeni Klasik iktisatçıların lideri olan Lucas ve Sargent tarafından "Keynesgil Sistem'in Büyük Yanılgısı"⁷⁹ (*Failure of Keynes on a Grand Scale*) olarak nitelendirilmiştir.

- O döneme kadar ve özellikle 60'lı yıllarda Vietnam Savaşı boyunca uygulanan yanlış politikalar sonucunda, özellikle ABD'de devamlı bütçe açıkları ve talep enflasyonu ortaya çıkmıştı. Bu enflasyonist politikalar ise, o dönemdeki Keynesgil iktisat danışmanlarının karşı çıkmalarına rağmen yürütülmüş fakat kamuoyunda yanlışlıkla "Keynesgil Politikalar" olarak anılmıştı. Bu da, Keynesgil Sistem'in ve politikaların yanlış olduğu izlenimini yaratıyordu. Bütçe açıkları, aşırı sosyal harcamalar gibi yanlış uygulamalar ise hem enflasyona sebep olmuş hem de ödemeler bilançosunda cari işlem

⁷⁹ Blinder, "The Fall and Rise of Keynesian Economics".

açıklarına yol açmıştı. Aşırı sosyal harcamalar da, yine yanlışlıkla Keynesgil Sistem'e atfedilmişti.

- O dönemde muhafazakar görüş, yani “ekonomik liberalizm”, özellikle ABD ve İngiltere’de büyük ağırlık kazanmaya başlamıştı. Bu çok önemliydi, çünkü böyle bir ortamda özellikle genç akademisyenler Keynesgil Sistem’i savunamaz olmuşlardı.

- Keynesgil Sistem’in mikroekonomik temellerden yoksun olmasını metodolojik bakımdan yanlış bulan Yeni Klasik iktisatçılar, okullarını mikroekonomik temellere dayandırma ihtiyacı duymuşlardı. Mikroekonomik analiz olarak da Geleneksel Klasik Sistem’deki TRŞ, P ve W’nin esnekliği, Walrasgil genel denge ve Walrasgil mezatçı varsayımını kabul etmişlerdi. Bu temel varsayımlar kabul edilince ise, kesin sonuç “bütün piyasaların tam denge”ye (*perfect equilibrium*) gelmesiydi; piyasalarda arz fazlası veya eksikliği olmayacaktı. Bu sonuç emek piyasası için de geçerli olacağı için, ekonomide Keynesgil efektif talep yetersizliği ve efektif talep yetersizliğinden doğan gayri iradi işsizlik otomatik olarak reddediliyordu. Bu analize göre Keynesgil Sistem mikroekonomik temellerden yoksun olduğu için, Keynes’in makro sistemi daha baştan hatalı idi. Yani, Yeni Klasiklere göre Keynesgil Sistem’in makroekonomik analizleri mikroekonomi ile “tutarlı” (*consistent*) değildi.

- Özellikle genç akademisyenler açısından Yeni Klasik Okul’un çekiciliğinin bir başka sebebi hem yeni ve olağan dışı bir matematiksel analize yer verilmesi, hem de bu okulla çalışırken eski sistemlerin bilinmesinin gerekli olmadığıydı⁸⁰. Sonuçta eski literatürü okumak gereksiz kalmıştı.

Bu nedenlerden dolayı Yeni Klasik Okul 1970’lerden itibaren akademik çevrelerde, özellikle genç akademisyenler arasında yaygınlaşmıştır.

⁸⁰ Lucas, Sargent, “After Keynesian Macroeconomics,” After the Phillips Curve: Persistence of High Inflation and High Unemployment.

Yeni Klasik Okul'un iki temelinden birini oluşturan RBH, daha 1960 ve 1961'de ortaya atılmış⁸¹, buna karşın Yeni Klasik Okul, bu varsayımdan hareketle ve daha geniş bir perspektif içinde bu okulun öncüsü Robert E. Lucas Jr. tarafından 1969 ve 1970'de geliştirilmiştir⁸². 70'lerde ortaya çıkan Yeni Klasik Okul'un diğer temsilcileri arasında Thomas Sargent⁸³, Neil Wallace⁸⁴, Robert J. Barro'yu⁸⁵ sayabiliriz.

2.2.2. Yeni Klasik Okul'un Temel Varsayımları

Yeni Klasik Okul iki temel varsayıma dayanır:

- Ekonomideki tüm karar alma birimleri için geçerli kabul edilen “RBH”,
- Tüm piyasalarda TRŞ varsayımı altında “tam esnek fiyatlar ve ücretler”.

2.2.2.1. Rasyonel Beklentiler Hipotezi: RBH

Ekonomideki bütün karar alma birimleri rasyoneldir; eğer tüketici iseler toplam faydalarını, eğer üretici iseler karlarını, eğer işçi iseler ücret geliri ve boş zaman dahil toplam refahlarını maksimize etmek isterler. Bunu yapmak için ellerinde tam bilgi vardır veya kolaylıkla elde edebilirler ve bu bilgiyi doğru analiz ederek ileriye dönük tahminlerinde sistematik hata yapmazlar. Tam bilgi, geçmişe ait ve bugüne ait kesit ve zaman verilerdir. Bu kesit ve zaman verilerinden ekstrapolasyon yapılarak ileriye ait veriler tahmin edilerek tamamlanır ve bu veriler karşımıza tek bir rakam olarak değil, bir olasılıklar seti şeklinde çıkar.

⁸¹ John F. Muth, “Optional Properties of Exponentially Weighted Forecasts,” **Journal of the American Statistical Association**, No. 55, 1960; “Rational Expectations and the Theory of Price Movements,” **Econometrica**, July 1961.

⁸² Lucas, Leonard A. Rapping, “Real Wages, Employment and Inflation,” **JPE**, Sept. 1969 ve Lucas'ın daha sonraki başlıca eserleri: “Price Expectations and the Phillips Curve,” **AER**, June 1970; “Expectations and the Neutrality of Money,” **Journal of Economic Theory**, No. 4, April 1972, ss. 103-124.

⁸³ Sargent, **Dynamic Macroeconomic Theory**, Boston: Harvard University Press, 1976; “Estimation of Dynamic Labor Schedules under Rational Expectations,” **JPE**, Dec. 1978.

⁸⁴ Sargent, Neil Wallace, “Rational Expectations and the Theory of Economic Policy,” **Journal of Monetary Economics**, April 1976.

⁸⁵ Robert J. Barro, **Money Expectations and Business Cycles: Essays in Macroeconomics**, New York: Academic Press, 1981 ve Barro, Marc Rush, “Unanticipated Money Growth and Unemployment in the United States,” **AER**, March 1977, ss. 101-115.

Yeni Klasik Okul'da mikroekonomik analizden makroekonomik analize şu şekilde geçilmektedir:

Her ekonomik karar alma biriminden bir temsili birim seçilir ve bu kişinin faydasını ve/veya karını nasıl maksimize ettiği ve nerede dengeye geldiği bulunur. Diğer birimlerin de bu temsili birim gibi hareket edeceği varsayılır ve “basit toplama” (*simple aggregation*) yöntemi ile mikro denge analizinden makroekonomik parametrelere ve makro dengeye geçilir.

2.2.2.2. Tam Esnek Fiyatlar ve Ücretler ve ONRUD Sonucu

Tüm piyasalarda TRŞ'nın geçerli olduğu varsayıldığına göre, ekonomide tüm piyasalarda Walrasgil genel dengeye gelinecektir, yani fiyat ve ücretlerdeki değişimler yoluyla bütün piyasalar temizlenecek (*all markets clear*) ve arz veya talep fazlası veya eksikliği kalmayacaktır. Bu durumda P ve W'nin tam esnekliği (yeterince ve hızla düşebilmesi) sayesinde ekonomi ONRUD'a gelecektir. Bu dengeye geliş, tüm piyasalarda ve bir anda oluşur; demek ki Walrasgil mezarçının varlığı kabul edilir, yani piyasalar arasında koordinasyon eksikliği yoktur. Bu ise fiyatların, birbirleriyle ilişkili olarak ve anında bütün piyasaları “temizleyecek” düzeye düşecekleri anlamına gelmektedir.

Bu varsayımlar altında devletin ekonomiye müdahale etmesine gerek yoktur. Çünkü, esas olarak ekonomi otomatik olarak NRU'da dengeye gelmektedir. Kaldı ki, tam bilgi ve RBH varsayımı altında, diyelim ki işsizlik oranını azaltmak üzere, yapılacak herhangi bir müdahale ve alınacak politika önlemleri karar alma birimleri tarafından önceden bilineceği için birimler bu politika önlemlerini ve bunların etkilerini de hesaba katar, kararlarını ona göre verirler. Bu durumda, tüm karar alma birimleri tarafından önceden tahmin edilen, bilinen bu politikaların fiyatları yükseltmekten başka hiçbir etkinliği olmayacaktır.

2.2.2.3. Varsayımlarla İlgili Sorular

Yeni Klasiklerin kabul ettikleri varsayımlar çeşitli sorulara yol açmaktadır. Başlıca sorular ve Yeni Klasik iktisatçıların cevapları aşağıda kısaca ele alınmaktadır⁸⁶.

Soru 1: Rasyonel karar alma birimleri tam bilgiye sahiptir, doğru kararlar verir ve ileriye doğru tahminlerinde sistematik hata yapmazlar, varsayılmaktadır. “Tam bilgi” varsayımı ne kadar doğrudur? “Tam bilgi” varsayımı doğru olsa bile, karar alma birimleri yanılmazlar mı?

Cevap: Yeni Klasik iktisatçılar “tam bilgi” varsayımının doğruluğunda ısrarlıdırlar, fakat karar alma birimlerinin yanılabilirliğini de kabul etmişlerdir. Bu yanılma tamamen “bireysel”, yani “sübjektif hata” olur. Burada önemli olan, “sistematik hata” oluşmaz; çünkü sübjektif hatalar birbirini götürürler.

Soru 2: Yeni Klasik Okul’da birim dengesinden, yani mikro dengeden makro dengeye basit toplama yöntemiyle geçilir. Oysa ekonomide çeşitli “kurumlar” (*institutions*) vardır, bunları nasıl yok varsayabiliriz ve analizleri tek bir bireye indirgeyebiliriz?

Cevap: Yeni Klasik iktisatçılar işçi ve işveren sendikalarının, devletin ve diğer “kurumlar”ın mevcut olduğunu kabul etmektedirler. Fakat kurumların tüm işçilerin/işverenlerin tek tek dengelerinin basit toplamını temsil edeceklerini varsaymaktadırlar; dolayısıyla analizlere ayrıca dahil etmemişlerdir. Devletin ise esas olarak ekonomiye hiç karışmaması gerektiğini vurgulamışlardır.

Soru 3: Herhangi bir kişi; örneğin bir girişimci, yanlış karar verirse ne olur?

Cevap: Bu soruyla ilgili Yeni Klasik iktisatçıların cevabı “Sosyal Darwinizm” ile açıklanmaktadır; yani “güçlü olan kazanır” (*survival of the fittest*). Güçlü olanın kazanması ise Yeni Klasik iktisatçılara göre, ekonomi için iyi bir durumdur. Yanlış karar veren kişi;

⁸⁶ Sorular özellikle şu eserlerden esinlenmiştir: Klammer, *The New Classical Macroeconomics*, ss. 29-81 ve Paul Davidson, *Post-Keynesian Macroeconomic Theory: A Foundation for Successful Economic Policies for the 21st Century*, Aldershot, Hants: Edward Elgar Publishing Ltd., 1994; *Controversies in Post-Keynesian Economics*, Aldershot, Hants: Edward Elgar Publishing Ltd., 1991, Chapter 8.

örneğin bir girişimci, iyi bir girişimci değildir ve üretimi yüksek maliyetle gerçekleştiriyor veya yanlış (faydası az) mal üretiyor demektir. Böyle bir girişimcinin sonunda piyasadan çekilmesi ise ekonomi açısından olumlu bir etki yaratır. Çünkü, kötü bir girişimci aldığı yanlış üretim ve yatırım kararlarıyla ekonominin üretimini ve toplumun refahını da düşürmektedir.

Soru 4: Ekonomide sosyal gruplar arasında “çıkar çatışması” mı “uyum” mu vardır?

Cevap: Yeni Klasikler iktisatçılara göre, ekonominin denge noktasında çeşitli sosyal gruplar ve bunların çıkarları arasında bir “ahenk” (uyum) doğmaktadır.

Bu konu özellikle işçi ve işverenler için sözkonusudur. Tam istihdam dengesi her iki grubun çıkarlarını bağdaştırmaktadır. İşçiler “tam istihdam” edilmekte, buna göre alabilecekleri azami reel ücreti alabilmektedirler. Girişimciler ise, UD’de yalnızca “normal kar” elde edilebilmektedirler. Ekonominin toplam üretimi ve tüketicilerin refahı ise azamileşmektedir. Kaynaklar da, en fazla “fayda” sağlayan malların üretimine yönelmiş olur. Tüm Keynesgil Sistemlerde ise tersine, sosyal gruplar arasında ahenk değil, bir çıkar çatışması ve pazarlık sözkonusudur.

2.2.2.4. Varsayımların Önem Derecesi

Yeni Klasik Okul’un iki temel varsayımı olan RBH ve P ve W’nin tam esnekliği varsayımından hangisinin daha önemli olduğu tartışma konularından biri olmuştur.

Yeni Klasik iktisatçılara göre, her iki varsayım da aynı ağırlık ve önemdedir. Fakat sonradan Yeni Keynesgil iktisatçılar tarafından yapılan çalışmalar göstermiştir ki, ekonominin ONRUD’a gelmesinin esas sebebi RBH değil, P ve W’nin tam esnek olması,

tüm piyasalarda TRŞ'nin var olması ve Walrasgil genel dengenin ve Walrasgil mezarının kabulüdür⁸⁷.

Buna rağmen Yeni Klasik iktisatçılar iki varsayımı da aynı derecede önemli ve temel kabul etmişler; RBH'yi reddeden modelleri bilimsel olmadığı gerekçesiyle tartışmaya bile açmamışlardır. Yeni Klasik iktisatçıların bu tutumunu anlamak kolaydır, çünkü Yeni Klasik iktisatçılar analizlere bireyin dengesinden başlarlar. Rasyonel birey ve RBH kabul edilmez ise, hem temsili birey ve dolayısıyla hem de Yeni Klasik analiz ortadan kalkmış olacaktır.

2.2.3. Yeni Klasik Okul'un Metodolojisi

Yeni Klasiklerin temsili bireyden hareketle makro dengeye ve makroekonomik sonuçlara varan analizlerinin üç belirgin metodolojik özelliği vardır⁸⁸.

- Analizin evrenselliği (universality): Kanunların her yerde ve her zaman geçerli olduğu kabul edilir.
- Analizin aynı anda her yerde ve herkes için geçerli olması (ubiquity): Birimlerin her yerde aynı olduğu ve aynı davranışları sergilediği kabul edilir.
- Geçmişin tekrarı (ergodicity): Tarihin kendini sürekli tekrarladığı (*history repeats itself*) kabul edilir.

Bu üç kavram veya varsayım kabul edilirse, elimizdeki tam bilgi ile, yani geçmişe ait zaman verileri – gerek geçmişe gerek bugüne ait kesit verileri olduğu varsayımı altında- ekstrapolasyon yapılarak ve özellikle ileriye ait verileri tamamlayarak geleceğe ait doğru tahminlere ulaşılır.

⁸⁷ Stanley Fischer, "Long-term Contracts, Rational Expectations and the Optimal Money Supply Rule," **JPE**, Vol. 85, No. 1, Feb. 1977, ss. 191-205 ve John B. Taylor, "Aggregate Dynamics and Staggered Contracts," **JPE**, Vol. 88, No. 1, Feb. 1980, ss. 1-24.

⁸⁸ Fischer, "Long-term Contracts, Rational Expectations and the Optimal Money Supply Rule," ve Taylor, "Aggregate Dynamics and Staggered Contracts".

Elde edilen tahmin tek bir rakam değil, “Bayes analizi” çerçevesinde bir “olasılıklar seti” olarak ortaya çıkar. Girişimci, genelde en yüksek olasılıktaki tahmini hesaba katar; dolayısıyla girişimci bir “riziko” almaktadır ve bu riziko da hesaplanabilmektedir. Çünkü girişimci olasılıkların objektif değeri ve yaygınlığına göre bir karar verecek ve örneğin, en yaygın olasılıktaki bir değeri kabul ederek üretim ve yatırım kararlarını ona göre ayarlayacak, düşük bir olasılığın fiilen gerçekleşmesi durumunda da bu rizikoya katlanacaktır. Bu arada riziko da hesap edilebildiği için ileride ne kadar “likit” kalmak gerektiği de analizde ortaya çıkacaktır. Bu hesaplamaların arkasındaki özellik “*ergodicity*”, yani tarihin sürekli tekrarlandığıdır⁸⁹.

2.2.4. Yeni Klasik Okul ve ONRUD

Yeni Klasik iktisatçılara göre, iki temel varsayım, yani RBH ve tam esnek fiyat ve ücretler doğrultusunda, ekonomi ONRUD’a gelecektir. Beklentilerde yanılmalar ise, kısa dönemden de daha kısa dönemler için geçerli olacaktır.

Bu durumda devletin ekonomiye para ve/veya maliye politikaları yoluyla müdahale etmesi sadece fiyatları arttıracaktır.

2.2.5. Yeni Klasik Okul’da Makro Denge

Yeni Klasik iktisatçılar, RBH ve tam esnek fiyat ve ücretler ve Walrasgil mezatçı varsayımlarından hareketle ekonominin otomatik olarak NRU’da dengeye geleceğini savunmaktaydılar.

Yeni Klasiklere göre makro denge aşağıda gösterilmektedir.

2.2.5.1. AD-AS Analizi ile Makro Denge

Yeni Klasik iktisatçılara göre, beklentilerde yanılmalar ancak kısa dönemden de daha kısa dönemler için geçerli olabilir ve bu da pozitif eğimli çok kısa dönemli AD ve

⁸⁹ Davidson, *Post-Keynesian Macroeconomic Theory: A Foundation for Successful Economic Policies for the 21st. Century*, ss. 89-91.

AS eğrileri (AD_0 ve AS_0) verecektir. Bu varsayımlar altında makro denge aşağıdaki şekilde oluşacaktır⁹⁰.

Şekil 2.2.1

Eğer ekonomide para ve/veya maliye politikaları yoluyla toplam talep AD_0 yükselirse (AD_1), toplam arz AS_0 da çok kısa süre içinde (konvansiyonel analizlerdeki “kısa dönem”den daha kısa bir dönemde) aynı oranda sola kaymakta (AS_1), böylece NRU veren reel gelir düzeyi $y_{nrü}$ ’nun aynı kalmasına karşın, sadece fiyatlar P_0 ’dan P_1 ’e yükselmektedir. Buna göre ekonominin dengesi, $A(y_{nrü}, P_0)$ noktasından $B(y_{nrü}, P_1)$ noktasına çok kısa sürede ve aynı dönem içinde çıkmaktadır.

2.2.5.2. NRU

Yeni Klasikler Monetarizm’deki NRU’yu aynen kabul etmişlerdir. Onlara göre de ekonomi kendiliğinden NRU noktasında dengeye gelecektir.

⁹⁰ Klammer, *The New Classical Macroeconomics*, ss. 11-20.

Yeni Klasik Okul'da reel gelir düzeyi (y_{nm}) ise, ancak UD'de değişebilir, bu değişim özellikle NRU'nun belirlendiği emek piyasasındaki bünyesel değişimlere bağlıdır. Bu sav ise, belirli yıllara ait yapılan analizlerde işsizlik oranının bünyesel nedenlerle mi, yoksa Keynesgil nedenler ve politikalar sonucu mu değiştiği konusunda hüküm vermeyi zorlaştırmaktadır⁹¹.

2.2.5.3. Phillips Eğrisi

Yeni Klasik Okul'un varsayımları altında Philips Eğrisi artık geçerli değildir.

2.2.5.4. Yeni Klasik Okul'da Konjonktür Kuramı

Genelde Yeni Klasik iktisatçılar istihdam (N) ve gelir düzeyinde (y) sistemli konjonktür dalgalanmalarının olduğunu reddetmişlerdir; en azından bu çevrimlerin ağırlığını ve önemini küçümsemişlerdir. Fiilen gözlenen dalgalanmaları ise Yeni Klasik iktisatçılar aşağıdaki biçimde açıklamışlardır:

1. Açıklama, Lucas: Lucas'a göre bu dalgalanmalar RBH'de kısa dönemli sapmalardan kaynaklanmaktadır; gelir ve istihdam düzeyinde dalgalanmalar bu yüzden oluşmaktadır⁹². Lucas'a göre RBH'den küçük bir sapma, bir dalgalanma oluşturabilecektir.

2. Açıklama, Barro: Özellikle Barro⁹³ tarafından ortaya atılan, daha sonra John B. Long, Charles I. Plosser⁹⁴ tarafından geliştirilen “Yeni Klasik Konjonktür Kuramı”na göre ekonomide teknik değişimler oldukça ekonominin ve ekonomideki tüm karar alma birimlerinin bu teknik değişimlere Pareto-optimal çerçevede ayak uydurması sırasında dalgalanmalar oluşacaktır. Bu konuda da devletin müdahalesine gerek yoktur; çünkü ayarlamalar esasen Pareto-optimal şartlara uygun olarak yürümektedir. Bu ikinci

⁹¹ Robert M. Solow, “Comments from Inside Economics,” **The Consequences of Economic Rhetoric**, Donald N. McClosley, Arjo Klammer and Robert M. Solow ed., Cambridge: Cambridge University Press, 1988 içinde.

⁹² Lucas, “International Evidence on Output-Inflation Trade-offs,” **AER**, No. 63, June 1973, ss. 326-334; “Expectations and the Neutrality of Money”.

⁹³ Barro, “The Equilibrium Approach to Business Cycles,” **Money, Expectations and Business Cycles: Essays in Macroeconomics**, Robert J. Barro ed. içinde, ss. 41-78.

⁹⁴ John B. Long, Charles I. Plosser, “Real Business Cycles,” **JPE**, Feb. 1983.

açıklama daha köklüdür ve Yeni Klasik iktisatçılar arasında daha çok kabul görmüştür. Nitekim: Prescott⁹⁵, Barro ve King⁹⁶, Lucas⁹⁷.

2.2.6. Yeni Klasik Okul'da Para ve Maliye Politikaları

Yeni Klasik iktisatçılara göre devletin işsizliği azaltmak, konjonktür dalgalanmalarını gidermek gibi amaçlarla para ve/veya maliye politikaları başta olmak üzere, ekonomi politikaları uygulamaları gereksizdir⁹⁸. Çünkü, ekonominin gidişi hakkında tam bilgiye sahip olan, doğru değerlendirmeler yapabilen tüm karar alma birimleri (işçiler, girişimciler, vb.) ekonominin gidişine karşı devletin ne gibi politikalar uygulayacağını da önceden bilirler ve bu politikaların etkilerini de hesaba katarak miktar, fiyat gibi kararlarını ayarlarlar. Böylece, önceden bilinen politikaların (örneğin, para arzı artışının) hiç bir etkisi olmaz; istihdam, reel gelir gibi reel parametreler yükselmez, sadece enflasyon oluşur. Ancak ekonomi birimleri tarafından önceden bilinmeyen, kestirilmesi mümkün olmayan politikalar uygulanırsa reel parametreler değişebilir⁹⁹. Bu ise, Yeni Klasik iktisatçılar tarafından önerilmemektedir

Yeni Klasiklerin bu eleştirisi Keynesgil ve Yeni Keynesgil iktisatçılara olduğu kadar, paranın sabit ve önceden bilinen bir hızda arttırılmasını öneren Monetaristlere de yöneltilmiştir¹⁰⁰.

⁹⁵ Edward Prescott, "Theory Ahead of Business Cycle Measurement," **Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy**, Fall 1986.

⁹⁶ Barro, Robert G. King, "Time-Seperable Preferences and Inter-Temporal Substitution Models of Business Cycles," **QJE**, Nov. 1984.

⁹⁷ Lucas, **Models of Business Cycles**, Oxford: Blackwell, 1987.

⁹⁸ Arestis, **The Post-Keynesian Approach to Economics: An Alternative Analysis of Economic Theory and Policy**, ss. 1-25.

⁹⁹ Barro, Rush "Unanticipated Money Growth and Unemployment in the United States". Aynı zamanda Lucas Tipi IS-LM Modeli ve bu modelin Belirlenmemiş Katsayılar Metodu ile çözümü için: Hiç-Birol, "Başlıca Makroekonomik Sistemler ve Rasyonel Beklenti Modelleri," ss. 70-74.

¹⁰⁰ Blinder, "The Fall and Rise of Keynesian Economics".

Yine, konjonktür dalgalanmaları da ekonominin olumsuz teknik ilerleme ve değişmelere Pareto-optimal uyum sağlamasından doğduğuna göre, bu konuda da devletin herhangi bir müdahale ve politika uygulaması sözkonusu olmamalıydı.

Kısaca Yeni Klasiklere göre devletin herhangi bir ekonomi politikası uygulamasına gerek yoktur; ekonomi kendiliğinden NRU noktasında dengeye geleceğine göre, bu politika ve müdahaleler sadece enflasyon yaratmış olacaktır.

2.2.7. Yeni Klasik Okul'un Gözden Düşmesi

1970'lerden başlayarak 80'ler boyunca akademik çevrelerde Monetarizm ve özellikle Yeni Klasik Okul büyük bir yaygınlık kazanmış ve Keynesgil bir iktisatçı olmak adeta akademik bir cesaret gerektirmeye başlamıştı.

Her ne kadar bu dönemde akademik çevrelerde Keynesgil Sistem “küçük düşürücü” (pejoratif) anlamda kullanılmaya başlanmışsa da, 70'li yıllar boyunca devlet ekonomik sorunlar (stagflasyon sorunu) karşısında Keynesgil makroekonomik politikalar uygulamaktaydı. Fakat, aslında toplam talebi hedef alan bu politikalar stagflasyonu önleyememekte, yalnızca olumsuz etkilerini azaltmakta veya daha başka makroekonomik sorunlara yol açılmasını önleyebilmekteydi. Çünkü tekeli petrol fiyat artışları ve üretim kısıtlamaları karşısında, ancak doğrudan enerji arz ve talebiyle ilgili alınacak önlemler etkin olabilir; tekeli fiyat artışlarını talep idaresi (*demand management*) ile gidermek olanaksızdır.

70'li yıllarda akademik çevrelerde yaygınlaşan bu iki sistem, 80'li yıllarda ABD'de Reagan, İngiltere'de M. Thatcher tarafından ve yine Almanya ve dolayısıyla kıta Avrupa'sında uygulanma alanına konmuştur. Ne var ki, 80'li yıllarda uygulanan monetarist sıkı para politikaları ve para arzının kısılması ve devlet müdahalelerinin azaltılması gibi Yeni Klasik politikalar sonucunda işsizlik kendiliğinden veya otomatik olarak azalmamış, tersine ciddi oranda artmıştır. Enflasyon ise yeteri kadar düşmemiştir.

80'li yıllar sonrasında ve 90'lı yıllarda ABD'de Demokrat Parti'den Clinton, İngiltere'de ise Muhafazakar Parti'den Major ve daha sonra da İşçi Partisi'nden Blair bu politikalardan vazgeçmişlerdir.

80'li yıllarda gerek Monetarizm'in gerek Yeni Klasik Okul'un politika önerilerinin uygulanmasından olumlu sonuç alınamaması yanında, gerçekleri yansıtamamaları ve bazı tezlerinin çürütülmesi bazılarının ise ekonometrik olarak doğrulanamaması sonucunda gerek Monetarizm gerek Yeni Klasik Okul söz konusu yıllarda akademik çevrelerde gözden düşmüştür. Kuramsal alandaki bu yanılgıların ve gözden düşüşün sebeplerini beş başlık altında toplayabiliriz:

- Yeni Klasik iktisatçılarda Lucas ve Sargent 1970-1980 yıllarına ait verileri inceleyerek PE'nin ortadan kalktığını göstermişler ve vardıkları sonucun "Keynesgil Sistem'in büyük yanılgısı"nın kanıtı olduğunu iddia etmişlerdi.

Oysa, daha sonra Yeni Keynesgil iktisatçılardan Gordon¹⁰¹ daha dikkatli ekonometrik analizler sonucunda KDPE'nin, OPEC'in yarattığı fiyat artışları yüzünden devamlı yukarı kaydığını kanıtlamıştır. Ando ve Kennickell¹⁰² ve Benjamin Friedman¹⁰³ da yaptıkları ekonometrik araştırmalarda aynı sonuca ulaşmışlardır. Böylece PE analizlere, "Kısa Dönem PE" ve "Uzun Dönem PE" olarak yeniden dahil edilmiştir. Blinder'a göre Lucas ve Sargent'in iddiaları ise, "Yeni Klasik Okul'un daha büyük yanılgısı"dır.

- RBH, Yeni Klasik iktisatçıların vazgeçilmez iki varsayımından biriydi.

Yeni Keynesgil iktisatçılar bu varsayımın gerçekte var olup olmadığı yolunda ekonometrik incelemeler yapmışlardır. Bu araştırmaların sonucunda RBH'nin var olduğu kesin olarak ortaya çıkmamış, tam tersi, var olmadığının daha olası olduğu sonucuna varmışlardır. Bu konudaki ekonometrik bulgular, Keynesgil "heterojen beklentiler" varsayımının daha geçerli olduğu yolundadır. Nitekim: Lovell¹⁰⁴, Rotemberg¹⁰⁵.

¹⁰¹ Gordon, "Wage Price Controls and the Shifting Phillips Curve," **Brookings Papers on Economic Activity**, 1972.

¹⁰² Albert F. Ando, Arthur Kennickell, "Failure of Keynesian Economics and 'Direct' Effects of Money Supply: A Fact or a Fiction," **University of Pennsylvania, mimeo**, 1985.

¹⁰³ Benjamin Friedman, "Recent Perspectives on Macroeconomics," **NBER Working Paper**, No. 1208, 1983.

¹⁰⁴ Michael E. Lovell, "Tests of Rational Expectations Hypothesis," **AER**, March 1986, ss. 110-124.

¹⁰⁵ Julio J. Rotemberg, "Interprting Some Statistical Failures of Some Rational Expectations Macroeconomic Models," **AER**, No. 74, 1984, ss. 189-193.

- Yeni Klasik iktisatçılara göre (aynı zamanda Monetaristlere ve Geleneksel Klasik iktisatçılara göre), işsizliğin nedeni ücretlerin yüksek olmasıdır. Buna göre, konjonktürün yüksek olduğu dönemlerde ücretler düşük, yüksek olduğu dönemlerde ise yüksek olmalıdır. Yani konjonktür ve ücretler ters yönde (*counter-cyclical*) seyretmelidir.

Şekil 2.2.2

Yeni Keynesgil iktisatçıların bu konuda yaptıkları araştırmalar ise, gerçekte konjonktür ve ücretlerin aynı yönde (*pro-cyclical*) seyrettiğini göstermiştir. Ücretlerin konjonktür dalgalanmalarıyla aynı yönde fakat daha basık (yumuşak) bir seyir izlemesi ise, Keynesgil Sistem çerçevesinde açıklanabilmektedir: Teknik ilerleme sonucunda yatırımların artmasıyla birlikte yüksek dönemlerine girilince işçi sendikaları, nominal ve reel ücretleri kolaylıkla yükseltebilir. Düşük konjonktür dönemlerinde ise işçi ve işveren sendikaları, nominal ve reel ücretlerin düşmesine “direnc” göstermekte, bu yüzden ücretler fazla düşmemektedir.

Şekil 2.2.3

- Yeni Klasik iktisatçılar, Keynesgil Sistem’de makro dengenin mikroekonomik temellerden yoksun olduğunu, en azından yeterli mikroekonomik analize dayanmadığını ve bu nedenle makroekonomik analizdeki EİD sonucunu “Keynes’in yanlış metodoloji kullanmasından veya makroekonomik analizinin mikroekonomik analizlerle tutarlı olmamasından” kaynaklanan bir hata olduğunu ileri sürmüşlerdi.

Yeni Klasik iktisatçılar mikroekonomik temeller olarak TRŞ, tam esnek fiyat ve ücretler, Walrasgil genel denge ve Walrasgil mezatçıyı kabul etmişler ve basit toplama yoluyla makro dengede ONRUD’a ulaşmışlardır.

Yeni Keynesgil iktisatçılar ise Yeni Klasik iktisatçıların tersine, ekonomide tüm sektörlerde ERŞ’nin varlığını kanıtlamışlardır. Hatta, TRŞ olsa bile bu kere de binlerce piyasa arasında koordinasyon eksikliği oluşacağını, dolayısıyla Walrasgil mezatçı varsayımının gerçekçi olamayacağını göstermişlerdir.

Yine Yeni Keynesgil iktisatçılara göre, bütün piyasalarda ERŞ geçerli olduğu için, fiyat ve ücretler tam rijit (sert) olmasalar bile gecikmeli olarak değişirler ve yeterince düşmezler. Bu da, Keynesgil efektif talep yetersizliğine ve bundan doğan işsizliğe yol açar.

BÖLÜM 3

KEYNESGİL SİSTEM'E DAYALI ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLAR:

YENİ KEYNESGİL VE POST-KEYNESGİL İKTİSAT

3.1. YENİ KEYNESGİL İKTİSAT

3.1.1. Yeni Keynesgil İktisat'ın Doğuşu ve Yaygınlaşması

1980'lerden itibaren Monetarizm ve Yeni Klasik Okul akademik çevrelerde gözden düşmüş ve karşıt başlıca iki görüş yaygın biçimde kabul edilmeye başlanmıştır:

- Keynesgil Sistem'e dayalı Yeni Keynesgil İktisat (ABD'de),
- Keynesgil Sistem'e dayalı Post-Keynesgil İktisat (İngiltere'de).

Tezimizde tarih sırasına uygun olarak önce Yeni Keynesgil İktisat ele alınacaktır. Yeni Keynesgil İktisat'ın ortaya çıkmasının, daha doğrusu, yaygınlaşmasının başlıca kuramsal ve politik nedenleri kısaca aşağıdaki noktalarda yeniden hatırlatılabilir:

- 1970'lerde, OPEC yüzünden fiyatlar devamlı yükseldiği için, PE'nin de buna paralel olarak devamlı yukarıya doğru kaydığı Yeni Keynesgil ekonometrisyenler (Gordon¹⁰⁶) tarafından ekonometrik olarak kanıtlanınca, PE uzun ve kısa dönemli olarak yeniden geçerlilik kazanmış ve analizlere katılmıştır. Bunun kanıtlanması ile, Yeni Klasiklerin (Lucas ve Sargent) "Keynesgil Sistem'in büyük yanılgısı" tezi çürütülmüştür. Bu olay Yeni Keynesgil iktisatçıların lideri olan Blinder tarafından "Yeni Klasik iktisatçıların daha büyük bir yanılgısı" olarak nitelendirilmiştir.

- 80'li yıllara kadar ABD'de ve İngiltere'de yüksek işsizlik oranına rağmen uygulanan monetarist sıkı para politikası ve gerek Monetarizm gerek Yeni Klasik Okul uyarınca devletin ekonomiye pek fazla müdahale etmemesi sonucunda, ne enflasyon düşmüş ne de işsizlik azalmıştır. Hatta İngiltere'de, Thatcher döneminde işsizlik 1.1 milyon'dan 3 milyon'a çıkmıştır. Bu da, akademik çevrelerde Monetarist ve Yeni Klasik ONRUD sonucunun ve uygulanan politikaların yanlış, Keynesgil EİD sonucunun ve Keynesgil politikaların daha doğru olduğuna ait inancı yeniden uyandırmıştır.

- Yeni Keynesgil iktisatçılar, Yeni Klasik iktisatçıların kuramsal olarak Keynesgil Sistem'in hatası olarak nitelendirdikleri makroekonomik analizin mikroekonomik temellerle "tutarsızlığı"nı kabul ederek bu konu üzerinde yoğunlaşmışlar ve Keynesgil Sistem'deki bu boşluğu doldurmuşlardır.

Fakat Yeni Keynesgil iktisatçılar, mikroekonomik analiz olarak ekonomide piyasalarda günümüz için daha geçerli olan "ERŞ"nin var olduğunu kabul etmişler ve TRŞ, P ve W'nin tam esnekliği ile Walrasgil mezatçı varsayımlarını reddetmişlerdir. ERŞ yüzünden ortaya çıkan "P ve W esneksizliği" Keynesgil efektif talep yetersizliğine ve EİD'e yol açacaktır. Ayrıca, tüm piyasalarda TRŞ geçerli olsa bile, bu defa "piyasalar arası koordinasyon eksikliği" kendini gösterebilecek ve fiyatlar ve ücretler sert olmasalar bile,

¹⁰⁶ Gordon, "Can Inflation of the 1970s Be Explained"; "Understanding Inflation in the 1980s".

aynı anda ve tam gerekli oranda değişmeyeceği için, yine ekonomide özellikle KD’de Keynesgil efektif talep yetersizliği yüzünden “gayrı iradi işsizlikle” karşılaşılacaktır. Bu durumda da devletin ekonomiye Keynesgil politikalarla müdahale etmesi gerekmektedir.

- Yine genç akademisyenler açısından Yeni Keynesgil İktisat da en az Yeni Klasik Okul kadar çekicidir; çünkü Yeni Keynesgil İktisat’ta da özellikle mikroekonomik analizlerde matematiksel analize geniş yer verilmektedir.

- O dönemde özellikle ABD’de egemen olan “muhafazakar görüş”e rağmen, Yeni Keynesgillerin önerdikleri Keynesgil politikalar fazla şimşek çekmemektedir. Çünkü Yeni Keynesgil iktisatçılar devlet müdahalelerinin özellikle KD için gerekli olduğunu mantık çerçevesinde göstermişlerdir. Yeni Keynesgil iktisatçılar “gelir bölüşümünün düzeltilmesi” konusunda ise genel olarak Keynesgil Sistem’e, özellikle de Post-Keynesgil iktisatçılara oranla politika yelpazesinin biraz daha Sağ’ına doğru, yani Merkez Sol ve Merkez arası bir görüşe sahiptiler.

- Yeni Klasik Okul’un iki temelinden biri olan “RBH”, Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğu tarafından – tartışma noktalarının azaltılması amacıyla- kabul edilmekle beraber, ekonometrik incelemeler bu hipotezin varlığını kesin olarak doğrulamamış, tersine “RBH’nin geçersizliği”nin daha olası olduğunu göstermiştir.

- Yeni Klasik Okul’un ikinci temeli olan P ve W’in tam esnekliği varsayımı da piyasalarda ERŞ’nin daha yaygın olduğunun saptanmasıyla geçerliliğini yitirmiştir. Yeni Keynesgil iktisatçılar “P ve W’nin tam sert olmasa bile, yeterince değişmediğini” göstermişlerdir¹⁰⁷. Bu, KD’de Keynesgil EİD sonucunun temel nedenidir.

- Reel ücretlerin zaman boyunca seyri de, Geleneksel Klasik Sistem’in ve buna dayanan Yeni Klasik iktisatçıların tezlerini doğrulamaktan uzaktır. Çünkü, bu sistemlere göre ekonomide işsizlik başgöstermişse bunun nedeni ücretlerin yüksek olmasıdır. Bu durumda ücretler, konjonktür dalgalanmalarına ters (*contra-cyclical*) bir seyir izleyecekti. Fakat fiilen zaman boyunca “ücretler, konjonktür dalgalanmalarına paralel

¹⁰⁷ Paya, **Makro İktisat**, ss. 334-337.

(*pro-cyclical*) ve fakat daha yumuşak dalgalara gösteren bir seyir” izlemiştir. Ücretlerin bu fiili seyrini Keynesgil Sistem çerçevesi içinde açıklamak olasıdır; örneğin teknik ilerleme ve yatırım artışıyla birlikte toplam talep artarken işçi sendikaları, istihdam artışı ile birlikte kolaylıkla nominal ve reel ücretleri de bir ölçüde yükseltebilirler. Kaldı ki, ücretlerin yükselmesi işçilerin yüksek tüketim meyli dolayısıyla emek maliyetinin yükselmesinin olumsuz etkilerini kısmen giderebilir. Buna karşı düşük konjonktür dönemlerinde işçi sendikaları, ücretlerin fazla düşmesini önleyeceklerdir.

İşte başlıca bu nedenlerden dolayı Yeni Keynesgil İktisat 80’li yıllardan itibaren, uygulama alanında Monetarist ve Yeni Klasik politikalardan olumlu sonuçlar alınmadığı bir ortamda, ABD’de akademik çevrelerde yaygınlaşmıştır.

“Yeni Keynesgil” terimi ilk olarak Michael Parkin (1982) tarafından kullanılmıştır¹⁰⁸. Bu terimde özellikle “Neo” yerine “Yeni” (*New*) sözcüğünün kullanılmasının bir amacı vardır:

Yeni Keynesgil iktisatçılar kendilerini tezimizde “Neo-Klasik Sentezci Keynesgiller” olarak değindiğimiz “Neo-Keynesgiller”den (Samuelson, Tobin, Modigliani, Solow, vd.) açık olarak ayırmak istiyorlardı. Çünkü gerçi Yeni Keynesgil iktisatçılar genelde – daha sonraları ortaya atılan histeresiz ve etkinlik ücreti modellerini benimseyenler dışında- Neo-Klasik Sentez’i, yani ekonominin UD’de otomatik olarak NRU dengesine yöneleceğini kabul etmişlerdi. Fakat Keynes’i izleyerek analizlerini makroekonomik düzeyde bırakan Sentezci Keynesgillerin, yani Neo-Keynesgillerin (hidrolik Keynescilik) tersine ve Yeni Klasiklerin de yaptığı gibi, mikroekonomiyi sistemleri içine bütün olarak ele alarak analizlerine dahil etmişler ve makroekonomik analizleri mikroekonomik temellere oturtmuşlardır. İşte bu nedenle Yeni Keynesgil iktisatçılar “metodolojik” bakımdan Neo-Keynesgillerden ayrılırlar. Ancak bu analizlerinin (TRŞ yerine ERŞ ve P ve W’nin esnekliği yerine P ve W esneksizliği ile çalışmaları,

¹⁰⁸ Michael Parkin, “The Output-Inflation Trade-off When Prices Are Costly to Change,” *JPE*, No. 94, Feb. 1986, ss. 200-224.

Walrasgil mezatçı yerine piyasalar arası koordinasyon eksikliğini varsaymaları nedenleriyle) Yeni Klasiklerin ulaştığı sonuçlardan farklı ve Keynesgil sonuçlara ulaşmışlardır.

Bu nedenle Yeni Keynesgil iktisatçılar, esas rakipleri olarak gördükleri “Yeni” Klasikler iktisatçılardan farklılıklarını ve onların karşısı olduklarını belirtmek üzere kendilerine “Yeni” Keynesgil demişlerdir. Böylece bu terim kendilerini sadece makroekonomik analiz düzeyinde kalan, bir önceki kuşak olan “Neo”-Keynesgil iktisatçılardan da ayırıyordu.

3.1.2. Yeni Keynesgil İktisat ve EİD

Yeni Keynesgil İktisat’ın temeli aşağıdaki varsayımlara dayanmaktadır:

- Ekonomide tüm piyasalarda ERŞ geçerlidir, ücretler ve fiyatlar tam sert olmasalar bile yeterince, yani KD’de hemen ONRUD’u sağlayacak gibi esnek değildir.
- Piyasalar arasında koordinasyon eksikliği vardır ve Walrasgil mezatçı varsayımı sözkonusu değildir.

Yeni Keynesgil iktisatçılar bu varsayımlar altında ekonomide özellikle KD’de toplam talep yetersizliği yüzünden EİD’in oluşacağını, gayrı iradi işsizliğin ortaya çıkacağını iddia etmişlerdir. UD için ise Yeni Keynesgil iktisatçılar, iki gruba ayrılırlar:

80’li yılların başlarında Yeni Keynesgil iktisatçıların büyük çoğunluğu, ekonominin UD’de ONRUD’a yöneleceğini kabul ediyorlardı. Birinci grubu oluşturan Yeni Keynesgil iktisatçılar, bu yönden, aynen Neo-Klasik Sentezci Keynesgiller (yani Neo-Keynesgiller) gibi düşünüyorlardı.

Ancak 80’li yılların ortalarında ortaya atılmış olan “histeresiz” ile “etkinlik ücreti” modellerini kabul eden diğer Yeni Keynesgil iktisatçı grubu ise, ekonominin UD’de kendiliğinden ONRUD’a gelmeyeceğini, EİD’de kalacağını iddia etmişlerdir. İkinci grubu oluşturan Yeni Keynesgil iktisatçıların modelleri Keynes’in iddialarıyla tam uyumlu olduğu için, bu modellere “Süper-Keynesgil modeller” de denmektedir.

Yeni Klasik İktisat'ta devletin ekonomiye KD'de ve dolayısıyla devamlı olarak, yani UD'de de Keynesgil politikalar çerçevesinde müdahale etmesi gerekmektedir ve müdahale olumlu sonuçlar verir. Yeni Keynesgil iktisatçılar esas olarak özellikle KD'de Keynesgil efektif talep yetersizliğinden doğan gayrı iradi işsizliğin varlığını ve bunun Keynesgil para ve/veya maliye politikaları ile önleneceğini, en azından azaltılacağını kabul ederler. Gerçi Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğunluğu ekonominin UD'de ONRUD'a yöneleceğini kabul etmektedirler. Fakat yine de fiilen ekonomide sık sık Keynesgil efektif talep yetersizliğinden doğan işsizlik sorunuyla karşılaşılacaktır. Bu durumda müdahale edilmeksizin ekonominin kendiliğinden NRU'da dengeye gelmesini beklemek ise, işsizliğin uzun zaman devam etmesi yüzünden daha büyük sorunlara yol açacaktır. Bu nedenle devletin ekonomiye Keynesgil politikalarla devamlı olarak müdahale etmesi gerekmektedir.

3.1.3. Yeni Keynesgil İktisat'ın Temel Varsayımları

Yeni Keynesgil İktisat'ta gerek makro dengenin gerek ekonomi politikaları önerilerinin daha iyi anlaşılabilmesi, Yeni Keynesgil iktisatçılar ile Yeni Klasik iktisatçılar ve Monetaristler arasındaki farkların daha iyi ortaya çıkartılabilmesi için Yeni Keynesgil İktisat'ın temel varsayımları aşağıda daha ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır.

3.1.3.1. Rasyonel Beklentiler Hipotezi: RBH

Yeni Keynesgil iktisatçıların hepsi, Yeni Klasik iktisatçıları izleyerek RBH'yi kabul etmişlerdir. Yeni Keynesgil iktisatçıların bazılarının RBH'ye aslında inanmamasına rağmen bu varsayımı kabul etmelerinde iki stratejik neden vardır:

Birinci neden, Yeni Keynesgil iktisatçıların Yeni Klasikler iktisatçılarla aralarındaki tartışma alanlarını azaltmak istemeleridir. Çünkü Yeni Klasik iktisatçılar, RBH'yi kabul etmeyen modelleri "bilimsel olmadıkları"ndan hareketle tartışmaya açmamaktaydılar.

Ayrıca Yeni Keynesgil iktisatçılara göre, Keynesgil efektif talep yetersizliğinden doğan EİD'in temel nedeni RBH değil, P ve W esneksizliğidir. Stanley

Fischer¹⁰⁹ ve Taylor¹¹⁰ bunu modellerinde kanıtlamışlardır. Bu da Yeni Keynesgil iktisatçılar tarafından RBH'nin kabulünün ikinci stratejik nedenidir.

RBH'nin kabulü durumunda da P ve W esneksizliği var olduğu sürece, yine Keynesgil efektif talep yetersizliğinden doğan işsizlik ortaya çıkmakta ve devletin ekonomiye Keynesgil politikalar çerçevesinde müdahale etmesi gerekmektedir; müdahale ise olumlu sonuçlar verir.

RBH'nin kabulü ile birlikte Yeni Keynesgil iktisatçılar metodoloji olarak “atomistik analiz”e yönelmekte, yani makroekonomik analizleri mikroekonomik analiz temellerine oturtmuş olmaktadır. Yine, birimlerin rasyonel olması, yani karlarını ve/veya faydalarını maksimize etmek amaçlarının yanında, tam bilgiye sahip oldukları veya karar vermek için gerekli bilgiyi kolayca ve masrafsız elde edebilecekleri varsayılmaktadır. Yine gerek işçiler gerek girişimciler, geleceğe ait fiyat beklentilerinde yanılmayacaklardır; girişimciler ise yatırım ve üretim kararlarını verirken ileriye “Bayesgil olasılıklar seti” şeklinde doğru tahmin edilebileceklerdir.

Ne var ki, Yeni Keynesgil iktisatçılar RBH'nin gerçekleri tam yansıtmadığını, ekonometrik araştırmaların RBH'nin varlığını kanıtlamadığı bilirler ve bazı durumlarda “yarı-rasyonel” (*near-rationality*) davranışlara yer veren modeller de sunarlar¹¹¹.

3.1.3.2. Fiyat ve Ücret Esneksizliği: EİD

Tam istihdam kavramı yerine NRU, ilk olarak M. Friedman tarafından ortaya atılmış ve Yeni Klasik iktisatçılar tarafından da kabul edilmişti. M. Friedman'a göre ekonomi diyelim ki, devlet para arzını arttırdığında, “uyarlanmış beklentiler varsayımı” dolayısıyla uzun (müteakip) dönemde yeniden ONRUD'a gelecekti. Yeni Klasiklerde ise RBH dolayısıyla ve aynı zamanda TRŞ, P ve W'nin tam esnekliği ve Walrasgil mezarçı varsayımları altında ekonomi hemen ONRUD'a gelmekteydi.

¹⁰⁹ Fischer, “Long-term Contracts, Rational Expectations and the Optimal Money Supply Rule”.

¹¹⁰ Taylor, “Aggregate Dynamics and Staggered Contracts”.

¹¹¹ George A. Akerlof, Janet E. Yellen, “A Near-Rational Model of the Business Cycles with Wage and Price Inertia,” *QJE*, No.100 supplement, 1985, ss. 823-838.

Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğu, tam istihdam yerine, NRU kavramını kabul ederler. RBH'ye rağmen ekonominin NRU noktasında otomatik olarak dengeye gelememesinde temel etken ise piyasalarda “ERŞ”nin yaygın olması, “P ve W esneksizliği” ve aynı zamanda “piyasalar arası koordinasyon eksikliği”dir. Yeni Keynesgil İktisat'ta, Geleneksel Klasik Sistem'i izleyerek Yeni Klasik Okul'da da kabul edilen TRŞ, P ve W'nin esnekliği ve Walrasgil mezatçı varsayımları sözkonusu değildir. Bu varsayımlar ise Yeni Keynesgil iktisatçılara göre, KD'de Keynesgil efektif talep yetersizliğine ve Keynesgil gayri iradi işsizliğe yol açacaktır.

Yeni Keynesgil İktisat'ta, ekonominin UD'de ONRUD'a yönelmesi konusuna yukarıda değinilmiştir.

3.1.3.3. Varsayımların Önem Derecesi

Yeni Keynesgil iktisatçıların hemen hepsi, Keynesgil Sistem'de yer almayan ve ekonometrik araştırmalar sonucunda varlığı kesin olarak kanıtlanmamasına rağmen, stratejik nedenlerle RBH'yi kabul etmişlerdir.

Taylor ve Fischer, modellerinde RBH'yi kabul etmişler fakat aynı zamanda P ve W'nin sert olduğu varsayımından hareketle RBH'nin varlığına rağmen ekonomide Keynesgil efektif talep yetersizliğinden doğan gayri iradi işsizlik sonucu doğacağını ve Keynesgil politikaların bu durumda etkin olduğunu kanıtlamışlardır.

Yeni Keynesgil iktisatçılar böylece, kuramsal olarak Yeni Klasik Okul'un eşit derecede önemli olduğunu savundukları RBH ve P ve W'nin esnekliği varsayımlarından, aslında RBH'nin geçerli olup olmadığı değil, P ve W esneksizliği varsayımının daha önemli olduğunu göstermişlerdir.

3.1.4. Yeni Keynesgil İktisat'ın Metodolojisi

Yeni Keynesgil İktisat modellerinde ön planda mikroekonomik varsayımlar ve mikroekonomik analizler yer almaktadır. Çünkü, Yeni Keynesgil iktisatçılar Keynesgil Sistem'i ve bu sistemdeki talep yetersizliğinden doğan EİD sonucunu sağlam mikroekonomik temellere oturtmak çabası içindedirler. Bu ortak sonuç, yani talep

yetersizliğinden doğan EİD mikroekonomik analizler içinde gözlerden kaçabilir, fakat Yeni Keynesgil iktisatçıların “ana teması” da – Keynesgil Sistem’i izleyerek- KD’de efektif talep yetersizliğinden doğan EİD ve gayri iradi işsizliktir. Yeni Keynesgil İktisat’ın ne demek olduğu ve temelleri – yukarıda verildiği şekliyle- en iyi Blinder tarafından açıklanmıştır¹¹².

Yeni Keynesgil iktisatçılar, Keynesgil Sistem’deki makroekonomik analizi mikroekonomik temellere oturturlarken TRŞ, P ve W’nin tam esnekliği, Walrasgil genel denge ve Walrasgil mezatçı varsayımlarını terketmişlerdir. Böylece aslında, mikroekonomik analizi Keynesgil Sistem’in şartlarına uydurarak mikroekonomik analizlerde bir çığır açmışlardır. İlk olarak Robinson (*Theory of Monopolistic Competition, 1933*) ve Chamberlain (*Theory of Imperfect Competition, 1933*) tarafından ortaya atılan kuramlar, oligopol kuramları ve oligopol kuramları oyun kuramı (*Game Theory*) ile birleştirilerek daha da geliştirilmiştir. Daha sonra yapılan analizler sonucunda ERŞ’nin daha yaygın olan piyasa şartları olduğunu ve ayrıca piyasalar arası koordinasyon eksikliği olabileceğini kanıtlanmıştır.

Fakat Yeni Keynesgil iktisatçıların çalışmaları karşımıza “mikroekonomik temele dayanan” tek bir model ile değil, pek çok model ile çıkmaktadır. Tüm bu modeller bizi Keynesgil sonuçlara götürmekle beraber, kendi içlerinde bazıları birbirleriyle tutarlı değildir, yani “bir modelin kabulü diğerinin reddi”ni gerektirir (*mutually exclusive*); örneğin histeresiz ve etkinlik ücreti modelleri ekonominin UD’de ONRUD’u sağlayacağını kabul eden diğer tüm modellerle çelişir. Fakat çoğu model “bir arada veya beraber geçerli” olabilir (*mutually inclusive*); örneğin bir model bir dönemde veya bir ülkedeki, diğer bir model ise başka bir dönemde veya başka bir ülkedeki ekonomik olayları açıklayabilir. Yeni Keynesgil iktisatçıların mikroekonomik analizlerle ilgili tüm bu çalışmaları, onların “mikroocular” olarak tanımlanmalarına neden olmuştur.

¹¹² Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics”.

3.1.5. Yeni Keynesgil İktisat'ta Makro Denge

Yeni Keynesgil İktisat'ta makro denge ve bu dengenin özellikleri, Blinder'in de belirttiği gibi (1988), Yeni Keynesgil iktisatçıların “pozitif ekonomi”, yani “objektif makroekonomik analiz”lerindeki ögeleri izleyerek, aşağıdaki noktalarda toplanabilir:

- Yeni Keynesgil İktisat'ta makro dengeyi belirleyen temel öge şudur: Toplam talepteki (AD'deki) değişimler ekonominin dengesi üzerindeki etkilerini fiyat (P) değişimleri olarak göstermekten çok, reel gelir (y) ve istihdam düzeyi (N) üzerinde gösterecektir.

Yeni Keynesgil İktisat'ta makro dengenin diğer özellikleri, bu temel ögeden doğan ve aşağıda değinilen üç ögeye göre belirlenir.

- AD düzeyi çok çeşitli özel ve kamu kararlarına bağlıdır ve kendi haline bırakıldığında düzensiz ve beklenmedik bir seyir gösterebilir. Öyle ki, hem tam istihdamı sağlayabilmek açısından “düşük” ya da “yetersiz” (*inadequate*) düzeyde kalır hem de “değişken” ya da “oynak” (*volatile*) olmak özelliğini gösterir.

- Yukarıda da belirtildiği gibi, Keynesgil Sistem'i izleyerek Yeni Keynesgil iktisatçılara göre AD'deki değişimler, KD'de etkilerini P'den çok y ve N üzerinde göstereceklerdi.

Keynes ilk başlarda tam istihdama ulaşılana kadar AD artışının, enflasyonist fiyat artışı yaratmayacağına inanıyordu. Fakat, PE analizi bunun böyle olmadığını göstererek Keynesgil (ve Yeni Keynesgil) analizleri ve politika önerilerini düzeltmiştir.

Buna karşın Yeni Klasik iktisatçılara göre ise AD'deki yükselmeler, aynen Geleneksel Klasik ve Neo-Klasik Sistem'de olduğu gibi, sadece fiyatları yükseltecek, ekonomi NRU'da (Geleneksel Klasik Sistem'de tam istihdam noktasında) dengede kalacaktır. Demek ki bu konu, Yeni Keynesgil iktisatçılarla Yeni Klasik iktisatçılar arasında objektif analiz alanındaki köklü bir farkı ifade etmektedir.

- Yeni Keynesgil iktisatçılar Keynesi izleyerek P ve W'nin ekonomideki değişimlere karşı yavaş cevap verdiğini kabul etmektedirler. Bu da, y ve N'de değişimlere ve en azından KD'de EİD'e yol açmaktadır.

Buna karşı, Yeni Klasiklere göre fiyat ve ücretlerin tam esnek olduğu varsayılıyordu. P ve W'nin tam esnekliği ve anında yeterli düzeye düşmeleri bütün piyasaları temizleyecek (*all markets clear*) ve emek piyasası dahil hepsini “tam denge”ye (*perfect equilibrium*) getirecektir.

Monetarizm'de ikisi arası, fakat Yeni Klasik Okul'a yakın bir sonuç doğacaktır. Monetaristlere göre, AD'deki yükselmeler KD'de P'nin bir ölçüde yükselmesi yanında y ve N'yi de olumlu etkileyecektir. Fakat “uzun”, yani Monetaristlere göre bir sonraki dönemde uyarlanmış beklentiler nedeniyle y ve N etkileri ortadan kalkacak, ekonomi yeniden NRU'ya dönecek, sadece fiyatlar ve nominal parametrelerin değerleri yükselmiş olacaktır ($P\uparrow, W\uparrow, Y\uparrow$).

Yeni Keynesgil iktisatçılar “P ve W'nin tam esnekliğini” ve “piyasalar arası koordinasyon”un varlığını reddederler. Bu da, en azından KD'de, ONRUD'un oluşmasını önleyecek ve EİD'e yol açacaktır. Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğu, aynen Sentezci Keynesgiller gibi, ekonominin UD'de ONRUD'a yöneleceğini kabul ederler; fakat bunun çok uzun süreceğini de belirtirler.

Ancak histeresiz ve etkinlik ücreti modelleri gibi Yeni Keynesgil modellere göre ise, ekonomi Keynesgil Sistem'de olduğu gibi, UD'de de ONRUD'a yönelme eğilimi göstermeyecek, tam tersine EİD'de kalacaktır.

3.1.6. Yeni Keynesgil İktisat'ta Kısa Dönem ve Uzun Dönem için Farklı Politika Önerileri

Yeni Keynesgil İktisat'ta “pozitif”, yani objektif makroekonomik analiz ve kuramsal düzeyde kabul edilen temel öğelere göre, makro dengenin özellikleri yukarıda belirtilmiştir.

Yeni Keynesgil İktisat'ta politika önerileri ise, bu objektif analizlerin yanında, “normatif”, yani ekonomi politikası ile ilgili olarak kabul edilen ögelere dayanılarak saptanabilir.

Yeni Keynesgil iktisatçılar arasında “pozitif” alanda bazı farkların bulunması yanında (örneğin ekonominin UD'de ONRUD'a yöneleceğini kabul eden modeller yanında EİD'de kalacağını ileri süren Süper-Keynesgil modelleri benimseyen Yeni Keynesgil iktisatçılar) “normatif” alanda da farklar gözlenmektedir.

Bu nedenle Yeni Keynesgil iktisatçıların politika önerileri, geniş bir yelpazeye yayılmıştır.

- Herşeyden önce belirtmeliyiz ki, Keynesgil Sistem'i izleyerek Yeni Keynesgil iktisatçılara göre, fiili istihdam düzeyinin, “optimalite” ile hiçbir ilişkisi yoktur. KD istihdam düzeyi, kendi haline bırakıldığında nasıl değişeceği belli olmayan AD düzeyine bağlıdır. Genellikle Keynes ve Keynesgil iktisatçılar sosyal açıdan işsizliğin en önemli (enflasyondan daha önemli) sorun veya ekonomik hastalık olduğuna inanırlar.

Yeni Klasikler ise ekonomi kendi haline bırakıldığında normal olarak NRU düzeyinde otomatik dengeye geleceğine inanmaktaydılar; bu düzeyi de optimalite şartları belirlemektedir; yani Yeni Klasiklere göre, işsizlik diye bir sorun veya ekonomik hastalık yoktur. Tezimizin ilgili bölümlerinde de sunulduğu gibi, T. Sargent'ın belirttiğine göre¹¹³, bir işsizlik ortaya çıkmışsa bu, olumsuz etkili teknik değişmelerin ekonomide yaratacağı Pareto optimal ayarlamalardan doğmaktaydı. Bu değişmeler Pareto-optimalite şartları içinde oluştuğu için, devlet müdahaleleri de anlamsızdı. Yeni Klasikler için asıl sorun, Monetaristlerin de düşündüğü gibi, devletin ekonomiye müdahalelerinden doğan enflasyondur.

¹¹³ Sargent, “Estimation of Dynamic Labor Schedules under Rational Expectations”.

- Keynesgil ve Yeni Keynesgil iktisatçıların büyük çoğunluğu devletin aktif bir istikrar politikası izleyerek işsizliği önlemesini ve konjonktür dalgalarını yumuşatmasını önerirler.

Yeni Klasikler ise devletin uygulayacağı istikrar politikasının hiçbir etkisi olmayacağına ve bu yoldan AD'yi yükseltmenin hemen o dönemde sadece fiyatları yükselteceğine inanmaktaydılar. Hatta, Lucas (1987) konjonktür dalgalarının mevcut olup olmadığını da tartışmaya açmıştı. Ne var ki, Blinder'in de belirttiği gibi (1988), tüm veriler ve istatistikler ekonomik dalgalanmaların varlığına işaret etmektedir. Monetaristler de bu konuda Yeni Klasiklere daha yakındı. Çünkü onlara göre aktif istikrar politikalarının etkinliği, yani yaratacağı y ve N artışı kısa sürede (bir sonraki dönemde) kaybolmaktaydı (Tezimizde Bölüm 2.1.4).

- Yeni Keynesgil iktisatçıların hepsinin devletin aktif istikrar politikası uygulaması önerisine katılmadığını burada önemle belirtmek gerekir. Çünkü, pozitif analizlerde Yeni Keynesgil olan, az sayıda da olsa, bir grup iktisatçı, devletin siyasi nedenlerle doğru politikalar seçebileceğini şüpheyile karşılamakta, tersine yanlış politikalarla daha da büyük sorunlar yaratabileceğine inanmaktadırlar. Aslında bu fikir A. Marshall'a kadar götürülebilir. Bu nedenle de azınlıktaki bu Yeni Keynesgil iktisatçıları, ortaya AD yetersizliğinden doğan Keynesgil bir işsizlik çıktığını kabul etseler, yani pozitif bakımdan Yeni Keynesgil olsalar bile, devletin hiçbir müdahalede bulunmamasını isterler. Çünkü onlara göre ekonomi, nasıl olsa UD'de ONRUD'a gelecektir.

- Yeni Keynesgil iktisatçıların büyük çoğunluğunun aktif istikrar politikası önerisinde bulunduğunu belirtmiştik. Ne var ki, Yeni Keynesgil iktisatçıları bu konuda eski ya da ilk Keynesgil iktisatçıları kadar da iyimser değildir. Eski Keynesgil iktisatçıları PE'ye göre fiyat artışı ve işsizlik oranı seçimi yapılacağına, toplam talep artışının para ve/veya maliye politikaları yoluyla tam bu noktayı hedefleyecek biçimde ayarlanabileceğine, küçük sapmaların ise hemen düzeltilebileceğine inanmaktaydılar. Bu, makroekonomide, "ince-ayar" (*fine-tuning*) yapabilmek demektir. Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğu elimizde bulunan verilerin ve bu verilerle kurulabilecek ekonometrik modellerin, ekonomik hayattaki çeşitli belirsizlikler yüzünden bize ince-ayarlama yapma olanağı verebileceğinden kuşkuludurlar.

Onlara göre ekonomi politikası yoluyla ekonomide ancak “kaba ayar” (*coarse tuning*) yapılabilir. Fakat bu müdahale bile, hedefler tam tutmasa da, ekonomide doğru yönde düzeltmeler yapacağı; örneğin hiç müdahale edilmemesine oranla işsizliği azaltabileceği veya enflasyonu azaltabileceği için, yine de önerilir.

Yeni Klasikler ise, devletin hiçbir politika yürütülmemesinde ısrarlıydılar. Yeni Klasiklere göre devletin önceden kestirilebilen politikalar uygulaması durumunda, ekonomik birimler bunları da önceden doğru tahmin ederek beklentilerine dahil edecekleri için bu politikaların etkinliği sıfıra inecektir. Yeni Klasiklerin bu karşı çıkışları, Keynesgil ve Yeni Keynesgil politika önerileri için olduğu kadar, Monetaristlerin paranın sabit bir hızla artırılması politika önerisi için de geçerli idi.

- Genellikle Yeni Keynesgil iktisatçıların büyük çoğunluğu Keynesgil Sistem’i izleyerek, işsizliğin azaltılması ve konjonktür dalgalanmalarının yumuşatılması için para ve maliye politikası uygulanmasını önerir. Buna göre, depresyonda daha çok maliye politikası, yüksek gelir düzeylerinde ortaya çıkan resesyonda ise para politikası daha etkin olacaktır. Enflasyonda ise hem para hem de maliye politikaları bir arada uygulanmalıdır.

Ancak, maliye politikasının politik ve ekonomik bakımdan bazı sorunlar yarattığını kabul eden birçok Yeni Keynesgil iktisatçı, sadece para politikası uygulanmasını önerir. Çünkü maliye politikasının değiştirilmesi kanun konusudur; araya gecikmeler girebilir ve politik nedenlerle maliye politikası hedeften saptırılabilir. Ayrıca maliye politikasının sürekli AD’deki değişimlere göre yeniden ayarlanması zor olmaktadır. Yine maliye politikası, faizleri yükseltip özel yatırımları azaltarak olumsuz bir etki olan “dışlanma etkisi” (*crowding-out effect*) yaratmaktadır.

Sadece para politikası uygulanmasını öneren Yeni Keynesgil iktisatçılar, maliye politikası olarak genellikle bütçe denkliliğini tercih ederler. Sosyal denge ile ilgili önlemler ise, denk bütçe çerçevesinde ele alınmalıdır; örneğin eğitim veya sağlıkla ilgili hizmetler gibi.

- Keynes’in ve ilk Keynesgil iktisatçıların işsizlik ve enflasyondan hangisinin daha önemli sosyal sorun olduğunda cevapları açıktı: işsizlik daha önemli bir

sosyal sorundur. Fakat bugün, Yeni Keynesgil iktisatçılar arasında, günümüz ekonomik şartlarında özellikle küreselleşme ve maliyetlerin ve verimliliğin önem kazandığı bir ortamda, enflasyonla mücadelenin işsizlikle mücadeleden daha önemli olduğunu kabul eden bazı Yeni Keynesgil iktisatçılar da vardır. Bu gibi Yeni Keynesgil iktisatçılar enflasyonla mücadelede ise, maliye politikasından çok, para politikası uygulanmasını önerirler.

Enflasyonu ciddi sorun kabul eden ve enflasyonla mücadele için maliye politikası yerine sadece para politikası öneren ve daha muhafazakar eğilimli Yeni Keynesgil iktisatçılar ilk bakışta Monetaristlere yaklaşmış gibi görünürler. Fakat bu yaklaşma aldattıcıdır. Çünkü Monetaristler, para arzının sabit veya bazı ölçütlere göre önceden belirlenen bir hızda (*non-discretionary*) arttırılmasını önerirler. Yeni Keynesgil iktisatçılar ise, ekonomide enflasyonist eğilimlerin ortaya çıkma ve şiddeti ile ilgili eğilimlere göre ve bunu önleyecek ölçüde para arzı artış hızının azaltılmasını veya yükseltilmesini (*discretionary*) önermektedirler. Bu da, enflasyonla mücadeleye ağırlık veren Yeni Keynesgil iktisatçıları “pozitif” analizlerde olduğu kadar “normatif” alanda ve politika önerilerinde de Monetaristlerden kesin biçimde ayırmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, Yeni Keynesgil iktisatçılar Merkez Sol’dan Merkez’e, hatta Merkez’in biraz Sağ’ına kadar olan geniş bir yelpaze içinde yer almaktadırlar.

Maliye politikasını daha çok sosyal dengenin sağlanması ve depresyonda işsizliğin giderilmesi için kullanılmasını öneren ve bunun dışında resesyonda ve enflasyonda para politikasını öneren Yeni Keynesgil iktisatçılar, Merkez Solda yer alırlar. İşsizlikten çok, enflasyonla mücadeleye ağırlık veren ve bunun da sadece para politikası yoluyla yapılmasını ve denk ve küçük bir bütçe ile yetinilmesini isteyen “muhafazakar” Yeni Keynesgil iktisatçılar ise, Merkez’de ve Merkezin biraz Sağ’ında yer alırlar.

ABD’de Merkez’den Merkez Sol’a kadar bir yelpazeyi temsil eden Demokrat Parti’yi destekleyen Yeni Keynesgil iktisatçılar olduğu gibi, yine Merkez’den veya Merkez’in biraz Sağ’ından Merkez Sağ’a kadar bir yelpazeyi temsil eden Cumhuriyetçi Parti’yi destekleyen Yeni Keynesgil iktisatçılar da vardır.

3.2. YENİ KEYNESGİL MODELLERDEN BAZI ÖRNEKLER

3.2.1. Yeni Keynesgil Modellerin Bir Sınıflandırması

Yeni Keynesgil iktisatçılar Keynesgil makroekonomiyi ve talep yetersizliğinden doğan EİD’i Yeni Klasiklerin eleştirileri karşısında mikroekonomik temellere oturturken, Yeni Klasiklerin dayandığı geleneksel mikroekonomi kuramını (TRŞ, Walrasgil genel denge, Walrasgil mezarçı ve P ve W’nin tam esnekliği varsayımlarını) kabul etmemiş ve temel olarak ERŞ’den hareket etmişlerdir.

Yeni Keynesgil iktisatçılara göre, piyasalardaki ERŞ vb. nedenlerle P ve W’de esneksizlikler görülmekte, bu da EİD yaratmaktadır. Yeni Keynesgil iktisatçılar bu incelemeleri yaparken, çeşitli sektörlerde çeşitli esneksizlik nedenleri saptamışlardır. Bu nedenle de çok sayıda “model” geliştirmişlerdir. Bu modellerin her biri P ve W esneksizliğini belirli bir nedene bağladığına göre, fiilen piyasalarda bazı sektörlerde ve bazı zamanlarda belirli bir neden ortaya çıkmış olabilir ve buna göre belirli bir Yeni Keynesgil

model geçerlidir; bazen de başka bir neden ve başka bir model geçerli olabilir. Nedenlerin ve modellerin bir çoğu birbiriyle çelişkili değildir ve birinin kabulü diğerinin mantıken reddini gerektirmez (*mutually exclusive* değil, *mutually inclusive* sayılabilir). Fakat bazı durumlarda birinin kabulü diğerinin veya diğerlerinin mantıken reddini gerektirecektir; örneğin “histeresiz ve etkinlik ücreti” modellerini kabul edenler aynı zamanda ekonominin UD’de ONRUD’a geleceğini kabul edemezler. Çok sayıda ve mikroekonomik temellere dayanan bu modeller – birbiriyle çelişki olanları elense bile- birleştirilip tek bir “Yeni Keynesgil Model” veya “Yeni Keynesgil Sistem” kurulamamaktadır. Kaldı ki, birçok modellerin geçerli olup olmadığı konusunda ekonometrik araştırmalar da, henüz yeterli zaman olmadığı için yapılmış değildir.

Fakat tüm bu modellerin makroekonomik sonuçları ve makroekonomik politika önerileri değişmez: KD’de veya dönemlerde (veya histeresiz ve etkinlik ücreti modellerinde hem KD’lerde hem de UD’de) EİD ve bu sorunun Keynesgil politikalarla giderilmesi. ERŞ, fiyat ve ücretlerde çeşitli esneksizliklere ve bu da Keynesgil efektif talep yetersizliğine neden olmaktadır.

Blinder¹¹⁴, Gordon¹¹⁵ ile Mankiw ve Romer’i¹¹⁶ izleyerek başlıca Yeni Keynesgil modelleri aşağıdaki gruplar altında toplayabiliriz.

3.2.1.1. Piyasalarda ERŞ’ye Dayanan “Fiyat ve Ücret Esneksizlikleri” (*Price and Wage Inflexibilities*)

Bu gruba dahil olan modeller 4 alt başlık şeklinde sınıflandırılabilir:

3.2.1.1.1. “Mönü (veya Katalog) Maliyetleri” (*Menu Costs*)

Talepteki bir azalma durumunda firmaların “fiyat değiştirmelerinin sabit maliyetleri” yüzünden bir süre için karlarından fedakarlık yapma pahasına fiyatlarını sabit tutarak üretim miktarlarını bir ölçüde azaltmak yoluna gitmeleri, bunun yaratacağı “fiyat

¹¹⁴ Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics”.

¹¹⁵ Gordon, “What is New Keynesian Economics,” *JEL*, Vol. XXVIII, Sept. 1990, ss. 1115-1171.

¹¹⁶ Mankiw, David Romer, **New Keynesian Economics, Volume 1; New Keynesian Economics, Volume 2**, 5th. ed., Cambridge: The MIT Press, 1995.

yapışkanlığı” (*stickiness of prices*); ve bunun ekonomide büyük çaplı dalgalanmalara yol açma olasılığı: Mankiw¹¹⁷, Akerlof ve Yellen¹¹⁸, Blanchard ve Kiyotaki¹¹⁹, vd.

3.2.1.1.2. “Fiyat ve Ücretlerin Sendelemesi” (*Staggering of Prices and Wages*)

Talepteki bir azalma durumunda ortaya çıkabilecek herhangi bir ücret ve/veya fiyat değiştirilmesi gerektiğinde, “nominal fiyatlar ve ücretler üzerinden yapılan kontratlar” yüzünden bütün ücret ve fiyatların aynı anda düşürülememesi; kısaca “fiyat ve ücretlerde senkronizasyon” yerine “gecikmeler” veya “sendelemeler” (*staggering of prices and wages*) ve bu gecikmelerin RBH altında bile EİD’e yol açması; bunun Keynesgil para politikası yoluyla giderilme olanakları: Fischer¹²⁰, Phelps ve Taylor¹²¹, Taylor¹²², vd.

3.2.1.1.3. “Yanlış Fiyatlandırmalar” (*Wrong Pricing*)

Piyasada ERŞ altında bazı firma, üretici veya tüketicilerin büyük (*leader*: lider), bazılarının ise küçük (*follower*: izleyici) olmasından doğan yanlış fiyatlandırmalar ve bu yanlış fiyatlandırmaların EİD’e yol açması: Hart¹²³, Hall¹²⁴, Mankiw¹²⁵, vd.

3.2.1.2. “Fiyatların Hareketsizliği” (*Inertia*)

Mönü maliyetleri modelindeki ana fıkırın, yani bir talep azalması veya maliyet artışı durumunda fiyatların düşürülmeyip sabit tutulmasının daha geniş bir uygulaması

¹¹⁷ Mankiw, “Small Menu Costs and Large Business Cycles: A Macroeconomic Model of Monopoly,” **QJE**, Vol. 100, No. 2, May 1985, ss. 529-539.

¹¹⁸ Akerlof, Yellen, “A Near-Rational Model of the Business Cycles with Wage and Price Inertia”.

¹¹⁹ Oliver J. Blanchard, Nobuhiro Kiyotaki, “Monopolistic Competition and the Effects of Aggregate Demand,” **AER**, Vol. 77, No. 4, Sept. 1987, ss. 647-666.

¹²⁰ Fischer, “Long-term Contracts, Rational Expectations and the Optimal Money Supply Rule”.

¹²¹ Phelps, Taylor, “Stabilizing Powers of Monetary Policy with Rational Expectations,” **JPE**, Vol. 85, No.1, Feb. 1977, ss. 163-190.

¹²² Taylor, “Aggregate Dynamics and Staggered Contracts”.

¹²³ Oliver Hart, “A Model of Imperfect Competition with Keynesian Features,” **QJE**, No. 97, Feb. 1982, ss. 109-138.

¹²⁴ Robert E. Hall, “Market Structure and Macroeconomic Fluctuations,” **Brookings Papers on Economic Activity**, No. 2, 1986, ss. 285-322.

¹²⁵ Mankiw, “Imperfect Competition and the Keynesian Cross,” **Economics Letters**, No. 26, 1988, ss. 7-14.

olarak, “mal alımlarıyla ilgili kararın sabit maliyetleri” dolayısıyla bir süre satın alma kararlarının değiştirilmemesi ve fiyatlarda “hareketsizliğin” (*inertia*) tüm alanlarda geçerliliği: Örneğin, firmaların envanter satın alma kararları, tüketicilerin dayanıklı tüketim malı talebi, üreticilerin yatırım malı talebi, para talebi ve yatırımcıların portföy talebi gibi; ve bunun yaratacağı eksik talep ve EİD: Blinder¹²⁶, Blanchard¹²⁷, Blinder¹²⁸ ve Gordon¹²⁹, Azariadis ve Stiglitz¹³⁰.

3.2.1.3. “Piyasalar arası Koordinasyon Eksikliği” (*Coordination Failures*)

Piyasalar arasında koordinasyon eksikliğinden ortaya çıkan P ve W esneksizliği ve bunun EİD’e yol açması. Bu konuda Axel Leijonhufvud’un öncü eserini¹³¹ izleyen Yeni Keynesgil modeller: Cooper ve John¹³², Diamond¹³³, Schleifer¹³⁴, vd.

3.2.1.4. “Etkinlik Ücreti” (*Efficiency Wages*)

Ekonomideki tüm birimlerin rasyonel oldukları ve kar maksimizasyonu yaptıklarından yola çıkarak RBH’i de kabul eden bu modellere göre, “yüksek ücretler”in hem MPPL’yi arttıracaklarını hem de işçi değişim maliyetlerini (*labor turnover costs*) düşüreceğini kabul ederler. Bu nedenle firmaların karlarını, ekonomiyi ONRUD’a getirecek olan ücret düzeyinden daha yüksek bir düzeyde azamileştirerek “etkinlik ücreti vermeleri”; bu nedenle ortaya çıkan EİD’in UD’de de kalıcılığı ve Keynesgil politikalarla

¹²⁶ Blinder, “Retail Inventory Behaviour and Business Fluctuations,” *Brookings Papers on Economic Activity*, No. 2, 1981, ss. 443-505.

¹²⁷ Blanchard, “Price Asynchronization and Price-Level Inertia,” *Inflation, Debt, and Indexation*, Rudiger Dornbush, Mario Henrique Simonsen ed., Cambridge: The MIT Press, 1983 içinde, ss. 3-24.

¹²⁸ Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics,” ss. 290-291.

¹²⁹ Gordon, “What is New Keynesian Economics,” ss. 1122-1124.

¹³⁰ Costas Azariadis, Joseph E. Stiglitz, “Implicit Contracts and Fixed Price Equilibria,” *QJE*, No. 98 supplement, Oct. 1983, ss. 1-22.

¹³¹ Axel Leijonhufvud, *On Keynesian Economics and the Economics of Keynes: A Study in Monetary Policy*, 4th ed., New York: Oxford University Press Inc., 1973.

¹³² Russel Cooper, Andrew John, “Coordinating Coordination Failures in Keynesian Models,” *QJE*, Vol. 100, No. 3, Aug. 1988, ss. 441-463.

¹³³ Peter Diamond, “Aggregate Demand Management in Search Equilibrium,” *JPE*, Vol. 90, No. 5, Oct. 1982, ss. 881-894.

¹³⁴ Andrei Schleifer, “Implementation Cycles,” *JPE*, No. 94, Dec. 1986, ss. 1163-1190.

giderilmesi olasılığı. Bu modellerin toplu bir incelemesi Akerlof ve Yellen tarafından yapılmaktadır¹³⁵.

3.2.1.5. “Histeresiz” (*Hysteresis*)

Ekonomi bir defa EİD’e geldiğinde ortaya çıkacak çeşitli etkenler nedeniyle yeniden ONRUD’a yönelmemesi, kısaca Yeni Klasiklerin çoğunluğunun kabul ettiği UD’de otomatik NRU dengesini kabul etmeyen ve “Süper-Keynesgil modeller” olarak da adlandırılan modeller.

Görüldüğü gibi, fiyatlarda ve ücretlerde ERŞ, koordinasyon eksikliği vb. nedenlerden doğan esneksizlikleri belirleyen ve açıklayan çok sayıda Yeni Keynesgil model vardır; örneğin Mankiw ve Romer’in bu çok sayıdaki modeller arasından bir seçim yaparak sunduğu modeller bile 2 cilt tutmaktadır (toplam 880 sayfa). Bu modeller ayrıca, mikroekonomik analizlerin ayrıntılarına kadar inmektedir. Bu nedenle, başlıca makroekonomik sistem ve okulları karşılaştırmalı olarak incelemeye ve tutarlılık ve geçerliliklerini araştırmaya yönelik olan bu tezimizin bir sonraki bölümünde sadece 4 modeli ayrıntılı olarak inceleyeceğiz:

1- Piyasalarda ERŞ’ye dayanan “P ve W Esneksizliği” ile ilgili modeller:

- Mönü veya Katalog Maliyetleri Modeli,
- Fiyat ve Ücretlerin Sendeleme Modelleri,
- Yanlış Fiyatlandırmalar Modeli.

2- Fiyatların Hareketsizliği Modelleri

3- Piyasalar Arası Koordinasyon Eksikliği Modeli

4- Etkinlik Ücreti Modeli

¹³⁵ Akerlof, Yellen, **Efficiency Wage Models of the Labour Market**, Cambridge: Cambridge University Press, 1986.

5- Histeresiz modelleri:

- Beşeri Sermayenin Değişmesi Modeli,
- Sermayenin Hurdaya Çıkarılması Modeli,
- Üyelik veya İçerdekiler-Dışardakiler Modeli.

Birinci model çok adı geçen ve piyasada ERŞ'den doğan P ve W esneksizliğinin nedenini katalog maliyetlerine bağlayan bir modeldir. Dördüncü ve beşinci gruptaki modeller ise “Süper-Keynesgil” modeller olarak da adlandırılırlar ve bu nedenle oldukça önemlidirler. Çünkü bu modellerin geçerliliği kabul edilirse, Yeni Keynesgil iktisatçıların büyük bir bölümünün inandığının tersine, ekonominin UD’de ONRUD’a yönelmesi sözkonusu olmayacaktır.

3.2.2. Seçilmiş Modeller

3.2.2.1. Fiyat ve Ücret Esneksizliği Modelleri

3.2.2.1.1. Mönü Maliyetleri Modeli ve Bu Modelin Bir Eleştirisi

“Mönü maliyetleri” (*Menu costs*) Mankiw¹³⁶ ile Akerlof ve Yellen¹³⁷ tarafından hemen aynı anda ortaya atılmış, daha sonra Blanchard ve Kiyotaki¹³⁸ ile Romer ve Ball¹³⁹ tarafından da incelenerek geliştirilmiştir.

Mönü maliyetleri, herşeyden önce, monopolistik piyasalarda çalışan ve her firmanın negatif eğimli bir talep eğrisiyle karşılaştığı durumlar için geçerlidir. Bu modele göre, fiyatları değiştirmenin firmalar için bir “sabit maliyeti” vardır, bu maliyetler kısaca “mönü maliyetleri” olarak adlandırılmıştır: Fiyat mönülerini, listelerini veya kataloglarını değiştirmek, bunu tüm bayilere bildirmek ve müşterilere duyurmak gibi. Ayrıca fiyat

¹³⁶ Mankiw, “Small Menu Costs and Large Business Cycles: A Macroeconomic Model of Monopoly”.

¹³⁷ Akerlof, Yellen, “A Near-Rational Model of the Business Cycles with Wage and Price Inertia”.

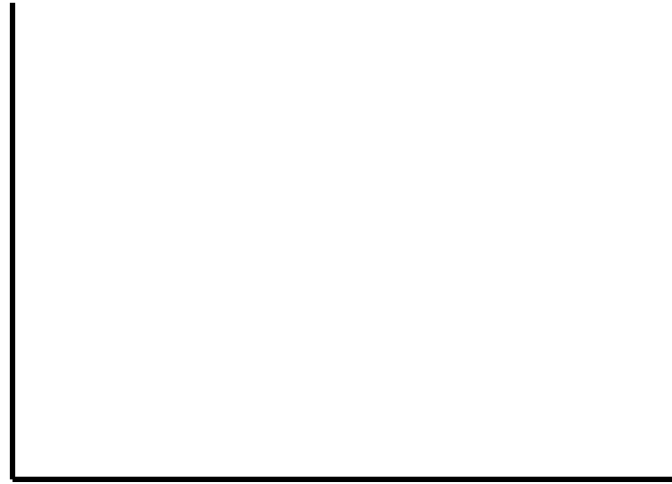
¹³⁸ Blanchard, Kiyotaki, “Monopolistic Competition and the Effects of Aggregate Demand”.

¹³⁹ Romer, Laurence Ball, “Real Rigidities and the Non-Neutrality of Money”, **Review of Economic Studies**, No. 57, April 1990, ss. 183-302; “Are Prices Too Sticky,” **QJE**, No. 104, Aug. 1989, ss. 507-524.

değiştirme kararı için yapılan toplantılar, telefonlar, seyahat masrafları da fiyat değiştirmenin sabit maliyetlerine dahil edilir. Bu nedenle firmalar, talepteki küçük bir azalma karşısında hemen fiyatları düşürmek yerine, aynı fiyatla fakat daha az miktarda mal satmayı tercih edebilirler. Ancak, bu yüzden katlanacakları kar azalması “mönü maliyetleri”nden daha az olmalıdır.

Mönü maliyetleri modelinde firmanın başlangıç noktasında oldukça büyük bir karla çalıştığı da varsayılmaktadır. Çünkü ancak bu durumda firma, fiyat değiştirmeleri karşısında fiyatlarını yükseltmek yerine üretim miktarını azaltarak – hatta belki mönü maliyetlerinin biraz üstünde olsa da- bir kar azalmasına razı olacaktır. Ne var ki firma için sadece küçük bir kar azalması yaratacak olan bu üretim kısıtlaması satılan ve üretilen mal miktarında, istihdamda ve sosyal refahta önemli bir azalmayı beraberinde getirecek, fiyat ve ücretlerin sertliğinden (veya yeterince esnek olmamasından) dolayı Keynesgil bir gayri iradi işsizlik ortaya çıkacaktır.

Mönü maliyetleri modelinin esası **Şekil 3.2.1**'de, monopollü rekabet veya rekabet içinde monopol piyasası şartları altında çalışan bir firma örneği yardımıyla gösterilmektedir¹⁴⁰.

Şekil 3.2.1

¹⁴⁰ Gordon, “What is New Keynesian Economics”.

Şekilden de izlenebileceği gibi, analizde eşitlik kaygısıyla Talep eğrileri D_0 ve D_1 ve buna bağlı olarak Marjinal Hasılat eğrileri MR_0 ve MR_1 düz hat varsayılmış, Marjinal Maliyet eğrisi MC ise yatay, yani sabit olarak kabul edilmiştir. Talep eğrileri düz hat olmayabilir; bu sadece denge noktalarında bazı yer değişmelerine neden olacaktır. Yatay MC eğrisi de modeli basitleştirmektedir. Bu varsayım da kabul edilmeyebilir; fakat modelin işleyişi için MC eğrisinin elastikiyetinin mutlaka yüksek olması gereklidir.

Talep D_0 , Marjinal Hasılat MR_0 ve Marjinal Maliyet MC_0 ile firmanın dengesi “ Q_0 ve P_0 ”dır.

Talebin düştüğünü (D_1) ve bununla birlikte marjinal hasılatın MR_1 olduğunu varsayalım. Eğer MC 'nin aynı kaldığını ve fiyatların tam esnek olduğunu varsayarsak, firmanın yeni dengesi “ P_1 ve Q_1 ” olacaktır.

$$D_0 \rightarrow D_1; MC = MC_0 \Rightarrow (P_1, Q_1)$$

Eğer fiyatların düşmesiyle birlikte, marjinal maliyet de bu fiyat düşmesine eşit oranda düşürülebilirse (MC_1) o zaman miktar Q_0 olarak kalacak, fiyat ise P_2 'ye düşecektir.

$$D_0 \rightarrow D_1; MC_0 \rightarrow MC_1 \Rightarrow (P_2, Q_0)$$

Modelde marjinal maliyetin düşürülebildiği (veya yeterince düşürülebildiği), yani maliyetlerin esnekliğini kabul edilmektedir. Fakat “mönü maliyetleri” yüzünden firmanın fiyatlarını düşürmekten vazgeçerek eski fiyatlar P_0 ile satışa devam edileceği kabul edilmektedir.

Bu durumda firma bir miktar kar azalışına uğrayacaktır. Bu kar azalması **Şekil 3.2.2'**de gösterilmektedir.

Şekil 3.2.2

Şekil 3.2.1'i izleyerek Şekil 3.2.2'de firmanın yeni talep eğrisi D_1 'dir. Firmanın marjinal maliyet eğrisi ise talep ile aynı oranda düşmüş ve MC_1 olmuştur. Mönü maliyetleri varsayımı olmazsa beklenen denge:

$$P \downarrow \Rightarrow P_0 \rightarrow P_2 \text{ ve } Q = Q_0$$

Fakat firma “mönü maliyetleri” yüzünden fiyatları düşürmemektedir. Böylece firma, P 'nin esnekliği varsayımı altında oluşacak P_2 ile eski miktar olan Q_0 kadar mal satmak yerine, eski P_0 ile (Şekil 3.2.1'de ve Şekil 3.2.2'de) yeni talep eğrisi üzerindeki (Q') miktarı mal satacaktır:

$$P = P_0 \text{ ve } Q \downarrow \Rightarrow Q_0 \rightarrow Q'$$

Fiyatların değiştirilmeyip P_0 'da sabit tutulması durumunda firmanın karında ortaya çıkacak azalma, şekilden de izleneceği gibi, $T-R$ olarak (T dikdörtgeninden R dikdörtgenini çıkartmak yoluyla) hesaplanabilir. Fakat, tüketiciler için sosyal refah azalışı $S+T$ gibi, çok daha yüksek bir boyuttadır. Üretilen mal miktarı Q_0 'dan Q' 'ye düştüğüne göre, önemli ölçüde bir işsizlik de ortaya çıkacaktır:

$$\Pi \downarrow = T - R$$

$$\text{Sosyal Refah} \downarrow = S + T$$

$$Q \downarrow = Q_0 \rightarrow Q'$$

İşte bu noktada firma m n  maliyetlerini hesaba katarak fiyatları değiştirir veya değiştirmez. şöyle ki:

M n  Maliyeti $\geq \Pi$ ise,

firma P_0 fiyatıyla Q' miktarında üretim yapacaktır ve bu da sosyal refah ve istihdamda azalmaya neden olacaktır. Eğer

M n  Maliyeti $\leq \Pi$ ise,

firma P_2 fiyatıyla eski üretim miktarı olan Q_0 'da üretim yapacaktır ve bu, istihdamda bir azalmaya neden olmayacaktır.

M n  maliyetleri modeli ilk bakışta ERş altında P ve W 'nin sertliğinin Keynesgil E D vermesinin mikroekonomik bir nedenini göstermektedir. Fakat, bu modelde genel bir “geçerlilik” kabul etmek doğru değildir. Model birçok bakımdan aksamaktadır ve Keynesgil eksik istihdamı, özellikle depresyon dönemlerini ( rneğin 1929-34 Büyük Dünya Buhranı'nı) sadece bu modele veya varsayımlara dayanarak açıklamak olanaksızdır. Modelin başlıca eksikleri ve yetersizlikleri ř  noktalarda toplanabilir¹⁴¹:

- Model, depresyon dönemlerinde fiyatların düşürülmesine karşı bir m n  maliyetleri bariyeri koymakta ve bu nedenle sosyal refahın azalacağını  ne sürmektedir. Buna karşın, modele bir simetri getirerek fiyat yükselmelerine karşı da bir bariyer konmamaktadır. Böyle bir bariyer olursa, refah dönemlerinde sosyal refah artacak ve bir karşılama (telafi) sözkonusu olacaktır.

- Modelde P 'nin esneksizliği varsayımı yapılarak, taleple birlikte marjinal maliyetlerin aynı oranda ya da önemli  l de düşürüleceği varsayılmaktadır. Bu da yeni dengede firmanın karını arttıran (daha az  l de azaltan) m n  maliyetleri karşısında firmayı fiyat düşürmekten vazgeçiren bir etkidir. Oysa gerçekte, P 'nin esneksizliği sözkonusudur ve talep düşmesine paralel olarak hammadde maliyetleri gibi maliyetlerde

¹⁴¹Gordon, “What is New Keynesian Economics,” ve Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics”.

büyük düşmeler beklemek doğru değildir. O zaman, bu durumda da firmalar, modeldeki firmanın tersine, fiyatları düşürmek eğilimine girebileceklerdir.

- Marjinal hasılat (MR) modeldeki varsayıldığı gibi yatık bir eğri değil, tersine dik bir eğri olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla firmaların üretim miktarlarını kısıtlamaları önemli bir maliyet ve marjinal maliyet (MC) artışına sebep olur; sabit maliyet varsayımı yapılsa bile, fiyat düşürülmesi ile aynı oranda bir üretim azaltılması söz konusu olamamaktadır.

- Model, fiyatları değiştirmenin yaratacağı kar azalmasının, kısa dönem analizinde, bir defaya ait olduğunu varsaymaktadır, yani bir defaya ait mönü maliyetleri karşısında bir defaya ait kar azalmasının karşılaştırmasını yapar. Oysa, mönü maliyetlerinin bir defaya ait olmasına karşın, fiyatların sabit tutulmasından doğacak olan üretim ve kar azalmaları uzun dönemler için de geçerli olmaktadır. Bu durumda, bir defaya ait mönü maliyetleri birçok döneme ait kar azalması yaratacağı için fiyatların sabit tutulması kararı geçerliliğini yitirecektir. Bu da mönü maliyetleri modelinin sonuçlarının tersine, fiyatların bir an önce düşürülmesi yönünde bir etki yaratacaktır.

- Modelde sadece fiyatları düşürmenin sabit maliyetleri hesaba katılmakta ve bu yüzden firmanın fiyatları sabit tutarak sadece üretim miktarını kısıttığı varsayılmaktadır. Fakat, üretim miktarını düşürmenin, yani fiyatların sabit tutulması fakat üretim miktarının büyük ölçüde düşürülmesinin de bazı sabit masrafları vardır: Örneğin, yeni üretim planı oluşturulacak, envanter çıkartılacak, işçi çıkartılacaktır. Bunların hesaba katılması durumunda firma – yine modelin tersine- üretim miktarını değil, fiyatları düşürme yoluna gidebilir; çünkü “mönü maliyetleri”nin önemi kalmayabilir.

Gerçekten de, fiili hayatta birçok malın fiyatı düşmekte, ancak bir kısmı daha yavaş düşmektedir¹⁴². Bu gözlemi “fiyatlar tam esnektir” şeklinde yorumlamak da doğru değildir. Ancak, ampirik sonuçlar mönü maliyetleri modeline pek fazla uymamaktadır.

¹⁴² John Roberts, David Stocton, Charles Struckmeyer, “An Evaluation of the Sources of Aggregate Price Rigidity,” **Federal Reserve System, Division of Research and Statistics**, Paper No. 99, May 1989.

Yineleyebiliriz ki, m n  maliyetleri modelinin geçerliliği sınırlıdır ve sadece bu modele dayanarak büyük boyutlardaki Keynesgil işsizliği ve buhranları açıklamak olanaksızdır¹⁴³.

3.2.2.1.2. Fiyat ve ücretlerin Sendeleme Modeleri

- Fiyatların Sendeleme Modeli:

Bu model genellikle dayanıklı t k tim malları ve yatırım malları fiyatları için geçerlidir.

Eğer ekonomide toplam talep azalırsa, firmalar eski kontratlarda belirlenmiş fiyatları d   remedikleri için, ekonomi yeniden tam istihdama yönelemez.

- Ücretlerin Sendeleme Modeli:

Genellikle bütün sektörlerde işçi ve işveren sendikaları vardır ve nominal ücretler “topl  sözleşmeler” yoluyla belirlenmektedir. Bu sözleşmeler en az bir yıl için geçerlidirler. Bu durumda, işveren sendikaları “kar hesabı” yaparlar, işveren sendikaları ise, fiyat artışıları göre reel ücret artışını hesap ederek buna göre bir “nominal ücret” talep ederler. Böylece, en az bir yıllık bir kontratla nominal ücret belirlenmiş olur.

Eğer ekonomide toplam talebin azalmasına yol açacak bir durum; örneğin bir ihracat azalması ortaya çıkarsa, bu durumda i  talebi uyararak yeniden ONRUD’a ulaşabilmek için mal fiyatlarını düşürmek gerekmektedir. Mal fiyatlarının d   r lebilmesi için ise, ücretlerin de düşürülmesi ve dolayısıyla daha fazla üretim ve satış yapılabilmesi gerekmektedir. Fakat ücretlerin kontratlarla bağlanmış olması nedeniyle, ekonomide gereken ayarlamalar yapılamamaktadır. Taylor böyle bir model  rneği vermektedir¹⁴⁴.

¹⁴³ Gordon, “What is New Keynesian Economics,” ve Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics”.

¹⁴⁴ Taylor, “Staggered Wage Setting in a Macro Model,” **AER**, No. 69, May 1979, ss. 108-113.

Bu iki modelin de geçerli olduğu kabul edilmekte ve ekonomi fiyat ve ücret kontratları nedeniyle ortaya çıkan P ve W esneksizliği yüzünden Keynesgil EİD vermektedir.

3.2.2.1.3. Yanlış Fiyatlandırmalar

Ekonomideki herhangi bir sektör genellikle “bir veya birkaç büyük firma” ve “birçok küçük firmadan” oluşmaktadır.

Bu modele göre, ekonomide bir talep azalması durumunda büyük firma, diğerk firmaların stratejilerini hesap ederek fiyat düşürmek yerine, kaliteyi yükseltmek, müşteri memnuniyetine önem vermek gibi yollarla fiyatları yüksek bir düzeyde tutmaya çalışır. Bu da, ekonomide Keynesgil EİD’e yol açacaktır.

Diğerk küçük firmaların da büyük firmayı izleyerek fiyatlarını yüksek tutmaları ve/veya yeterince düşürmemeleri “fiyat yanılmaları”na yol açmaktadır.

3.2.2.2. Piyasalar Arası Koordinasyon Eksikliği Modeli

Bu model Walrasgil mezarıcı varsayımına dayanmaktadır. Klasik Sistem ve çağdaş Klasik Sistem’lere göre ekonomide TRŞ dolayısıyla P ve W’nin tam esnekliği sözkonusudur. Bunun sonucunda, Walrasgil mezarıcı uyarınca emek piyasası dahil tüm piyasalar tam dengeye (*perfect equilibrium*) gelmekte, yani hiç birinde arz ve talep fazlası veya eksikliği oluşmamaktadır.

Bu modelde, TRŞ kabul edilse bile, Walrasgil mezarıcının kabul edilmemesi yüzünden tam dengeye ulaşamayacağı gösterilmektedir.

Eğerk emek piyasasında EİD ortaya çıkarsa, TRŞ geçerli olsa bile, “piyasalar arasındaki koordinasyon eksikliği” nedeniyle, bütün piyasalardaki firmalar anında bu yeni dengeye göre fiyatları düşürememekte ve ekonomi yeniden tam istihdama yönelememektedir (*external disequilibrium*: Bir piyasada tam denge olmamasının diğerk piyasalardaki dengeyi etkilemesi).

3.2.2.3. Etkinlik Ücreti Modeli

Etkinlik ücreti modeli, emek piyasasındaki – Keynesgil Sistem’de olduğu gibi- emek arz fazlası yüzünden ekonominin EİD’de oluşabileceğini kabul eder. Bu model, ekonomi EİD’de iken mikroekonomik analize dayanılarak RBH altında firmaların çeşitli kar olanaklarını inceleyerek bunlardan nasıl yararlandığını gösteren ve akla yakın olan bir modeldir¹⁴⁵.

Geleneksel mikro analizde MPPL, teknik bilgi düzeyine ve kullanılan diğer üretim faktörleri (özellikle sermaye) miktarına ve kaç adet (veya kaç saat) emek kullanıldığına bağlıdır. Sabit sermaye ile istihdam edilen emek miktarını arttırsak bir noktadan sonra MPPL düşer. Kar maksimizasyonu ilkesine göre de girişimciler TRŞ altındaki emek piyasasında oluşan reel ücretin MPPL’ye eşit olduğu sayıda emek istihdam ederler. Bu analizde MPPL, ücret düzeyinden bağımsızdır, yani:

Kısa Dönem Üretim Fonksiyonu:

$$y = f(L, K, T, R) \quad \text{ve} \quad K, T, R \quad \text{kısaca}$$

$$y = f(L)$$

$$y' \equiv \text{MPPL}$$

D_ı ve N açısından Denge ve Kar Maksimizasyonu Şartı:

$$\text{MPPL} = w \quad \text{olacaktır.}$$

Etkinlik ücreti modelinde ise, tamamen yeni bir varsayım olarak reel ücret düzeyinin MPPL’yi etkilediği ve yüksek ücretin MPPL’yi yükselttiği kabul edilir. Yüksek reel ücretten memnun olan işçiler verimliliklerini yükselteceklerdir (Yüksek ücretin yol

¹⁴⁵ Lawrence Katz, “Efficiency Wage Theories: A Partial Evaluation,” **NBER Macroeconomics Annual**, 1986, ss. 235-276 ve Summers, “Relative Wages, Efficiency Wages and Keynesian Unemployment,” **AER**, Vol. 78, No. 2, May 1988, ss. 383-388 ve Andrew Weiss, **Efficiency Wages: Model of Unemployment, Layoffs and Wage Dispersion**, Princeton: Princeton University Press, 1990 ve Akerlof, “Gift Exchange and Efficiency Wage Theory: Four Views,” **AER**, No. 74, May 1984, ss. 79-83 ve Yellen, “Efficiency Wage Models of Unemployment,” **AER**, No. 74, May 1984, ss. 200-205.

açtığı, Keynesgil makro tüketim meyli artışının talep etkileri ayrıdır). Bunu aşağıdaki biçimde açıklayabiliriz¹⁴⁶:

Üretim fonksiyonu:

$$y = y(eL, K, T, R) \quad \text{ve } K, T, R \quad \text{kısaca}$$

$$y = f(eL)$$

$$e = e(w), \quad e' > 0$$

$$y = f[e(w)L]$$

D_L ve N Açısından Denge Şartı:

$$MPPL = f'(w) \quad \text{kabul edilir.}$$

y: Üretim

L: İstihdam edilen Emek Miktarı

e: Emegın gösterdiği çabayı ifade eden Etkinlik Ölçüsü

w: Reel Ücret Düzeyi

Bu durumda

wL: Emeğe ödenen toplam ücret

olacaktır.

Firmanın Karı:

$$\Pi = \text{Üretim} - \text{Maliyet}$$

$$\Pi = f[e(w)L] - wL$$

Π : Toplam Kar

e ise reel ücret w'nin artan bir fonksiyonudur, bu nedenle ücret ne kadar yüksek olursa emek o kadar etkin olacak ve MPPL'si yükselecektir. Bunun sebepleri

¹⁴⁶ Bruce Greenwald, Stiglitz, "Keynesian, New Keynesian and New Classical Economics," **Oxford Economics Papers**, No. 39, 1987, ss. 119-132.

özellikle psikolojiktir; kişi yüksek ücret aldığında bu onu daha fazla çalışmaya, çalıştığı firmayı benimseyerek kendinden daha fazla birşeyler vermeye yöneltir.

Kar Maksimizasyonu Şartları:

1-Emeğin marjinal fiziksel verimliliği etkinlik birimi başına verilen ücrete eşit olmalıdır, yani:

$$MPPL = w/e(w)$$

2-Karın maksimum olduğu noktada etkinlik fonksiyonunun elastikliği 1 olmalıdır (çünkü eğer 1 olmazsa kar ya düşecek ya da yükselecektir), yani:

$$- e_e(w) = 1$$

Bunu şöyle ispatlayabiliriz:

w açısından kar maksimizasyonu 1. derece şartı

$$f'(eL)e'(w) = 1 \text{ olmalıdır.}$$

L açısından kar maksimizasyonu için ise,

$$f'(eL) = w/e(w) \text{ olmalıdır.}$$

İkisini birleştirirsek

$$we'(w)/e = 1 \text{ olmalıdır.}$$

Etkinlik ücretini w^* ile gösterirsek, kar maksimizasyonunun birinci şartı, (emek arzı en az L^* kadar olmak şartıyla) optimal istihdam miktarı L^* 'yi verir.

w^* : Karı maksimize eden w miktarı

L^* : Karı maksimize eden L miktarı

Yani öyle bir nokta (w, L) buluyoruz ki, bu noktada:

$$f'[e(w^*)L^*] = w^*/e(w^*) \text{ sağlanıyor.}$$

Eğer L^* , w^* 'deki toplam emek arzından daha fazla ise, yani $\Sigma L^* < S_L(w^*)$ ise, karın maksimize olduğu denge noktasında “reel ücretin yüksek olması” yüzünden bir gayrı

iradi işsizlik ortaya çıkacaktır. Bu denge *kalıcıdır*, çünkü girişimciler reel ücreti düşürmek istemeyeceklerdir, yani W 'nin rijitliği söz konusudur. Bu nokta önemlidir, çünkü “etkinlik ücreti modeli” hem Keynesgil “ücretlerin yüksek olmasını”nın yol açtığı EİD’i açıklar hem de kar maksimizasyonundan – yani mikroekonomik analizden- yola çıkarak EİD’e optimal denge olarak ulaşılacağını ve bu dengeden uzaklaşamayacağını gösterir. Aslında Keynes, nominal ücretin rijitliğinden yola çıkmıştır; bu modelde ise reel ya da göreceli ücretin (W/P_{mal} : *relative wages*) rijitliği ile bağlantılıdır. Yine de, bu rijitliği basit bir varsayım ekleyerek nominal ücretin rijitliği olarak kabul edebiliriz: Özellikle ücret değiştirmelerinin sabit maliyetleri hesaba katılarak reel ücretlerin rijitliğini Keynesgil nominal ücret rijitliği şeklinde varsayabiliriz.

Firmanın emeğe MPPL’nin üzerinde reel ücret ödemesinin nedenleri arasında yukarıda değinilen psikolojik faktörlerden başka faktörler de rol oynamaktadır:

- Psikolojik faktörler.
- Firmanın “emek değişim oranı”nı (*labor turnover ratio*) azaltarak, işçilerin firma içindeki tecrübelerini arttırmak istemesi gibi uzun dönemli verimlilik ve karlılık etkenleri.
- Çalışanların “adil ücret” kavramları ile ilgili faktörler. Çalışanlar, özellikle farklı sektörlerde aynı işi yapanlar, diğerlerine oranla aynı ve/veya daha fazla ücret almak isterler, yani “ücret karşılaştırması” (*Comparative Wages*) yaparlar. Bu etken de “e”yi açıklar.
- Çalışanların “kaytarma”larını önlemek için de yüksel reel ücret verilir. Bu modele göre firma, çalışanların kaytarmalarını kontrol etmek yerine, onlara daha yüksek ücret vererek kendiliğinden kaytarmadan çalışmalarını sağlamaktadır (*Shirking Models*).
- Eğer ücret düşük ise, o sektöre en verimsiz işçiler gelecek, bu da firmayı olumsuz etkileyecektir (*Adverse Selection Models*). İşçilerin verimlilikleri ise çeşitli “testler” yardımıyla ölçülebilmektedir.

3.2.2.4. Histeresiz Modelleri ve Arkasındaki Varsayımlar

80'li yılların ortalarında bazı Yeni Keynesgil iktisatçılar ekonominin UD'de ONRUD'a geleceğini kabul etmemiş; bir defa EİD'e gelindiğinde bunun değişmeyeceğini, ekonomide bu yeni dengenin kalıcı olacağını ve yeniden ONRUD'a dönülmesini sağlayacak kuvvetlerin kaybolacağını iddia etmişlerdir. Bu modellerin, hem Keynes'in orijinal fikrine uygun oldukları hem de sadece makroekonomik analize dayanarak değil mikroekonomik temellerden yola çıkarak bu sonuca ulaştıkları için "Süper-Keynesgil modeller" olarak adlandırıldıklarına yukarıda da değinilmişti¹⁴⁷.

"Histeresiz" (*hysteresis*) aslında fizikte kullanılan bir terimdir ve eğer bir demir kütlesinin yoğunluk merkezi bir defa değişirse, bu yeni durumda ortaya çıkacak kuvvetler yüzünden bir daha eski yoğunluk merkezine dönülemeyeceğini ifade eder.

Yeni Keynesgil İktisat'ta ise "histeresiz", ekonomide denge (NRU dengesi) bir defa değişirse, bu yeni durumda ekonominin kendiliğinden ilk dengeye (NRU dengesine) gelemeyeceği anlamında kullanılmaktadır. Bu nedenle, histeresizi kabul eden Yeni Keynesgil iktisatçılara göre, devletin ekonomiye mutlaka müdahale etmesi gerekmektedir.

Histeresizin açıklamasında başlıca aşağıdaki üç varsayım ve bu varsayımlara dayalı 3 model grubu sözkonusu olmaktadır:

- Beşeri Semaye (*Human Capital*)
- Sermayenin Hurdaya Çıkarılması (*Capital Scrapping*)
- Üyelik Modeli (*Membership Model*) veya İçerdekiler-Dışardakiler Modeli (*Insider-Outsider Model*)

Günümüzde en çok kabul gören, İçerdekiler-Dışardakiler modelidir.

¹⁴⁷ Gordon, "What is New Keynesian Economics," ve Blinder, "The Fall and Rise of Keynesian Economics".

3.2.2.4.1. “Beşeri Sermayenin (*Human Capital*) Değişmesi”; ya da alternatif bir terimle “İstihdam Süresi (*Duration*)” ile Açıklama

Bu açıklamaya göre işçilerin istihdam edildikleri süre boyunca melekeleri, bilgileri, tecrübeleri ve dolayısıyla verimlilikleri artar ve yüksek bir ücreti hakkederler. Tersine, bir resesyon veya depresyon sonucu işsiz kalanların bu defa melekeleri, bilgileri, tecrübeleri ve verimlilikleri azalır. Diyelim ki, bir-iki yıl sonra efektif talep yükseldi ve bu işçiler yeniden yüksek ücretle işe alındı; bu durumda reel gelir düzeyi yine de eskisi kadar yükselemeyecektir. Çünkü, bu işçilerin azalan verimlilikleri yüzünden ekonomi eski gelir düzeyine ulaşamayacaktır ($y\downarrow$, N). Kaldı ki, işsizlerin işsiz kaldıkları süre boyunca verimliliklerindeki düşme sonucu yüksek bir ücreti hakketmedikleri için- bunlara verilecek ve işçi sendikalarıyla pazarlık sonucu belirlenen yüksek ücret hesaba katılırsa- bu işçilerin firmalar tarafından işe alınmalarını zorlaştırmış olacaktır.

Diğer taraftan, bir işçinin uzun süre işe alınmaması, onu yavaş yavaş emek piyasasından ayırabilir. O işçi bir süre sonra iş aramaktan ve bulamamaktan bıkar ve işsizlik sigortası, fakir yardımı gibi olanaklarla geçinme yolunu seçebilir. Böylece emek piyasasında ücretleri düşürebilecek emek arzı ve işsizlik oranı azalmış olur; bu da ekonominin eski denge gelir ve istihdam düzeyini değiştirmiş olur ($y\downarrow$, $N\downarrow$). Zaten, firmalar verimlilikleri düşmüş olan bu işçileri yüksek ücretle işe almak istemeyecek ve ekonominin hem eski denge gelir hem de eski istihdam düzeyi gerilemiş olacaktır ($y\downarrow$, $N\downarrow$).

Bütün bu varsayımlar bir taraftan histeresiz modellerine yol açarken, yani ekonominin yeni dengede kalarak eski dengeye dönmemesi eğilimi yaratırken diğer taraftan işçi ücretlerinin niçin depresyon ve resesyonlarda ONRUD’u sağlayacak ölçüde düşmediğini, kısaca W ’nin sertliğini (rijitliği), daha doğrusu “ücretlerin yavaşlığı”nı (*sluggishness of wages*) da açıklamaktadır. Bu da temel Keynesgil varsayımlardan bir diğeridir. Bu şartlar altında işsizliğin varlığı işçi arzı fazlası yoluyla ücretlerin düşmesi yolunda yeterli bir etki yaratmayacaktır.

3.2.2.4.2. Bir Kısım “Sermayenin Hurdaya Çıkarılması” (*Capital Scrapping*) ile Açıklama

Bir kısım “sermayenin hurdaya çıkarılması” ile histeresiz modellerinin açıklanması aslında, Yeni Keynesgil iktisatçılardan çok, bazı Post-Keynesci iktisatçılar tarafından öne sürülmüştür. Örneğin Carlin ve Soskice¹⁴⁸.

Bu açıklamaya göre, toplam talepteki bir düşme durumunda (depresyon veya resesyonlarda) firmalar hem üretimi azaltacak hem bazı çalışanları işten çıkartacaklardır. Bazı çalışanların işten çıkarılmalarıyla beraber, firmalar ellerindeki eski ve yüksek maliyetle çalışan makineleri ve tesisatı da, yani yatırım mallarını da hurdaya çıkarırlar. Böylece, işsizlik ile yüksek kapasite kullanımı beraber gider. Eğer daha ileride toplam talep yükselirse, üretimi arttırmak için yeniden hem işçi hem de yatırım malı alınması gerekir ve bu da istihdam artışını önler veya geciktirir ve $(y, N \downarrow)$ olur.

3.2.2.4.3. “Üyelik” Modeli (*Membership Model*) veya “İçeridekiler - Dışarıdakiler” Modeli (*Insider - Outsider Model*) ile Açıklama

Histeresiz açıklamasında en çok kabul gören model budur. Bu modelin belirgin bir örneğini Lindbeck ve Snower vermektedir¹⁴⁹. Bu modele göre, firma çalışanları işçi sendikalarına üyedirler, üyelik aidatı öderler ve bu sendikalar onların yüksek ücret almaları için çalışırlar.

Eğer toplam talepte bir düşme yüzünden bir işçi işsiz kalırsa, bu işsiz işçi sendikalarına üyeliği de hemen veya zamanla düşer ve sendika kararlarında etkin olma şansı kaybolur veya azalır, yani işçi sendikası artık bu işsizın çıkarını koruma peşinde koşmaz. Kısaca, işsizler işçi sendikaları açısından “dışarıdakiler” (*outsider*) durumuna düşeceklerdir. İşçi sendikaları ise istihdam edilmekte olan, sendika üyeliği devam eden,

¹⁴⁸ W. Carlin, D. Soskice, “Medium-Run Keynesianism: Hysteresis and Capital Scrapping,” P. Davidson, J.A. Kregel ed., **Macroeconomic Problems and Policies**, Aldershot, Hants: Edward Elgar Publishing Ltd., 1989 içinde.

¹⁴⁹ Assar Lindbeck, Dennis Snower, “Wage Setting, Unemployment and Insider-Outsider Relations,” **AER**, No. 76, May 1987, ss. 235-239.

kısaca “içerdekiler” (*insider*) durumunda olan işçilerin çıkarlarını gözetecekler ve ücretleri yüksek tutmak için çalışacaklardır.

İşçi sendikalarının ücretleri devamlı yüksek tutmaları yüzünden, bu yüksek ücret ile dışarıdaki işsizleri istihdam etmek zorlaşacaktır. En çok kabul gören bu model de yine, hem histeresiz’i hem de W’nin sertliğini veya yavaş hareketini bir arada açıklayabilmektedir.

3.3. POST-KEYNESGİL İKTİSAT

3.3.1. Post-Keynesgil İktisat’ın Doğuşu ve Yaygınlaşması

Keynes’in 1936’daki eserini izleyerek İngiltere’de J.R. Hicks, J.E. Meade ve ABD’de Paul Samuelson, James Tobin, Franco Modigliani, Robert M. Solow gibi iktisatçılar Keynesgil Sistem’i benimsemiş olmakla beraber EİD’in KD’de ortaya çıkabilecek bir sorun, ve Keynesgil para ve/veya maliye politikası önerilerini de kısa dönemli bu sorunun çözümü olarak görüyorlardı. UD’de ise ekonominin, TRŞ altında OTİD’e yöneleceğini kabul etmekteydiler, yani UD’de geleneksel iktisatçıların kabul ettikleri aksiyomlara ve Walrasgil genel dengenin geçerliliğine inanıyorlardı. Böylece, bu iktisatçılar Neo-Klasik Sentezci Keynesgiller veya kısaca Sentezci Keynesgiller veya Neo-Keynesgiller olarak nitelendirilmektedir. Fakat bu, kesinlikle Keynesgil Sistem’in kabul ettiği bir görüş değildi. Gerçi Keynes uzun dönemli analiz yapmamış, kurduğu

makroekonomik sistemin mikroekonomik temelleri üzerinde de fazla duramamıştır; yine de, gerek KD gerek UD’de ekonominin OTİD’e geleceğini açık olarak reddetmişti.

Gençlik çağlarında iken Keynes’in yanında çalışmış olan birçok Keynesgil İngiliz iktisatçıları – Sir Roy Harrod, Joan Robinson, Lord Nicholas Kaldor, Lord Richard Kahn, M. Kalecki vd.- Sentezci Keynesgillerin Keynes’in orijinal fikirlerini yeterince temsil etmediğine inanarak bu grubu eleştiriyorlardı; örneğin Joan Robinson, Sentezci Keynesgiller’in görüşlerini “gayri meşru Keynescilik” (*bastardized Keynesianism*) olarak adlandırmıştı¹⁵⁰.

Fakat ABD’de ve genellikle dünyada, ABD’den kaynaklanan Sentezci Keynesgillik veya Neo-Keynesgil Yaklaşım yaygınlaşmıştır. Keynesgil politikalarla da, gerek ABD gerek Avrupa ülkeleri 2. Dünya Savaşı’ndan 70’li yıllara kadar göreceli bir istikrar içinde önemli gelişmeler göstermişlerdi.

70’li yıllardaki olaylar ve özellikle petrol fiyatlarının yükseltilmesinin ekonomilerde yarattığı şoklar, Keynesgil Sistem’in gözden düşmesine yol açmış ve bu da ABD’de Keynesgil Sistem’e karşı ve Geleneksel Klasik Sistem’e dayalı Monetarizm’in ve özellikle de Yeni Klasik Okul’un akademik çevrelerde yaygınlaşmasına yol açmıştı. Bunda, o dönemde yine özellikle ABD’de ve aynı zamanda İngiltere’de kamuoyunda muhafazakar görüşün ağırlık kazanmasının da rolü olmuştu. Çünkü aslında petrol şoku, ekonominin arz yönünü etkileyen bir olaydı ve bu olaydan dolayı ekonomilerde ortaya çıkan bozulmaların Keynesgil Sistem’in çökmesi olarak algılanması yanlıştı. Böylece, gerek Monetarizm gerek Yeni Klasik Okul 70’li yıllarda akademik çevrelerde yaygınlaşmış ve 80’li yıllar boyunca uygulanmıştır. Fakat bu uygulama ile ekonomideki sorunlar çözülmemiştir.

ABD’de 80’li yıllardaki Monetarist ve Yeni Klasik politikaların uygulamalarının işsizlik sorununu çözmemesi ve bu sorunun daha da ağırlaşması yüzünden 80’li yıllardan itibaren bu kere, akademik çevrelerde Yeni Keynesgil İktisat kuvvet kazanmaya başlamıştı. Fakat Yeni Keynesgil iktisatçılar da, yine ekonominin

¹⁵⁰ Arestis, *The Post-Keynesian Approach to Economics: An Alternative Analysis of Economic Theory and Policy*, s. 12, 36, 122.

UD’de ONRUD’a geleceğini kabul ediyorlardı: İşte bu bakımdan Sentezci Keynesgillerden fazla farkları yoktu; sadece Sentezci Keynesgiller Keynesgil Sistem’i izleyerek analizlerini daha çok makroekonomik düzeyde bırakmış, mikroekonomik temellere inmemişlerdi. Yeni Keynesgil iktisatçılar ise, Keynesgil makroekonomik analizi mikroekonomik temellere oturtmak çabasına girmişler ve TRŞ ve Walrasgil genel denge ve Walrasgil mezatçı varsayımlarını reddederek ERŞ, bunun yarattığı P ve W esneksizliği, piyasalar arasında koordinasyon eksikliği gibi varsayımları kabul etmişlerdir. Yeni Keynesgil iktisatçılara göre bu varsayımlar, hem Keynesgil makroekonomik analize hem de gerçeklere daha uygundurlar. Yine de Yeni Keynesgil iktisatçıların büyük çoğunluğu, Yeni Klasik Okul’da yer alan RBH’yi kabul etmişlerdi. Oysa bu varsayım da, Keynesgil Sistem’in temellerine tamamen ters düşmekteydi.

Post-Keynesgil İktisat, ABD’deki Yeni Keynesgil İktisat’ın Keynesgil Sistem’in temellerine ters düşmesi yüzünden, bir tepki olarak özellikle İngiltere’de 80’li yıllar sonunda kuvvet kazanmaya başlamıştır. Post-Keynesgil İktisat, Keynes’in orijinal fikirlerine daha yakından bağlıdır¹⁵¹.

Post-Keynesgil iktisatçıları eski ve yeni kuşak olarak ikiye ayırabiliriz. Yine bu yaklaşım esasen İngiltere’de olmakla beraber çok kuvvetli bazı ABD’li iktisatçılar da bu grup içinde yer almışlardır:

Eski kuşak Post-Keynesgil iktisatçılar, gençlik yıllarında Keynes’in yanında bulunmuşlar ve Keynes’in fikirlerini benimsemişlerdir. İktisat literatürüne “Köktenci¹⁵² (*Fundamentalist*) veya Ortodoks¹⁵³ (*Orthodox*) Keynesgiller” olarak da giren Roy Harrod, Joan Robinson, Richard Kahn, Nicholas Kaldor, M. Kaleci, G.L.S. Shackle gibi iktisatçılar eski kuşağı oluştururlar. Önceleri ve 1937 tarihli eserini yazdığı dönemde Neo-Klasik Sentezci olan J.R. Hicks de, 70’li yıllarda bu gruba katılmıştır. Bu iktisatçılar, Keynes’in temel düşünce ve analizlerinin aşağıda sunulan özelliklerine bağlıdırlar:

¹⁵¹ Davidson, **Post-Keynesian Macroeconomic Theory: A Foundation for Successful Economic Policies for the 21st Century**, ss. 290-302.

¹⁵² Coddington, “Keynesian Economics: The Search for First Principles”.

¹⁵³ Hicks, **The Crisis in Keynesian Economics**.

- Keynesgil belirsizlik,
- RBH'nin var olmaması,
- Ekonominin UD'de OTİD'e (veya ONRUD'a) yönelmeyeceği,
- Ekonomide istihdamın, üretimin ve enflasyonun efektif talep düzeyi tarafından düzensiz (*erratic*) olarak belirleneceği ve genellikle EİD ile karşılaşılacağı.

Yeni kuşak olan İngiliz Post-Keynesgil iktisatçılar arasında ise Philips Arestis, Malcolm Sawyer, J.A. Kregel, D. Laidler, Victoria Chick, H.P. Minsky, B.J. Moore, vd. sayılabilir. ABD'den ise eski kuşak olan Sidney Weintraub yanında yeni kuşak olan Alfred Eichner, Weintraub'un öğrencisi Davidson'u özellikle belirtmeliyiz. Kanada'dan Marc Lavoie de tanınmış Post-Keynesgil bir iktisatçıdır.

Liste sınırlayıcı değildir ve başka ülkelerden de Post-Keynesgil İktisat'a çok sayıda katılmalar olmuştur. Böylece, ABD'de oluşan Yeni Keynesciler kadar yaygın ve etkin olmamakla beraber İngiltere'de doğan Post-İktisat da, giderek kuvvet kazanmıştır.

Post-Keynesgil iktisatçılar, Keynes yanında gelir bölüşümü ile ilgili konularda özellikle Kaldor'u ve Kalecki'yi de kaynak kabul etmektedir. Uzun dönemli analizler bakımından, gerçi bazı Post-Keynesgil iktisatçılar Ricardo'nun ve Ricardo'yu yorumlayan Sraffa'yı da kaynak olarak almışlardır. Fakat Ricardo'nun uzun dönem analizi geleneksel klasik aksiyomlara dayandığı için, Keynesgil makroekonomik analizlerle birleştirilmesi zordur, bu nedenle de bu konuyu birçok Post-Keynesgil iktisatçı şüphe ile karşılamıştır¹⁵⁴. Bu çabalar ise, başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Diğer taraftan bazı Post-Keynesgil iktisatçılar ise, analizlerinin temeli olarak paralı ekonomiyi, paralı ekonomide üretim ve yatırım için para hesabına dayanan ve geri dönülmesi mümkün olmayan harcamalar yapılması gereğini; buna karşın geleceğin ise belirsiz olduğunu vurgulamışlardır.

¹⁵⁴ Richard Holt, "Looking Ahead: The Future of Post-Keynesian Economics," (www.cfs.colorado.edu).

3.3.2. Post-Keynesgil İktisat ve EİD

Ortodoks Keynesgilleri izleyerek Post-Keynesgil İktisat'ta da, Keynes'in temel varsayımlarına dönülmüştür. Buna göre, ekonomi kendi haline bırakıldığında, gerek KD gerek UD'de EİD ile karşılaşılacak ve bu da ancak Keynesgil politikalarla giderilebilecektir.

Günümüzde Post-Keynesgil İktisat'ın öncüleri sayılabilen Paul Davidson, Philip Arestis ve Malcolm Sawyer gibi Post-Keynesgil iktisatçılara göre, serbest piyasa ekonomisi kendi haline bırakıldığında bünyesinden doğan nedenlerle istikrarsızlık ve dalgalanmalar gösterecektir; bunun açıklaması için Post-Keynesgil iktisatçılar, Keynesgil varsayımlara dayanan ve gerçekçi bir paradigma ya da model veya sistem kurmaya çalışırlar.

3.3.3. Post-Keynesgil İktisat'ın Temel Varsayımları

Post Keynesgil İktisat'ın temel varsayımları aşağıda kısaca açıklanmaktadır¹⁵⁵:

3.3.3.1. Belirsizlik

Birinci varsayıma göre, geleceğin Keynesgil “belirsizlik” (*uncertainty*) yüzünden önceden tahmin edilmesi olanaksızdır.

Bu, Geleneksel Klasik Sistem'den hareketle Yeni Klasikler Okul'un geliştirdiği RBH'nin karşıtıdır. RBH'de bireyler tam bilgiye sahip olabilirler ve bunlara dayanarak geleceği doğru tahmin ederler; en azından gelecekteki olaylar belirli bir olasılıklar seti olarak hesaplanabilir. Bu da; örneğin girişimciler için, yatırım ve üretim karşısında sadece bir “riziko”nun olabileceğini gösterir. Olasılık hesaplamalarını bireyler (girişimciler), geçmişe ait verilere ve zaman serilerine, bugüne ve geçmişe ait kesit analizlerine dayanarak yapacaklardır. Böylece, düşük olasılığı olan bir durum ileride fiilen gerçekleşirse, bir “riziko” ortaya çıkacaktır. Yeni Klasikler iktisatçılara göre geleceğe ait

¹⁵⁵ Arestis, Victoria Chick, *Recent Developments in Post-Keynesian Economics*, Aldershot, Hants: Edward Elgar Publishing Ltd., 1992, ss. 22-24, 76, 47-61, 98 ve Davidson, *Controversies in Post-Keynesian Economics*, Chapters 4, 5, 6, 7, 8.

subjektif tahminler, objektif (doğru verilere dayanan) tahminlere oranla sistematik bir fark veya hata göstermez, tesadüfî (*random*) farklar gösterir. Herhangi bir girişimcinin yanlış tahmini o girişimciye iflasa götürebilir. İşçilerin subjektif fiyat tahminlerindeki tahmin farkları ise, birbirini götürür¹⁵⁶. Keynes ise, daha 1936'da yayınlanan eserinde geleceğin tahmini konusunda “belirsizlik” (*uncertainty*) var olduğunu, bu belirsizliğin herhangi bir olasılık hesaplaması ile ortaya çıkartılamayacağını vurgulamıştır. Keynes’e göre “geçmiş tekrar etmez”; gelecek ise olasılık hesaplamalarına indirgenemez.

3.3.3.2. Heterojen Beklentiler

Post-Keynesgil iktisatçılar da, Keynes’i izleyerek RHB’yi reddetmişler ve belirsizlik varsayımını kabul etmişlerdi. Bu önemli bir farktır. Post-Keynesgil yaklaşımda beklentiler “heterojendir”, yani farklı bireyler ve gruplar, beklentiler konusunda farklı eğilimler gösterirler ve “beklentilerde yanılma”, geleceği doğru tahmin edememe her zaman karşımıza çıkabilir¹⁵⁷. Post-Keynesgil İktisat, dünyanın “*ergodic*” olmadığını kabul eder; yani geçmiş, bugünkü ve yarınki olayların seyri hakkında kesin ipuçları vermez. “Risk” ve “belirsizlik”, Frank Knight tarafından da kesin olarak birbirinden ayrılmıştır. Buna göre, geçmişe bakılarak yapılan tahminlerde belirsizlik nedeniyle her zaman yanılabiliriz.

Post-Keynesgil iktisatçıların Keynes’i izleyerek, belirsizlik ve heterojen (farklı) beklentiler varsayımını kabul etmelerinin nedeni – bu varsayımla çalışan model kurmanın zor olmasına ve “denge” modelleri kurmanın ise imkansız olmasına rağmen- bu varsayımın gerçeklere daha uygun olmasındandır. Böylece, model kurmak zor olmakla beraber, kurulacak modelde gerçek dışı bir “kısıtlama” ortadan kalkmış olmaktadır.

Bu konu özellikle işçiler için önem kazanmaktadır. Keynes’i izleyerek Post-Keynesgil iktisatçılar işçilerin, konumları bakımından genellikle geleceğe ait “sistematik hata” yaptıklarını ve bu yüzden geleceğe ait fiyat artışlarını düşük tahmin ettiklerini ve

¹⁵⁶ Davidson, “A Technical Definition of Uncertainty and the Long-Run Non-Neutrality of Money,” **Cambridge Journal of Economics**, Vol. 12, 1988.

¹⁵⁷ Arestis, **The Post-Keynesian Approach to Economics: An Alternative Analysis of Economic Theory and Policy**, s. 91.

buna göre düşük ücret artışı talep ettiklerini varsayarlar. Bu da toplam talebi arttıran politikalara etkinlik kazandıracaktır.

3.3.3.3. Tarihsel Zaman

Post-Keynesgil iktisatçılara göre ekonomi, “gerçek bir zaman süreci” (*real historical time*) içinden geçmektedir.

Bunu daha iyi belirtmek için Geleneksel Klasik Sistem ve Yeni Klasik Okul’daki Walrasgil genel denge analiziyle karşılaştırsak, bu klasik analizler “gerçek tarih” ile değil “mantıksal zaman” (*logical time*) veya “kuramsal” bir zaman kavramı ile çalışmaktadır¹⁵⁸. Çünkü, Walrasgil genel dengede bu dengeden herhangi bir sapma olduğunda, ekonomide bunu düzeltici kuvvetler ortaya çıkacak ve ekonomi Yeni Klasik Okul’da çok kısa, Neo-Klasik Sentezci Keynesgillere ve Yeni Keynesgil İktisat’ta ise çok uzun bir zamanda yeniden eski dengeye dönecektir. Buna göre Walrasgil genel dengede “zaman”, tamamen mantıksal veya kuramsal bir kavramdır. Aslında Walrasgil genel denge analizi, “zamansız”dır (statik).

Post-Keynesgil iktisatçılar yine Keynes’i izleyerek ve analizlerini daha gerçekçi varsayımlara oturtmak için, “tarihsel zaman” ile çalışırlar. Ekonominin zaman boyunca incelendiğinde ise, “belirsizlik” yüzünden her zaman beklenmedik şoklarla karşılaşılabilir; bu durumda ekonomi, devamlı “dengesizlik” gösterecektir. Keynes’i izleyerek Post-Keynesgil İktisat’ta denge değil, tam tersi olarak devamlı dengesizlik kabul edilir. Keynes’in kısa dönemli (statik) denge analizleri ve karşılaştırmalı statik analiz metodunu kullanması bu konuda yanıltıcı olmamalıdır. Keynes’e göre uzun dönemli analiz yapmak, ekonominin uzun dönemli gelişmesini veya büyümesini gösteren gerçekçi modeller kurmak, gerçek zaman içindeki şoklar ve belirsizlikler yüzünden mümkün olmamaktadır.

¹⁵⁸ Arestis, *The Post-Keynesian Approach to Economics: An Alternative Analysis of Economic Theory and Policy*, ss. 86-110 ve Davidson, *Controversies in Post-Keynesian Economics*, Chapter 4.

3.3.3.4. Geçmişin Değiştirilememesi

Ekonominin gerçek zaman boyunca izlenmesi şu durumu açık olarak ortaya koymaktadır:

Geçmişte ekonomik karar alma birimleri; örneğin yatırım ve üretim yapmak isteyen girişimciler, o dönemde yaptıkları geleceğe ait tahminlere bakarak bazı kontratlar yaparlar: yatırım malları ısmarlarlar, işçi istihdam ederler, fabrika binası kurarlar vb. gibi. Bütün bu kararlardan bugün vazgeçmeleri, bunları değiştirmeleri olası değildir; kısaca geçmiş değiştirilemez (*the past is immutable*). Bu eski kararlar onları hataları ile “belirsizlik” içinde olan bir geleceğe götürecektir.

3.3.3.5. Paranın Önemi

İşte bu noktada Davidson ve birçok Post-Keynesgil iktisatçı piyasa ekonomisinde “paranın ve paraya dayalı, yani nominal değerler üzerinden yapılan kontratların önemi”ni belirtmektedirler. Mazide yapılan kontratlar bizi bağlar. Bu durumda belirsizlik, belirsizlik içinde verilen kararlar, para üzerinden yapılan kontratlar mazi ile bugünü ve belirsizlik içindeki yarını bağlayan en önemli etkidir¹⁵⁹.

3.3.3.6. Yatırımların Değişkenliği

Para ve para üzerinden önceden yapılmış kontratlar; örneğin yatırım malları alımı, borçlanma, kira veya bina tesisiyle ilgili kontratlar, işçi istihdamıyla ilgili kontratlar, vb., buna karşın belirsizlik ve ileriye ait beklentilerde yanılmalar, yatırımları “yetersiz” (*inadequate*) düzeyde tutması yanında ayrıca “değişken” veya “oynak” (*volatile*) yapan öğelerdir. Bu öğe ekonomide EİD’e ve ekonomik dalgalanmalara yol açacaktır. Oysa, Geleneksel Klasik Sistem ve Yeni Klasik Okul’un Walrasgil genel denge analizlerinde para tarafsızdır.

¹⁵⁹ Davidson, *Controversies in Post-Keynesian Economics*, Chapter 6.

3.3.3.7. Politik ve Ekonomik Kurumlar

Post-Keynesgil İktisat'ta Keynes'i izleyerek, "politik ve ekonomik kurumlar" ekonomik gidişin belirlenmesinde çok önemli rol oynar. Bu durumda makro dengeler, temsili rasyonel karar alma birimlerinin maksimizasyon kararlarının basit toplamından oluşmaktadır.

Bu varsayımı da, yine Geleneksel Klasik ve Yeni Klasik analizlerle karşılaştırarak daha iyi belirtebiliriz. Klasik analizler, doğrudan ekonomik karar alma birimini veya bireyi ele almakta (atomistik analiz), bu bireyin elindeki doğru bilgilerle ve geleceğe ait doğru tahminlerle (RBH) karını ve/veya faydasını azamileştirecek kararlar vereceğini varsaymaktadırlar (rasyonel kararlar). Bu analizlerde, bu kararların modern ekonomilerde genellikle kurumlar tarafından verildiğini gözardı edilmekte ve tüm piyasalarda (mal piyasası, emek piyasası, finans piyasası vb.) TRŞ geçerli olduğuna göre, hiçbir kuruma yer verilmemektedir. Yeni Klasik iktisatçılara göre kurumlar; örneğin işçi sendikaları işçilerin bireysel maksimizasyon kararlarının basit toplamını verir; bu nedenle de analizlerde kurumların varlığına yer verilmez.

Keynes'i izleyerek Post-Keynesgil İktisat'a göre ise ekonomik kararların çoğu, tek başına bireyler tarafından değil, "kurumlar" tarafından verilir ve verilen bu kararlarda sadece bireylerin maksimizasyon kararları değil politik, sosyal ve psikolojik etkenler de rol oynar; örneğin baskı grupları ve devlet, ücretin belirlenmesini etkiler. Bu analiz gerçeklere daha yakındır, çünkü modern ekonomilerde tüm piyasalarda kurumlar vardır. Modern ekonomilerde bulunan kurumlar aşağıda verilmektedir:

- Bunlardan birincisi "büyük firmalar"dır (*mega corporations*). Bunlar rekabet içinde oligopol piyasaları oluştururlar. Fiyatların belirlenmesinde atomistik arz ve taleplerin piyasada toplanması, karşı karşıya gelmesinden çok, oligopolistik firmaların kararları rol oynar¹⁶⁰. Gerçi bu oligopolistik firmalar yanında, birçok küçük firmalar da

¹⁶⁰ Davidson, *Controversies in Post-Keynesian Economics* ve Alfred S. Eichner, *The Megacorp and Oligopoly: Micro Foundations of Macro Dynamics*, Cambridge: Cambridge University Press, 1976 ve Arestis, *The Post-Keynesian Approach to Economics: An Alternative Analysis of Economic Theory and Policy*, ss. 143-154.

bulunmaktadır; ya da küçük firmalardan oluşan piyasaların varlığı düşünülebilir. Fakat, bu çeşit piyasalarda da TRŞ geçerli olmayacak, ERŞ geçerli olacaktır¹⁶¹.

Oligopolistik büyük firmaların fiyatları belirlemesi, işçilerin reel ücreti doğru belirleyebilmelerindeki zorlukları ve yanılmalarını da açığa çıkartmaktadır. Çünkü işçi sendikaları nominal ücretler üzerinde pazarlığı görüşürken, belirli bir fiyat artışı tahmininden yola çıkarlar. Fakat nominal ücretin belirlenmesinden sonra büyük firmalar, karlarını yükseltmek için “maliyet-üzerine-kar-marjı” fiyatlaması (*mark-up pricing*) uygulayarak, fiyatları beklenenin üzerinde yükseltebilirler. Böylece de işçiler, beklediklerinin altında bir reel ücret elde ederler. Bu durum, işçilerin fiyat beklentilerinde sistematik hata yaptıkları yolundaki Keynesgil varsayımın niçin geçerli olduğunun nedenini vermektedir.

- İkinci grup önemli kurumlar ise, “işçi ve işveren sendikaları”dır. Bunlar toplu sözleşmeler yoluyla nominal ücretleri, çalışma şartlarını vb. belirlerler. Bu pazarlıklarda klasik bir “ahenk” (*harmony*) ortamından çok, “bir çıkar çatışması” (*conflict of interest*) ve demokratik bir ortamda “gelir bölüşümü çatışması” veya “menfaat çatışması” yatmaktadır. Her iki taraf da, yaptıkları pazarlıkta gelir bölüşümünü kendi lehlerine çevirmeye çalışırlar. Bu noktada ise kamuoyu, aydınlar, devlet vd., ücretle ilgili kararları etkileyebilirler.

- Üçüncü grup olarak, “uluslararası ilişkilerle ilgili kurumlar” da uluslararası ekonomik kararlarda belirleyici rol oynar: IMF, WB, WTO (eski GATT), NAFTA, AB (EU) vb.

- Dördüncü kurum ise “devlet”tir ve eski bir gelenek olarak uygulayacağı politikalar ve alacağı önlemlerle ekonomik ve sosyal sorunların çözümlenmesine çalışır.

¹⁶¹ Michael Kalecki, **Selected Essays on the Dynamics of the Capitalist Economy, 1933-70**, Cambridge: Cambridge University Press, 1971 adlı eserinde, bu piyasa şartlarına “saf (pure) eksik rekabet” demektedir.

Keynes de hem analizlerinde hem de sorunların çözümünde yeni kurumlar kurulmasına önem vermiştir; örneğin 1944 Bretton Woods Anlaşması ile ilgili görüşmelerde uluslararası ödemeler konusundaki önerileri gibi.

Kurumsallık, yani enstitüsyonalizm (*institutionalism*) T. Veblen'den¹⁶² sonra Keynesgil Sistem'in ve Post-Keynesgil İktisat'ın da kabul ettiği bir gerçektir.

3.3.3.8. Politika Uygulamaları Konusundaki İyimserlik

Yine Keynes'i izleyerek Post-Keynesgil iktisatçılar, “gelecekle ilgili iyimser”dirler.

Keynes piyasa ekonomisinin, kendi haline bırakıldığında sorunlar göstereceğini belirtmiş ve bunların doğru ve gerçekçi bir yaklaşımla belirlenebileceği ve sorunların devlet tarafından etkin politikalar uygulayarak çözümlenebileceğini göstermiştir. Bu, Keynes'in “iyimser” olduğunu ifade etmektedir.

Buna karşı az sayıda da olsa bir grup Yeni Keynesgil iktisatçı, devletin istikrar politikaları uygulamamasını, çünkü yanlış politikalar uygulayarak daha ciddi sorunlara yol açabileceğini düşünmektedirler.

Diğer Yeni Keynesgil iktisatçılar ve Post-Keynesgil iktisatçıların tümü “iyimserdir” ve sorunların istikrar politikaları uygulanarak ortadan kaldırılacağına, en azından azaltılacağına inanmaktadırlar.

Yeni Klasikler ise farklıdır; onlar esasen ekonomide – fiili olaylara rağmen- herhangi bir sorun olmadığını düşünmektedirler. Ekonomik dalgalanmalar da olumsuz teknik değişmelere karşı ekonominin zaman boyunca Pareto-optimal uyarlanmasıdır.

¹⁶² Thorstein Veblen, *Theory of the Leisure Class*, 1899 (reprint: New York: Penguin Twentieth-Century Classics Series, 1994).

3.3.4. Post-Keynesgil İktisat'ın Metodolojisi

Post-Keynesgil İktisat'ın yukarıda verilen temel varsayımlarından hareketle, metodolojisi hakkında önemli bazı özelliklerine aşağıda değinilmektedir.

- Yeni Klasik Okul'un "ekonomi"yi, RBH, TRŞ, P ve W'nin esnekliği, Walrasgil genel denge, Walrasgil mezatçı vb. varsayımlarla en küçük ayrıntısına kadar ölçülebilen, hesaplanabilen ve gidişi önceden tahmin edilebilen bir bilim, yani "tabii ilimler düzeyinde ekonomi" (*economics as hard science*) haline getirmek çabasına karşın, Post-Keynesgil İktisat ekonomiyi belirsizlikleri, kurumları ile "sosyal bir ilim" (*economics as social science*) olarak görmektedir.

- Ayrıca Post-Keynesgil İktisat gerçek dünyayı, "gözlendiği gibi" belirlemek ister. Post-Keynesgil iktisatçılara göre bir sistemin, okulun veya paradigmanın "gerçekleri doğru belirlemesi" özelliği, kuramsal tutarlılıktan ve her konuyu kapsamamasından daha önemlidir¹⁶³.

Bu nedenlerle Post-Keynesgil İktisat, içeriği belirli ve "gerçeği yansıtan", somut olaylardan oluşur ve hayali, gerçek dışı varsayımlar ve modellerle uğraşmaz¹⁶⁴.

- Post-Keynesgil analizlerde TRŞ değil, "ERŞ" geçerlidir. Analizin merkezini ise, "yetersiz efektif talep" oluşturmaktadır. ERŞ, yetersiz talebe yol açan bir durumdur.

- Üretim, gelir bölüşümü, bünyesel değişimler gibi konularda Post-Keynesgil iktisatçılar, "sosyal çevre"yi ele alırlar ve kurumlara dayanan "organik bir analiz" sunarlar. Yeni Klasik iktisatçılar ise atomistik bir analiz sunmakta, kurumları yok varsayarak bireyden başlayan bir analiz yapmakta, piyasayı (ve varsa kurumları) bu bireylerin basit toplamı olarak görmektedirler.

¹⁶³ Eichner, J. A. Kregel, "An Essay on Post-Keynesian Theory: A New Paradigm in Economics," **JEL**, Dec. 1975.

¹⁶⁴ J.B. Davies, "Axiomatic General Equilibrium Theory and Referentiality," **JPKE**, Spring 1989 ve S.C. Dow, "Post-Keynesian Economics: Conceptual Underpinnings," **British Review of Economic Issues**, Fall 1988.

- Keynes'i izleyerek Post-Keynesgil iktisatçıların da kabul ettiği gibi, nominal ücret TRŞ altında değil, işçi-işveren sendikalarının pazarlığı sonucu oluşur, bunda ise iki tarafın “gelir bölüşümü mücadelesi”nin rol oynar. Bu konuya yukarıda da değinilmişti.
- Yine Post-Keynesgil iktisatçıların hepsi, “histeresiz modelleri”ni kabul ederler¹⁶⁵.
- Keynes’de beklentiler ekzojendir. Fakat Post-Keynesgil İktisat’ta kurumların incelenmesi bu beklentilerin nereden çıktığını da göstermekte ve böylece “beklentileri endojen” yapmaktadır¹⁶⁶.
- Post-Keynesgil İktisat’ta “tüketimde ikame etkisi”, aynı mal kategorileri içindeki farklı mal veya markalar için sözkonusudur; bir mal grubunu tamamen bırakarak başka bir mal grubu ile ikamesine gerçekte pek rastlanılmaz. Bu nedenle de Post-Keynesgil iktisatçılar daha çok “efektif talep artışının yaratacağı gelir etkisi”yle ilgilenirler¹⁶⁷.
- Post-Keynesgil iktisatçılara göre ekonominin zaman boyunca gelişimini matematik bir determinizm çerçevesinde belirlemek olanaksızdır. Ekonomi her zaman “düzensiz” seyreder. Herhangi bir yıldaki denge ise, Pareto optimal kabul edilemez.
- Post-Keynesgil İktisat “gerçekçiliğin” bir parçası olarak, olayları ve sorunları her zaman “açık ekonomi” şartları altında ele alır; kapalı ekonomi modellerine

¹⁶⁵ Goeffrey Martin Hodgeson, **Economics and Institutions: A Manifesto for a Modern Institutional Economics**, Cambridge: Polity Press, 1998.

¹⁶⁶ Robinson, **The Accumulation of Capital**, 1st. ed., London: McMillan, 1956, Chapter 34 ve Eichner, **The Macrodynamics of Advanced Market Economics**, Revised ed., New York: M. E. Sharpe, 1991 ve Luigi L. Pasinetti, **Structural Change and Economic Growth: A Theoretical Essay on the Dynamics of the Wealth of Nations**, Cambridge: Cambridge University Press, 1981, s. 75.

¹⁶⁷ Marc Lavoie, “The Endogenous Flow of Credit and the Post-Keynesian Theory of Money,” **Journal of Economic Issues**, Sept. 1985 ve Basil J. Moore, “Keynes and the Endogeneity of Money Stock,” **Studi Economici**, No. 22, 1984; “How Credit Drives the Money Supply: The Significance of Institutional Developments,” **Journal of Economic Issues**, June 1986 ve Arestis, **Post-Keynesian Monetary Economics: New Approaches to Financial Modelling**, Aldershot, Hants: Edward Elgar Publishing Ltd., 1988.

yer vermez. Aslında bu görüş de Keynes'den kaynaklanmaktadır; fakat Keynes, sisteminin daha kolay anlaşılabilmesi için çok defa kapalı ekonomi modelleri kullanmıştır.

- Bütün Post-Keynesgil modellerde “para arzının endojen kabul edilmesi” de, önemli bir metodoloji ögesi ve tüm diğer sistem veya okullara oranla bir gelişmedir. Bu konuda Moore’un analizleri öncü niteliğindedir¹⁶⁸.

Geleneksel Klasik Sistem’i izleyerek Keynes 1936’daki kitabında para arzını, para otoritelerinin belirlediği ekzojen bir parametre olarak kabul eder. *Treatise on Money*’de (1923) ise, para arzının endojen olduğu belirtilir. Post-Keynesgil iktisatçılara göre de para arzı, endojendir. Çünkü kredi talebi artışı karşısında bu talebi bankalar karşılamakta, rezerv yetersizliği durumunda Merkez Bankası’na başvurmakta, Merkez Bankası da bankaların bu kredi talebini karşılamak üzere para arzını arttırmaktadır. Devlet de, doğrudan para arzını değiştirebilir; fakat bunun ağırlığı azdır¹⁶⁹.

- Post-Keynesgil iktisatçılar “gelir bölüşümünün incelenmesi”ne ve etkilerine de büyük önem verirler. Bu yönden temellerini Keynes’in yanında Kaldor ve Kalecki’den de aldıkları söylenebilir.

- Aslında, Post-Keynesgil iktisatçılar arasında farklı vurgulara göre farklı yaklaşımlardan bahsedilebilir¹⁷⁰:

- “Belirsizliği” vurgulayan model ve yaklaşımlar,
- “Para”nın modele entegre edilmesini vurgulayan modeller ve yaklaşım,
- “Nakit ücretler” ve “sermaye birikiminde stok/akım ilişkileri”ni vurgulayan model ve yaklaşımlar ve

¹⁶⁸ Moore, “Keynes and the Endogeneity of Money Stock,” *Studi Economici*, No. 22, 1984.

¹⁶⁹ Omar F. Hamouda, Harcourt, “Post Keynesianism: From Criticism to Coherence?” *Bulletin of Economic Research*, Jan. 1988.

¹⁷⁰ Davidson, *Post-Keynesian Macroeconomic Theory: A Foundation for Successful Economic Policies for the 21st. Century*, Chapter 10 ve Arestis, Eichner, “The Post-Keynesian and Institutional Theory of Money and Credit,” *Journal of Economic Issues*, Dec. 1988.

- “Gelir bölüşümü”ne önem veren modeller (bunlar Kalecki ve Joan Robinson’u izleyerek geliştirilmiştir).

- Post-Keynesgil İktisat’ın somut sorunları ele alması, bu olayların gözlenmesi, bu olaylarla ilgili olarak kurulan modellerin ekonometrik analizlerindeki zorluklar yüzünden çok defa birbiriyle bağdaşmayan (*mutually exclusive*) Post-Keynesgil modeller ortaya atılmıştır. Bu “*Babylonian*” görüntü Post-Keynesgil iktisatçılara göre, kuşkusuz zamanla modellerin ve ekonometrik araştırmaların geliştirilmesi yoluyla giderilecektir.

3.3.5. Post-Keynesgil İktisat’ın Bir Değerlendirmesi

Post-Keynesgil İktisat giderek kabul görmüş ve yaygınlaşmıştır; fakat yine de bugün yaygınlık bakımından Yeni Keynesgil İktisat’ın gerisindedir. Bunda Yeni Keynesgil ekonominin ABD’de, Post-Keynesgil İktisat’ın ise İngiltere’de doğmasının rolü vardır.

Yeni Keynesgil İktisat, ABD’deki akademik çevrelerde 70’li yıllarda çok yaygın olan, aynı zamanda kuramsal tutarlılık gösteren Yeni Klasik Okul’a karşı mücadele vermiş, bu mücadeleyi ABD gibi, Avrupa’ya oranla daha muhafazakar bir kamuoyu ortamı içinde yapmıştı. Yeni Keynesgil İktisat bu mücadelede, tartışma alanlarını da daraltmak amacıyla RBH, ekonominin KD’de olmasa bile UD’de ONRUD’a geleceği gibi ilkeleri benimsemişti. Ayrıca Yeni Keynesgil iktisatçılar, çabalarını Keynesgil makroekonomik analizleri kabul edilebilir ve tutarlı mikroekonomik analizlere oturtmaya yöneltmişlerdir. Fakat Yeni Klasik Okul’un TRŞ, Walrasgil genel denge ve Walrasgil mezarçı varsayımlarını reddederek, ERŞ ve piyasalar arası koordinasyon eksikliği gibi varsayımları benimsemişlerdi. Bu varsayımlar sonucu ekonomide KD’de P ve W esneksizliği ortaya çıkacak, bu esneksizler EİD yaratacaktı. Bunun ise Keynesgil politikalarla giderilmesi öneriliyordu.

Post-Keynesgil iktisatçılara göre ise, gerek RBH gerek ekonominin UD’de ONRUD’a yönelmesi, Keynes’in orijinal fikirlerine tamamen zıt olduğu için Yeni Keynesgil İktisat yeterince Keynesgil değildi.

İşte bu nedenle, İngiltere’de Keynes’le beraber çalışmış olan iktisatçılar, Yeni Keynesgil iktisatçılara bir tepki olarak Post-Keynesgil İktisat’ın temellerini oluşturmuşlardır. Post-Keynesgil İktisat’a, İngiliz iktisatçılar yanında birçok ABD’li, Kanada’lı ve Kıta Avrupa’lı iktisatçı da katılmıştır.

Post-Keynesgil iktisatçılar hem RBH’i hem de UD’de ONRUD’u reddetmişler ve böylece Keynes’in orijinal fikirlerine ve gerçeklere daha yakın bir sistem veya okul kurmuşlardır.

Post-Keynesgil iktisatçılar EİD’i, ERŞ’den çok, paralı ekonomiye, nominal değerler üzerinden yapılan kontratlara ve özellikle üreticiler ve yatırımcılar için geleceğin belirsiz olmasına bağlamaktadırlar. Fakat, bu özelliklerinin Post-Keynesgil İktisat’ı Yeni Keynesgil iktisatçıların önüne çıkarıp çıkarmayacağı henüz belli değildir. Hatta özellikle son yıllarda tam tersi gözlenmekte, yani Post-Keynesgil İktisat inişe geçmiş gözükmektedir¹⁷¹.

Post-Keynesgil iktisatçılar Keynes yanında Kaldor ve Kalecki’yi de izleyerek, gelir bölüşümü konusuna da büyük ağırlık vermektedirler. Ücretin oluşmasında da, Post Keynesgil İktisat’a göre, işçi ve işverenler sendikalarının ve özellikle büyük şirketlerin yaptıkları toplu pazarlıkların rol oynadığı, bu konuda iki sınıf arasında bir ahenkten çok, çıkar çatışması yattığı, büyük şirketlerin ise daha sonra fiyatları yükselterek (*mark-up fiyatlandırma*) reel ücretleri düşürebilme etkisinin var olduğu gibi gerçekçi varsayım ve gözlemler yatmaktadır.

Gelir bölüşümü konusundaki bu gözlemler, Post-Keynesgil iktisatçıları gelir bölüşümü farklarının azaltılması, yani normatif alanda Yeni Keynesgil iktisatçılara oranla daha Sol’a doğru yöneltmektedir. Yeni Keynesgil iktisatçılar politika yelpazesinde genellikle Merkez’den veya Merkez’in biraz Sağ’ından Merkez Sol’a bir alan içinde yer alırlarken Post-Keynesgil iktisatçılar, Merkez Sol’dan Sol’a kadar bir alan içinde yer almaktadırlar.

¹⁷¹ Stephen P. Dunn, “Wither Post Keynesianism,” **JPKE**, Vol. 22, No. 3, Spring 2000.

Sosyal politikalar ve hedefler açısından bu fark dışında, Yeni Keynesgil iktisatçılar ile Post-Keynesgil iktisatçılar arasında makroekonomik politika önerileri arasında ise temelde fazla fark yoktur. Her iki okul da KD'de EİD'e rastlanacağını ve bunun Keynesgil makroekonomik politikalarla giderilmesini önerirler. Bu konuda da bir fark ABD'deki Yeni Keynesgillerin çoğu, olumsuzlukları nedeniyle maliye politikaları uygulanmasını önermez; para politikası ve bunun da bağımsız Merkez Bankası tarafından yürütülmesi fikri ağırlık kazanmıştır. Bütçenin ise denk olması önerilmekte ve uygulanmaktadır. Post-Keynesgil iktisatçılar için ise maliye politikasının, gelir bölüşümünü etkileyen ve gelir bölüşümü farklarını azaltan bir alet olarak hala önemi vardır.

3.4. POST-KEYNESGİL BİR MAKRO MODEL DENEMESİ

Yukarıda kısaca belirtilen Post-Keynesgil görüşleri, varsayımları ve metodolojik noktaları içeren Post-Keynesgil bir makro model aşağıda sunulmaktadır.

Model Arestis tarafından kurulmuştur¹⁷². Şimdiye kadar Arestis'den başka hiç kimse böyle bir deneme yapmamıştır. Ancak modele Driver ve Rooney'in önemli katkıları olmuştur¹⁷³.

Model 6 bloka ayrılmıştır:

- BLOK I ve II, ekonominin reel sektörlerini temsil etmektedir. Blok I toplam reel ve nominal harcamalarla ilgili denklemleri, Blok II reel gelir ve istihdam düzeyi ile ilgili olanları,

¹⁷² Arestis, *The Post-Keynesian Approach to Economics: An Alternative Analysis of Economic Theory and Policy*, ss. 110-115.

¹⁷³ Arestis, C.F. Driver, J. Rooney, J. "The Real Segment of a UK Post-Keynesian Model," *JPKE*, 1985/6.

- Blok III nominal değer üzerinden fonları,
- Blok IV nominal fiyat ve ücret artışlarını,
- Blok V parasal denklemleri ve
- Blok VI dış ekonomik ilişkilerle ilgili denklemleri içermektedir.

Bu 6 blokta yer alan denklemler aşağıda verilmektedir:

3.4.1. Modelin Blok ve Denklemleri

Modelin her blokunda yer alan işaretlerin anlamları aşağıda verilmektedir.

Modelde,

Δ : Değişme ifade etmektedir.

^e: Üstte, “beklenen” büyüklükleri ifade etmektedir.

^{*}: Üstte, ilgili değişkenin fiili ve uzun dönemli değeri arasındaki farkı (*difference between actual and secular rates of growth*) ifade etmektedir.

-,+: Alta bu işaretler kısmi türevlerin değerini göstermektedir.

BLOK I: Reel ve Nominal Harcamalar

$$(1) DE^* = \sum DE_i^*$$

DE: Karar verilen harcamalar reel düzeyi (*discretionary expenditures in real terms*)

$\sum DE$: Segmentlerin reel harcamalarının toplamı

$$(2) DE_i^* = DE_i^* \{ [(Y-T)_{wi}^* / (Y-T)_{ci}^*], (Y^e), (E_i^* / F_i^*), R^*, \Delta LP_i^* \}$$

+ , + , - , - , +

Y: Reel milli gelir (üretim)

T: Vergiler reel düzeyi (*real taxes*)

$(Y-T)_w$: İşçilerin kullanılabilir reel geliri (*disposable income of workers*)

$(Y-T)_c$: Girişimcilerin kullanılabilir reel geliri (*disposable income of capitalists*)

E: Karar verilen harcamalar nominal düzeyi (*discretionary expenditures in real terms*)

F: Karar verilebilir (elde edilebilir) fonlar nominal düzeyi (*discretionary funds in real terms*)

R: Uzun dönem faiz oranı
LP: Halka verilen toplam borç (*total lending to the public*)

$[(Y-T)_w / (Y-T)_w]$ 'nin (+) olması: Kullanılabilir gelir işçilerin lehine olursa, harcamalar reel düzeyi o kadar çok olacaktır.

(Y^e) 'nin (+) olması: Beklenen reel milli gelir, harcamalar reel düzeyini aynı yönde etkileyecektir.

(E_i / F_i) 'nin (-) olması: Harcamalar nominal düzeyinin fonlara oranla artması, harcamalar reel düzeyini azaltmaktadır.

(R) 'nin (-) olması: Uzun dönem faiz oranı, harcamalar reel düzeyini ters yönde etkileyecektir.

(ΔLP) 'nin (+) olması: Halka verilen toplam kredi miktarındaki bir artış, harcamalar reel düzeyini de arttıracaktır.

$$(3) E_i^* = DE_i^* + P^*$$

P: İç fiyatlar (*domestic prices*)

3. denkleme göre nominal harcamaların artış oranı, reel harcamaların artış oranı ve fiyatların artış oranının toplamına eşittir.

$$(4) E^* = \sum E_i^*$$

$\sum E$: Segmentlerin nominal harcamalarının toplamı

$$(5) NDE^* = Y^* - DE^*$$

NDE: Karar verilmeyen, yani önceden belirlenemeyen harcamalar (*non-discretionary expenditures*)

5. denkleme göre reel gelir, karar verilen harcamalar reel düzeyi ile karar verilmeyen harcamalar reel düzeyinin toplamına eşittir.

Blok II: Reel Gelir ve İstihdam Düzeyi

$$(6) Y^* = Y^* [DE^*, (E^* / F^*)]$$

+ , +

6. denkleme göre reel gelir artışı farkı, harcanabilir gelir düzeyi artışı farkı ve harcamalar nominal düzeyinin nominal fonlara oranının artışı farkına bağlıdır.

(DE)'nin (+) olması: Harcamalar reel düzeyindeki bir artış, reel geliri aynı yönde etkileyecektir.

(E/F)'nin (+) olması: Harcamalar nominal düzeyi fonlara oranla daha fazla ise, reel gelir artacaktır.

$$(7) \text{ EMP}^* = \text{EMP}^*(Y^*)$$

+

EMP: İstihdam reel düzeyi (*employment*)

7.denkleme göre reel gelirdeki bir artış, istihdam reel düzeyini de arttıracaktır.

Blok III: Nominal değer üzerinden Fonlar

$$(8) F^* = \sum F_i^*$$

$\sum F$: Segmentlerin fonlar nominal düzeylerinin toplamı

$$(9) F_i^* = F_i^*(Y_i^*, P^*, W^*, T_i^*)$$

+, +, +, -

W: Nakit ücret düzeyi

9. denkleme göre reel gelir düzeyi, iç fiyatlar düzeyi ve nakit ücret düzeyi, fonlar nominal düzeyini aynı yönde; vergiler reel düzeyi ise ters yönde etkilemektedir.

Blok IV: Fiyat ve Ücret Artışları

$$(10) p^* = p^*(w^*, \text{prod}^*, p_{RM}^*)$$

+, -, +

p: Fiyat artış oranı

w: Nakit ücret artış oranı

prod: Verimlilik artış oranı (*productivity increase*)

p_{RM} : Hammadde fiyatları artış oranı (*prices of raw materials increase*)

10. denkleme göre nakit ücret artışının, verimlilik artışının ve hammadde fiyatları artışının bir fonksiyonu olan enflasyon, nakit ücret artışı ve hammadde fiyatları artışı karşısında artmakta; verimlilik artışı karşısında ise azalmaktadır.

$$(11) p_{RM}^* = p_{RM}^*(ER^*, WT^*)$$

- , +

ER: Döviz kuru veya döviz fiyatı (*exchange rate, price of foreign exchange*)

WT: Dünya ticareti, yani ihracatın ithalata oranı (*world trade*)

11. denkleme göre hammadde fiyatları artışı, döviz kurunun azalması ve/veya ihracatın ithalata oranının artmasıyla beraber yükselmektedir.

$$(12) w^* = w^*\{W^*[(W/P)^d - (W/P)_{t-1}], (W^*-P^*), \pi^*, H_i^*\}$$

+ , + , + , -

(W/P)^d: Bugünkü reel ücret düzeyi

(W/P)_{t-1}: Bir dönem önceki reel ücret düzeyi

π : Kar

H: Çeşitli diğer değişkenler

12. denkleme göre nakit ücret artışları, bugünkü reel ve nominal ücretin bir dönem önceki reel ve nominal artışlarındaki yükselmelere ve karın yükselmesine bağlı olarak artacak; çeşitli diğer değişkenler tarafından ise olumsuz etkilenebilecektir.

Blok V: Parasal Denklemler

$$(13) \Delta M^* = \Delta TD^* + \Delta SD_i^* + \Delta GDC^*$$

M: Para stoku (*money stock*)

TD: Vadeli mevduat (*time deposits*)

SD: Vadesiz mevduat (*sight or demand deposits*)

GDC: Kağıt para da dahil kamu sektörü mevduatı (*government sector deposits including currency*)

13. denklem, para stoğundaki değişimleri vadeli, vadesiz ve kamu sektörü mevduatındaki değişimlerin toplamı kabul eder.

$$(14) \Delta TD^* = \Delta BLP_i^* + \Delta BLG^* + \Delta BLOS^* - \Delta SD_i^* - \Delta OBD^*$$

BLP: Halka verilen banka kredileri (*bank loans to the private sector*)

BLG: Kamu sektörüne verilen banka kredileri (*bank loans to the government sector*)

BLOS: Dış ülkelere verilen banka kredileri (*bank loans to outside*)

OBD: Mevduat dışı banka borçları da dahil, diğer banka mevduatı (*other bank deposits*)

14. denklem şunu ifade eder: Bankalar, çeşitli sektörlerle verdikleri kredi miktarından vadesiz mevduatı çıkarttıkları zaman kalan kredilerin bakiyesi olarak kredi ve aynı zamanda mevduat yaratmaktadırlar ve bu kredinin kullanılma süresine bağlı olarak vadeli mevduat oluşmuş kabul edilmektedir. Aynı şekilde, diğer banka mevduatı da çıkartılarak, vadeli mevduat değişimleri belirlenir.

$$(15) \Delta SD_i^* = \Delta SD_i^* [\Delta Y_i^*, \Delta R^*, (E_i^*/F_i^*)]$$

+ , - , +

15. denkleme göre vadesiz mevduat miktarındaki değişimler, reel gelirdeki ve harcamalar reel düzeyindeki değişimlerin fon miktarındaki değişimlere oranla artmasına bağlı olarak aynı yönde değişmekte; uzun dönemli faiz oranı değişimlerinden ise ters yönde etkilenmektedir.

$$(16) \Delta BLP_i^* = \Delta BLP_i^* [\Delta Y_i^*, \Delta R^*, (E_i^*/F_i^*), X_i]$$

+ , - , + , -

X_i: Doğrudan kredi miktarını etkileyen politika değişkenleri

16. denkleme göre özel sektöre verilen banka kredilerindeki değişimler de – 15. denklemde gösterilen vadesiz mevduat miktarındaki değişimler gibi- reel gelirdeki ve harcamalar reel düzeyindeki değişimlerin fon miktarındaki değişimlere oranla artmasına bağlı olarak aynı yönde değişmekte; uzun dönemli faiz oranı değişimlerinden ise ters yönde etkilenmektedir. Ayrıca, doğrudan kredi miktarını etkileyen politika değişkenleri, özel sektöre verilen banka kredilerini ters yönde etkilemektedir.

$$(17) \Delta LP_i^* = \Delta BLP_i^* + \Delta OLP_i^*$$

OLP: Halka verilen diğer krediler (*other loans to the public sector*)

17. denkleme göre halka verilen toplam borçtaki değişimler, bu sektöre verilen banka ve diğer kredilerdeki değişimlerin toplamına eşittir.

$$(18) \Delta BLG^* = PSBR^* + \Delta EF^* - \Delta BC^*$$

PSBR: Kamu sektörü borçlanma gereği (*public sector borrowing requirement*)

EF: Dış finansman (*external financing*)

BC: Kağıt para da dahil özel sektöre (banka dışında) kamu borç senedi satışı, (*sales of government bonds to the non-bank private sector including currency*)

18. denkleme göre kamu sektörü borçlanması ve dış finansman, ya bankaların kamuya sattıkları senet ve para yoluyla ya da krediler yoluyla finanse edilir.

$$(19) PSBR^* = G^* - T^* - OGR^*$$

G: Kamu harcamaları (*government expenditure*)

OGR: Diğer kamu gelirleri (*other government revenue*)

$$(20) G^* = G^*(Y^*)$$

-

$$(21) T^* = T^*(Y^*)$$

+

21. denklem, reel gelirin reel vergi oranıyla aynı yönde bir fonksiyon olduğunu belirtir.

$$(22) \Delta R^* = \Delta R^*(\Delta r^*, \Delta EF^*, \Delta BC^*)$$

+, -, +

r: Kısa dönem faiz oranı

22. denkleme göre devlet piyasaya ne kadar senet ve para sunarsa veya kısa uzun dönem faiz oranı ne kadar yükselirse, uzun dönem faiz oranının da o kadar artacağını; fakat dış finansmanın uzun dönem faiz oranını ters yönde etkileyeceğini belirtir.

Blok VI: Dış Dünya Sektörü

$$(23) \Delta EF^* = CB^* + \Delta KM^* - \Delta OEF^*$$

KM: Sermaye hareketleri ya da sabit sermaye girişi (*capital movements*)

CB: Cari işlemler bilançosu (*current account balance*)

OEF: Diğer dış finansman (*other external financing*)

23. denklem dış finansmandaki değişimleri, cari işlemlerin ve sabit sermaye girişindeki değişimlerin toplamına eşitlemektedir.

$$(24) \text{CB}^* = \text{CB}^* [(Y-T)_{wi}^* / (Y-T)_{ci}^*], Y^*, WT^*, (P/P_w ER^*)$$

- , - , + , -

ER: Döviz kuru (*exchange rate*)

P_w: Dünya fiyatları (*world prices*)

24. denklem cari işlemleri, işçilerin girişimcilere oranla kullanılabilir gelirine, reel gelire, ülkenin ihracatına, döviz kuru üzerinden reel gelire bağlamaktadır. Buna göre cari işlemler, ihracat hariç, diğer bütün değişkenlerden ters yönde etkilenmektedir.

$$(25) \Delta KM^* = \Delta KM^* [(R/R_f)^*, ER^*]$$

+ , +

R_f: Yabancı faiz oranı

25. denklem sermaye hareketlerindeki değişimleri, faizin yabancı faize oranına ve döviz kurundaki değişimlere aynı yönde bağlı olduğunu göstermektedir.

$$(26) ER^* = ER^* [(R/R_f)^*, CB^*, \Delta KM^*]$$

+ , + , +

26. denklem döviz kurunun, faizin yabancı faize oranından, cari işlemlerden ve sermaye hareketlerindeki değişimlerden aynı yönde etkilendiğini belirtir.

3.4.2. Modelin Yorumu

Modeldeki en önemli ve stratejik değişken I. Blok'ta yer alan DE*: karar verilen harcamalar (*discretionary expenditures*) reel düzeyidir. Ekonominin dengesi ve konjonktürel dalgalanmaları bu değişkene bağlıdır.

DE*'nin iki özelliği vardır. Birincisi, karar verilmiş olsa da bu harcamalar, istenildiği zaman geciktirilebilir. İkincisi, bu harcamaların bir kısmı dış kaynaklarla finanse edilir. DE* kamusal ve özel yatırımları, dayanıklı tüketim malına yönelen özel harcamaları ve ihracat harcamalarını içerir.

Toplam harcamalar, reel ölçüler yanında (DE) nominal ölçülerle (E) de ifade edilmektedir. Toplam harcamalar tüm sektörlerdeki harcamaların toplamıdır ve ekonomi şu sektörlerle ayrılmıştır:

- Halk (işçiler ve girişimciler),
- Sınai ve ticari şirketler (ICC'ler),
- Kamu şirket veya kurumları,
- Genel kamu sektörü ve
- Yabancı sektör.

Blok III'deki (8) ve (9) no.lu denklemler, elde edilebilir (*discretionary*) fonlarla (F*) ilgilidir. Bu fonlar da önemli bir stratejik değişken kabul edilir. Herhangi bir sektörde elde olmayan nedenlerle (*non-discretionary*) yapılan harcamalar (NDE*) ile elde edilen gelir arasındaki farkı ifade eder. Bu da, ekonomiyi dış finansa ve yabancı fonlara açmaktadır.

Sektörel karar verilmiş harcamaların sektörel elde edilebilir fonlara oranı (E^*/F^*) bu yönden modelin önemli bir parametresidir. Bu oran Blok I'deki, karar verilen harcama düzeyini olumsuz etkileyecektir; çünkü borçlanmaya yol açmaktadır. Fakat Blok II'deki toplam üretimi (*national output*) çarpan etkisi dolayısıyla olumlu etkileyecektir¹⁷⁴.

Modelde Blok I'deki denklemler stratejik değişken olan karar verilen harcamalar reel düzeyini (DE*) ve nominal harcamalar düzeyini (E*) belirler. Blok I ve

¹⁷⁴ Modelin işleyişinin ayrıntıları için bakınız: Arestis, C. Driver, J. Rooney, "The Real Segment of a UK Post-Keynesian Model," JPKE, 1985/6 ve Arestis, "On the Post-Keynesian Challenge to Neoclassical Economics: A Complete Quantitative Macro-Model for the UK Economy," JPKE, Summer 1989.

III'ün karşılıklı etkileri, karar verilebilir harcamaların elde edilebilir fonlara oranını (E^*/F^*) belirler; bu da Blok I'deki değişkenlerin denge düzeylerinin belirlenmesinde önemli rol oynar. (E^*/F^*) oranı ile reel üretim düzeyi (Y^*), Blok V'de kamuya yönelen toplam borçlanma veya fon miktarını (ΔLP^*) belirler. Bu bloktaki diğer bir önemli değişken uzun dönemli faiz haddi (R^*)'dir.

(R^*)'nin bir kısmı para otoritelerinin kararlarından diğer bir kısmı da dış finanstan (ΔEF^*) etkilenir. (ΔEF^*)'nin denge değeri ise, Blok V'de belirlenmektedir. Gerek (ΔLP^*) gerek (R^*), Blok I'deki değişkenlerin denge değerlerinin belirlenmesinde rol oynamaktadır. Ayrıca (R^*) ve (Y^*), Blok V ile I ve aynı zamanda Blok I ile VI arasında ilişki kurmaktadır.

Blok VI'deki 3 değişkenin değeri belirlenmektedir: Döviz kuru (ER^*), cari işlemler dengesi (CB^*) ve dış finans (ΔEF^*). 3. değişken Blok V'deki değişkenlerin denge değerlerinin belirlenmesinde rol oynamaktadır; (CB^*) ise Blok I'ye yönelmektedir. Ayrıca (ER^*), ihracat yoluyla (CB^*)'yi ve dolayısıyla Blok I'deki (DE^*)'yi etkileyecektir. (ER^*) ayrıca, doğrudan Blok IV'deki hammadde fiyatlarını (P_{RM}) da etkiler. Bu ise enflasyon oranının (p) belirleyici etkenlerinden biri olduğuna göre, dolayısıyla ücretleri de etkilemiş olur.

Gerek ücretler gerek fiyatlar ise, Blok I, III ve IV'ün dengelerinin oluşmasında rol oynar.

3.4.2.1. Modeldeki Post-Keynesgil Metodoloji ve Varsayımlar

Arestis tarafından kurulan bu Post-Keynesgil model, temellerini doğrudan Keynes'den almakta, fakat herşeyden önce modern ve “gelişmiş” bir ekonomiyi (bir batı ekonomisini; örneğin İngiltere'yi) daha iyi temsil edebilmesi için, devleti ve dış ilişkileri ayrıntılı biçimde içermektedir.

Modelin “açık ekonomi modeli” olması, Post-Keynesgil İktisat'ın metodolojisinde yer alır. Bu nedenle modele yabancı fon akımı, kamu dış ve iç

borçlanması, bankaların ayrıntılı mevduatı, kamu, özel ve dış kredileri, aynı zamanda dünya fiyatları, döviz kuru, hammadde fiyatları da modele dahil edilmiş, kısa ve uzun dönem faiz oranı ayrımı yapılmıştır. Fiyat artışı oluşumunda ise MPPL, ücret artışları, hammadde fiyatları yer almaktadır.

Modelde Post-Keynesgil İktisat'ın varsayımlarını da gözleyebilmekteyiz. Birincisi, karar verilen harcamalar ile önceden belirlenemeyen harcamalar ayrımı getirilmiştir. Buna göre, ekonominin bireyleri “belirsizlik” içinde bulunmakta ve bazı durumlarda harcama kararlarından sapmalar olmaktadır. İkincisi, özel tüketim harcamaları işçilere ve girişimcilere (kapitalistlere) ait olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Aşağıda modelde yer alan Post-Keynesgil metodoloji ve varsayımlar kısa başlıklar halinde verilmektedir:

- Model, “gelir bölüşümü”nün rolünü ve önemi açıkça belirtir,
- Ekonomideki dengeyi “nominal parametreler ve reel parametreler birarada” belirlemektedir,
- Modelde “uluslararası ilişkiler” çok önemli bir parça olarak dahil edilir,
- “Para miktarı”, ekzojen bir veri olarak kabul edilmez; para otoriteleri yanında ekonominin gidişine göre belirlenen “endojen” bir parametre olarak kabul edilir.

3.4.2.2. Modelin Teknik Özellikleri

Aşağıda modelin teknik özelliklerine kısaca değinilmektedir:

- Harcamalar, “DE” ve “E” olarak ikiye ayrılmıştır,
- Ekonomi, “segment”lere ayrılmıştır,
- Dış finansman olanakları dolayısıyla “karar verilen harcamalar reel düzeyi”nden farklı bir harcama yapılabilir,

- “Nominal fiyat ve ücretler” ile “para ve kredi miktarını belirleyen etkenler” ayrıntılı olarak incelenir,
- Yine, “dış ilişkiler”, ihracat ve ithalat yanında krediler, fonlar, döviz kuru dahil olarak ayrıntılı bir şekilde incelenir.

3.4.3. Modelin Akım Tablosu

Tablo 3.4 -1 bu 6 blok arasındaki ilişkilere işaret etmektedir.

Tablo 3.4- I

BÖLÜM 4

BAŞLICA MAKROEKONOMİK OKULLARIN TUTARLILIK VE GEÇERLİLİKLERİ

4.1. BAŞLICA MAKROEKONOMİK OKULLARIN METODOLOJİLERİ, VARSAYIMLARI, ULAŞTIKLARI MAKRO DENGE VE SONUÇLARI

Tezimizin son bölümünü oluşturan makroekonomik sistem ve okulların tutarlılığı ve geçerliliği değerlendirmeleri büyük ölçüde bu bölümdeki belirlemelere ve karşılaştırmalara dayanacaktır.

Bu bölümde başlıca makroekonomik okullarının metodolojileri varsayımları, ulaştıkları makro denge, makro dengenin başta OTİD/ONRUD veya EİD sonucu olmak üzere, paranın tarafsızlığı, dikotomi (ekonominin iki sektöre bölünmesi) gibi özellikleri,

makro dengenin bu özelliklerinden hareketle önerdikleri ekonomik rejim, ekonomi politikaları ve politika yelpazesindeki yerleri öz ve karşılaştırmalı olarak yeniden gözden geçirilecektir. Burada verilen bilgi daha önceki bölümlerin, sistematığı değiştirilmiş bir özetidir¹⁷⁵.

4.1.1. Klasik Sistem

4.1.1.1. Metodoloji ve Varsayımlar

4.1.1.1.1. Metodoloji

- **Kısmi Analiz** (Alfred Marshall): Temsili birimlerden hareket eder (tüketici, üretici, işçi) ve belirli bir sektörü (malı) *cet.par.* kapsar.

Veya;

- **Genel Denge** ya da **Genel Mikro Denge Analizi** (Léon Walras): Yine temsili birimlerden hareket eder, bütün sektörleri (bütün malları ve üretim faktörlerini) *bir arada* kapsar.

4.1.1.1.2. Temel Varsayımlar

- Tüm piyasalarda TRŞ geçerlidir.
- Bu varsayıma göre, tüm fiyatlar (P) ve miktarlar (Q) tam esnektir.
- Ekonomik karar alma birimleri rasyoneldir ve karlarını ya da faydalarını azamileştirir.
- Girişimciler fiyat beklentilerinde (P^e) yanılmazlar.
- İşçiler de P^e 'de yanılmazlar.

¹⁷⁵ Bu nedenle de kaynaklar önceki ilgili bölümlerde yer almıştır ve burada yeniden belirtilmeye gerek görülmemiştir.

- Bu şartlar ve varsayımlar altında bütün piyasalar tam dengeye gelir, bir talep fazlası veya arz fazlası oluşmaz. Bu, emek piyasası için, tam istihdam demektir.

4.1.1.1.3. Ek Varsayım

- Tüm piyasaların bir anda tam dengeye gelmesi için yapılan ek bir varsayım Walrasgil mezarçı, yani tüm piyasalar arasında tam bir koordinasyonun söz konusu olmasıdır. Fiyatlar bir anda tüm piyasaları “temizleyecek” (*market clearing*), yani tam dengeye (*perfect equilibrium*) getirecek şekilde düşer veya değişir.

4.1.1.2. Makro Denge (OTİD) ve Başlıca Özellikleri

4.1.1.2.1. Makro Denge (OTİD)

- Bu varsayımlar altında makro denge **OTİD**’dir.

4.1.1.2.2. Makro Dengenin Özellikleri

Klasik Sistem’de makro dengenin ve makroekonomik analizin başlıca özellikleri aşağıdadır:

- **J.B. Say’ın Mahreçler Kanunu** geçerlidir; talep fazlası veya eksiği olamaz. Her arz eşit miktardaki kendi talebini yaratır.
- **Miktar Kuramı** geçerlidir. Para arzı (artışı) aynı yönde ve aynı oranda P ’yi ve diğer nominal parametreleri (W, Y) değiştirir (yükseltir). Reel parametreleri (y, N, v_b) değiştirmez.
- **Paranın tarafsızlığı** (veya “Peçe” olarak para) sözkonusudur, yani para tarafsızdır (reel sektörlerdeki reel parametrelerin dengelerini, özellikle y ve N ’yi etkilemez).
- **Dikotomi** (*Dichotomy*: Ekonominin ikiye ayrılması) sözkonusudur, yani ekonomi iki sektöre ayrılmıştır: Para Piyasası ve Reel Sektör veya Reel Piyasa. Klasiklerde $y=y(N)$ D_L, S_L , yani üretim fonksiyonu ve emek piyasası (emek arz ve talebi) yanında yatırım ve tasarruf piyasası $i=s$ de reel sektöre dahildir. Reel sektördeki denge, para piyasasındaki dengeden (P, W, Y düzeylerinden) bağımsız olarak reel parametrelerle;

örneğin reel ücrete göre oluşur. Para piyasasındaki denge, y veri kabul edilerek, yine kendi içinde oluşur; karşılıklı etkileşim yoktur.

- **Sosyal uyum** (*harmony*) vardır. Ulaşılan dengede, ekonomideki sosyal gruplar arasında tam bir uyum sağlanmış olur. Bu arada girişimciler ile işçilerin çıkarları uyumlanır; girişimcilerin karı TRŞ altında UD'de normal kara düşer; işçiler ise tam istihdamı sağlayan reel ücret elde ederler. Tüketiciler ile üreticilerin çıkarları da uyumlanır. Piyasalar tüketicilere azami fayda (refah) sağlayan malların üretimine yönelir.

4.1.1.2.3. İşsizlik ve Konjonktür Dalgalanmaları

- Klasik iktisatçılara göre, bir ekonomide eğer gayri iradi işsiz ortaya çıkmışsa, bunun tek nedeni devlet veya işçi sendikaları tarafından W 'nin, dolayısıyla w 'nin yüksek tutmuş olmasıdır. Bu durumda, hemen emek piyasasında TRŞ yeniden kurulmalı ve böylece w de yeniden tam istihdamı sağlayacak düzeye düşmelidir.

- Klasik iktisatçılara göre konjonktür dalgalanmaları olamaz. Bu dalgalanmalar fiilen ortaya çıkmışsa, bankacılık sektörünün para arzını ayarlamalarda yaptığı sistematik hatalardan doğmuş olabilir.

4.1.1.3. Ekonomik Rejim: Para ve Politika Politikaları

- Devlet sadece tekel (işçi sendikası vs. gibi) varsa, bunu kırar.
- y ve N 'yi değiştirmek için veya (W/P) 'yi değiştirmek için devletin ekonomiye müdahale etmesine gerek yoktur (OTİD ve bunu sağlayan W/P).

Diğer alanlarda da devletin müdahalesine gerek yoktur:

- Fiyat mekanizması, hangi maldan ne kadar üretileceğini en etkin biçimde çözümler.
- Gelir bölüşümüne (karın, reel ücretin, rantın oluşumuna) müdahaleye gerek yoktur. Faktör fiyatları (reel ücretler vb.) tüm faktörlerin tam kullanımını (emeğin

tam istihdamını) sağlayacak düzeyde oluşur. Tüm faktörler üretime marjinal katkılarına (marjinal fiziki verimliliklerine) göre pay almış olurlar.

- Dış ticarete ve dış ödemeler bilançosuna müdahaleye gerek yoktur. Serbest ticaret ve ihtisaslaşma, tüm ülkelerin refahını ve büyüme hızını yükseltir. Dış ödeme açıkları ise, fiyatlar yoluyla otomatik olarak kapanır.

- Bu durumda Klasik iktisatçıların ekonomi rejimi “ekonomik liberalizm” veya *laissez-faire* kapitalizmi, ya da ekonomik muhafazakarlık olarak tanımlanır. Geleneksel Klasik iktisatçıların politika yelpazesinde tam Sağ’da yer alırlar.

Klasik iktisatçılara göre devletin izlemesi gerekli maliye ve para politikalarının ana hatları aşağıdadır.

4.1.1.3.1. Maliye Politikası

- Denk ve küçük bütçe.
- Devletin sadece klasik fonksiyonları görmesi, ekonomik fonksiyonları yüklenmemesi.
- İç borçlanma ve vergi seçiminin ise, finanse edilecek devlet harcama sınırı veya yatırımının bugünkü kuşaklara mı yarınki kuşaklara mı yaradığına göre yapılması.
- Ricardo’nun “Vergi ve Borçlanma Eşitliği” ilkesinin geçerliliği (*Ricardian Equivalence Theorem*) sözkonusudur, yani rasyonel hesap yapan hanhalkları için bugünkü vergi ile bugünkü iç borçlanma ve yarınki faizi de kapsayacak şekilde vergi alınarak iç borcun ödenmesinin, hanhalklarına yükünün bugünkü ağırlığının aynı olduğu ileri sürülür.

4.1.1.3.2. Para Politikası

- Bu şartlar altında para arzı, fiyatlar sabit veya enflasyonist sayılmayacak çok az bir artış olmasına göre, büyüme hızına paralel bir şekilde arttırılmalıdır.

4.1.2. Keynes'in Sistemi ve Keynesgil Sistem

4.1.2.1. Metodoloji ve Varsayımlar

4.1.2.1.1. Metodoloji

- **Makroekonomik Analiz:** Makroekonomik parametreler ve makroekonomik parametreler arası ilişkilerden hareket eder. Birimlerin mikro dengesi üzerine ise yer yer inilmiştir, fakat sistemli ve kapsamlı olarak birimler ve mikroekonomik analiz yoktur (Buna makroekonomik analizlerin mikroekonomik temellere oturtulmasını doğru bulmayanlar “hidrolik Keynescilik”: *hydraulic Keynesianism* demişlerdir).

- **Genel Makroekonomik Analiz:** Makroekonomik düzeyde tüm piyasalar bir arada ele alınmıştır. Başlıca üç piyasa vardır: Mal veya yatırım tasarruf piyasası ($i = s$ veya $c + i = c + s$), üretim fonksiyonu ve Emek piyasası ($y = y(N)$ ve D_L , S_L ile Para piyasası $M = kY + L(r)$).

4.1.2.1.2. Temel Varsayımlar

- Girişimciler fiyat beklentilerini (P^e) doğru tahmin ederler.
- Fakat işçiler fiyat beklentilerinde (P^e) sistematik hataya (yanılgıya) düşerler ve P artışı altında W artışı talep ederler.

Bu, para ve/veya maliye politikası yoluyla toplam talep yükseltildiğinde, reel gelir ve istihdamın yükselmesi ($y \uparrow$, $N \uparrow$) sonucunu sağlar.

- Belirsizlik (*uncertainty*) vardır, yani geçmişe bakarak geleceği tahmin etmek olanaksızdır. Geleneksel Klasik Sistem ve bu sistemi izleyen Yeni Klasik Okul'da girişimciler geçmişe ve bugüne ait rakam ve verilerden (zaman ve kesit serilerinden) hareketle, ileriye doğru bir şekilde ve Bayesgil bir olasılıklar seti olarak tahmin edebilirler. Bu durumda, ileriye ait kararlarda sadece farklı bir olasılığın ortaya çıkmasından doğan bir *risk* söz konusudur. Keynes'e göre bu varsayım, yanlıştır: “tarih tekerrür etmez”, “*ergodicity*”

yoktur ve tersine ilerisi için “belirsizlik” sözkonusudur, ileriye ait gelişmeleri önceden tahmin etme olasılığı yoktur. Bu da *likidite* gereksinimi doğurmaktadır.

4.1.2.1.3. Ek Varsayımlar

- Keynes, ekonomik kararlarda (örneğin ücret düzeyinin oluşması) “kurumların varlığını ve etkisi”ni (işçi ve işveren sendikaları, devlet, uluslararası kurumlar gibi) kabul eder. Keynes’den sonra ise büyük şirketler (*megacorp*) ve çok uluslu şirketler (*MNC: Multinational Corporations*) da ortaya çıkmıştır.

Keynes ve Keynesgil Sistem, bu kurumların kararlarında ekonomik ve rasyonel, yarı-rasyonel hedefler yanında politik, sosyal etkenlerin varlığını ve rolünü kabul eder.

4.1.2.2. Makro Denge (EİD) ve Başlıca Özellikleri

4.1.2.2.1. Makro Denge (EİD)

- Keynesgil Sistem’de denge **EİD**’dir; tam istihdam uzak bir olasılıktır.

Bunun nedeni temelde, tüketim meylinin ve tüketim harcamalarının yeterli olmaması yanında, yatırımın düşük düzeyde ve oynak olması, bunun sonucunda ortaya çıkan efektif talep (ya da toplam talep) yetersizliğidir.

Bu denge kalıcıdır, bu dengede bir Pareto-optimalite sözkonusu değildir, Ekonomi ne KD’de ne de UD’de tam istihdama yönelir. Ancak zaman boyunca şartların değişmesiyle (teknik ilerleme, tüketim meylinin yükselmesi vb.) efektif talep ve dolayısıyla y ve N düzeyi yükselir.

4.1.2.2.2. Makro Dengenin Özellikleri

Bu makro dengenin ve makroekonomik analizin başlıca özellikleri aşağıdadır:

- **J.B.Say’ın Mahreçler Kanunu** reddedilir. Üretim, gelir yaratmakta fakat bu gelir tüketim yanında, tasarrufa da yönelmektedir. Yatırım yetersiz ise, üretime ya da üretim artışına eşit bir toplam talep veya talep artışı yaratılmaz.

- **Dikotomi** (ekonominin iki sektöre ayrılışı) sözkonusu değildir. Reel sektörde yatırım, para sektöründe de atıl para talebi faize bağlıdır. Bu yoldan para piyasası ve reel piyasa dengesi bir arada oluşur.

- **Miktar Kuramı** geçerli değildir. Para arzı artışı ($M_s \uparrow$) hem fiyatları yükseltir ($P \uparrow$), hem de faizin düşmesi sonucu yatırım (i) ve istihdam ve reel gelir (y, N) az veya çok, artar.

- Bu durumda, **paranın tarafsızlığı** sözkonusu değildir (*non-neutrality of money*). Ya da para sadece bir “peçe” değildir.

- Ekonomide **çıkar çatışması** (*conflict of interests*) vardır. Bunu, özellikle işçi ve girişimcilerin ücret düzeyini belirlemeleri konusunda izleyebiliriz. Sosyal gruplar arasındaki bu çıkar farkları ve çatışmaları, sendikaların karşılıklı pazarlıkları, kamuoyu baskısı ve devlet düzenlemeleri yoluyla bağdaştırılmaya çalışılır.

4.1.2.2.3. Konjonktür Dalgalanmalarının Açıklaması

- Keynesgil modellerde konjonktür dalgalanmaları, yatırımların oynaklığı (*volatility*) ve bunun yanında çarpan-hızlandırmanın karşılıklı işleyişi ve parasal faktörlerle açıklanır.

4.1.2.3. Ekonomik Rejim: Para ve Maliye Politikaları

- Keynes’in Sisteminde ve Keynesgil Sistem’de devlet $y \uparrow$, $N \uparrow$ ve OTİD’e ulaşmak için makroekonomik müdahalelerde bulunmalı, efektif ya da toplam talebi yükseltmek üzere para ve maliye politikaları uygulamalıdır.

Bu politikalar toplam talep düzeyini hedef aldığı için, “talebin yönlendirilmesi” veya “talep idaresi” (*demand management*) olarak adlandırılmaktadır. Yine Keynes’in sistemi ve Keynesgil Sistem çerçevesinde makroekonomik politikalar ve vergiler yoluyla, ekonominin arz yönünü (*supply*) etkilemek de olasıdır.

- Keynesgil iktisatçılar politika yelpazesinde Merkez Sağ'dan Merkez'e ve Merkez Sol'a kadar uzanırlar.

4.1.2.3.1. Para Politikası

- Para arzı artışı faizi düşürür, yatırımlar dolayısıyla reel gelir ve istihdam artar. Fiyatlar ise (deflasyonist açık ortamında isek) az bir oranda yükselir, yani $M_s \uparrow \rightarrow r \downarrow \rightarrow i \uparrow \rightarrow (y, N) \uparrow, P \uparrow$.

Fakat, para politikası depresyonda etkin değildir. Depresyonda maliye politikası etkindir. Resesyonda ise Keynesgil iktisatçılar, Friedman'ın eleştirilerinden hareketle, para politikasının etkin olduğunu, maliye politikasının etkin olmadığını kabul etmişlerdir.

Burada önemle belirtelim ki, $M_s \uparrow$ faizi hemen düşürür; fakat faiz düşmesinin yatırımı yükseltmesi zaman alabilir. GSMH ve toplam yatırımların bileşimi ise olumlu yönde (özel sektörün kamuya oranla yükselmesi yönünde) değişir.

4.1.2.3.2. Maliye Politikası

- Depresyonda en etkin maliye politikasıdır. Özellikle doğrudan çarpan etkisiyle reel gelir ve istihdamı yükseltir $(y, N) \uparrow$.

- Vergi oranlarının düşürülmesi ise, daha az etkindir, fakat depresyon dönemlerinde para arzının arttırılmasından daha etkindir. $t \downarrow$ sonucu Kullanılabilir Gelir yükselir ($Y_D \uparrow$); bunun sonucunda özel tüketim harcamaları artar, fakat bir kısım Y_D artışı tasarrufa (s) da gittiği için, $t \downarrow$ 'nin çarpan değeri $g \uparrow$ 'nin çarpan değerinin altındadır. Ayrıca çarpanın işlemesi (Y_D 'nin tüketim artışına yönelmesi) biraz zaman alır. Fakat, $g \uparrow$, GSMH içinde kamunun payını arttırır. $t \downarrow$ de, $r \uparrow$ dolayısıyla toplam yatırım içinde özel yatırımların payını bir ölçüde azaltır.

4.1.2.3.3. Tam İstihdam Hedefi, İnce Ayar, Kaba Ayar

- Keynes'in ilk görüşlerine göre toplam talebi yükseltirsek, fiyatlarda fazla bir artış olmadan tam istihdama ulaşmak olasıydı. Fakat Phillips, bunun böyle olmadığını, $(y, N) \uparrow$ ile beraber $P \uparrow$ 'nin enflasyonist sayılabilecek limitlere ulaşabileceğini göstermiştir. Bu durumda, P ile u artışı arasında bir seçim (*trade-off*) yapılmalıdır. Daha sonra, UDPE ve KDPE'nin varlığı kabul edilmiş, UD'de fiyatların KD'ye oranla daha fazla artacağı gösterilmiştir.

- Eskiden **ince ayar** (*fine tuning*) inanılıyordu. Yani, u , P arasındaki hedef seçilip, para ve maliye politikaları yoluyla bu hedefin tam olarak tutturulacağı kabul ediliyordu.

- Daha sonra, bugün hesaplanamayan ve önceden kestirilemeyen çeşitli şoklar, sapmalar vb. sonucu hedefe tam varılamayacağı fakat Keynesgil politika uygulamaları sonucu ekonominin yine de olumlu yönde düzeltileceğine inanılmaya başlanmıştır. Bu duruma **kaba ayar** (*coarse tuning*) denmektedir.

4.1.2.4. Sosyal Politika

Klasikler Sistem'de $W \uparrow$ ve $(W/P) \uparrow$ direkt olarak işçi maliyetlerini yükseltir ve $D_L \downarrow$; bunun sonucunda $N \downarrow$ (ve $u \uparrow$) olur. Keynes, bu etkiyi kabul etmektedir.

Fakat $W \uparrow$ Keynes'e göre, bu etki yanında bir başka etki daha yaratır: $(W \uparrow)$ ve $(W/P \uparrow)$ sonucu işçilerin tüketim meyli (MPC), ortalamanın üstünde olduğu için, makro MPC oranı yükselir. Böylece efektif talep $\uparrow$, $u \downarrow$, yani net sonuç olarak işsizlikte artış, tamamen olmasa da, en azından kısmen giderilir ($N \uparrow$).

Yine, refah dönemlerinde ise işçi sendikaları $W \uparrow$ ve $(W/P \uparrow)$ için daha geniş olanaklar bulunabilirler. Bunun sonucu ücretler konjonktür dalgalanmalarına karşıt (*contracyclical*) değil, konjonktür dalgalanmalarına paralel (*pro-cyclical*) bir seyir izler.

- Bu şartlar altında Keynes'in sisteminde, sosyal politikalara (sosyal güvenlik önlemleri vb.) olumlu gözle bakılmaktadır.

4.1.3. Neo-Klasik Sistem

4.1.3.1. Metodoloji ve Varsayımlar

4.1.3.1.1. Metodoloji

- Aynen Keynesgil Sistem'deki gibi, **makroekonomik analiz** metodu kullanır ve Keynesgil makroekonomik parametreler ile çalışır. Ancak varsayımları ve ulaştığı sonuç Keynesgil Sistem gibi değil, Klasik Sistem gibidir.

4.1.3.1.2. Temel Varsayımlar

- Yatırım-tasarruf tutarsızlığı yoktur:

$$-i_{e_r} > 1$$

- Likidite tuzağı yoktur:

$$-L_{e_r} \neq \infty \text{ veya } -L_{e_r} < \infty$$

- Emek piyasasında ve tüm piyasalarda TRŞ egemendir.

r, W, P tamamen esnektir.

4.1.3.2. Makro Denge (OTİD) ve Başlıca Özellikleri

4.1.3.2.1. Makro Denge (OTİD)

- Bu varsayımlar altında **OTİD** geçerlidir.

4.1.3.2.2. Makro Dengenin Özellikleri

- **Miktar Kuramı, J.B. Say'ın Mahreçler Kanunu, paranın tarafsızlığı ve dikotomi** geçerli kabul edilir.

4.1.3.2.3. Konjonktür Dalgalanmaları

- Konjonktür dalgalanmalarının oluşması, yine OTİD dolayısıyla sözkonusu değildir.

4.1.3.3. Ekonomik Rejim: Para ve Maliye Politikaları

- Para ve maliye politikası aynen Klasik Sistem'deki gibidir.
- Neo-Klasik iktisatçılar politika yelpazesinde tam Sağ'da yer alırlar.

4.1.4. Neo-Klasik Sentez

4.1.4.1. Metodoloji ve Varsayımlar

4.1.4.1.1. Metodoloji

- Aynen Keynesgil Sistem gibidir; Keynesgil makroekonomik parametrelerle **makroekonomik analiz** yapılır.

4.1.4.1.2. Temel Varsayımlar

- Yatırım Tasarruf-tutarsızlığı olabilir:

$$-i_e < 1$$

- Likidite tuzağı yoktur:

$$-L_e \neq \infty \text{ veya } -L_e < \infty$$

- Emek ve mal piyasalarında TRŞ geçerlidir.

r , W , P tamamen esnektir. $W \downarrow$ ve $P \downarrow$ nedeniyle yatırım-tasarruf tutarsızlığına rastlansa bile “reel balans etkisi” yanında özellikle “Pigou etkisi”yle UD’de OTİD sağlanacaktır.

4.1.4.2. Makro Denge (UD'de OTİD) ve Başlıca Özellikleri

4.1.4.2.1. Makro Denge (UD'de OTİD)

- Bu şartlar ve varsayımlar altında normal olarak **OTİD** geçerlidir.

4.1.4.2.2. Konjonktür Dalgalanmaları

- Neo-Klasik Sentez'de de konjonktür dalgalanmaları sözkonusu değildir.

4.1.4.2.3. OTİD'den Sapmalar ve EİD

KD'de EİD ortaya çıkarsa, ekonomi $P\downarrow$ ve $W\downarrow$ sonucunda kendiliğinden UD'de tam istihdam dengesine gelir. Hatta bu, $-i_e < 1$ varsayımı altında da geçerlidir. Fakat tam istihdama yönelme uzun sürer. Çünkü:

- **Dinamik etkiler:** Önce i ve s 'de (c 'de) fiyat düşmesinin ileride de fiyatların düşeceği beklentisi yaratması nedeniyle $i\downarrow$ ve $s\uparrow$ ($c\downarrow$); böylece efektif talep, y ve N daha da düşer. Fakat, UD'de:

- **Keynesgil Reel Balans Etkisi:** $P\downarrow, W\downarrow \rightarrow r\downarrow \rightarrow i\uparrow \rightarrow (y, N)\uparrow$

- **Pigou Etkisi** (veya “likit servetin reel değeri etkisi”): $(M + Bg/P)\downarrow \rightarrow (M + Bg/P)\uparrow \rightarrow s\downarrow$ ($c\uparrow$) ile ergeç OTİD'e ulaşılır.

4.1.4.3. Ekonomik Rejim: Para ve Maliye Politikaları

- Herhangi bir şok nedeniyle KD'de EİD ortaya çıktığında ekonominin kendiliğinden tam istihdam dengesine ulaşması çok zaman alacağından dolayı sorunun kısa sürede çözülmesi için, Keynesgil politikalar (para ve/veya maliye politikaları) uygulanarak biran önce OTİD'e ulaşılmalıdır.

- Bu nedenle Neo-Klasik Sentez'de ekonomik rejim, politika yelpazesinin Sağ'ındadır. Yine de, KD'de Keynesgil bir işsizlik ortaya çıkması durumunda makroekonomik müdahale yapılmalıdır.

4.1.5. Monetarizm

4.1.5.1. Metodoloji ve Varsayımlar

4.1.5.1.1. Metodoloji

- Keynesgil Sistem’de olduğu gibi, **makroekonomik analiz** düzeyinde kalınmıştır ve makroekonomik analizin mikroekonomik temellerine ayrıntılı ve sistematik biçimde inilmemiştir. Keynesgil Sistem’e oranla daha ayrıntılı bir para talebi (portföy) analizi sistemli bir mikroekonomik temelin varlığının kabulü için yeterli değildir.

4.1.5.1.2. Temel Varsayımlar

- Belirsizlik ve risk sorununa doğrudan girmemiştir. Fakat, Keynes’de yatırımlar belirsizlik dolayısıyla hem az hem de oynak (*volatile*) idi ($-i_e < 1$). Milton Friedman’da da $i=i(r)$ ve fakat Neo-Klasik Sistem’i izleyerek $-i_e > 1$ kabul edilir.

- Bu durumda, Keynesgil efektif talep yetersizliği sorunu yoktur.
- Tam istihdam yerine “NRU” kabul edilmektedir. Bu, M. Friedman’ın getirdiği yeni bir kavramdır.
- Girişimciler P^e ’de yanılmazlar.
- İşçiler ise Friedman’a göre, bir dönem yanılır. Bir sonraki dönemde (yani, UD’de) bunu düzeltirler ve nominal ücretleri fiyat artışı kadar yükseltirler ($W\uparrow = P\uparrow$): “uyarlanmış beklentiler” (*adaptive expectations*).

4.1.5.2. Makro Denge (Bir Sonraki Dönemde ONRUD) ve Başlıca Özellikleri

4.1.5.2.1. Makro Denge (Bir Sonraki Dönemde ONRUD)

- Ekonomi kendi haline bırakılırsa **ONRUD**’a gelir.

- Maliye politikası yoluyla $y\uparrow, N\uparrow$ ($u\downarrow$) ve örneğin, N 'nin NRU altına düşmesi olasılığı yok sayılabilir (Bu sonuca elastikliklerin Keynes'e göre farklı olması dolayısıyla varılır. Bu şartlar ise, Keynesgil analizlerde resesyon dönemi şartları olarak kabul edilmiş ve uyarlanmıştır).

- $M_s\uparrow$ durumunda, ilk dönemde $u\downarrow$, fakat bir sonraki dönemde uyarlanmış beklentiler dolayısıyla $P\uparrow, N\uparrow$ ve yeniden NRU noktasına gelinir.

4.1.5.2.2. Makro Dengenin Özellikleri

- ONRUD dolayısıyla **Miktar Kuramı, J.B. Say'ın Mahreçler Kanunu, paranın tarafsızlığı ve dikotomi** geçerli sayılır.

4.1.5.2.3. Konjonktür Dalgalanmalarının Açıklaması

- Friedman'a göre, devletin, yanlış para politikası izlemelerinden konjonktür dalgalanmaları doğmaktadır. Bu görüş (A. Marshall, R. Hawtrey gibi Geleneksel Klasik iktisatçıların açıklamalarına paraleldir.

4.1.5.3. Ekonomik Rejim: Para ve Maliye Politikaları

4.1.5.3.1. Maliye Politikası

- Devlet müdahalesi olmamalıdır; aynen Geleneksel Klasik Sistem gibi devlet küçük, bütçe denk olmalıdır. Maliye politikası bu prensibe dayandırılır.

4.1.5.3.2. Para Politikası

- Devlet para arzı artışını, sabit veya önceden belirlenmiş bir orana ya da ölçülere bağlayıp ona göre arttırmalıdır. Para arzı devletin ya da para otoritelerinin yetkisine ve seçimine bırakılmamalıdır.

4.1.5.4. Sosyal Politika

- Friedman sosyal yardımların etkin olmadığını, bürokrasi masraflarına gittiğini, ayrıca çalışma isteğini kırdığını söylemiş ve azaltılmasını istemiştir.

- Monetaristlerin ekonomik rejim yelpazesindeki yeri Sağ'dadır.

4.1.6. Yeni Klasik Okul

4.1.6.1. Metodoloji ve Varsayımlar

4.1.6.1.1. Metodoloji

- **Mikroekonomik Analiz:** Mikroekonomik temellerden başlar, rasyonel, tam bilgiye sahip ve doğru tahmin yürüten “temsili birim”in denge şartı belirlenir. Birimlerin basit toplamı olarak makroekonomik parametrelere ve makroekonomik analize ulaşılır. Bu metodtaki başlıca varsayımlar aşağıdadır.

- Tüm birimler (ve temsili birim) rasyoneldir, karlarını ya da refahlarını azamileştirmek amacını güder.

- Tüm birimler tam bilgiye sahiptir veya masrafsız ve zahmetsizce sahip olabilirler.

- **Basit toplama (simple aggregation):** Makroekonomik parametre değerlerine mikroekonomik birimlerin basit toplama işlemi yoluyla ulaşılır.

- **Ergodicity:** Tarihin tekerrür ettiği varsayılır. Buna göre tüm birimler, geleceğe ait doğru tahmin yapabilirler.

- **Ubiquity:** Tüm birimler (işçiler, girişimciler, tüketiciler vb.) aynı davranışı gösterirler.

- **Evrensellik (Universality):** Bu varsayımlar ve dolayısıyla analiz sonuçları her zaman, her yerde geçerlidir.

- **Mantıksal Zaman (logical time):** Analizler tarihsel zamanı (*historical time*) incelemeyiz; ekonomide herhangi bir sapma durumunda ne olacağını inceler, yani mantıksal zaman ile çalışılır.

4.1.6.1.2. Temel İki Varsayım

Yeni Klasiklerin analizi temel iki varsayıma dayanmaktadır:

1- P ve W'de Tam esneklik

Buna göre:

- Tüm piyasalarda TRŞ vardır.
- Walrasgil genel denge analizi geçerlidir.
- Walrasgil “mezatçı” (*auctioner*) varsayımı geçerlidir; yani piyasalar arası tam bir koordinasyon vardır ve tüm fiyatlar *bir anda* tüm piyasaları tam dengeye (*perfect equilibrium*) getirecek (temizleyecek: *market clearing*) şekilde kendiliğinden ayarlanır.

2- Rasyonel Beklentiler Hipotezi (RBH)

- Tüm birimler karar verirken “tam bilgi”ye sahiptirler, veya kolayca ve masrafsızca sahip olabilirler.
- Tüm birimler “rasyonel”dir, çıkarlarını azamileştirecek yönde karar verirler.
- Birimler doğru bilgiye dayanarak “ileriye dönük doğru tahmin” yapar ve doğru karar verirler.
- En azından, bazı birimler yanlış karar verse bile bunlar birbirini götürür, “*sistemli* bir yanılğı” ortaya çıkmaz.
- İleride doğruyu tahmin edebilmek aslında *ergodicity*, yani tarihin tekrerr etmesi varsayımına dayanmaktadır. Bu durumda; örneğin girişimciler, eldeki zaman ve kesit verilerine dayanarak geleceği Bayesgil bir olasılık seti olarak doğru hesaplayabilirler. Bu durumda da Keynesgil **belirsizlik** (*uncertainty*) sözkonusu değildir, sadece farklı bir olasılığın gerçekleşme sonucu bir **risk** sözkonusu olacaktır.

4.1.6.1.3. Ek Varsayım

- Sosyal ekonomik kurumlar; örneğin işçi, işveren sendikaları “yok” varsayılır. Çünkü Yeni Klasiklere göre bu kurumlar, bireylerin rasyonel kararlarının bir toplamını yansıtır. Bu durumda, analizlerde ayrı olarak kurumların ele alınmasına bir gerek yoktur.

4.1.6.2. Makro Denge (ONRUD) ve Başlıca Özellikleri

4.1.6.2.1. Makro Denge (ONRUD)

- Bu varsayımlar altında **ONRUD** geçerlidir.

Böylece PE de gerek KD’de gerek UD’de ortadan kalkar; çünkü ONRUD hemen bugün oluşacaktır.

4.1.6.2.2. Konjonktür Dalgalanmalarının Açıklaması

- Bir modele göre (Lucas) konjonktür dalgalanmaları, beklentilerde çok kısa dönemli yanılgılardan dolayı ortaya çıkabilir.

- Yeni Klasikler arasında daha geçerli bir modele göre (Barro) konjonktür dalgalanmaları, teknik değişmelere karşı ekonominin Pareto-optimal ayarlamalarından ve uyumlanmasından ortaya çıkar. Bu durumda, devletin müdahalesine gerek yoktur.

- Esas olarak Yeni Klasiklere göre konjonktür dalgalanmaları önemli değildir. Önemli olan devletin gereksiz müdahaleleri sonucu enflasyon oluşması ve bunun önlenmesidir.

4.1.6.2.3. Sosyal Gruplar Arasında Uyum

- **Sosyal Uyum:** ONRUD sonucundan da anlaşılacağı gibi, Yeni Klasiklerde de aynen Geleneksel Klasikleri izleyerek dengede tüm grupların çıkarlarının bağdaştığı kabul edilmektedir.

- Diğer taraftan, herhangi bir girişimci doğru hesap yapamıyorsa, yanlış üretim, yatırım kararları sonucu iflas eder ve girişimci olarak piyasadan çekilir. Bu, ekonominin bütünü için iyidir; çünkü yüksek maliyetle çalışan girişimciler ortadan kalkmakta, verimli çalışanlar ayakta kalmaktadır. Bu yaklaşıma Sosyal Darwinizm (*Social Darwinism*) denmektedir, çünkü en uygun olanın yaşaması (*survival of the fittest* anlamına gelmektedir).

4.1.6.3. Ekonomik Rejim Para: Para ve Maliye Politikaları

- Devletin ekonomiye hiçbir müdahalede bulunmasına (para ve/veya maliye politikasına vb.) gerek yoktur. Çünkü ekonomi kendiliğinden ve hemen *NRU* noktasında dengeye gelecektir.
- Karar birimleri devletin uygulayacağı maliye ve/veya para politikalarını ve bunların etkilerini önceden bildikleri için, kararlarını verirken bunların etkilerini de hesaba katarlar; buna göre (P,Q) kararları verirler. Sonuçta bu politikaların etkileri, etkinliği tamamen ortadan kalkar, sadece enflasyon yaratmış olur. Bu yüzden Yeni Klasikler Keynesgil, Yeni Keynesgil politikalara olduğu kadar, Monetarist para politikasına da karşıdırlar ve bu politikaları gereksiz görürler.
- Bu durumda Yeni Klasik iktisatçılar politika yelpazesinde en Sağ'da yer almaktadırlar.

4.1.7. Yeni Keynesgil İktisat

4.1.7.1. Metodoloji ve Varsayımlar

4.1.7.1.1. Metodoloji

- Yeniden kurulan mikroekonomik birim temeline oturtma (*reconstituted reductionism*, Alan Coddington): Mikroekonomik temellerden başlarlar; “hidrolik Keynescilik” değil, yeniden kurulan mikroekonomik birim temeline oturtma ilkesini benimsemişlerdir. Bu konuda Keynes'den, Keynesgil iktisatçılardan (eski

Ortodoks Keynesgiller ve Amerikalı Sentezci Keynesgillerden (veya Neo-Keynesgillerden) farklı ve fakat Yeni Klasik Okul'a paraleldirler.

ABD'de Yeni Keynesgil İktisat, Yeni Klasik Okul'a doğrudan cevap veren okul olarak karşımıza çıkmaktadır ve Yeni Klasiklerin Keynesgil Sistem'e yönelttiği bu metodoloji eleştirisini gidermek amacındadırlar.

4.1.7.1.2. Temel Varsayımlar

Yeni Klasiklerdeki TRŞ, Walrasgil genel denge, Walrasgil mezatçı (veya P ve W'nin tam esnekliği) yerine:

- ERŞ'nin varlığını kabul ederler. ERŞ mal, emek, finans, tüm piyasalar için geçerlidir. Monopollü rekabet, rekabet içinde oligopol, bir veya birden çok sayıda firmanın lider konumunda olduğu piyasalar ERŞ gösterirler. ERŞ de Yeni Keynesgil iktisatçıları P ve W esneksizliği varsayımına götürmektedir.

- P ve W esneksizliği, modeldeki varsayımlara ve özelliklere göre, **“yapışkanlık”** (*stickiness*), **“yavaşlık”** (*sluggishness*), **“hareketsizlik”** (*inertia*), **“sendeleme”** (*staggering*) olarak nitelendirilir. P ve W esneksizliği, KD'de Keynesgil efektif talep yetersizliği ve bundan doğan işsizlik yaratır.

- Ayrıca Walrasgil mezatçı veya piyasalar arasında tam bir koordinasyon varsayımı da reddedilir. Tüm piyasalarda fiyatların ve ücretlerin aynı anda ve hızla, tüm piyasalarda tam dengesini sağlayacak şekilde değişmesi olası değildir. Kısaca piyasalar arası **“koordinasyon eksikliği”** (*coordination failures*) vardır. Bu da yine, fiyat ve ücretlerin ayarlanamaması yüzünden Keynesgil efektif talep yetersizliği ve bundan doğan işsizlik yaratır.

- Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğunluğu, Yeni Klasiklerin RBH kabul ederler. Bunun iki nedeni vardır.

- i) Keynesgil işsizliğin ortaya çıkmasında temel neden RBH değil, W ve P esneksizliğidir.

- ii) Bu durumda da RBH kabul edilerek, Yeni Klasikler iktisatçılarla süregelen tartışma noktaları azaltılmış olmaktadır.

4.1.7.2. Makro Denge (EİD) ve Başlıca Özellikleri

4.1.7.2.1. KD'de Makro Denge (EİD)

- KD'de çeşitli P ve W esneksizliği ve piyasalar arası koordinasyon eksikliği yüzünden Keynesgil efektif talep yetersizliği ortaya çıkar. Bu da Keynesgil gayri iradi işsizlik yaratır.
- Fakat (çok) UD'de ekonomi *NRU* noktasında kendiliğinden dengeye gelir (Histeresiz ve Etkinlik Ücreti modellerini benimseyen Yeni Keynesgil iktisatçılar ise ekonominin UD'de *NRU*'da dengeye geleceğini reddetmişlerdir. Bu, Keynes'e daha yakın bir görüştür. Bu nedenle de bu modellere "Süper-Keynesgil modeller" (*Super-Keynesian models*) denir.

Yeni Keynesgil iktisatçılar çeşitli kesitler için çok çeşitli modeller ortaya atmışlardır. Birçok modeller birbirini tamamlar, birbiriyle tutarlıdır. Birçokları ise, birbiriyle tutarlı değildir, birinin kabulü diğerinin reddini gerektirir. Modellerin bazısının ekonometrik araştırması daha tam yapılmamıştır. Modellerin bazıları bazı durumlar için geçerli, bazı durumlar için diğerleri geçerli olabilir.

Bu nedenle henüz tüm etkenleri, sebepleri bir arada tutarlı, bir şekilde alan bir Yeni Keynesgil "makro model" kurulmamıştır, yani Yeni Keynesgil bir makro sistemden bahsedilemez. Bu nedenle de Yeni Keynesgil Sistem değil, Yeni Keynesgil Okul, Yaklaşım, İktisat, Paradigma gibi terimler kullanılmaktadır.

4.1.7.2.2. Konjonktür Dalgalanmalarının Açıklaması

- Yeni Keynesgil modellerde konjonktür dalgalanmalarını, temel odak noktası olarak almamışlardır. Yeni Keynesgil iktisatçılar daha çok P ve W esneksizliğinden, koordinasyon eksikliğinden doğan talep yetersizliğini ve bunun yarattığı Keynesgil işsizliği kanıtlamaya çalışmışlardır.

4.1.7.3. Ekonomik Rejim: Para ve Maliye Politikaları

Yeni Keynesgil iktisatçıların çok büyük çoğunluğu UD'de ekonominin NRU'da dengeye geleceğine inansalar da (Histeresiz ve Etkinlik Ücreti modellerini benimseyenler dışında) bu uzun zaman alacağı için (Süper-Keynesgil modellerde süresiz, sonsuza kadar beklenecektir), uzun süre işsizliğe katlanmaktansa KD'de Keynesgil politika uygulanmasını önerirler. Fakat politika uygulanması alanında da (yani, normatif alanda) bazı önemli farklar vardır.

- Bazı Yeni Keynesgil iktisatçılar, para *artı* maliye politikası önerirler.
- Bazıları ise, sosyal amaçlı maliye politikasını uygun görürler.
- Bazıları da maliye politikasını sakıncalı bulurlar ve politik sapmaların, gecikmelerin ve hataların enflasyona yol açma olasılıkları dolayısıyla, denk bütçe önerirler. Bu gruptaki Yeni Keynesgil iktisatçılar sadece para politikası önerirler. Bunlar daha muhafazakardır. Fakat yine de Monetarist değildir. Çünkü Monetarist para politikasında, para arzının önceden belirlenmiş, otomatığe bağlanmış artışı önerilmektedir. Yeni Keynesgil iktisatçılar içinde sadece para politikası uygulanmasını önerenler ise, bu para politikasını “otomatığe” bağlamamaktadır. Onlara göre para otoriteleri bu konuda kendi analiz ve seçimlerini (*discretion*) kullanacaklardır. Diyelim ki ani bir finansal kriz çıktı, bu durumda otomatığe bağlı bir para politikası çok yanlış olabilir.
- Çok az sayıda ve önemsiz sayıda bazı Yeni Keynesgil iktisatçı ise, işsizliğin ortaya çıkması konusunda (pozitif ya da kuramsal alanda) Yeni Keynesgil olmakla beraber, normatif alanda hiçbir politika önlemi alınmamasını önerirler. Çünkü onlara göre devlet, sorunları düzeltmek için politika uygularken yanlış yapacak, büyük sorunlar ortaya çıkartacaktır (Bu iddia A. Marshall'a kadar götürülebilir).
- Bu durumda, Yeni Keynesgil iktisatçılar politika yelpazesinde Merkez Sağ'dan, Merkez'e ve Merkez Sol'a kadar uzanır. Çok az bir kısım da Sağ'da yer alır. Keynesgil iktisatçılar ise Merkez'den Merkez Sol'a kadar yer almaktaydı.

4.1.8. Post-Keynesgil İktisat

4.1.8.1. Metodoloji ve Varsayımlar

ABD’li Sentezci Keynesgilleri, gerçekte Keynes’in temel varsayım ve sonuçlarına aykırı olduğu için reddeden eski İngiliz “Köktenci” veya “Ortodoks” Keynesgillerin etkisi ve önderliğiyle gelişen, aynı nedenlerle, Yeni Keynesgil İktisat’a da Yeni Klasikler Okul’a olduğuna yakın tepki gösteren Post-Keynesgil İktisat, özellikle 80’li yılların ortalarından itibaren yaygınlaşmaya başlamış ve bu gruba birçok tanınmış ABD’li ve diğer ülkelerden iktisatçılar da katılmıştır. Post-Keynesgil İktisat’ın metodolojisi, varsayımları ve vardığı sonuçlar orijinal Keynesgil Sistem’e daha yakın olup Yeni Keynesgil İktisat’tan çok önemli noktalarda ayrılırlar.

4.1.8.1.1. Metodoloji

- Keynesgil makroekonomik parametreler ve **makroekonomik analiz** yanında **mikroekonomik temellere** de inerler. Fakat Yeni Keynesgil iktisatçılara oranla yoğun bir biçimde makroekonomik analiz ve kurumsal etkenleri de hesaba katarlar. Kısaca analizleri sadece “atomistik” değildir.

4.1.8.1.2. Temel Varsayımlar

- Mikroekonomik temellerde TRŞ’nı, Walrasgil genel denge analizini ve Walrasgil mezatçı varsayımlarını reddederler.

- Buna karşın Post-Keynesgil iktisatçılar da, P ve W esneksizliğini, çeşitli piyasalarda ERŞ’nin varlığını, piyasalar arası koordinasyon eksikliğini kabul ederler. Bu nedenle de, Yeni Keynesgil iktisatçılar gibi, çeşitli sektörel ve mikroekonomik modeller geliştirmişlerdir. Özellikle Histeresiz ve Etkinlik Ücreti modellerinde vb. Yeni Keynesgil İktisat ile birleşirler.

- Fakat, Yeni Klasikler yanında Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğunluğunun kabul ettiği RBH, Post-Keynesgil iktisatçılar tarafından kesinlikle reddedilir. Bu hipotez hem Keynes’in orijinal fikirlerine aykırıdır hem de varlığı ekonometrik araştırmalarla da

kanıtlanmamıştır. Post-Keynesgil iktisatçılara göre eksiksiz bilgi toplamak, belirsizlik dolayısıyla ilerisi için doğru tahminler yapmak olası değildir.

- Özellikle işçiler için geleceğe ait fiyatları tam olarak tahmin etmek olasılığı yoktur. Bu konuda, ellerindeki bilgi ve uzmanlaşmaları dolayısıyla, girişimciler daha avantajlı durumdadır. Üstelik, Post-Keynesgil iktisatçılara göre büyük firmalar (*mega corporations*) işçi sendikalarıyla ücret artışı anlaşmasını yaptıktan sonra her zaman maliyet *artı* kar marjı fiyatlandırma uygulaması yoluyla fiyatları işçilerin beklentilerinin üstüne çekebilir. Böylece işçilerin fiyat beklentilerinde sistemli yanılmaları durumu daha büyük olasılıkla ortaya çıkar.

- Genel olarak RBH değil, **heterojen beklentiler** kabul edilir; bazı gruplar, birimler bazı zamanlarda rasyonel, bazılarında sınırlı rasyonel olabildiği gibi, birçok durumda yanılmalar, özellikle sistemli yanılmalar olabilir. Sistemli yanılmalar, Keynesgil Sistem’i izleyerek, özellikle işçiler için sözkonusudur.

- Özellikle girişimlerin yatırım kararlarında ve geleceğe ait tüm kararlarda ise, Keynes’i izleyerek, **“belirsizlik”** sözkonusudur. Tarih tekerrür etmediği için geçmişe ait zaman verilerinden ve kesitsel verilerden hareketle geleceğe ait “Bayesgil olasılıklar seti” biçimde tahminler yürütmek sözkonusu olamaz. Buna göre yatırım kararlarında, risk değil belirsizlik egemendir ve bu da **likidite gereksinimi** doğuran en önemli etkidir. Bu durumda yatırımlarda psikolojik ve politik etkenler, girişimci içgüdüğü ve sezgileri, iyimser ve kötümser değerlendirmeler, vb. kesin hesaplarla belirtilmesi zor birçok etkenler rol oynar.

- Bu varsayımlar Post-Keynesgil iktisatçıların Yeni Klasiklerin kabul ettiği “evrensellik” (*universality*), “tüm birimlerin aynı şekilde davranışı” (*ubiquity*) ve aynı zamanda “tarihin tekerrür etmesi” (*ergodicity*) varsayımlarının üçünü de açıkça reddettiğini göstermektedir.

- Post-Keynesgil iktisatçılar ekonomik kararlarda (P, W saptanması gibi) yalnızca birimlerin değil, Keynes’i izleyerek, **“kurumların”** geniş ölçüde rol oynayacağını kabul ederler. Keynes başlıca kurumlar olarak işçi ve işveren sendikalarını, devleti ve

uluslararası kurumları saymıştı. Çağımızda bunlara büyük şirketleri de eklemeliyiz. Bu durumda alınan kararlarda ekonomik etkenler, rasyonellik yanında politik ve sosyal etkenler de büyük rol oynar. Bu kararlar atomistik analize (bireylerin dengesinin incelenmesine) indirgenemez.

- Post-Keynesgil iktisatçılar *General Theory*'de (1936) para arzının para otoritelerince belirlenen, eksojen bir veri olması fikrini bir kenara bırakırlar. Buna karşın, Keynes'in *A Treatise on Money*'de (1923) kabul ettiği gibi, para arzını, kredi talebine ve kredi talebinin bankalar ve Merkez Bankası tarafından karşılanmasına dayanarak, geniş ölçüde “endojen” bir parametre olarak alırlar.

- Post-Keynesgil iktisatçılar analizlerine mutlaka dış ticareti ve uluslararası ekonomik ilişkileri dahil ederler, kapalı ekonomi modelleri ile çalışmazlar.

4.1.8.2. Makro Denge (EİD) ve Başlıca Özellikleri

- Bu varsayımlar altında Post-Keynesgil İktisat'a göre ekonomide denge, Keynes'de de olduğu gibi, daha büyük bir olasılıkla Keynesgil toplam (ya da efektif) talep yetersizliği dolayısıyla **EİD**'dir

- Post-Keynesgil iktisatçılara göre EİD, Pareto-optimal bir denge değildir ve ekonominin bir sorunu veya hastalığı (*malaise*) olarak karşımıza çıkar.

- Post-Keynesgil İktisat'ta ekonominin UD'de otomatik olarak tam istihdam ya da NRU'da dengeye gelmesi sözkonusu değildir. Bu durumda, Post-Keynesgil İktisat, Sentezci Keynesgilleri ve aynı zamanda Yeni Keynesgil iktisatçıları (histeresiz ve etkinlik ücreti modellerini benimseyenler dışında) bu yönden reddetmiş olur ve bunun Keynes'in orijinal fikirlerine de aykırı olduğunu belirtir.

- Post-Keynesgil iktisatçılara göre ekonomide gerçekte “denge” yoktur. Ekonomiyi “**gerçek zaman**” içinde ve gerçek zaman içinde ortaya çıkabilecek şokların varlığı varsayımı altında inceleyen Post-Keynesgil iktisatçılara göre ekonomi daima bir “**dengesizlik**” (*disequilibrium*) içinde yürümektedir. Bu nedenle ekonominin ileride

nasıl bir seyir izleyeceğini önceden kesin biçimde kestirmek pek olası değildir. Buna karşın, Neo Klasiklerde, Neo-Klasik Sentezde ve Yeni Klasiklerde, bunların temelini oluşturan Walrasgil genel denge analizinde gerçekte “zaman” yoktur. Bu analizlerde zaman “gerçek, tarihi zaman” (*historical time*) değil, mantıksal zamandır (*logical time*). Walrasgil mantıksal zaman analizinde, ekonomide bir şok olduğu zaman yeni bir dengeye ulaşılacağına işaret edilir. Fakat gerçekte, gerçek zaman içinde bu gidişin bir analizi yapılmaz.

- Post-Keynesgil iktisatçılar genelde ekonomide sosyal sınıflar arasında bir uyum (*harmony*) değil, bir **çıkar çatışması** (*conflict of interest*) olduğuna ve bir “gelir bölüşümü mücadelesi” yapıldığına dikkat çekerler; uyum değil ve fakat çıkarların bağdaştırılması sözkonusudur. J. Robinson, M.Kalecki, N. Kaldor ve bunları izleyen bir grup Post-Keynesgil iktisatçılar, gelir bölüşümü konusuna özellikle büyük ağırlık verirler. Fakat, Post-Keynesgil iktisatçıların tümü grup olarak gelir bölüşümü konusuna, Yeni Keynesgil iktisatçılara oranla daha fazla önem vermektedirler.

- Post-Keynesgil İktisat da henüz gelişme aşamasında olup henüz son söz söylenmiş değildir.

- Metodoloji ve varsayımları bakımından makroekonomik analizlere daha fazla yer ayırdığı için bazı Post-Keynesgil makro modeller geliştirilmiş bulunmaktadır. Buna karşı Yeni Keynesgil İktisat için bir makro model henüz geliştirilmiş değildir.

Ancak en son yıllarda Post-Keynesgil İktisat akademik çevrelerde inişe geçmiş gözükmektedir.

4.1.8.3. Ekonomik Rejim: Para ve Maliye Politikaları

- Post-Keynesgil iktisatçılar, Yeni Keynesgil İktisat’ın tersine, istisnasız Keynesgil para ve maliye politikaları uygulanmasını önerirler. Bu konuda da Keynes’e daha yakın bir doğrudadırlar.

- Yine sosyal denge ve gelir bölüşümüne daha fazla önem vermeleri dolayısıyla politika yelpazesinde Merkez’den Merkez Sol’a ve Sol’a kadar yer alırlar. Buna

karşın Yeni Keynesgil iktisatçılar Merkez'den Merkez Sol'a yer almakta, bir kısım Keynesgil iktisatçı ise politika yelpazesinin Sağ'ında yer almaktaydı.

4.2. ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLARIN KARŞILAŞTIRMASININ TABLO BİÇİMİNDE ÖZETİ

4.2.1. Varsayımları Açısından

ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLARIN VARSAYIMLARI			
GELENEKSEL KLASİK SİSTEM'E DAYANAN OKULLAR		KEYNESGİL SİSTEME DAYANAN OKULLAR	
YENİ KLASİK OKUL'UN VARSAYIMLARI	MONETARİZM'İN VARSAYIMLARI	YENİ KEYNESGİL İKTİSAT'IN VARSAYIMLARI	POST- KEYNESGİL İKTİSAT'IN VARSAYIMLARI
1- <u>RBH</u> : Tüm karar alma birimleri için geçerlidir. Karar alma birimleri, devletin önceden	1- <u>UYARLANMIŞ BEKLENTİLER</u> : İşçiler için geçerlidir. İşçiler, P artışlarını bir dönem sonra doğru şekilde	1- <u>RBH</u> : Yeni Keynesgil iktisatçılar RBH'ne inandıkları için değil, Yeni Klasik iktisatçılarla bir tartışma ortamı	1- <u>HETEROJEN BEKLENTİLER</u> : Girişimciler, konumları ve olanakları sayesinde Pe'yi doğru tahmin ederler; sistematik olmayan bazı küçük yanılmalar olabilir.

bilinen politikalarını da hesaba katarlar. RHB'nin kabulü, Keynesgil "belirsizlik" varsayımının reddi demektir. Bu varsayım Geleneksel Klasik Sistem'deki gerek girişimcilerin gerek işçilerin P'leri doğru tahmin etmeleri varsayımına uygundur; fakat daha kapsamlıdır.	algılayarak W'lerini bu oranda arttırlar. Girişimciler ise, P'e'yi doğru tahmin ederler. Bu varsayım Geleneksel Klasik Sistem'deki işçiler için kabul edilen P'e varsayımına oranla, bir dönemlik gecikme kabul eder.	yaratmak için kabul ederler. Çünkü onlara göre, KD'de EİD'in temel nedeni RBH değil, ERŞ'nin yol açtığı P ve W esneksizliğidir. Bu varsayım Keynes'in orijinal varsayımlarına ters düşmektedir.	İşçilerin çoğunluğu ise, olanaklarının yetersizliği nedeniyle P'e'yi doğru tahmin edemezler; sistematik olarak düşük tahmin ederler. Veya büyük firmalar toplu sözleşmelerden sonraki dönemlerde fiyatları, W artışları üzerinde yükseltebilirler. Bu varsayım Keynes'in orijinal varsayımlarına paraleldir.
2- <u>TRŞ</u> geçerlidir: Esas olarak mikro temellere dayanılır. Makroekonomik parametreler, mikroekonomik kararların basit toplamı olarak ele alınır. Walrasgil genel denge ve Walrasgil mezatçı (piyasalar arası koordinasyonun varlığı) varsayımları kabul edilir.	2- <u>TRŞ</u>'na açık olarak değinilmemektedir. Esas olarak makro düzeyde çalışılır; fakat fiyat mekanizmasına inanılır ve buna dayanarak ONRUD'a gelineceği belirtilir. Demek ki: TRŞ geçerlidir.	2- <u>ERŞ</u> geçerlidir. (monopolü rekabet, rekabet içinde oligopol ve bir veya birkaç firmanın lider konumunda olduğu rekabet içinde oligopol) Esas olarak mikro temellere dayanılır ve ERŞ yanında piyasalar arası koordinasyon eksikliği kabul edilir.	2- <u>ERŞ</u> geçerlidir. Esas olarak makro düzeyde çalışılır, fakat mikro temellere de dayanılır ve ERŞ yanında piyasalar arası koordinasyon eksikliği kabul edilir.

P ve W'de tam esneklik vardır.	P ve W'de tam esneklik vardır denilebilir.	P ve W'de tam esneksizlik vardır. (KD'de EİD'in temel nedeni, ERŞ'nin KD'de yol açtığı Keynesgil efektif talep yetersizliğidir)	P ve W'de esneksizlik vardır. (Fakat EİD'in temel nedeni bu değildir) Farklı bir varsayım olarak, Keynesgil bir varsayım olan "belirsizlik" ve bu belirsizlikten doğan "yatırım düzeyinin yetersizliği" ve "yatırımların oynaklığı" varsayımları kabul edilir. (EİD'in temel nedeni budur)
--------------------------------	--	---	---

Tablo 4.2 – I

4.2.2. Metodolojileri ve Ek Varsayımları Açısından

ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLARIN METODOLOJİLERİ VE EK VARSAYIMLARI			
GELENEKSEL KLASİK SİSTEM'E DAYANAN OKULLAR		KEYNESGİL SİSTEME DAYANAN OKULLAR	
YENİ KLASİK OKUL'UN METODOLOJİSİ	MONETARİZM'İN METODOLOJİSİ	YENİ KEYNESGİL İKTİSAT'IN METODOLOJİSİ	POST-KEYNESGİL İKTİSAT'IN METODOLOJİSİ
Mikro temellere dayanır; temsili birimlerin maksimizasyondan hareket ederek "basit toplam" (Σ) yoluyla makroekonomik parametrelere ulaşır.	Keynesgil Sistem'i izleyerek, makroekonomik analizlere dayanır, mikroekonomik analizler arka planda kalır.	Yeni Klasik iktisatçıların Keynesgil Sistem'e yaptıkları eleştirilerden hareketle, mikro temellere inilir ve temsili birimlerin	Mikro temellere dayanır, ERŞ ve piyasalar arası koordinasyon eksikliğini kabul eder; fakat ana temaları bu değildir.

Bu metod, makroekonomiyi mikroekonomiyi birleştirmek bakımından tutarlı ve kapsamlı bir metoddur. Ancak, arkasındaki TRŞ varsayımı geçerli değildir. Keynesgil Sistem’i reddeder ve ONRUD’u kabul eder. Doğrudan makroekonomik analizi reddederler.	Uyarlanmış beklentilerle birlikte UDPE, KDPE, NRU ve aynı zamanda maliye politikalarının değil para politikalarının (bir dönem için) etkin olması, $-L_{e_r} < 1$ $\rightarrow L_{e_r} < 1$ gibi önemli katkıları ve farkları vardır.	maksimizasyonuna yer verilir; fakat TRŞ ve Walrasgil mezatçı reddedilir. Keynesgil Sistem’in ulaştığı EİD sonucu, tutarlı bir mikro temele oturtulur.	Keynesgil Sistem’in ulaştığı EİD sonucu, “belirsizlik” varsayımına ve dolayısıyla “yatırımların yetersizliğı ve oynaklığı”na dayandırılır. Keynesgil Sistem’i izleyen Post-Keynesgil iktisatçılar, çok farklı varsayımlar kabul ederler.
Ayrıca, metodolojileri şu özellikleri içerir: 1- Kurumların varlığına yer verilmemesi (Çünkü kurum kararlarının, birimlerin maksimizasyon kararlarının bir toplamını yansıttığı varsayılır) 2- Universality: Her yer için geçerlilik 3- Ubiquity: Herkes için geçerliliğı 4- Ergodicity: Tarihin tekrar etmesi			Ayrıca, metodolojileri şu özellikleri içerir: 1- Kurumların varlığı ve kurumlar yoluyla ekonomik kararlarda politik etkiler 2- Endojen para arzı 3- Uluslararası ilişkiler ve kurumların analizlere katılması 4- Non-Ergodicity: Tarihin tekrar etmemesi

5-Analizlerde “mantıksal zaman”ın geçerli olması			(belirsizlik varsayımının sonucu) 5- Analizlerde “tarihi zaman”ın geçerli olması
--	--	--	---

Tablo 4.2 - II

4.2.3. Vardıkları Sonuçlar Açısından

ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLARIN VARDIKLARI SONUÇLAR			
GELENEKSEL KLASİK SİSTEM'E DAYANAN OKULLAR		KEYNESGİL SİSTEME DAYANAN OKULLAR	
YENİ KLASİK OKUL'UN SONUÇLARI	MONETARİZM'İN SONUCU	YENİ KEYNESGİL İKTİSAT'IN SONUÇLARI	POST- KEYNESGİL İKTİSAT'IN SONUCU
KD'de ONRUD UD'de ONRUD	KD'de ONRUD UD'de ONRUD	KD'de EİD UD'de ONRUD Histeresiz ve Etkinlik Ücreti Modellerini benimseyenlerde: UD'de de EİD Kısa dönemlerde sık sık EİD ile karşılaşılabılır	KD'de EİD UD'de EİD

Dikkat: ONRUD’a ulaşma “TRŞ”, “Walrasgil genel denge” ve “Walrasgil mezatçı” yoluyladır.	Dikkat: ONRUD’dan sapma olursa “Uyarlanmış Beklentiler” yoluyla bir dönem sonra yeniden ONRUD’a ulaşılır.	Dikkat: EİD’in temel nedeni “ERŞ”, ERŞ’nin yol açtığı “P ve W esneksizliği” ve bu nedenle ortaya çıkan Keynesgil efektif talep yetersizliği; aynı zamanda “piyasalar arası koordinasyon eksikliği”dir.	Dikkat: EİD’in temel nedeni “belirsizlik” ve belirsizlik yüzünden “yatırımların yetersizliği ve oynaklığı”dır. ERŞ’nin yol açtığı P ve W esneksizliği, piyasalar arası koordinasyon eksikliği de EİD’e neden olmakla beraber, bunlar ikincil neden olarak kabul edilir.
---	--	--	--

Tablo 4.2 – III

4.3. ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLARIN TUTARLILIĞI VE GEÇERLİLİĞİ

4.3.1. Tutarlılık ve Geçerlilik Ölçütleri

Herhangi bir makroekonomik sistem veya okulun değerlendirilmesinde iki ölçüt kullanılır¹⁷⁶:

1- Matematiksel ve kuramsal tutarlılık,

2- Gerçekçilik, geçerlilik

¹⁷⁶ Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics” ve Davidson, **Post-Keynesian Macroeconomic Theory: A Foundation for Successful Economic Policies for the 21st. Century**, Chapter 17.

- Matematik ve kuramsal tutarlılık (*mathematical consistency*), belirli bir makroekonomik sistemde kabul edilen denklemlerin sayısının ve niteliğinin çözüm verebilmesi, bu denklemlerin arkasındaki ilişkilerin belirlenmesinde eksik olmaması, birbiriyle zıt varsayımların kabul edilmemiş bulunması yanında, ekonominin tüm parçalarının hesaba katılmış olması gibi ölçütlerdir. Bunlar aslında, matematiksel ve mantıksal düzeydeki ölçütlerdir ve kurulan herhangi bir modelde veya sistemde doğru sonuç alınabilmesi için mutlaka bu ölçütler gözetilmeli, matematiksel ve kuramsal tutarlılık sağlanmalıdır.

- Fakat tezimizde, makroekonomik okullar için en önemli tutarlılık ölçütü olarak, Yeni Klasik iktisatçıların Keynesgil Sistem'e yönelttikleri metodolojik eleştirileri izleyerek, makroekonomik analizlerin mikro analiz temellerine oturtulması ve bu analiz sonuçlarının birbiriyle tutarlı olması kabul edilmiştir.

- Gerçekçilik ve geçerlilik ise, asıl önemli olan ölçüttür. Herhangi bir modelin veya sistemin gerçekçi (*realistic*) ve geçerli olması (*relevant, valid, applicable*), ele alınan ekonomik olayı doğru belirleyebilme veya açıklayabilmesi demektir¹⁷⁷. Bunun için de önce modelin parçalarını oluşturan varsayımlar ve bunlara belirlenmiş olan parametreler arası ilişkiler gerçeği, fiili olayları doğru yansıtabilmelidir¹⁷⁸. Bunu da gözlemler ve ekonometrik metodlar uygulayarak araştırabiliriz. Örneğin, özel reel tasarruf düzeyi faize mi, yoksa reel gelire (kullanılabilir reel gelire) mi bağlıdır, her ikisine de bağlı ise hangi bağımsız değişken daha ağırlıklıdır? Faize bağlı bir para talebi var mıdır? Yoksa para talebi sadece gelire mi bağlıdır? Yatırım fonksiyonunun *eksi* faiz elastikiyeti yüksek midir, yoksa düşük müdür? RBH mi, uyarlanmış beklentiler mi, yoksa heterojen beklentiler mi geçerlidir? TRŞ mı, ERŞ mı geçerlidir? Walrasgil mezatçı varsayımı mı, yoksa piyasalar arası koordinasyon eksikliği mi vardır? gibi. Bu gibi ekonometrik metodlarla araştırılmış ve gerçeği yansıtan tüm parçalar (parametreler arası ilişkileri belirleyen denklemler: *equations*), matematiksel ve kuramsal tutarlılık içinde

¹⁷⁷ B.J. Caldwell, "A Critique of Friedman's Methodological Instrumentalism," **Appraisal and Criticism in Economics**, ed. Caldwell, London: George Allen & Unwin, 1984 içinde.

¹⁷⁸ Bu konuda Friedman'dan farklı bir metodoloji kabul edilmiştir: Caldwell, "A Critique of Friedman's Methodological Instrumentalism".
Friedman'ın görüşleri için: Friedman, **Essays in Positive Economics**, Chicago: University of Chicago Press, 1953.

birleştirildiğinde, kurulmuş olan sistem veya model de dengeyi ve dolayısıyla ele alınan temel makroekonomik sorunu doğru açıklayabilir veya belirleyebilir; örneğin işsizlik, enflasyon, konjonktür dalgalanmasının varlığı ve nedeni hakkında doğru açıklama verebilir. Bunun sonucu olarak da, bu sistem veya modelin belirlemelerine dayanarak, uygulanacak politika önerileri doğru yönde ve düzeltici sonuçlar alınmasına yardımcı olur. Yani ekonomik sorunu tamamen ortadan kaldırır veya önemli ölçüde hafifletir.

Kritik olan konu, işte bu sonuç ile ilgilidir. Uygulanan model, karşılaşılan makroekonomik sorunu doğru belirleyebilmeli ve açıklayabilmelidir. Bu şekilde bir sistem ve modele göre uygulanacak olan ekonomi politikaları sorunu çözebilmeli, veya en azından hafifletebilmelidir.

GÜ'ler için makroekonomik açıdan temel sorunlar işsizlik (ONRUD veya EİD), enflasyon ve konjonktür dalgalanmaları; bu sorunların çözümlenmesi için devletin ekonomiye makro düzeyde (para ve/veya maliye politikaları yoluyla) müdahale edip etmemesidir. Ayrıca büyüme hızı, dış ticaret açıkları konusu, gelir bölüşümü, kaynakların etkin dağılımı konuları, bu alanlardaki sorunların çözümlenmesi, bu amaçlarla müdahaleye gerek olup olmadığı da diğer önemli maddeleri oluşturur.

Temel makroekonomik sorunlar konusunda başlıca makroekonomik sistem veya okulları iki temel grupta toplayabileceğimiz, tezimizin ilk bölümlerinde belirtilmişti:

1- Ekonominin, devletin müdahalesine gerek kalmadan OTİD vereceği sonucuna varan Klasik Sistem, Neo-Klasik Sistem ve buna dayalı çağdaş Monetarizm ve Yeni Klasik Okul (her iki okul da OTİD'e eşdeğer olan ONRUD sonucu vermektedir).

2- Ekonominin kendi haline bırakıldığı zaman EİD vereceği sonucuna varan Keynesgil Sistem ve buna dayanan (KD için) Neo-Keynesgiller, Yeni Keynesgil iktisatçılar ile Keynes'i izleyerek UD için de EİD'nin geçerli olacağını savunan Post-Keynesgil iktisatçılar.

Geleneksel Klasik Sistem'e ve buna dayalı çağdaş Monetarizm'e ve Yeni Klasik Okul'a göre ekonomi, otomatik olarak tam istihdam (veya NRU) dengesi

vereceğine göre, devletin ekonomiye müdahale etmesine gerek yoktur. Müdahale yapılırsa bu, sadece enflasyon yaratır¹⁷⁹.

Keynesgil iktisatçılara, Yeni Keynesgil iktisatçılara ve Post-Keynesgil iktisatçılara göre ise, ekonomide EİD geçerli olacağına göre devlet, makroekonomik müdahalelerle, toplam talep idaresi (*demand management*) yoluyla, yani para ve maliye politikaları yoluyla fiyat artışlarını da hesaba katarak ve işsizlik ile fiyat artışları bileşimleri arasında bir seçim yaparak, istihdamı arttırmalı ve işsizliği azaltmalıdır. Bu şekilde bilinçli ve sistemli müdahaleler sonucunda konjonktür dalgalanmaları da önlenabilir veya azaltılabilir¹⁸⁰.

Başlıca makroekonomik sistem veya okulları uzun bir zaman süresi içinde gözlediğimizde, bunların gözden düşmesinin ya da yaygınlaşmasının temel nedeninin “tutarlılık” değil, “geçerlilik” ölçütü olduğu sonucuna ulaşmaktayız. Yani, herhangi bir dönemde ekonomide devlet müdahalelerinin, ekonomik faaliyetleri ve etkinliği azalttığı sonucuna ulaşılmışsa, Geleneksel Klasik Sistem ve bu sisteme bağlı okullar ortaya atılmıştır. Ekonomi kendi haline bırakıldığında işsizlik, konjonktür dalgalanmaları gibi sorunlar başgösterdiğinde ise, Keynes’in Sistemi veya Keynes’e bağlı Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat ortaya atılmış ve yaygın bir biçimde uygulanmıştır.

Fakat başlıca makroekonomik sistem veya okulların gözden düşmesinde veya yaygınlaşmasında “geçerlilik” ölçütü yanında “normatif” etkenler, inançlar da değerlendirmelerimizi ve hatta “pozitif” alandaki görüşlerimizi bile geniş ölçüde etkileyebilir; örneğin muhafazakar görüşe bağlı olan iktisatçılar genelde devletin ekonomiye müdahalesine karşıdırlar. Bu nedenle de, ekonomik faaliyetler serbest bırakıldığında, fiyat mekanizmasının tüm sorunları en etkin şekilde çözeceği sonucuna varan makroekonomik sistem ve okulları benimserler. Veya “pozitif” alanda bazı sorunlar çıkabileceğini kabul etseler bile, devletin ekonomiye müdahale ederse sorunları çözmek

¹⁷⁹ Friedman, “Inflation and Unemployment: New Dimension in Politics” ve Lucas, “Econometric Policy Evaluation: A Critique,” Brunner, Meltzer ed., The Phillips Curve and the Labor Markets, Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy, No. 1, Amsterdam, North-Holland, 1976.

¹⁸⁰ Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics”.

yerine daha ciddi sorunlar çıkaracağından korkarak, “normatif” alanda yine devletin hiçbir müdahalede bulunmamasını önerebilirler.

Bu noktada iktisadın bir sosyal bilim olduğunu, deney yaparak kesin sonuçlara ulaşamadığını da hatırlatmamız gerekir. Tabii ilimlerde kontrollü deneyler yapmak ve belli başlı bağımsız etkenleri diğerlerinden arındırmak olasılığı vardır. Bu nedenle herkesin kabul ettiği sonuçlara, kurallara daha kolay ulaşılabilir. Sosyal ilimlerde ve sosyal bir ilim olan ekonomide ise çeşitli etkenlerden arındırılmış, kontrollü deneyler veya laboratuvar deneyleri yapmak olası değildir. Yalnızca çeşitli ülkelerde, zaman içinde oluşan olayları bir bütün olarak izleyebiliriz. Fakat, fiilen herhangi bir dönemde herhangi bir ülkede belirli bir ekonomik parametrenin denge değerini etkileyecek ilgili, ilgisiz, önemli, önemsiz o kadar çok sayıda etken vardır ki, bunları elemek, aralarında en ağırlıklı olan bağımsız değişkeni veya değişkenleri ekonometrik metodlarla belirlemek dahi çok zordur. Bu nedenle, daha henüz pozitif ekonomi aşamasında bile farklı görüşlere, farklı modellere, sistemlere yol açabilir. Bu zorluğa bir de iktisatçılar, uygulamacılar ve politikacılar arasındaki “normatif” görüş farklarını (muhafazakar akım, sosyal görüş, veya Merkez Sağ, Merkez Sol, vb.) da eklersek, farklı modellere, sistemlere niçin ulaşılabileceği daha da kolay anlaşılabilir.

Son yıllar için matematik tutarlılık ile geçerlilik ölçütlerinin çatışması, özellikle Yeni Klasiklerin Keynesgil Sistem’e, bu sistemin mikroekonomik temellerden yoksun ve mikro analizlerle ve mikro analiz sonuçlarıyla tutarsız olduğu yolundaki karşı çıkışları yüzünden ön plana gelmiştir. Bu tartışmalar 70’li yıllardan günümüze makroekonomik sistem veya okul tartışmalarını ve dolayısıyla gelişmeleri etkilemiştir.

Bu konuya, önceki bölümlerde de değinildiği gibi, bu bölümdeki konumuzla da doğrudan ilişkili olduğu için, yeniden ele alınacaktır.

Bu bölümde tutarlılık ve geçerlilik geniş bir perspektifle incelenecek, ve Geleneksel Klasik Sistemin ortaya atılmasından bu güne kadar olan başlıca makroekonomik sistem ve okullar bu ölçütlere göre, daha önceki bölümlerde de verilen bilgilerden hareket ederek ve gerekli durumlarda bu bilgiler yinelenerek, kısa bir değerlendirme yapılacaktır.

4.3.2. Başlıca Makroekonomik Okulların Geçerliliği

4.3.2.1. Geleneksel Klasik Sistem, Keynesgil Sistem, ve Neo-Klasik Sentez

4.3.2.1.1. Geleneksel Klasik Sistem

Makroekonomik sistem ve okulların tarihçelerine baktığımızda, Klasik Sistem’in, daha önceleri uzun bir süre uygulanmış olan ve üretim, yatırım ve dış ticaret alanında müdahalelere yol açan Merkantalizm’e bir tepki olarak doğduğunu hatırlarız. Klasik iktisatçılar, Merkantalist müdahalelerin yanlış sonuçlar vermesi, Sanayi Devrimi ortamında bu müdahaleler yüzünden girişimcilerin üretim ve yatırım faaliyetlerinin boğulması, kısaca “Merkantalizm’in *geçerli* olmaktan çıkması” karşısında bir tepki olarak Klasik Sistem’i ortaya atmışlar, dolayısıyla ekonomi ilminin temellerini de kurmuşlardır¹⁸¹. Klasik iktisatçılara göre TRŞ altında fiyat mekanizması, kaynakların dağılımı, tam istihdam, gelir bölüşümü ve dış ticaret de dahil, tüm ekonomik sorunları kendiliğinden (otomatik olarak) optimal biçimde çözecekti. Ekonomi tam istihdam noktasında kendiliğinden dengeye gelecek; kaynaklar en etkin biçimde dağılacaktı. Gelir bölüşümünde marjinal verimlilik ölçütü işleyecek ve tam istihdam sağlanacak, normal-üstü karlar ise UD’de ortadan kalkacaktı. Serbest dış ticaret her iki ülkenin refahını da arttıracak, buna karşın dış ödemeler dengesi kendiliğinden kurulacaktı; böylece dış ödemeler bilançosu açığı ile karşılaşılmayacaktı. Bu durumda devlet, tekelleri kırmak dışında, hiçbir alanda ekonomiye müdahale etmemeli, sadece iç ve dış güvenlik, eğitim, sağlık, yargı gibi klasik fonksiyonları görmeliydi. Buna göre de devlet bütçesi küçük ve denk olmalıydı.

Klasik Sistem’in 18. yüzyıl sonlarından itibaren, 19. yüzyıl boyunca ve 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar akademik çevrelerde “kuram alanında” egemen olmasına karşın, “fiili politika uygulamalarında” birçok alanda ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sorunlar kendiliğinden çözümlenmediği için, devlet ekonomiye “müdahale” gereğini duymuştur.

¹⁸¹ Roll, *A History of Economic Thought*, ss. 121-175.

En önemli sorunlardan biri olan sosyal sorun, çok düşük olan ücretlere ve kötü iş şartlarına müdahaleler yapılarak ve kurumlar sayesinde işçilerin durumunu düzeltilmiştir: Çocuk işçilerin çalıştırılmamasıyla ilgili kanunlar, iş şartlarının, iş saatlerinin düzenlenmesiyle ilgili kanunlar, asgari ücret kanunları, sosyal güvenlik, sendika kurma hakkı, toplu iş sözleşmeleri ve grev hakkı, vb. gibi¹⁸².

Tarım sektörü ve çiftçiler de, gelirlerinin arttırılması ve iklime bağlı olarak ortaya çıkan istikrarsızlığın azaltılması için çeşitli teşvikler, subvansiyonlar, destek fiyat ve alımlarla korunmuşlardır.

Dış ticaret alanında ise, o dönemin en ileri sanayileşmiş ülkesi olan İngiltere'ye oranla sanayisi daha geri olan ülkeler (örneğin, Almanya) müdahalecilik ve korumacılık yolunu seçmişlerdir. Bu görüş daha sonra Klasikler tarafından, dış ticarete sebestinin bir istisnası olarak, yeniden yorumlanmış, kapsamı daraltılmış ve göreceli korumacılığa izin veren “Bebek Sanayi” (*Infant Industry*) adı altında kabul edilmiştir.

Klasiklerin kaynakların, üretimin ve yatırımların dağılımının TRŞ altında fiyat mekanizmasına bırakılması tezine ise (tarım sektörüne yapılan subvansiyonlar dışında) temelde dokunulmamış, bu konuda ekonomiye müdahale yapılmamıştır.

Fakat Klasik Sistem ve OTİD sonucu, GÜ'de bu bir buçuk yüzyıl boyunca görülen ve giderek şiddetini arttıran konjonktür dalgalanmaları ve depresyon dönemlerindeki yoğun işsizlik sorunlarını çözememekte, buhranlar ve buhran dönemlerinde karşılaşılan işsizlik, büyük sosyal ve politik sorunlara yol açmaktaydı. İşsizlik karşısında Klasik Sistemin politika önerisi, bu işsizliği ücretlerin yüksek tutulmasının yarattığı için, ücretlerin düşürülmesiydi. Bu ise; örneğin 1929-34 Büyük Dünya Buhranı sırasında görüldüğü gibi, hiçbir olumlu sonuç vermiyordu¹⁸³.

Kısaca, 1929-34 Dünya Buhranı sırasında anlaşıldığı gibi, Klasik Sistem'in işsizlik ve konjonktür dalgalanmalarının açıklaması ve çözümü konusunda “geçerliliği”

¹⁸² Roll, **A History of Economic Thought**, Chapter 4.

¹⁸³ Blaug, **Economic Theory in Retrospect**, ss. 671-678.

yoktu. O yüzden de Büyük Dünya Buhranı'ndan sonra gerek akademisyenler arasında gerek uygulama alanında gözden düşmüş, yerini Keynesgil Sistem'e bırakmıştı.

Bu noktada önemle belirtelim ki, Klasik Sistemin çökmesinde “tutarlılık” ölçütünün rolü yoktur. Klasik Sistem mantıksal, matematiksel veya kuramsal olarak ele alındığında “*tutarlı* bir makro sistemdir”. Klasik makro analiz, Klasik ve TRŞ varsayımından hareket eden mikroekonomik analize dayandırılmıştır. Makroekonomik parametreler ve parametreler arasındaki ilişkileri belirleyen denklemler tutarlıdır ve çözüm verir: OTİD.

Fakat makroekonomik analiz, bunun arkasındaki varsayımlar, varılan denge ve OTİD sonucu ile politika önerileri “*gerçekçi* ve *geçerli* değildir”. Fiilen ortaya çıkan işsizliği ve konjonktür dalgalanmalarını açıklayamamakta, bunları giderebilecek politika önerileri getirememektedir.

4.3.2.1.2. Keynesgil Sistem

Keynes'in makro sistemi ise, Klasik Sistem'de yer almayan bazı yeni parametreler, çoğunlukla farklı parametreler arası ilişkiler ve denklemlerle çalışmaktadır. Sonuçta bu yeni ilişki ve denklemlere göre, ekonomi kendi haline bırakıldığında, OTİD değil, talep yetersizliği nedeniyle EİD geçerli olacaktır.

Keynesgil Sistem'e göre işsizliği önlemek için para ve maliye politikaları, özellikle depresyonda etkin olan maliye politikaları uygulanarak, toplam talep düzeyi yükseltilmelidir. Veya, talep enflasyonu olduğu durumlarda da tam tersi yapılarak ve para ve maliye politikaları uygulanarak toplam talep düzeyi düşürülmelidir. Devamlı para ve maliye politikaları uygulanması sonucunda konjonktür dalgalanmalarını ortadan kaldırmak ya da en azından hafifletmek mümkün olacaktır. Keynes'in depresyon dönemi için önerdiği maliye politikası önerileri, özellikle devlet harcamalarının, sosyal harcamaların artırılmasına esas olarak uygulanmış (örneğin ABD'de Yeni Yaklaşım: *New Deal* Politikası,

1933) ve bu politikalar 1929-34 Büyük Dünya Buhranı'nın atlatılmasında etkin olmuştur¹⁸⁴.

Keynesgil Sistem, makroekonomik düzeyde “*tutarlı* bir sistemdir”. Kullanılan makroekonomik parametreler ve makroekonomik parametreler arası ilişkiler denge vermekte (EİD) ve incelenen bağımlı parametrelerin denge değerlerini belirleyebilmektedir: Keynesgil Sistem'in (Klasik, Walrasgil) mikroekonomik analizler ve mikroekonomik analiz sonuçları ile “tutarlı olmaması” ayrı bir sorundur ve bu konuya daha ileriki bölümlerde değinilecektir.

Keynes'in sisteminin “*geçerliliği*” ise iki aşamada araştırılabilir. Birinci ve daha teknik ve alt düzeydeki aşamayı, Keynes tarafından ortaya atılan yeni parametrelerin ve yeni parametreler arası ilişkilerin var olup olmadığı konusunda yapılacak gözlemler ve ekonometrik araştırmalardan oluşturmaktadır. İkinci ve daha üst düzeydeki aşamayı ise, ekonomilerde fiilen EİD görülüp görülmediği, EİD durumunda Keynesgil politikaların uygulanmasından fiilen olumlu sonuç alınıp alınmadığı; örneğin işsizliğin, konjonktür dalgalanmalarının önlenenebilip önlenemediği gibi konular oluşturur.

Keynes, öne sürdüğü makroekonomik parametreler ve parametreler arası ilişkileri – kendi gözlemleri dışında- ekonometrik olarak araştırmamıştı. Bu gibi ekonometrik araştırmalar Keynes'in makro sistemini ortaya atmasından (1936'dan) sonra yapılmış ve bu ilişkilerin varlığı kanıtlanmıştır. Örneğin, hanehalkının özel tüketiminin (ve tasarrufunun), faiz ve diğer bağımsız değişkenler yanında, özellikle reel gelire, daha doğrusu, kullanılabilir reel gelire bağlı olduğu, ayrıca gelire bağlı bir para talebi (muamelat saiki ve aktif para talebi) yanında, faize bağlı ve faiz ile ters ilişkili bir para talebinin (likidite tercihi eğrisi, ya da atıl para talebinin) varlığı, ama likidite tuzağının var olmadığı, yine kısa dönemli yatırım talebinin *eksi* faiz elastikliğinin gerçekten düşük olduğu sonradan yapılan ekonometrik araştırmalarla doğrulanmıştır.¹⁸⁵

¹⁸⁴ Blaug, **Economic Theory in Retrospect**, ss. 671-678.

¹⁸⁵ Ackley, **Macroeconomic Theory**, ss. 183-199 ve Davidson, **Post-Keynesian Macroeconomic Theory: A Foundation for Successful Economic Policies for the 21st. Century**, ss. 48-78, 109-121.

Keynesgil Sistem'in daha yukarı düzeydeki "geçerlilik" ölçütü, bu sisteme dayanarak belirlenen talep yetersizliği ve EİD'e karşı önerilen politika önerilerinin (Keynesgil para ve/veya maliye politikalarının) uygulanması sonucunda sorunların çözümlenip çözümlenmediği idi. Keynes ve Keynesgil Sistem 1929-36 Büyük Dünya Buhranı ve 2. Dünya Savaşı'nı (1939-1945) izleyerek ABD'de ve gelişmiş Avrupa ülkelerinde gerek akademik çevrelerde gerek uygulama gerek politika alanında egemen olmuş, Keynesgil politikalar yaygın biçimde uygulanmıştır. Bu egemenlik, akademik çevrelerde 70'lere kadar, uygulama alanında ise 80'lere kadar sürmüştür (Bölüm 1.2.7.). 70'lerde akademik çevrelerde Monetarizm ve özellikle Yeni Klasik Okul yaygınlaşmıştır. 80'li yıllarda ise gerek ABD ve İngiltere'de gerek diğer Avrupa ülkelerinde Monetarist ve Yeni Klasik politika önerilerine ağırlık verilmeye başlanmıştır. Genel olarak 80'li yıllarda devletin ekonomiye müdahaleleri azaltılmıştır.

Keynesgil politikaların uygulandığı 2. Dünya Savaşı'ndan 70'lere kadar, ABD ve Avrupa ülkeleri, fiyat istikrarı içinde ve enflasyona yol açmadan, aynı zamanda önemli bir konjonktür dalgalanması ve buhranla da karşılaşmadan yüksek bir büyüme hızı sağlamıştır (Bölüm 1.2.7.). Paraların dış değerlerinin sabit tutulmasının yol açtığı kısa dönemli dış ödeme sorunları, ABD parasının dolara bağlı olması ve doların altına çevrilme taleplerinden doğan krizler ise, ayrıdır ve bunlar sistematik konjonktür dalgalanmalarını değildir¹⁸⁶. Ayrıca bu krizler uzun dönemli ortalama büyüme hızını da fazla düşürmemiştir.

Bu dönemlerde hazırlanan Keynesgil ekonometrik modeller, yakın geleceği tahmin edebilmek konusunda gerçekten başarılı olmaları yanında, ekonomik sorunların çözümünde işsizliğin, konjonktür dalgalanmalarının ve enflasyonun azaltılmasında ve kontrol altına alınmasında etkin biçimde kullanılmıştır.

2. Dünya Savaşı sonrası olumlu gelişmelerin tek nedeni sadece Keynesgil politikaların uygulanması ile sınırlı değildir. 2. Dünya Savaşı sonunda kabul edilen ilkeler, ekonomik rejim, yapılan uluslararası anlaşmalar ve oluşturulan uluslararası kuruluşların da bu sonuçta önemli payları vardır: demokrasi; özel girişime ve özel yabancı sermaye akımına dayanan ekonomik rejim; dış ticaret serbestisi ve GATT; 1944 Bretton Woods

¹⁸⁶ Hiç, **Para Teorisi ve Politikası**, Bölümler 7, 8.

Anlaşması gereği kısa dönemli dış ödeme sorunları için kredi veren ve politika önerilerinde bulunan IMF ile önce Avrupa ülkeleri için uzun dönemli yeniden imar, sonra gelişen ülkeler için kalkınma ve yapısal uyum kredileri veren WB; bu yardımlar yetmediği için ABD tarafından doğrudan verilen ekonomik yardımlar; yüksek teknoloji hızı; vb. (Bölüm 1.2.7.). Fakat, Keynesgil iktisatçıların öne sürdükleri gibi, bu konuda Keynesgil politikaların uygulanması da önemli rol oynamıştır¹⁸⁷.

1970’de akademik çevrelerde Keynesgil Sistem’in gözden düşmesine karşın, Keynesgil politikaların, analiz ve tahmin metodlarının kullanılmasına devam edilmiştir. Keynesgil politikaların uygulanması, doğal olarak, petrol fiyatlarının OPEC tarafından teknelci yükseltilmesinin yol açtığı stagflasyonu önleyememiş; yine de, hiç olmazsa, petrol fiyatlarının yükseltilmesinin olumsuz sonuçları üzerine bir de yanlış makroekonomi politikalarının olumsuz etkilerinin binmesini engellemiştir.

4.3.2.1.3. Neo-Klasik Sistem

Neo-Klasik Sistem, Keynesgil parametre ve parametreler arası ilişkileri kabul eder fakat bazı farklı varsayımlarla, Klasik Sistemi izleyerek, OTİD sonucuna ulaşır. Neo-Klasik Sistem’de, Keynesgil Sistem’den farklı iki önemli varsayım bulunmaktadır:

i) Yatırımın *eksi* faiz elastikliğinin Keynesgil Sistem’de düşük olmasına karşın, Neo-Klasik Sistem’de yüksek kabul edilir (Bu varsayım, P ve W’nin ve faizin esnek olması yanında, Keynesgil efektif talep yetersizliğini ve EİD’i ortadan kaldırır).

ii) Emek piyasasında TRŞ ve P ve W esnekliği kabul edilir.

Likidite tuzağının olmaması ve faizin esnekliği, aslında Keynes tarafından da kabul edilmektedir. Keynes, likidite tuzağını gerçekçi bir olasılık olarak değil, bu denge sorunu ile ilgili bir kuramsal tartışma noktası olarak ileri sürmüştür.

¹⁸⁷ Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics” ve Mankiw, “A Quick Refresher Course in Macroeconomics”.

Yapılan ekonometrik araştırmalar ise, kısa dönemli yatırım fonksiyonunun *eksi* faiz elastikliğinin, Neo-Klasik Sistem’de varsayıldığı gibi yüksek değil, Keynes’de varsayıldığı gibi, düşük olduğunu göstermiştir¹⁸⁸.

Emek piyasasında TRŞ ise, bir belirleme değil politika önerisi niteliğindedir. Neo-Klasik iktisatçılar emek piyasasında sendika tekellerinin kınılmasını, devlet müdahalelerinin kaldırılmasını ücretlerin serbest ve esnek bırakılmasını önermekte, bu durumda OTİD’e ulaşılabilirliğini ileri sürmektedirler.

4.3.2.1.4. Neo-Klasik Sentez ve Pigou Etkisi

Keynesgil Sistem taraflısı olan Neo-Keynesgiller ile Neo-Klasikler arasındaki tartışmalar sonucu bir “ateşkes”¹⁸⁹ niteliğinde ortaya atılan ve her iki tarafın kabul ettiğı Neo-Klasik Sentez’de ise, denge OTİD idi. Ancak herhangi bir KD’de EİD ortaya çıkarsa ekonominin kendiliğinden tam istihdam noktasında dengeye gelmesi çok uzun zaman alacağından, sorunun bir an önce giderilmesi için Keynesgil politikaların uygulanmasına izin verilmekteydi (Bölüm 1.4.).

Neo-Klasik Sentez’de herhangi bir KD’de EİD ortaya çıktığında, UD’de OTİD “Pigou Etkisi” ile sağlanacaktı. Bu konuda yapılan ekonometrik araştırmalar ise, KD’de Pigou Etkisi’nin varlığını pek kanıtlamadığı gibi, UD için de bu etkinin varlığı kesin olarak kanıtlanmış değildir¹⁹⁰. Bu nedenle, daha sonra Monetaristler ve Yeni Klasik iktisatçılar OTİD’i (ya da ONRUD’u) Pigou Etkisine değil, TRŞ altında P ve W’nin tam esnekliğine ve piyasalar arası koordinasyona (Walrasgil mezatçı varsayımına) bağlamışlardır. Bu, OTİD’i (ya da ONRUD’u) Pigou Etkisi’ne bağlamaya oranla, çok daha kuvvetlendirmekteydi.

Acaba ekonomide KD’de veya UD’de OTİD (ya da ONRUD) “geçerli” midir sorusuna ise, ortak ve tek cevap verilebilir: Klasik Sistem’de de ulaşılan bu sonucun,

¹⁸⁸ Ackley, **Macroeconomic Theory**, ss. 183-199 ve Davidson, **Post-Keynesian Macroeconomic Theory: A Foundation for Successful Economic Policies for the 21st. Century**, ss. 48-78, 109-121.

¹⁸⁹ Paya, **Para Teorisi ve Para Politikası**, 3. baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1998, Bölüm 10.

¹⁹⁰ Thomas Mayer, “The Empirical Significance of the Real Balance Effect,” **QJE**, May 1959.

yani OTİD'in, geçerli olmadığına yukarıda değinilmiş ve Klasik Sistem'in bu yüzden geçerli sayılmadığı ve gözden düştüğü sonucuna varılmıştı. Aynı değerlendirme Neo-Klasik Sistem ve Neo-Klasik Sentez için de yapılabilir; buna göre Neo-Klasik Sentez “geçerli değildir”. Bu yargı, çağdaş Monetarist ve Yeni Klasik Okul’u da kapsayabilir. Ancak bu son ikisini son yıllardaki literatürde ağırlıkları dolayısıyla ayrı ve daha ayrıntılı incelememiz gerekmektedir.

4.3.2.2. Monetarizm ve Yeni Klasik Okul

70’li yıllarda akademik çevrelerde Keynesgil Sistem’in gözden düşerek Monetarizm’in (Monetarist Karşı Devrim olarak) ve özellikle Yeni Klasik Okul’un (Karşı-Devrim olarak) yaygınlaşmasının başlıca nedenleri daha önce ilgili bölümlerde de belirtilmişti: ABD’nin Vietnam Savaşı (ABD’nin savaşa girmesi, 1964-1975) dolayısıyla – aslında Keynesgil iktisatçıların önerilerinin tersine- gerek bütçe açıkları gerek dış ödemeler bilançosu açıklarını, en azından, azaltacak önlemler alınmaması, 1972-73 yıllarında OPEC tarafından petrol fiyatlarının yükseltilmesi sonucu dünyanın karşılaştığı stagflasyon sorunu ve bu arada Keynesgil PE’nin artan fiyatlar (maliyet enflasyonu) ve artan işsizlik oranı karşısında geçerliliğini kaybetmiş bir görüntü vermesi, PE’nin geçerliliğini kaybettiği yolundaki yanlış yorumdan hareketle Keynesgil Sistem’in de geçerliliğine kaybettiği iddiasının ilk başlarda kabul görmesi¹⁹¹, bu dönemlerde kamuoyunda kuvvetlenen muhafazakar akım ve devletin ekonomiye müdahalelerinin azaltılması genel isteğinin yoğunlaşması, vb¹⁹².

Yeni Klasik Okul, genç akademisyenler arasında benimsenmiştir. 70’li yıllar boyunca uygulama ve politika alanında ise Keynesgil analizlerin ve politikaların kullanılmasına devam edilmiştir.

¹⁹¹ Robert E. Lucas, Thomas Sargent, “After Keynesian Macroeconomics,” After the Phillips Curve: Persistence of High Inflation and High Unemployment, Federal Reserve Bank of Boston Conference Series, No. 19, [Boston: 1978.], ss. 49-72.

¹⁹² Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics”.

4.3.2.2.1. Monetarizm

Friedman'ın görüşleri ve Monetarizm, ekonomi literatürünü çok zenginleştirmiştir. Fakat monetarist politika uygulamaları –Reagan tarafından ABD'deki (1980-1989), Margaret Thatcher tarafından İngiltere'deki (1979-1980 ve sonrası John Major tarafından)- olumlu sonuç vermemiştir. Bu nedenle 80'li yıllarda hem Monetarizm hem de Yeni Klasik Okul akademik çevrelerde gözden düşmüş, yeniden Keynesgil sistemler (ABD'de Yeni Keynesgil İktisat ve daha sonra İngiltere'de Post-Keynesgil İktisat) yaygınlaşmıştır.

Monetarizmin “geçerliliğini” de, yine iki aşamada ele alabiliriz. Birincisi Monetarizmin kabul ettiği başlıca kavramlar, varsayımlar, parametreler arası ilişkilerin geçerliliği ve gerçekçiliğidir. İkincisi Monetarizmin ulaştığı makro denge ve buna göre önerdiği politika önerilerinin geçerliliğidir.

Önce Friedman'ın getirdiği kavramlar ve varsayımlar ve parametreler arası ilişkileri ele alacak olursak, Friedman'ın işe, paranın dolanım hızının Keynesgil çarpan'dan daha istikrarlı bir kavram olduğunun ekonometrik kanıtı ile başladığını görürüz¹⁹³. Bu, Miktar Kuramı'nın yeniden formülasyonuna geçerlilik kazandırmıştır. Fakat, daha sonra Keynesgil ekonometrisyenler Friedman'ın kullandığı gecikme süresini değiştirerek ve bazı yeni parametreler ekleyerek tam tersini, yani Keynesgil çarpanın paranın dolanım hızından daha istikrarlı bir parametre olduğunu göstermişlerdir¹⁹⁴.

Friedman, atıl para talebinin *eksi* elastikliğinin küçük, bu nedenle de LM eğrisinin dik bir eğri olduğunu saptamıştır. Buna karşın, yatırım fonksiyonunun *eksi* faiz elastikliğinin yüksek olmasından hareketle, IS eğrisini yatık bir eğri olarak kabul etmiştir. Bu şartlar altında Keynes'in (depresyon dönemi için) ileri sürdüğü – maliye politikasının etkin (y ve N'i önemli ölçüde arttıran), para politikasının ise, etkin olmadığı (y ve N'i çok az arttıran) yolundaki- sonucun tam tersi sonuca ulaşmaktadır: Friedman'a göre, para politikası etkindir, maliye politikası ise etkin değildir (Bölüm 2.1.4.). Bu iddia, IS'in eğimini

¹⁹³ Friedman, Schwartz, **The Great Contraction** ve Friedman, Meiselman, “The Relative Stability of Monetary Velocity and the Investment Multiplier in the United States, 1897-1958”.

¹⁹⁴ Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics”.

göz önüne almazsak, özellikle yüksek gelir düzeylerinde LM eğrisinin daha dik olduğu doğrudur. Bu nedenle de Keynesgil iktisatçılar bu konuyu IS-LM analizlerine geniş bir perspektif içinde eklemişlerdir. Buna göre, düşük gelir düzeylerinde maliye politikasının, yüksek gelir düzeylerinde ise para politikasının etkin olduğunu kabul etmişlerdir (Bölüm 1.2.6.4.).

Friedman'ın “tam istihdam” kavramı yerine getirdiği “NRU” da, sadece Monetaristler tarafından değil, aynı zamanda Yeni Klasikler ve Yeni Keynesgil iktisatçılar tarafından da kabul edilerek kullanılmıştır. Bu kavram, NRU noktasının aşılması ve işsizlik oranının azaltılması durumunda, fiyatlarda önemli bir yükselme ortaya çıkacak işsizlik oranı olarak tanımlanmakta ve Keynesgil efektif talep yetersizliğinden doğan işsizlik dışında, bünyesel dahil, çeşitli işsizliği içermektedir. Gerçi, bu kavramın kuramsal açıdan belirsizlikte kaldığına işaret edilmekte ve işsizlik oranında bir artış olduğunda bunun “Keynesgil bir azalma” mı, yoksa NRU’da bir “bünyesel artış” mı olduğunu ekonometrik olarak araştırmanın zor olduğu belirtilmektedir¹⁹⁵. Fakat, farklı okullara bağlı çok sayıda iktisatçının bu kavramı kabul ettiğini de belirtmeliyiz.

Yine Friedman makroekonomik analizlerine KDPE yanında, bir de “UDPE”nin var olduğu gerçeğini getirmiştir. Friedman’a göre para arzı artışı, ilk dönemde işsizliği azaltmakta, fakat bir sonraki dönemde “uyarılmış beklentiler” varsayımı altında işçiler nominal ücretlerini fiyat artışı kadar yükseltmekte, böylece yine NRU noktasına dönülmektedir. Böylece UDPE, NRU noktasında dik bir eğridir ve para arzının işsizliği azaltmak amacıyla arttırılması bir dönem sonra sadece enflasyon yaratmaktadır¹⁹⁶. PE ile ilgili ekonometrik araştırmalar ise, 1970-80’li dönemde, OPEC petrol zamları yüzünden ortaya çıkan maliyet ve fiyatların artışı dolayısıyla devamlı yukarı (sağ yukarı) kaydığını göstermiştir. Ancak, Friedman’ın kabul ettiği dik bir UDPE’nin varlığı kanıtlanmış değildir. Yine de Keynesgil iktisatçılar da analizlerine KDPE yanında, UDPE’yi de dahil etmişlerdir. Fakat bunu da yine KDPE’lere oranla daha dik olmakla beraber, negatif eğimli bir eğri olarak görmüşlerdir (Bölüm 1.2.6.3.). Bu görüş, Yeni Keynesgil iktisatçılar

¹⁹⁵ Solow, “Comments from Inside Economics”.

¹⁹⁶ Friedman, “Inflation and Unemployment: New Dimension in Politics”.

tarafından ise reddedilmiştir. Yeni Keynesgil iktisatçılar da (çok) uzun dönemli PE'yi, NRU'da dik bir eğri olarak kabul etmişlerdir (Bölüm 3.1.3.2. ve dipnotları).

Uyarılmış beklentiler varsayımı ise ekonometrik araştırmalarla kanıtlanmış değildir. Keynesgil iktisatçılara göre işçiler, fiyat beklentilerinde gerek KD gerek UD'de sistematik olarak yanılırlar. Monetarizm'de işçiler, birinci dönem yanılıp, bir sonraki dönemde düzeltirler. Yeni Klasik Okul'da ise (aynen Geleneksel Klasik Sistem'de olduğu gibi) hiç yanılmazlar; o dönemki fiyat artışlarını doğru tahmin ederler (RBH). Bu konuda yapılan ekonometrik araştırmalar RBH'nin doğru olmadığını göstermektedir. Araştırmalar “uyarılmış yatırımların” doğru olduğu yolunda da bir kanıt vermemiştir. Tersine, beklentilerin heterojen (farklılık gösteren) bir nitelikte olduğu görülmektedir¹⁹⁷. Bu ise Keynesgil varsayıma daha uygundur.

Monetarist makroekonomik politika önerileri şöyle özetlenebilir: devlet bütçesi küçük ve denk olmalıdır. Devlet işsizliği azaltmak için para arzını arttırmamalıdır. Fakat para arzı, büyüme hızını da hesaba katarak, sabit bir hızda, veya önceden saptanan ölçütlere göre hesaplanacak bir oranda arttırılmalıdır, yani para politikasının saptanması, Keynesgil Sistem'de olduğu gibi, para otoritelerinin (devlet ve/veya Merkez Bankası) yetkisine ve değerlendirmesine bırakılmamalıdır. Çünkü bu otoriteler mutlaka yanlış yaparlar, politik karar verebilirler ve sonuçta enflasyona neden olurlar. Yine Monetarizm'in politika önerilerine göre, yüksek bir işsizlik oranı sözkonusu olsa bile, “sıkı para politikası” ısrarla sürdürülmelidir. Çünkü, ekonomi bu durumda ergeç düşük bir fiyat düzeyi ve düşük bir enflasyon oranında ONRUD'a gelecektir. Para arzını yüksek tutarsak, UD'de ONRUD'a yüksek bir enflasyon oranında ulaşmış oluruz. Buradaki “sıkı para politikası” Monetarist (sıkı) para politikası olarak tanımlanmaktadır ve yüksek işsizlik oranına rağmen uygulanması önerilmektedir. Keynesgil “sıkı para politikası” ise enflasyonist bir ortamda, enflasyonu önlemek için uygulanır. Keynesgil Sistem'de yüksek işsizlik oranına rağmen (monetarist) “sıkı para uygulaması” önerilmez.

¹⁹⁷ Lovell, “Tests of Rational Expectations Hypothesis” ve Rotemberg, “Interpreting Some Statistical Failures of Some Rational Expectations Macroeconomic Models”.

Monetarist sıkı para politikası, daha önce de belirtildiği gibi, Reagan döneminde (FED guvernörü Paul Volcker tarafından) uygulanmış ve yüksek işsizlik oranına rağmen para arzı artışı çok sınırlı tutulmuştur. Fakat sonuçta işsizliğin kendiliğinden (otomatik olarak) azalması, ekonominin NRU noktasında dengeye gelmesi gerçekleşmemiştir. Tersine, yüksek işsizlik oranı uzun süre devam etmiş, giderek artmıştır. Aynı şekilde Thatcher döneminde İngiltere’de uygulanan sıkı para politikası sonucu da, işsizlik 1.1 milyondan 3 milyona çıkmıştır. Bu kadar uzun süre, devlet hiçbir müdahalede bulunmadan, bu kadar yüksek oranlı işsizliğe katlanmak ise, sosyal ve politik bakımdan olası değildir¹⁹⁸. Başka yönden bakacak olursak, Monetarizm’de ekonominin kendiliğinden “bir dönem sonra” (veya kısa bir süre içinde) NRU dengesine geleceği sonucu “*gerçekçi ve geçerli* değildir”. Bu nedenle de Monetarist para politikası uygulamaları 90’lı yıllarda gerek ABD’de¹⁹⁹ gerek İngiltere’de gerek diğer Avrupa ülkelerinde bırakılmıştır²⁰⁰. Yine de Monetaristler, 90’lı yıllarda ABD’deki fiyat istikrarı içindeki büyümede, 80’li yıllarda uygulanan Monetarist sıkı para politikasının rolü olduğunu ileri sürmüşlerdir ama bu iddia kabul görmemiştir.

Bugün politika alanında yine Monetarist yaklaşımda önerilen politikalara benzer politikalar izlenmektedir. Bu nedenle, bunların Monetarizm’le ilişkili olup olmadığını dikkatli bir biçimde değerlendirmemiz gerekir. Birincisi, maliye politikalarının uygulaması, genellikle kanun konusu olduğu için zaman alır. Politik etkenler de, harcamaların düzeyini ve yöneldiği alanları önemli ölçüde etkiler. Ayrıca, özellikle vergileri ince ayar için kullanmak; örneğin bir kere vergi oranlarını düşürdükten sonra bu oranları yeniden yükseltmek politik nedenler yüzünden zordur. Bunun yanında kamu harcamalarının arttırılması, devletin GSMH ve toplam yatırımlar içindeki payını yükseltir. Bu da, ekonomik rejim olarak istenmeyebilir. Yine, bugün GÜ’de genellikle yüksek gelir düzeyi sözkonusudur ve para politikası maliye politikasından daha etkindir. Bu durumda günümüzde Keynesgil iktisatçılar bile maliye politikası yerine daha çok, para politikası kullanılmasını önermektedirler. Bunu Monetarist para politikasından ayıran en belirgin

¹⁹⁸ Froyen, **Macroeconomics**, ss. 290-301.

¹⁹⁹ Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics”.

²⁰⁰ Avrupa için: Blanchard, Summers, “Hysteresis and the European Unemployment Problem”; “Perspectives an High World Real Interest Rates,” **Brookings Papers on Economic Activity**, No. 2, 1984, ss. 273-324.

özellik, Monetarizm’de para arzının sabit bir hızda veya önceden belirlenmiş ölçütlere göre arttırılmasıdır. Keynesgil Sistem’de ise para politikasının günün şartlarına göre belirlenmesi, para otoritesine bırakılır. Bu da, bugün ABD’de bağımsız olan FED’e (ABD Merkez Bankaları Sistemi: *Federal Reserve System*’e) aittir. Diğer GÜ Merkez Bankaları da, FED kadar olmasa da devletten bağımsızdırlar.

Bugünkü küreselleşen dünyada enflasyonun önlenmesi, dış rekabet gücü açısından çok önemlidir. Kaldı ki, maliye politikasının çeşitli sakıncalarına yukarıda da değinilmişti. Bu şartlar altında ABD’de ve diğer gelişmiş Avrupa ülkelerinde bütçe denkliliği önemli bir hedef oluşturmaktadır; bu ise, hem Klasik Sistem’e ve Monetarizm’e uygundur hem de anti-enflasyonist bir Keynesgil program olarak da ele alınabilir.

4.3.2.2.2. Yeni Klasik Okul

70’li yıllarda akademik çevrelerde asıl yaygınlaşan, Monetarizm’den çok, Yeni Klasik Okul idi. 80’li yılların uygulamalarında ise daha çok Monetarizm’i görmekle beraber, devletin küçültülmesi, devlet müdahalelerinin azaltılması (aslında müdahalelerin tamamen kaldırılması ve devletin denk bütçe ile sadece klasik fonksiyonları görmesi) aslında Yeni Klasik Okul’un önerileriyle de örtüşmekte ve bunları uygulayan politikacılar Monetarizm yanında, Yeni Klasik Okul’un önerilerine de dayanmaktaydılar. Fakat, 80’li yıllarda bu politikalardan alınan olumsuz sonuçlar Monetarizm gibi, Yeni Klasik Okul’un da gözden düşmesine neden olmuştur.

Yeni Klasik Okul’un “geçerliliği” de, yine iki aşamada ele alınacaktır. Birincisi Yeni Klasik Okul’un dayandığı varsayımların gerçekliliği ve geçerliliğidir. İkincisi de Yeni Klasik Okul’un politika (politika uygulanmaması) önerilerinin geçerliliğidir. Yeni Klasik iktisatçılar için mikroekonomik temeller ve mikroekonomik analiz ile makroekonomik analiz arasındaki “tutarlılık” da ön planda olduğu için, önce bu konu ele alınacaktır.

Keynes ve Keynesgil iktisatçılar makroekonomik analizlerde ve makro sistemlerinde mikroekonomik analizlere fazla inmemiştir. Bunu izleyerek Neo-Keynesgiller (Neo-Klasik Sentezci Keynesgiller) de, daha çok makroekonomik düzeyde kalmışlar, mikroekonomik temelleri sadece (portföy analizi, tüketim meyli vb. gibi) daha dar kapsamlı analizler için incelemişlerdi. İşte Yeni Klasik iktisatçılara göre, Keynes’in ve

Keynesgil Sistem'in temel yanılması ve tutarsızlığı burada yatmaktadır. Çünkü, mikroekonomik temellere inildiği zaman, OTİD (ya da ONRUD) kaçınılmaz sonuçtur. Bu durumda Keynesgil Sistem'deki EİD, mikroekonomik analizlerdeki kaçınılmaz sonuç olan OTİD (ya da ONRUD) ile çelişkili ve tutarsızdır. Bu tutarsızlık giderilerek makroekonomik analizler mikroekonomik temellere oturtulursa, denge mutlaka OTİD (ya da ONRUD) olacaktır. Yeni Klasikler bu iddia ve eleştirilerinde Klasik Walrasgil genel dengeye dayanan mikroekonomiyi temel olarak almışlardır. Bu da, şu varsayımlara dayanmaktaydı:

i) TRŞ, dolayısıyla P ve W'de tam esneklik varsayımı.

ii) Walrasgil mezatçı varsayımı ((tüm piyasaların birbiriyle koordineli olduğu ve hiçbir yanlışlık, yani yanlış bir fiyat veya miktar dengesi oluşmadan tüm piyasaların aynı anda ve hemen tam dengeye geleceği (arz fazlası veya eksikliği göstermeyeceği)).

iii) RBH (tüm ekonomik birimler hemen ve maliyetsiz tam bilgiye sahip olabilecekleri, buna göre doğru kararlar vererek karlarını veya refahlarını azamileştirecekleri).

Yeni Klasik iktisatçılar, makroekonomik analizlerin mikroekonomik temellere dayanması gereğini vurgulamakta, bu yönden Keynesgil Sistem'in eksik olduğunu ileri sürmekte haklıydılar. Fakat, Yeni Klasik iktisatçıların kabul ettiği mikroekonomik temeller ve varsayımlar ne derecede “gerçekçi” ve “geçerlidir”?

Yeni Klasik Okul'dan önce de mikroekonomik analizlerde, ERŞ, yani monopollü rekabet, rekabet içinde oligopol piyasaları inceleniyordu. Fakat, Yeni Klasik iktisatçıların eleştirilerini izleyerek Yeni Keynesgil iktisatçılar tarafından yapılan incelemeler ve sunulan modeller göstermiştir ki, Yeni Klasik Okul'un dayandığı Klasik, Walrasgil genel denge analizinin temelini oluşturan TRŞ geçerli değildir. Tersine, TRŞ olmaması nedeniyle, ücretler ve fiyatlarda tam esneklik yoktur; fiyatların ve ücretlerin değişmesi (düşmesi) gecikmekte, daha yavaş gerçekleşmekte, fiyatlar ve ücretler bir süre durabilmektedir. Bu da (kaynakların etkin dağılımını KD'de olmasa da orta bir dönemde

etkilemekle beraber) KD'ler için Keynesgil efektif talep yetersizliğinden doğan işsizlik doğurmaktadır. Bunu da ise, Keynesgil para ve/veya maliye politikalarıyla çözümllemek gerekir.

Yine, Walrasgil bir varsayım olarak, milyonlarca piyasaların aynı anda, hemen ve bir arada dengeye gelmesi de gerçekçi değildir. Tüm piyasalarda, emek piyasaları dahil, TRŞ geçerli olsa bile, piyasalar arasında koordinasyon eksikliği yüzünden bunların hepsinin hemen bir anda tam dengeye gelmesi ve OTİD vermesi düşünülemez (Bu konu çok çeşitli modeller yardımıyla Yeni Keynesgil iktisatçılar ve aynı zamanda Post-Keynesgil iktisatçılar tarafından da gösterilmiştir).

Yeni Klasik Okul'un kabul ettiği RBH de, istatistikler ve ekonometrik araştırmalarla kanıtlanmış değildir. Monetarizm ile ilgili bölümde de değinildiği gibi, ekonometrik araştırmalar beklentilerin heterojen olduğunu, farklılık gösterdiğini belirtmektedirler. Bu da Yeni Klasiklerin RBH ve Friedman'ın uyarılmış beklentiler varsayımlarına uymamaktadır. Tersine, Keynesgil sistematik yanılgılar varsayımı ile bağdaştırılması (örneğin, büyük firmalarda *mark-up* fiyatlandırmayı hesaba katarak) daha kolaydır.

RBH kabul edilmesi ve belirsizliğin kabul edilmemesi, Yeni Klasik analizlerin şu özellikleri göstermesi anlamına gelmekteydi²⁰¹:

i) Herkes, tüm birimler için geçerli olmak (*ubiquity*),

ii) Her yerde geçerli olmak (*universality*),

iii) Keynesgil belirsizliğin sözkonusu olmaması, tüm yatırım ve üretim kararlarında belirsizlik değil, sadece “riziko”nun ortaya çıkması, geleceğin eski yıllara ve bugüne ait zaman ve kesit serilerinden Bayesgil bir olasılıklar seti olarak hesaplanabilmesi; kısaca tarihin tekrar etmesi (*ergodicity*).

²⁰¹ Davidson, **Controversies in Post-Keynesian Economics**, Chapter 4.

Bu varsayımlar da gerçekçi değildir ve gerçekleri yansıtmamaktadır. Aslında, her zaman, her yerde geçerli olma özelliği ve iddiası, Geleneksel Klasik Sistem’de de vardır. Evrensel modeller ve sistemler genellikle gerçekçi değildir (Örneğin, Marx’ın kapitalist büyüme, bunun kanlı ihtilal sonucu ve sosyalizme geçiş süreci, Marx’a göre tüm ülkeler için geçerli olacaktı ve tüm ülkeler sanayi kapitalizmine ulaşacaklar, bunu izleyerek de sosyalist ihtilal başgösterecekti). Çünkü ülkeler arasında ekonomik şartlar, gelişme süreci, kurumlar, zihniyet, uygulanan, uygulanacak politikalar açısından her zaman farklar olacaktır. Bu farklar gelişmiş ve gelişen ülkeler karşılaştırmasında daha belirgin biçimde karşımıza çıkar.

Yeni Klasik Okul’da, Walrasgil genel denge analizi gereği, ekonomik ve sosyal kurumları, ekonomik, politik ve sosyal etkenleri, gerçek tarih içinde ekonominin gidişini ele almak olası değildir. Walrasgil genel denge aslında “zamansız”dır, yani “mantıksal zaman” (*logical time*) ile çalışır. Tüm bu özellikleri de yine geçerli ve gerçekçi kabul edilmemektedir²⁰².

Yeni Klasik Okul’un önerdiği politika önerileri, (Monetarizm gibi) 80’li yıllarda gözden düşmeye başlamış, bu yıllarda Keynesgil okullar (Yeni Keynesgil İktisat ve Post-Keynesgil İktisat) akademik çevrelerde yeniden uygulanmaya başlanmıştır. Çünkü bu yıllarda uygulanan Monetarist ve Yeni Klasik politikalar sorunları çözememiştir. 80’li yıllarda ABD’de, İngiltere’de ve Avrupa’da yüksek düzeyde bir işsizlik vardı ama buna rağmen Monetarizm, sıkı para politikası uygulanmasını, başka herhangi bir devlet müdahalesi yapılmamasını önermişti. Yeni Klasik iktisatçılara göre de, para politikası dahil, hiçbir devlet müdahalesine gerek yoktu. Fakat işsizlik uzun süre devam etmiş, ekonomiler Monetarizm’in, Yeni Klasik Okul’un sonucunun tersine, (kısa süre içinde) OTİD’e (ya da ONRUD’a) gelmemişlerdi. İşte bu nedenle Keynesgil analiz ve politikalar, gerek akademisyenler arasında (80’lerden itibaren) gerek uygulamacılar arasında (90’lardan itibaren) yeniden yaygınlaşmaya başlamıştır.

²⁰² Arestis, *The Post-Keynesian Approach to Economics: An Alternative Analysis of Economic Theory and Policy*, ss. 86-110 ve Davidson, *Controversies in Post-Keynesian Economics*, Chapter 4.

4.3.2.3. Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat

80'li yıllarda ABD, İngiltere ve diğer Avrupa ülkelerinin çoğunda Monetarizm ve Yeni Klasik Okul doğrultusunda uygulanan makroekonomik politikaların olumlu sonuç vermemesi, özellikle ONRUD tezine rağmen, işsizliğin uzun süre devam etmesi karşısında bu okullar akademik çevrelerde gözden düşmeye başlamış ve yeniden Keynesgil iktisada dönmüş ve 90'lı yıllarda da yine Keynesgil olan politikalar uygulanmaya başlamıştır.

Özellikle ABD'de Yeni Klasik iktisatçıların Keynesgil Sistem'in mikroekonomik temellerinin olmadığı ve Klasik mikroekonomik sonuçlarla (OTİD ya da ONRUD'la) tutarsız olduğu yolundaki eleştiriler gözönüne alınarak, bu kere Keynesgil makroekonomik analizler için mikroekonomik temellerin geliştirilmesine çalışılmıştır. Yeni Keynesgil iktisatçılar, Neo-Keynesgillerle de bağdaşan ve Yeni Klasikler iktisatçılarıyla süregelen tartışmaları gidermek için bazı varsayımlar kabul etmişlerdir. Bu varsayımlar gerçeklere ve Keynes'in orijinal varsayımlarına ters olduğu için 80'li yıllar sonlarında ve 90'lı yıllarda bu kere Post-Keynesgil İktisat, başta İngiltere olmak üzere yaygınlaşmaya başlamıştır. Her ikisinin de ortak yanı, KD'de EİD'in ortaya çıkması ve bunun yine Keynesgil para ve/veya maliye politikaları yoluyla giderilebilmesidir.

Histeresiz ve Etkinlik Ücreti modellerini benimseyenler dışında Yeni Keynesgil iktisatçılar, ekonominin UD'de OTİD dengesine geleceğini kabul eder. Post-Keynesgil iktisatçılar ise Keynes'i izleyerek UD için de bu eğilimin sözkonusu olmadığını ileri sürerler.

4.3.2.3.1. Yeni Keynesgil İktisat

Yeni Keynesgil İktisat, Keynesgil makroekonomik analizi ve bu analizin sonucu olan EİD'i mikroekonomik analizlere dayandırmaya çalışmıştır. Böylece, Yeni Klasik iktisatçıların Keynesgil Sistem'e metodolojik yönden yaptıkları eleştiri cevaplandırılmıştır. Fakat Yeni Keynesgil iktisatçılar, daha önce de belirtildiği gibi, RBH'yi, ikincil önemde olduğu ve sonuçları etkilemediği için, Yeni Klasiklerle tartışma alanlarını azaltmak için kabul etmişlerdir. Ayrıca Neo-Keynesgiller (Neo-Klasik Sentezci Keynesgiller) gibi Yeni Keynesgil iktisatçılar da, ekonominin UD'de ONRUD'a yöneleceğini fikrini de benimsemişlerdir (Bölüm 3.1.1. ve dipnotları).

Yeni Keynesgil iktisatçılar, Keynes'in makroekonomik analizini mikroekonomik temellere dayandırırken TRŞ, Walrasgil genel denge ve Walrasgil mezatçı varsayımlarını değil, piyasalarda ERŞ'nin egemen olduğunu ve bu yüzden de çeşitli P ve W esneksizliğini ile karşılaşılacağını göstermişlerdir. Bu ise, Yeni Klasik Okul'un tam tersi bir etki ve akım yaratmıştır. Çünkü Yeni Klasik iktisatçılar TRŞ, Walrasgil genel denge ve Walrasgil mezatçı varsayımlarını ve bunların tüm piyasalarda tam denge; bu arada emek piyasalarında OTİD (ya da ONRUD) vermesi sonucundan hareketle, Keynesgil makroekonomik analizlerde EİD'i reddetmişlerdi. Yeni Keynesgil iktisatçılar ise, mal ve emek piyasalarında ERŞ'den doğan P ve W esneksizliği olduğunu, bunun ise makroekonomik düzeyde Keynesgil talep yetersizliği ve EİD doğuracağını göstermişlerdir. Bu durumda düzeltilecek olan Keynesgil makroekonomik analiz ve EİD sonucu değil, TRŞ'ne dayanan mikroekonomik analizler ve OTİD sonucu idi. Gerçekten de Yeni Keynesgil İktisat'la beraber mikroekonomik analizlerde ERŞ'nin etkilerini inceleyen literatür yoğunlaşmıştır.

Yeni Keynesgil İktisat'ın "geçerliliği"ni önce dayandığı varsayımlar açısından ele alırsak, RBH'nin gerçekleri pek yansıtmadığına daha önce de değinilmişti. Fakat bu, Yeni Keynesgil iktisatçıların da kanıtladığı gibi, ikincil kalmaktadır ve EİD sonucunda etkin olan varsayım değildir. Burada gerçek sorun şudur: Acaba mal ve emek piyasalarında TRŞ varsayımı mı yoksa ERŞ'mi geçerlidir? Gözlemler ve istatistiksel incelemeler, Yeni Keynesgil iktisatçıların varsayımının geçerli olduğuna işaret etmektedir. TRŞ aslında, oldukça kuramsal ve bugün genellikle rastlanmayan varsayımlar içermektedir: Tüm firmalar tarafından üretilen malın homojen (yeknesak) olması, hiçbir firmanın üretim miktarını değiştirmesinin piyasada o malın fiyatını etkilememesi (küçük ve çok sayıda firma), giriş-çıkış serbestliği, saydamlık gibi. Monopollü rekabet piyasaları daha 1934'de incelenmişti (Joan Robinson ve Edward Chamberlin), rekabet içinde oligopol piyasaları ve fiyatları belirleyen bir veya birkaç liderin olduğu piyasalar ise son yılların standart mikroekonomi kitaplarında yer almaktadır (örneğin, Lipsey ve Crystal). Kısaca, Yeni Klasik Okul'un dayandığı TRŞ varsayımının gerçekleri yansıtmamasına karşın, Yeni Keynesgil iktisatçıların ERŞ varsayımı gerçekçidir. Hatta birçok sektörlerde büyük firmalar

(*mega corporations*) egemendir. Küçük firmaların çoğunlukta olduğu sektörler de, zaten TRŞ altında değildir²⁰³.

Fakat ERŞ, ileriye ait nominal para ile yapılan kontratlar, iş anlaşmaları, işçi-işveren ücret anlaşmaları vb. nedenlerle ortaya birçok P ve W esneksizliği çıkmaktadır. Dolayısıyla da, çok çeşitli Yeni Keynesgil modeller ortaya atılmıştır. Bu modellerin bazıları P ve W esneksizliğini mönü maliyetlerine, bazıları para ile yapılan kontratların yarattığı gecikmelere, bazıları birimlerin her an her kalite ve fiyat değişimleri karşısında değişiklik yapmayacağına ve böylece fiyatlarda bir sendeleme olacağına, vb. işaret etmektedir.

Burada sorun şudur: Bu modellerden herhangi biri doğru, diğerleri yanlış kabul edilemez; yani modeller birbirini götürmez (*mutually exclusive* değildir). Bazı sektörler veya belirli bir zamanda belirli bir neden (model), başka sektörler veya başka bir dönemde başka bir neden (model) P ve W esneksizliğine yol açmış olabilir (modellerin *mutually inclusive* olması). Bu durumda bu modelleri, tek bir modele indirgemek de olası değildir. Üstelik bu modellerin bazısının ekonometrik açıdan tam bir değerlendirmesi henüz yapılmamıştır.

Yine, Walrasgil mezarçı varsayımı da gerçekçi değildir ve Yeni Keynesgil iktisatçılara göre, Axel Leijonhufvud'u²⁰⁴ izleyerek, piyasalar arası koordinasyon eksikliği de, tüm piyasalar TRŞ altında olsalar bile, hepsinin birden tam dengeye gelmesini (bu arada emek piyasasında ONRUD'u) önleyebilir. Piyasalar arası koordinasyonun var olup olmadığının ekonometrik araştırmasına olanak ve gerek de yoktur. Çünkü çağdaş ekonomilerde değişik grup ve kalitede ve çok, adeta sınırsız sayıda mal ve fiyat söz konusudur ve tüm bu piyasaların, – TRŞ altında olsalar bile- bir iki yanlış fiyat oluşması dışında, hepsinin anında bir arada tam dengeye geleceğini kabul etmek olanaksız görünmektedir.

P ve W esneksizliği ve piyasalar arası kordinasyon eksikliğinin sonucu ise, EİD'dir. Bu olasılıklar Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğunluğu için KD'de sık sık

²⁰³ Nicholas Kaldor, "The Irrelevance of Equilibrium Economics," *Economic Journal*, May 1975.

²⁰⁴ Leijonhufvud, *On Keynesian Economics and the Economics of Keynes: A Study in Monetary Policy*, Chapter 2.

rastlanacak bir durumdur. Bu soruna karşı ise, Keynesgil para ve/veya maliye politikaları uygulanarak istihdamın artırılması önerilmektedir. Para ve maliye politikasından hangisinin seçileceği ayrı bir konudur. Bugün daha çok para politikası tercih edilmektedir.

Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğunluğu UD'de ekonominin EİD'e yöneleceğini kabul etmekteydiler. Oysa, bununla ilgili yeterli tarihsel kanıt yoktur. Fakat, Yeni Keynesgil iktisatçılara göre bu, aslında o kadar önemli de değildir. Çünkü onlara göre, her an (ard arda gelen kısa dönemlerde) Keynesgil efektif talep yetersizliği ve bunun Keynesgil makroekonomik politikalarla giderilmesi çabası içinde olunacaktır.

OTİD veya otomatik NRU dengesine oranla EİD'nin daha “gerçekçi olduğu” ve Keynesgil politikalarla (KDPE, UDPE analizi ve enflasyon oranı ile işsizlik oranı seçimi çerçevesinde) bu sorunun çözümlenebildiği ise, uygulamalarda daha çok görülmüş ve kanıtlanmıştır. Kısaca, Yeni Keynesgil İktisat da, pozitif alandaki bazı farklar dışında, Keynesgildir ve Keynesgil politikalar önermektedir. Yeni Klasik Okul'un gerçekçi olmamasına karşın, Yeni Keynesgil İktisat gerçekçi kabul edilebilir.

Önemi dolayısıyla tezimizde daha ayrıntılı bir biçimde ele alınmış olan Histeresiz ve Etkinlik Ücreti modelleri, diğer Yeni Keynesgil modellerden farklıdır. Çünkü bu modellerde – yine RBH kabul edilmekle beraber- ekonominin UD'de ONRUD'a yönelmesi söz konusu değildir. Histeresiz modellerine göre, bir kere EİD'e oluştursa, ekonomide ortaya çıkacak yeni kuvvetler UD'de yeniden ONRUD'a yönelmeyi engeller. Etkinlik ücreti modellerinde de ekonomi, (ücretin oluşmasında) rasyonel optimizasyon kararları çerçevesinde yüksek bir ücretin oluşması sonucunda hem KD'de hem de UD'de EİD verecektir; UD'de EİD'den çıkmak, ONRUD'a yönelmek söz konusu olmayacaktır. Keynes'in orijinal fikirlerine daha yakın olan bu modellere bu yüzden Süper-Keynesgil modeller denmektedir.

İlgili bölümde (Bölüm 3.2.) da incelendiği gibi, bu modeller ve varsayımları gerçekçi gözükmemektedir. Fakat bu modellerin ortaya atılması oldukça yeni olduğu için elimizde henüz yeterli tarihsel veri çok değildir ve henüz literatürde kesin değerlendirme yapılmamıştır. Eğer bu modeller Yeni Keynesgil iktisatçıları arasında da yaygınlaşırsa, o zaman ekonominin UD'de ONRUD'a yöneleceği sonucunun bırakılması gerekecektir. Bu

da Yeni Keynesgil iktisatçıları Post-Keynesgil iktisatçılara daha yakınlaştıracak, tek önemli fark RBH'nin kabulünden olarak kalacaktır.

4.3.2.3.2. Post-Keynesgil İktisat

Makroekonomik sistem ve okulların geçerliliği ile ilgili yukarıda yaptığımız değerlendirmeler bizi şu sonuca yöneltmektedir: Post-Keynesgil İktisat Yeni Keynesgil İktisat'a oranla daha gerçekçi varsayımlara dayanmaktadır²⁰⁵. Bu nedenle – Geleneksel Klasik Sistem'e dayalı Monetarizm ve Yeni Klasik Okul'da dahil- çağdaş okulların en gerçekçi ve aynı zamanda Keynes'in ilk sistemine en yakın olanı Post-Keynesgil İktisat'tır.

Burada önce Post-Keynesgil iktisatçıların dayandıkları varsayımlar “gerçekçi”lik ölçütü açısından kısaca değerlendirilecektir:

Post-Keynesgil iktisatçıların RBH'yi kabul etmemeleri, beklentilerin “heterojen” (farklı) olabileceğini kabul etmeleri gerçekçidir ve bu konudaki ekonometrik araştırma sonuçlarıyla en çok uyum içinde olan varsayımlardır. Bazı birimler bazı kararlarında rasyonel olabileceği gibi, bazıları eksik bilgi yüzünden sistematik şekilde hata yapabilirler; örneğin çoğunlukla işçiler fiyat artışlarını gerçekleşenin altında tahmin edebilirler. Veya diğer birimler geleceğe ait fiyatları etkileyebilirler ve başka birimlerin tahminlerini yanıltabilirler; örneğin *mark-up* fiyatlandırma yoluyla büyük firmalar işçi ücret artışlarını, işçilerin beklentileri üstünde yükseltebilirler.

Post-Keynesgil iktisatçıların, yine Keynes'i izleyerek kabul ettikleri gibi, ekonomik kararları, Yeni Klasiklerdeki gibi, atomistik varsaymak olası değildir. Çağdaş ekonomilerde kamuoyu ve devlet, büyük firmalar (*mega corporations*), işçi ve işveren sendikaları, uluslararası kuruluşlar gibi “kurum”ların hepsi ekonomik kararları etkilerler. Kararlar çok defa bireysel düzeyde değil, bu büyük kurumlar düzeyinde verilir. Bu kararlarda ilgili grupların “çıkar”ları yanında bu çıkarlarla ilgili “sosyal, politik çeşitli

²⁰⁵ Lavoie, **Foundations of Post-Keynesian Economic Analysis**, Aldershot, Hants: Edward Elgar Publishing Ltd., 1992, Chapter 1.

baskılar, etkenler” de rol oynar. Demek ki, bu kurumların kararları, Yeni Klasiklerin varsaydıkları gibi, üyelerin bireysel ekonomik tercihlerinin basit toplamı değildir.

Bu durumda atomistik analiz, herkesin aynı şekilde davranması (*ubiquity*), evrensellik (*universality*) gibi Yeni Klasik metodolojik özellikler de gerçekçi ve geçerli değildir. Tersine, Post-Keynesgil iktisatçıların bu konudaki varsayımları daha gerçekçi ve geçerlidir.

Post-Keynesgil iktisatçılar, yine Keynes’i izleyerek, geleceği önceden tahmin etmenin mümkün olmadığına, gelecek için, özellikle girişimcilerin üretim ve yatırım kararlarında, “belirsizliğin” (*uncertainty*) varlığına inanırlar. Böylece Post-Keynesgil iktisatçılar, Yeni Klasik Okul’un metodolojisi olan ve RBH’nin bir parçası veya doğal sonucunu oluşturan geleceğin, eldeki bilgiye ve zaman ve kesit serilerine dayanarak, Bayesgil bir olasılıklar seti olarak tahmin edilmesini ve yatırım kararlarında sadece rizikonun ortaya çıkmasını, kısaca tarihin tekerrür etmesini (*ergodicity*) reddederler. Post-Keynesgil iktisatçıların kabul ettiği, “tarihin tekerrür etmemesi” (*non-ergodicity*) ve belirsizlik (*uncertainty*) ilkeleri Yeni Klasiklerin ergodicity ve yatırım ve üretim kararlarında sadece rizikonun sözkonusu olacağı varsayımlarına oranla daha gerçekçi ve geçerlidir.

Post-Keynesgil iktisatçılar da, Yeni Keynesgil iktisatçılar gibi, Yeni Klasik TRŞ, Walrasgil genel denge ve Walrasgil mezatçı varsayımlarını kabul etmezler. ERŞ’nin geçerli olduğundan hareket eder ve ERŞ, piyasalar arası koordinasyon eksikliği gibi nedenlerle P ve W esneksizliklerinin ortaya çıkabileceğini, bunun da EİD’e yol açacağını kabul ederler. TRŞ, fiyatların tam esnekliği, piyasalar arası tam koordinasyon varsayımlarına oranla ERŞ’nin kabulünün daha gerçekçi olduğuna, Yeni Keynesgil İktisat ile ilgili bölümlerde de değinilmişti.

Fakat Post-Keynesgil iktisatçılar Yeni Keynesgil iktisatçılardan farklı olarak, Keynesgil efektif talep yetersizliğini tamamen ERŞ ve koordinasyon eksikliğine, yani mikro arz şartlarından hareketle makro üretim fonksiyonundaki aksamalarına, kısaca nominal ücret ve fiyatların (geçici bir süre için) esneksizliğine bağlamazlar. Keynes’in 1936’daki eserinde belirttiğine göre, P ve W tam esnek olsa bile, yine de toplam talepteki esneksizlikler nedeniyle EİD oluşacaktır. Bu nedenle Yeni Keynesgil iktisatçılar (histeresiz

ve etkinlik ücreti modellerini benimseyenler küçük bir grup dışında), ekonominin UD'de ONRUD'a geleceğini kabul ederek Yeni Klasiklere yaklaşmış, Keynes'den uzaklaşmışlardır²⁰⁶.

Post-Keynesgil iktisatçılar, talep yönünden EİD'nin ortaya çıkmasının temel nedeni olarak paralı ekonomiyi görürler ve paranın rolüne dikkatleri çekerler. Post-Keynesgil iktisatçılara göre, Keynes'i izleyerek, uzun süren bir yatırım ve üretim sürecine karşın, önceden para ile yapılmış kontratlar bugün bağlayıcı olarak karşımıza çıkacaktır; gelecek ise belirsizdir. Bu şartlar altında, yatırım harcamalarının tam istihdamı sağlaması, tam istihdam gelir düzeyindeki tasarrufa eşit olması olasılığı çok azdır. Yatırımlar, politik dahil, çeşitli etkenlere bağlıdır ve “oynaktır”. Bu nedenle Post-Keynesgil iktisatçılara göre EİD için temel neden, P ve W esneksizliği değil, paralı ekonomi, belirsizlik gibi nedenlerle yatırım düzeyinin yetersiz (*inadequate*) ve oynak (*volatile*) olmasıdır.

Post-Keynesgil İktisat'ta paranın bu kadar önemli rol oynamasına karşın, Walrasgil genel denge analizinde aslında paranın hiçbir rolü yoktur; para sadece bir “numeraire”, hesaplama ölçüsüdür. Post-Keynesgil iktisatçıların para ile ilgili görüşü de Walrasgil para analizine oranla daha gerçekçidir. ABD'li Post-Keynesgil iktisatçılar daha çok bu noktaya ağırlık vermekte, sosyal çatışma ve sosyal denge konusunu diğer Post-Keynesgil iktisatçılara oranla daha geri plana almaktadırlar.

Yine Post-Keynesgil iktisatçılar para arzının, gerek Keynes'in (1936) ve Keynesgil Sistem'in gerek Geleneksel Klasik Okul'un ve tüm diğer çağdaş okulların kabul ettiği gibi, “eksojen”, yani miktarının ve artışının para otoritelerince saptanan bir parametre olduğunu reddederler. Post-Keynesgil iktisatçılara göre para, Keynes'in (*A Treatise on Money*, 1923) eserinde de kabul ettiği gibi, “endojen” bir parametredir. Çünkü, kredi talebi karşısında bankalar özel sektöre kredi açıp, Merkez Bankası'na başvururlar, Merkez Bankası da bankalara verdiği kredileri reeskont yoluyla yükseltir. Böylece para arzı (mevduat oranı) ekonomik faaliyetlere bağlı olarak artmış olur, yani para arzı “endojen”

²⁰⁶ Arestis, *The Post-Keynesian Approach to Economics: An Alternative Analysis of Economic Theory and Policy* ve Davidson, *Controversies in Post-Keynesian Economics*.

bir parametredir. Bu varsayım da, paranın sadece “eksojen” bir parametre kabul edilmesine oranla daha gerçekçidir.

Post-Keynesgil İktisat, Keynes’i izleyerek, makroekonomiyi tarihi bir perspektif, yani “gerçek tarihi zaman süreci” (*historical time*) içinde ele alırlar. Bu zaman süreci içinde ise, devamlı “şoklar” olmakta, bu şoklar ekonominin gidişini etkilemektedir. Sonuçta, ekonomi devamlı dengeye yönelmekle beraber, aslında devamlı dengesizlik içindedir. Buna karşın Walrasgil analiz aslında “zamansız”dır, ya da zaman tarihi değil, mantıksal zamandır. Walrasgil genel denge, bir şok halinde sonraki dönemde yeniden dengenin oluşacağını göstermektedir. Post-Keynesgil analiz bu yönden de Yeni Klasik Okul analizlerine oranla daha gerçekçidir²⁰⁷. Fakat, bu varsayımın kabulünü belirsizlik varsayımı ile birleştirdiğimizde, ekonominin ileride nereye gideceğini önceden en ince noktasına kadar belirlenmesinin imkansız olacağı demektir. Örneğin, uzun dönemli ekonometrik modeller ya da büyüme modelleri kurmamız, buna dayalı ileriye ait kesin tahminler yürütmemiz olanak dışıdır. Aslında bu da daha gerçekçi bir kabuldür.

Yeni Klasik Okul’da üretim faktörlerinin veya sosyal grupların çıkarları arasında tam bir “uyum” kurulmaktaydı. Post-Keynesgil iktisatçılar ise, böyle bir uyum fikrini kabul etmezler. Onlara göre, sosyal gruplar arasında devamlı “çıkar çatışması” olacak ve bu çıkar çatışmalarının hem ekonomik hem de politik kararlar yoluyla bağdaştırılmasına çalışılacaktır. Bu da, Yeni Klasiklerin görüşlerine oranla daha gerçekçi bir yaklaşımdır. Fakat, eskiden işçi-işveren ve ücret çatışması ön plandaydı; günümüzde ise sosyal sorun, yalnızca işçi-işveren ilişkisi olarak ele alınamaz. Bugün büyük firmalar karşılarında büyük ve kuvvetli işçi sendikalarını bulmaktadırlar. Bu grupların yanında ise, küçük işletmeler, serbest meslekler, orta ve üst düzey yöneticilerden oluşan geniş bir orta sınıf ortaya çıkmıştır. Özellikle bu orta sınıf, işçi ve işverenlere (büyük firmalara) oranla sessiz de olsalar ekonomiye, politik ve sosyal gidişe daha büyük ağırlık koymaya başlamışlardır.

²⁰⁷ Arestis, *The Post-Keynesian Approach to Economics: An Alternative Analysis of Economic Theory and Policy* ve Davidson, *Controversies in Post-Keynesian Economics* ve Lavoie, *Foundations of Post-Keynesian Economic Analysis*.

Post-Keynesgil iktisatçılar Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğunluğundan (histeresiz ve etkinlik ücreti modellerini kabul edenler dışındaki Yeni Keynesgil iktisatçılardan) çok farklı bir sonuca varırlar: ekonominin UD'de ONRUD'a yönelmesi sözkonusu olamaz. Post-Keynesgil iktisatçılar, gerek RBH'yi gerek ekonominin UD'de ONRUD'a yönelmesini kabul eden Yeni Keynesgil iktisatçıları bu yönden hemen hemen Yeni Klasik iktisatçılar kadar eleştirirler. Çünkü Yeni Klasik Okul, RBH *artı* TRŞ varsayımı sonucu ekonominin ONRUD'a geleceğini iddia etmektedirler. Yeni Keynesgiller ise, ERŞ dolayısıyla P ve W esneksizliğinin ortaya çıkacağını, bu yüzden NRU dengesine ancak UD'de gelinebileceğini, sanki bir savunma psikolojisi içinde ileri sürmektedirler²⁰⁸. Post-Keynesgil İktisat'ın ekonominin hiçbir zaman ONRUD'a yönelmeyeceği sonucu daha gerçekçi gözükmektedir.

Post-Keynesgil İktisat ile Yeni Keynesgil İktisat arasında, uygulanacak politika önerileri açısından fazla fark yoktur. Çünkü, Yeni Keynesgil iktisatçılar da ekonominin KD'de çok sık EİD ile karşılaşacağını, bunun da giderilmesi için Keynesgil politikaların uygulanmasını önermektedirler²⁰⁹. EİD sonucu (Yeni Keynesgillerde sadece KD'de, Post-Keynesgillerde hem KD'de hem UD'de), bunun Keynesgil politikalarla düzeltilebileceği ve düzeltilmesi gerektiğini önemsürmektedirler. Bu da Post-Keynesgil iktisatçılar ile Yeni Keynesgil iktisatçılar arasında fazla fark yok demektir. Çünkü ekonominin UD'de ONRUD'a yöneleceğini kabul eden Yeni Keynesgil iktisatçılar da, KD'de EİD sonucu dolayısıyla ekonomiye, aynen Post-Keynesgil iktisatçılar gibi, devamlı Keynesgil müdahale gereği sonucuna varmaktadırlar.

Fakat, genellikle Post-Keynesgil iktisatçılar Yeni Keynesgil iktisatçılara oranla ekonomideki gelir bölüşümü sorununu, bu sorunla ilgili kararlardaki ekonomik etkenler yanında politik etkenleri daha fazla vurgulamışlardır. Genelde Yeni Keynesgil İktisat muhafazakar görüşe sahip ABD'de, Post-Keynesgil İktisat ise, sosyal dengeye daha fazla ağırlık veren görüşe sahip İngiltere ve Avrupa'da yaygınlaşmıştır. Bununla beraber, birçok

²⁰⁸ Post-Keynesgil iktisatçılar Yeni Keynesgil iktisatçıları “yeterince Keynesgil” bulmamaktadırlar: Davidson, **Controversies in Post-Keynesian Economics**, “So What if there is No Keynesian Beef in New Keynesianism,” ss. 290-302.

²⁰⁹ Blinder, “The Fall and Rise of Keynesian Economics”.

tanınmış ABD’li Post-Keynesgil iktisatçılar da vardır. Bunlar gelir bölüşümüne Yeni Keynesgil iktisatçılardan daha fazla, fakat diğer Post-Keynesgil iktisatçılardan daha az ağırlık verirler.

Ne var ki, günümüzde küreselleşmeni, uluslararası rekabetin, verimliliğin ve fiyat istikrarının önem kazanması karşısında, sosyal denge ve refah devleti uygulamalarıyla ücretlerin yüksek tutulması ve sosyal güvenliğin yoğunlaştırılması zorlaşmıştır. Bu eğilim Post-Keynesgil iktisatçıların gelir bölüşümüne verdikleri özel ağırlığa uygun düşmektedir. Fakat küreselleşme, fiyat istikrarı, rekabet, verimlilik ve dinamizmden beklenen sonuç ise, istihdam artması ve bu yüzden sosyal ferahtır denebilir.

4.4. ÇAĞDAŞ MAKROEKONOMİK OKULLARIN “STİLİZE FİİLİ GELİŞMELER” (STYLIZED FACTS) AÇISINDAN DEĞERLENDİRMESİ

Tezimizde çağdaş makroekonomik okulların tutarlılık (*consistency*) ve geçerlilik (*relevance*) değerlendirmesi yapılırken, bu değerlendirme fiili gelişmelere (*actual facts*) ve fiili gelişmelerin araştırmalarına da dayandırılacaktır. Bunun için öncelikle fiili gelişmeler veya fiili gelişmelerin istatistiksel ve ekonometrik analizine dayanan “stilize fiili gelişmeler” (*stylized facts*) nedir, ya da nelerdir sorusunu cevaplandırmamız gerekecektir.

4.4.1. Stilize Fiili Gelişmelerin Belirlenmesi

SFG’nin nasıl belirleneceği konusunda bugüne kadar bir çok çalışma yapılmıştır. SFG’nin belirlenmesi genellikle istatistiksel ve ekonometrik araştırmalara dayandırılrsa da, bazı durumlarda yalnızca basit sayısal gözlemlere dayanılmaktadır.

4.4.2. Tutarlılık Değerlendirmesi ve Stilize Fiili Gelişmeler

Tezimizde “tutarlılık” kavramı, makroekonomik analizlerin mikroekonomik temellere dayanması ve makroekonomik analiz ile mikroekonomik analizlerin sonuçlarının tutarlılığı olarak tanımlanmıştır. Aşağıda makroekonomik okulların “tutarlılık” değerlendirmesinde kabul edilen SFG ele alınmaktadır:

- **SFG 1:** SFG 1 tüm mal, hizmet ve finans piyasalarının gözlemine ve gözlem sayısına dayanmaktadır. Buna göre GÜ’de tüm mal, hizmet ve finans piyasalarında TRŞ değil, “ERŞ geçerlidir”.

ERŞ monopollü rekabet, rekabet içinde oligopol ve bir veya birkaç firmanın lider konumunda olduğu oligopol piyasalarıdır. ERŞ’nin varlığı P ve W esneksizliğine yol açar.

TRŞ’ye yalnızca sınırlı sayıda bazı mal ve hizmet piyasalarında rastlanmaktadır.

Tekel piyasaları ise, GÜ’de kanunlar yoluyla önlenmektedir. Bunun bir istisnası, uluslararası düzeyde bir tekel olan OPEC’in özellikle 70’li yıllarda tekeldi bir davranışla petrol fiyatlarını yükselterek üretimi azaltması ve bunun dünya çapında yarattığı stagflasyon olmuştur.

- **SFG 2:** SFG 2 beklentilerle ilgili ekonometrik araştırmaların sonuçlarına dayanılarak belirlenmektedir. Buna göre, girişimcilerin fiyat beklentileri genellikle doğrudur ve sübjektif hatalar birbirini götürür. Buna karşın, işçiler fiyat beklentilerinde çoğu zaman sistematik hata yaparlar ve ileriye ait fiyat artışlarını düşük tahmin ederler. Veya büyük firmalar fiyatları, toplu sözleşmelerdeki ücret artışı oranının üzerinde belirlerler. Kısaca SFG olarak RBH ve uyarlanmış beklentiler değil, “heterojen beklentiler” kabul edilir.

- **SFG 3:** SFG 3’ün istatistiksel ve ekonometrik araştırmalarla kesin olarak saptanması mümkün olmasa da, piyasalar arası koordinasyonun olmadığı varsayılmaktadır;

yani Walrasgil mezatçı reddedilmekte ve “piyasaların bir anda tam dengeye gelmediği” varsayılmaktadır.

4.4.3. Geçerlilik Değerlendirmesi ve Stilize Fiili Gelişmeler

Makroekonomik okulların “geçerlilik” bakımından değerlendirilmesi, temelde işsizliğin ve konjunktür dalgalanmalarının gözlenip gözlenmediğine dayandırılacaktır. Bu konuda SFG’yi belirlemek üzere yapılmış bir çok istatistiksel ve ekonometrik araştırma ve gözlem vardır.

Örneğin, konjunktür dalgalanmalarının varlığı C. Juglar’dan²¹⁰ (1889) bu yana araştırılmaktadır. 8-10 yıllık konjunktür dalgalanmalarından başka kısa dönemli (3-5 yıllık) Kitchin²¹¹ (1923) dalgalanmalarının, uzun dönemli (20 yıllık ve daha uzun süreli) Kuznets²¹² (1958) dalgalanmalarının varlığı da öne sürülmüştür. W.C. Mitchell’in²¹³ (1927) ve T.C. Koopmans’ın²¹⁴ (1947) bu konuda çok önemli katkıları olmuştur²¹⁵.

Bu konuda modern istatistiksel ve ekonometrik yöntemler kullanılarak yapılan bir çok modern analiz (örneğin Woitek, D. Backus, P. Kehoe ve F. Kydland²¹⁶, S. Ambler,

²¹⁰ C. Juglar, **Des Crises Commerciales et de leur Retour Peridique en France, en Angleterre et aux états-Unis**, 2nd. ed., Paris: Guillaumin, 1889, Woitek, **Business Cycles: An International Comparison of Stylized Facts in a Historical Perspective** içinde.

²¹¹ J. Kitchin, “Cycles and Trends in Economic Factors,” **Review of Economics and Statistics**, 1923, No. 5, ss. 10-17, Woitek, **Business Cycles: An International Comparison of Stylized Facts in a Historical Perspective** içinde.

²¹² S. Kuznets, “Long Swings in the Growth of Population and in related Economic Variables,” **Proceedings of the American Philosophical Society**, 1958, No. 102, ss. 25-57, Woitek, **Business Cycles: An International Comparison of Stylized Facts in a Historical Perspective** içinde.

²¹³ W.C. Mitchell, “Business Cycles: The Problem and its Setting,” **NBER**, 13th. reprint, 1946, Woitek, **Business Cycles: An International Comparison of Stylized Facts in a Historical Perspective** içinde.

²¹⁴ T.C. Koopmans, “Measurement without Theory,” **Review of Economic Statistics**, 1947, No. 29, ss. 161-172, Woitek, **Business Cycles: An International Comparison of Stylized Facts in a Historical Perspective** içinde.

²¹⁵ Ulrich Woitek, **Business Cycles: An International Comparison of Stylized Facts in a Historical Perspective**, Heidelberg: Physica-Verlag, 1997.

²¹⁶ David Backus, Patrick Kehoe, Finn Kydland, “International Business Cycles: Theory and Evidence,” **Frontiers of Business Cycle Research**, Thomas F. Cooley ed., Princeton: Princeton University Press, 1998, ss. 331- 356 içinde, Steve Ambler, Emanuela Cardia, Christian Zimmermann, “International Business Cycles: What are the Facts?” **Université Du Québec a Montreal (CREFE) ve Université de Montreal (C.R.D.E)**, April 2000, s. 13’den.

E. Cardia ve C. Zimmermann²¹⁷) konjonktür dalgalanmalarının var olduğu ve SFG olarak kabul edilmesi gerektiği sonucuna ulaşmaktadır. Bu analizler konjonktür dalgalanmalarının, sabit yatırım düzeyine bağlı olarak 7-10 yıllık, envanter yatırımı düzeyine bağlı olarak kısa dönemli 3-5 yıllık olacağına işaret etmektedir. Fakat tüm bu araştırmalar dahi, geliştirilmiş ve modern yöntemler kullanmasına rağmen²¹⁸, tam kesin bir sonuca varmamaktadırlar.

Buna karşın, bazı Monetarist ve Yeni Klasik araştırmacılar ise, reel olarak sürekli ve düzenli konjonktür dalgalanmalarına rastlanmadığı ve var olan dalgalanmaların yumuşak ve düzensiz olduğu sonucuna varmaktadır (örneğin Lucas²¹⁹, V. Zarnowitz²²⁰). Bu araştırmacılar konjonktür dalgalanmalarının varlığını kabul etmemekle beraber, ekonomideki çeşitli sektörlerin üretimlerinin, ayrıca fiyatların ve paranın dolanım hızının bir arada (*procyclical*) hareket ettiğine işaret etmektedirler.

Geleneksel Klasik Sistem'e dayanan Monetarizm ve Yeni Klasik İktisat ONRUD sonucuna, Keynesgil Sistem'e dayanan Yeni Keynesgil İktisat ve Post-Keynesgil İktisat ise EİD sonucuna ulaşıyordu. Eğer reel ve moneter parametrelerin bir arada sistematik ve düzenli konjonktür dalgalanmaları verdiğini SFG olarak kabul edersek makroekonomik okulların değerlendirilmesi ile ilgili sonuçlar başka, eğer sistematik ve düzenli konjonktür dalgalanmaları olmadığını SFG olarak kabul edersek ise bu sonuçlar başka olacaktır. Birinci durumu SFG olarak kabul edersek, ONRUD (veya OTİD) sonucu veren makroekonomik okulları geçerli kabul etmek olasılığı mantıksal olarak ortadan kalkar. Ama, yine bu birinci durumda, Keynesgil politikaların uygulandığı dönemler için de konjonktür dalgalanmalarının var olduğu varsayımı bizi bu kez, Keynesgil politikaların etkin olmadığı sonucuna götürür. Buna karşın, ikinci durumu SFG olarak kabul edersek,

²¹⁷ Ambler, Cardia, Zimmermann, "International Business Cycles: What are the Facts?" Université Du Québec a Montreal (CREFE) ve Université de Montreal (C.R.D.E) April 2000, ss. 1-21.

²¹⁸ Maximum Entropy Spectral Analysis, SEMECON (www.vwi.uni-muenchen.de/semecon/maximum.htm).

²¹⁹ Lucas, **Studies in Business-Cycle Theories**, Oxford: Blackwell, 1981.

²²⁰ V. Zarnowitz, **Business Cycles: Theory, History, Indicators, and Forecasting**, Chicago: University of Chicago Press, 1992.

ONRUD (veya OTİD) sonucu veren makroekonomik okulları geçerli kabul etmek gerekir.

Gerek birinci durumun gerek ikinci durum SFG olarak kabul edildiğinde geçerli olacak makroekonomik okullar arasında (EİD sonucu veren çağdaş Keynesgil Okullar ya da ONRUD sonucu veren çağdaş Klasik Okullar) hangisinin geçerli olduğunun belirlenmesi için ise, farklı dönemlere göre daha ayrıntılı bir analiz yapmak gerekmektedir. Bu noktada, GÜ'de genel olarak hangi dönemlerde hangi makroekonomik okulun etkisinde hangi makroekonomik politikaların uygulandığı ve bu politikalardan hangi sonuçların alındığı, yani ekonominin performansının nasıl olduğu (örneğin işsizlik oranı, enflasyon oranı) belirlenmelidir. Tezimizde, Mankiw²²¹ ve Blinder'dan²²² esinlenilerek, bu konuda aşağıdaki SFG kabul edilmiştir:

- **SFG 4:** Sanayi Devrimi'nden 1. Dünya Savaşı (1914-18) ve Büyük Dünya Buhranı'na (1929-34) kadar ekonomiye, Geleneksel Klasik Sistem'i izleyerek, işsizliği önlemek, bunun için toplam talebi arttırmak gibi makroekonomik müdahalelerde bulunulmamıştır.

SFG 4.1: Bu dönem boyunca GÜ'ler fiilen devamlı ve sürekli konjonktür dalgalanmaları göstermişlerdir²²³.

- **SFG 5:** 2. Dünya Savaşı yılları dışarıda tutulursa, 2. Dünya Savaşı sonrasında 70'li yılların sonlarına kadar ekonomiye, Keynesgil Sistem'i izleyerek, işsizliği azaltmak, konjonktür dalgalanmalarını önlemek üzere makroekonomik politikalarla (para ve maliye politikaları) müdahale edilmiştir.

SFG 5.1: 50'li ve 60'lı yıllar boyunca ve 70'li yıllara kadar GÜ'ler göreceli bir fiyat istikrarı içinde devamlı gelişme göstermiş, konjonktür dalgalanmaları ise

²²¹ Blinder, "The Fall and Rise of Keynesian Economics".

²²² Mankiw, "A Quick Refresher Course in Macroeconomics".

²²³ Business Cycle Stylized Facts, SEMECON (www.vwl.uni-muenchen.de/semekon/business.htm).

azalmıştır²²⁴. Burada ABD'nin Vietnam Savaşı sonrasında karşılaştığı sorunlar dışında tutulmaktadır²²⁵.

SFG 5.2: 70'li yıllarda ise, OPEC'in petrol fiyatlarını arttırması ve üretimi azaltması GÜ'leri ve dünyayı stagfasyona sokmuş, fiyatlar yükselirken (maliyet enflasyonu) işsizlik de artmıştır.

- **SFG 6:** 80'li yıllar boyunca Monetarizm ve Yeni Klasik Okul'u izleyerek, dar para politikası uygulanmış ve ekonomiye müdahaleler azaltılmıştır.

SFG 6.1: 80'li yıllar boyunca GÜ'lerde (ABD ve AB ülkelerinde) işsizlik giderek artmıştır²²⁶.

- **SFG 7:** 90'lı yıllardan günümüze kadar küreselleşme ve bloklaşma eğilimleri ve ortamı içinde genellikle daha muhafazakar (yani sosyal dengeye fazla ağırlık vermeyen ve maliye politikasından çok para politikasına dayanan) Keynesgil politikalar uygulanagelmıştır.

SFG 7.1: Bu dönem boyunca GÜ'ler, yine göreceli bir fiyat istikrarı içinde, büyüme göstermişler ve işsizlik azalmıştır. 1997-98'de karşılaşılmış olan küresel finansal kriz farklı nedenlere dayanır ve GÜ'leri (ABD ve AB ülkeleri) çok fazla etkilememiştir. Yine 2001'de ABD'de başlayan yavaşlama (resesyon) tezimizin dışında tutulmuştur.

²²⁴ Woitek, **Business Cycles: An International Comparison of Stylized Facts in a Historical Perspective**, s. 4.

²²⁵ Klammer, **The New Classical Macroeconomics**, s. 102.

²²⁶ Gordon, "Understanding Inflation in the 1980s".

SONUÇ YERİNE

Tezimizin temel amacı, başlıca çağdaş makroekonomik okulların karşılaştırmalı bir analizine dayanarak, bu okullardan hangisinin GÜ'ler için geçerli olduğunu değerlendirmek ve bu konuda kesin bir sonuca varmaktır. Fakat sonraki paragraflarda ayrıntılı biçimde açıklayacağımız gibi, yaptığımız araştırmalar ve değerlendirmeler, bu konuda kesin bir sonuca varmanın zorluğunu ortaya çıkarmıştır. Aslında buna fazla şaşımamak da gerekir; çünkü, eğer tek doğru sonuca ulaşabilselerdi bugün tüm iktisatçılar, normatif alanda olmasa bile, hiç olmazsa objektif analiz alanında tek bir okula bağlı olurlardı. Oysa, iktisatçıların çoğunluğu bugün en etkin olan Yeni Keynesgil İktisat'a bağlı olmakla beraber, Post-Keynesgil İktisat'a, Monetarizm'e ve Yeni Klasik Okul'a bağlı iktisatçılar da bulunmaktadır.

Farklı okullara bağı olan bu iktisatçıların hepsi, özellikle “objektif analiz” aşamasında ekonometrik araştırmalara dayanarak yine de farklı sonuçlara ulaşmakta ve bu görüşlerini farklı okullara bağı iktisatçılara karşı savunmaktadırlar.

Ayrıca, “normatif” alanda da okullar arasındaki farklar da, tezimizde de açıklandığı gibi, ortadadır. Bu alanda en önemli sorun, devletin doğru politikaları doğru oranda ve doğru zamanda uygulayabilip uygulayamayacağı konusundaki endişedir; örneğin objektif analizlerinde Yeni Keynesgil İktisat’a bağı olan bir grup iktisatçı, sayıları az da olsa, sadece bu endişe yüzünden talep yetersizliğinden doğan bir işsizlik durumunda, devletin talebe maliye politikaları yoluyla müdahale etmesine karşı çıkmaktadır. Benzer bir endişe, para politikasını devletten bağımsız olarak saptayan Merkez Bankaları için de geçerlidir; örneğin Monetaristlere göre Merkez Bankaları, banka sistemini izleyerek, önce para arzını arttırmak yoluyla konjonktürün yükselme aşamasında enflasyona, sonra da para arzı artışını azaltarak resesyona ve bunu sonucu olarak konjonktür dalgalanmalarına yol açmaktadırlar. Bu nedenle de Monetaristlere göre, para arzı artışı sabit tutulmalı veya belirli ölçütlere bağı olarak değiştirilmelidir.

Normatif alandaki ikinci önemli sorun, ücretler ve istihdam arasındaki ilişkidir. Bu konu, aslında objektif analizlerle bağlantılıdır. Monetarizm ve Yeni Klasik Okul’da ONRUD sonucu geçerlidir. Monetarizm’de devlet, maliye politikası yoluyla ekonomiye müdahale ederek toplam talebi arttırmışsa veya bir şok sonucu talep yetersizliği ve eksik istihdam oluşmuşsa, ekonomi ONRUD’a yeniden bir dönem sonra; Yeni Klasik Okul’da ise hemen gelir. Bu durumda, bu okullara göre gelir bölüşümüne müdahale etmek, sadece olumsuz sonuçlar ortaya çıkartır; örneğin reel ücretlerin yükselmesi için nominal ücretler yükseltilirse, bunun sonucunda ortaya işsizlik ve reel gelir azalması çıkar; bu da işçilerin toplam gelirini ve refahını azaltır. Buna karşın Keynesgil Sistem’de ve bu sisteme dayalı Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat’ta – tezimizin ilgili bölümlerinde de belirttiğimiz gibi- ücretlerin yükseltilmesi, gelir vergisinde müterakkiliğin arttırılması gibi politikalar önerilmektedir. Bu nedenle ABD’de ve Avrupa’da, Monetarizm ve Yeni Klasik Okul’a bağı iktisatçıların politika yelpazesinde Sağ’da yer almalarına karşın, Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğunluğu Merkez’den Merkez Sol’a, Post-Keynesgil iktisatçılar ise Merkez Sol’dan Sol’a yer alırlar.

Böyle normatif değerlendirmelerin bizi ayrı yönlerle sürüklemesini önlemek için tezimizde çağdaş makroekonomik okulların tutarlılık ve geçerlilik değerlendirmesi, objektif analiz aşamasına dayandırılmıştır. Bu aşamada dahi, kesin ve tek bir sonuca varmanın mümkün olmadığını gördük.

Bunun en yukarı düzeydeki nedeni, iktisadın bir tabii ilim değil, sosyal ilim olmasında yatmaktadır. Tabii ilimlerde kontrollü deneyler yapılarak tek ve kesin bir sonuca varmak genellikle olasıdır. Oysa sosyal ilimlerde kontrollü deneyler yapılamamaktadır. Deney alanı, ekonomilerin bütünü veya herhangi bir ekonomi veya herhangi bir ekonominin belirli bir kesiti ya da sektörü veya herhangi bir ekonominin belirli bir kesiti ya da sektöründeki herhangi bir karar birimi olabilir. Araya – psikolojik olanlar da dahil- o kadar çok iç ve dış etkenler girmektedir ki, ekonometrik araştırmalar yapılsa bile, her zaman kesin ve herkesin kabul edeceği, hiç bir zaman değişmeyecek olan sonuçlara varmak zorlaşmaktadır. Ayrıca bu noktada ekonometrisyenlerin normatif eğilimleri, yaptıkları objektif analizlerini bozabilmekte ve metodolojik eksiklikler, yanlışlar veya gözden kaçırmalar sonucunda ekonometrisyenler kendi objektif görüşlerini doğrulayan sonuçlara ulaşabilmektedirler; örneğin, Monetaristler yaptıkları ekonometrik analizlerde, paranın dolanım hızının Keynesgil çarpandan daha istikrarlı bir parametre olduğu sonucuna varmışlardır. Oysa, Yeni Keynesgil ekonometrisyenler, bazı metodoloji farkları ile tam tersi bir sonuca varmaktadırlar. Yine 70’li yılların verilerini inceleyen Monetaristler dik, hatta negatif eğimli bir UDPE’nin varlığından bahsetmekte; Yeni Klasik iktisatçılar da, PE’nin ne KD’de ne de UD’de hiç mevcut olmadığını iddia etmektedirler. Yeni Keynesgil ekonometrisyenler ise yine aynı verilere dayanarak, 70’li yıllar boyunca süren maliyet yükselmeleri yüzünden PE’lerin devamlı sağa kaydıklarını ileri sürmektedirler.

Her ne kadar yukarıda değinilen nedenlerden dolayı “kesin bir sonuca” vardığımızı iddia etmemiz yersiz olsa da, tüm bu zorlukları göze alarak yaptığımız değerlendirmelerde, çok sınırlı da olsa, “bazı sonuçlara” varmış bulunmaktayız:

Öncelikle belirtmeliyiz ki, çağdaş makroekonomik okulların “tutarlılık” açısından değerlendirmesi “geçerlilik” açısından değerlendirmesine göre daha kolay olmuştur.

“Tutarlılık” ölçütü, makroekonomik analizlerin mikroekonomi temellere dayandırılmış olması ve makroekonomik analizler ve sonuçlarla mikroekonomik analiz ve sonuçların birbirleriyle tutarlı olmasıdır. Yani bu konuda, Yeni Klasik iktisatçıların Keynesgil Sistem’e yönelttikleri eleştiri esas alınmıştır. Bu yönden bakıldığında, tüm “çağdaş” makroekonomik okullar “tutarlı” sayılır.

Mikroekonomik analizlere sistematik olarak bütünüyle inmemiş olsa da ve daha çok makroekonomik düzeydeki analizlere dayansa da Monetarizm’in sonuçları, Geleneksel mikro analiz sonuçlarıyla tutarlıdır. Gerek Monetarist makroekonomik analiz gerek bunun arkasındaki Geleneksel mikro analiz, OTİD, daha doğrusu ONRUD sonucu vermektedir. Yeni Klasik Okul ise, Geleneksel mikro analize inerek ve buna dayanarak, ONRUD sonucuna ulaşmaktadır. Geleneksel mikroanaliz, tüm piyasalarda TRŞ’nin varlığına, Walrasgil genel denge analizine ve piyasalar arası koordinasyonun (Walrasgil mezarının) varlığına dayanır. Bu varsayımlar altında tüm piyasalar tam dengeye (*perfect equilibrium*) gelecek, piyasalar temizlenecektir (*market clearing*). Böylece emek piyasası da ONRUD verecektir.

Keynesgil Sistem’in ulaştığı EİD sonucu ile Geleneksel mikroanalizin OTİD (veya ONRUD) sonucu – Yeni Klasik iktisatçıların da belirttiği gibi- tutarsızdır. Ancak Keynes’in, Keynesgil iktisatçıların ve Neo-Keynesgillerin mikroekonomik temellere sistematik olarak inmemiş olmalarına karşın Yeni Keynesgil iktisatçıların mikroekonomik temellere inerek makroekonomik analizleri ile mikroekonomik analizleri arasında tutarlılık sağlamışlardır. Şöyle ki; mikroekonomik analizlerde TRŞ’nin varlığını reddederek ERS’nin varlığını kabul etmişlerdir. Bu durumda, ERS’nin yol açtığı P ve W esneksizliği, EİD’e yol açacaktır.

Kısaca, Yeni Klasik iktisatçıların, Geleneksel mikro analizi ve bunun varsayımı olan piyasalarda TRŞ’nin varlığını kabul ederek Keynesgil makroekonomik analizi ve EİD sonucunu reddetmişler ve ONRUD sonucuna ulaşmışlardır; Yeni Keynesgil iktisatçıların ise, Geleneksel mikro analizi reddederek piyasalarda ERS’nin varlığını ve Keynesgil makroekonomik analizi ve EİD sonucunu kabul etmişlerdir. Post-Keynesgiller için de Yeni Keynesgillerin metodolojisi geçerlidir.

Çağdaş makroekonomik okullardan hangisinin GÜ'ler için “geçerli” (*relevant*) veya “gerçekçi” (*realistic*) olduğunun değerlendirilmesi konusunda tezimizde iki aşamalı bir değerlendirme yapılmıştır.

Birinci aşamada, çağdaş makroekonomik okulların kabul ettikleri başlıca varsayımlar ve hipotezler ele alınmış ve bunlarla ilgili olarak yapılan ekonometrik araştırmalara göre hangi okulun daha doğru varsayımlara dayandığı ve dolayısıyla doğruyu ve gerçeği yansıttığı konusunda bir sonuca varılmıştır.

İkinci aşamayı, farklı okulların farklı sonuçlara (ONRUD karşısında EİD) ulaşmaları ve farklı politika önerileri vermeleri konusu oluşturmaktadır. Tezimizde bu konuda, gözlemlere dayanarak – çok kesin ve matematiksel olmasa da- bir değerlendirme yapılmıştır.

Varsayımlarla İlgili Geçerlilik ve Gerçekçilik Değerlendirmesi

Çağdaş makroekonomik okullar, özellikle Geleneksel Klasik Sistem'in temeline dayanan Monetarizm ve Yeni Klasik Okul ile Keynesgil Sistem'in temeline dayanan Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat arasında 3 temel varsayım ve hipotez birbirinden tamamen farklıdır.

- Birinci fark, ekonomideki karar alma birimlerinin “beklentiler”iyle ilgilidir.

Monetaristler “uyarlanmış beklentiler” varsayımını kabul ederler. Bu varsayıma göre işçiler, fiyat artışlarını ilk dönemde farketmezler; fakat bir sonraki (müteakip) dönemde farkederek, nakit ücret artışı taleplerini buna göre değiştirirler.

Yeni Klasik iktisatçılar, “RBH”yi kabul ederler. Bu varsayıma göre işçiler ve diğer tüm karar alma birimleri; örneğin girişimciler gibi, her türlü bilgiye sahip olabilirler ve doğru tahminde bulunurlar; en azından beklentilerinde sistematik hata yapmazlar.

Yeni Keynesgil iktisatçıların büyük çoğunluğu da, Yeni Klasik iktisatçılarla bir tartışma ortamı yaratmak amacıyla RBH’yi kabul eder.

Buna karşın, Keynes’in orijinal fikirlerine sadık kalan Post-Keynesgil iktisatçılar “heterojen beklentiler” varsayımını kabul ederler. Bu varsayıma göre girişimciler, hem konumları hem de olanakları sayesinde fiyatları doğru tahmin ederler ve beklentilerinde yanılmazlar. Ama işçiler aynı konumda olmadıkları için genellikle fiyat beklentilerinde yanılırlar, yani beklentilerinde sistematik hata yaparlar; ve fiyatların ileride daha düşük olacağını tahmin ederler. Veya birçok sektörde lider durumunda olan firmalar bazen ücret anlaşmasından sonra fiyatları, ücret artışından daha fazla arttırırlar.

Bu alanda yapılan ekonometrik araştırmalar çok kesin sonuca varmamakla beraber, RBH ve uyarlanmış beklentiler varsayımlarına oranla, “heterojen beklentiler varsayımının daha geçerli olduğu”nu göstermektedir.

- İkinci önemli fark, “TRŞ karşısında ERŞ”den hangisinin geçerli olduğudur. Bu konu piyasa araştırmalarına, sektördeki yoğunlaşma (temerküz) oranlarına (*concentration ratios*) ve gözlemlere dayanarak değerlendirilebilir.

Yapılan tüm araştırmalar ve gözlemler göstermektedir ki, TRŞ’nin geçerli olduğu piyasa sayısı çok sınırlıdır ve “piyasaların çoğunda ERŞ (monopollü rekabet, rekabet içinde oligopol, bir veya birden çok firmanın lider konumunda olduğu oligopolistik rekabet) geçerlidir”.

Bu durumda, bu konuda da Geleneksel Klasik Sistem’i temel alan Monetarizm ve Yeni Klasik Okul’un kabul ettiği TRŞ varsayımına oranla, Keynesgil Sistem’i temel alan Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat’ın kabul ettiği ERŞ varsayımı daha geçerli ve gerçekçidir.

ERŞ'nin yol açtığı P ve W esneksizliği – RBH altında dahi- EİD'e yol açacağı için, Yeni Keynesgil iktisatçılar da ERŞ varsayımını kabul ederek, RBH'ne rağmen, EİD sonucuna ulaşmışlardır.

- Üçüncü önemli fark, “piyasalar arası koordinasyon”un (Walrasgil mezatçının) varlığıyla ilgilidir. Bu, tüm piyasalarda fiyatların, hemen bir anda denge noktalarına gelerek, emek piyasası da dahil, tüm piyasaları birarada temizleyebilmesidir.

Ekonometrik olarak, piyasalar arası böyle bir koordinasyonun olup olmadığını araştırmak olası değildir. Fakat, milyonlarca ve – kalite farklarını da göz önünde bulundurursak- milyarlarca mal ve emek piyasasının hemen bir anda ve birarada dengeye gelmesi ve böylece tüm piyasaların temizlenebilmesi çok da gerçekçi görünmemektedir.

Bu konuda da Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat, Monetarizm ve Yeni Klasik Okul'a oranla daha gerçekçi ve geçerli görünmektedir.

Varılan Sonuçlar ve Önerilen Politikaların Sonuçlarıyla İlgili Geçerlilik ve Gerçekçilik Değerlendirmesi:

Çağdaş makroekonomik okulların geçerliliklerinin değerlendirilmesinde çok daha kritik olan ikinci aşama, bu okulların vardıkları farklı sonuçların, ekonomide karşılaşılan sorunların çözümü için önerdikleri politikaların uygulanması durumunda ekonomide bir iyileşme olup olmadığı konusunun araştırılmasıdır.

Bu konuda Geleneksel Klasik Sistem'e dayanan Monetarist ve Yeni Klasik Okul ile Keynesgil Sistem'e dayanan Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat arasındaki temel ve en önemli fark şudur:

Monetarizm ve Yeni Klasik Okul'a göre ekonomi, ONRUD verir. Bu durumda devletin; örneğin işsizliği azaltmak için, ekonomiye makro müdahalelerde bulunması, para ve/veya maliye politikası uygulaması, gereksizdir. Bu, sadece enflasyona yol açar.

Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat'a göre ise ekonomi, Yeni Keynesgil iktisatçılar için KD'de, Post-Keynesgil iktisatçılar için hem KD hem de UD'de EİD verir. Bu durumda devletin makro müdahalelerle toplam talebi arttırması, bir noktaya dereceye kadar enflasyonist sayılmayacak bir fiyat artışına karşın, işsizliği azaltabilir.

- Tezimizdeki en önemli değerlendirme de bu konu olacaktır. Acaba GÜ'lerde ONRUD mu, yoksa (diyelim ki, KD'de) EİD mi geçerlidir? Keynesgil para ve/veya maliye politikaları uygulandığında işsizliğin fiilen azaldığı görülmekte midir, yoksa bu politikalar sadece enflasyon mu yaratmaktadır? Bu konudaki değerlendirmemizi ise, ekonometrik araştırmalardan çok, gözlemlere dayandırmak durumundayız.

Bu aşama ve değerlendirmenin önemi, ekonomi tarihinin incelenmesiyle de ortaya çıkmaktadır. Konjonktür dalgalanmalarını çözemediği ve önleyemediği, bu dalgalanmalar devam ettiği ve giderek ağırlaştığı için, Klasik Sistem gözden düşmüş, 1929-34 Büyük Dünya Buhranı'nın hemen sonrasında Keynesgil Sistem ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır. Keynesgil politikaların uygulandığı ve olumlu sonuç alındığı 2. Dünya Savaşı'ndan 70'li yıllara kadar, gerek akademik çevrelerde gerek uygulamada Keynesgil Sistem egemen olmuştur.

70'li yıllarda OPEC tarafından petrol fiyatlarının yükseltilmesi sonucu, dünya çapında bir stagflasyon ortamına girilmesiyle birlikte, akademik çevrelerde Keynesgil Sistem gözden düşmüş, Geleneksel Klasik Sistem'e dayanan Monetarizm ve Yeni Klasik Okul yaygınlaşmış ve akademik çevrelerde özellikle Yeni Klasik Okul egemen olmuştur.

Bu dönemde Keynesgil Sistem, politika uygulamalarında olumlu sonuç vermediği için değil, fakat mikroekonomik analiz temelleri olmaması, Geleneksel mikroanaliz sonuçlarıyla tutarsız olması gibi, daha çok metodolojik bakımdan eleştirilmiştir. Fakat, 70'li yıllar boyunca uygulama alanında , pes perdeden de olsa, Keynesgil Sistem'in önerdiği politikalara devam edilmiştir.

Ne var ki, petrol tekelinin, petrol fiyatlarının tekelci bir kararla yükseltilmesi ve üretimin kısılmasının ekonomilerin arz yönünde yarattığı sorunlar, Keynesgil talep

politikaları yoluyla düzeltilemese bile, Keynesgil iktisatçıların belirttiği gibi, stagflasyonun üzerine hiç olmazsa bir de yanlış talep idaresinden doğabilecek sorunları önlemiştir.

80'li yıllarda uygulama alanında bu defa, Monetarizm ve Yeni Klasik Okul'un önerdikleri politikalar uygulanmaya başlanmış, var olan yüksek işsizliğe rağmen, enflasyona yol açmadan ekonominin ONRUD'a gelmesi için para arzı artışı daraltılmış ve dar para politikası uygulanmış, devletin ekonomiye makro ve mikro müdahaleleri azaltılmıştır.

Fakat Monetarist ve Yeni Klasik Okul politika uygulamalarının gözlendiği 80'li yıllar boyunca, ne ABD'deki ne de Avrupa'daki işsizlik oranlarını kendiliğinden azalmamış; tam tersi giderek yükselmiştir. Monetaristler işsizlikteki bu artışın, NRU'da bünyesel değişmelerden kaynaklandığını iddia etmişlerse de, bu iddia ikna edici bulunmamıştır.

Böylece, 80'li yıllarda akademik çevrelerde Monetarizm ve Yeni Klasik Okul gözden düşmüş ve ABD'de Yeni Keynesgil İktisat egemen olmuştur. 80'li yılların ikinci yarısında İngiltere'de ise, hem Monetarizm'e ve Yeni Klasik Okul'a hem de Yeni Keynesgil İktisat'ı yeterince Keynesgil bulmadıkları için bu okula bir tepki olarak, Post-Keynesgil İktisat egemen olmuştur.

90'lı yıllardan bu yana da, gerek akademik gerekse uygulama alanında geniş ölçüde Yeni Klasik İktisat, daha dar ölçüde ise Post-Keynesgil İktisat egemendir. Monetarizm ve Yeni Klasik Okul da, daha dar bir çevrede de olsa, süregelmektedir. Bu yıllar boyunca Keynesgil politika önerilerinin uygulanmasıyla birlikte, işsizlik azaltılmıştır.

90'lı boyunca Keynesgil politika önerilerinin uygulanmasıyla birlikte, işsizliğin azaltılabilmesi, temeli Keynesgil Sistem'e dayanan çağdaş makroekonomik okulların daha geçerli olduğunun bir kanıtı olarak kabul edilmiştir. Buna karşın, Monetaristler ise, 90'lı yıllardaki bu olumlu konjonktürün fiyat istikrarı içinde oluşmasını, 80'li yıllar boyunca süren Monetarist (ve Yeni Klasik) dar para politikasının bir sonucu ve başarısı olarak yorumlamakta ve değerlendirmekte, böylece kendi görüşlerinin, geç de olsa, doğru çıktığını savunmaktadırlar.

Kısaca özetlersek:

1929-34 Büyük Dünya Buhranı'na kadar:

Akademik alan: Klasik Sistem

Uygulama alanı: Klasik politikalar

Sonuç: Giderek artan işsizlik ve konjonktür dalgalanmaları sorunu

1929-34 Büyük Dünya Buhranı sonrasında 70'li yıllara kadar:

Akademik alan: Keynesgil Sistem

Uygulama alanı: Keynesgil politikalar

Sonuç: İşsizliğin ve konjonktür dalgalanmaları sorunlarının azaltılması ve fiyat istikrarı içinde büyüme; fakat 70'li yıllar boyunca OPEC yüzünden başgösteren stagflasyon sorunu

70'li yıllar boyunca:

Akademik alan: Monetarizm ve Yeni Klasik Okul

Uygulama alanı: pes perdeden Keynesgil politikalar

Sonuç: OPEC'in yarattığı stagflasyonsorunların devam etmesi ve ekonomilerin alt-üst olması

80'li yıllar boyunca:

Akademik alan: ABD'de Yeni Keynesgil İktisat, İngiltere'de Post-Keynesgil İktisat

Uygulama alanı: Monetarist ve Yeni Klasik politikalar

Sonuç: ABD'de vergilerin arttırılması yüzünden bütçe açığının daha da büyümesi ve işsizliğin giderek artması; İngiltere'de enflasyonun azalması ama işsizliğin giderek artması

90'lı yıllardan günümüze kadar:

Akademik alan: Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat

Uygulama alanı: Keynesgil politikalar

Sonuç: İşsizliğin giderek azalması; ABD'de 2001'de başgösteren resesyon bunun dışında tutulmuştur.

Bu değerlendirmelerin bir sonucu olarak, GÜ'ler için Keynesgil Sistem'e dayanan Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat'ın, Geleneksel Klasik Sistem'e dayanan Monetarizm ve Yeni Klasik Okul'a oranla daha gerçekçi ve geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

Bu değerlendirmede hem bu okulların temel varsayımları hem de vardıkları ONRUD karşısında EİD sonucu ve uygulanan politikaların etkin sonuç verip vermediği ölçüt alınmıştır.

Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat'ın Değerlendirmesi:

Yeni Keynesgil İktisat ve Post-Keynesgil İktisat'tan hangisinin daha geçerli ve gerçekçi olduğu hakkında kesin sonuca varan bir değerlendirme yapmak ise daha da zor olmaktadır.

- Yeni Keynesgil iktisatçılar, ekonomide KD'de EİD'in oluştuğunu, bunun da ERŞ'den ve hem ERŞ'nin yol açtığı çeşitli P veW esneksizliğinden hem de piyasalar arası koordinasyon eksikliğinden doğduğunu ileri sürerler. Fakat onlara göre ekonomi, UD'de ONRUD'a yönelecektir. Bunun bir istisnası, histeresiz ve etkinlik ücreti modellerini benimseyen Yeni Keynesgil iktisatçılardır. Bu modelleri benimseyenler dahi, RBH ile çalışmakla beraber, ekonominin hem KD ve fakat, Keynesgil Sistem'de olduğu gibi, hem de UD'de EİD vereceğini ileri sürerler.

- Post-Keynesgil iktisatçıların tümü ise, hem Keynes'in orijinal varsayımlarına daha yakın varsayımlar ve hipotezler kabul ederler hem de ekonominin KD ve UD'de EİD vereceğini ileri sürerler.

Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat arasındaki bu fark, objektif analizler açısından önemli olmakla beraber, “fili politika önerileri ve uygulamaları açısından” önemini kaybetmemektedir. Şöyle ki:

- Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğunluğu, ekonominin UD’de ONRUD’a geleceğini kabul etseler de, bir işsizlik sorunu olduğunda uzun süre bekleyerek, ekonominin ONRUD’a gelmesini önermezler. Böylece, Yeni Keynesgil iktisatçılara göre, tüm kısa dönemlerde ekonomiye devamlı Keynesgil politikalarla müdahale edilmelidir.
- Post-Keynesgil iktisatçılar da, ekonomiye devamlı Keynesgil politikalarla müdahale edilmesini önerirler. Bu durumda, politika ve uygulama açısından Yeni Keynesgil iktisatçıların vardığı bu sonuç, Post-Keynesgil iktisatçıların bu konudaki önerilerinden pek farklı değildir.

Yine de “objektif analiz” açısından Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat’ın farklarını belirterek, hangisinin daha geçerli ve gerçekçi olduğunu değerlendirmek kaçınılmaz olmaktadır.

Bunun için önce bu iki okulun varsayımları, bu varsayımlar arasındaki farklar ve bunların kısa bir değerlendirmesi aşağıda verilmektedir:

- Hem Yeni Keynesgil hem de Post-Keynesgil İktisat “ERŞ” ve “piyasalar arası koordinasyon eksikliği” varsayımlarını kabul ederler.
- Fakat önemli bir fark olarak, Yeni Keynesgil iktisatçılar “RBH”yi kabul ederler, Post-Keynesgil iktisatçılar ise, Keynes’i izleyerek “heterojen beklentiler” varsayımını ve Keynesgil “belirsizlik” varsayımını benimserler. Post-Keynesgil iktisatçıların benimsedikleri bu varsayımların RBH’ye oranla daha geçerli ve gerçekçi görüldüğüne daha yukarı da değinilmişti.
- Ayrıca Post-Keynesgil iktisatçıların “gelir bölüşümü açısından”, Yeni Klasik Okul’da kabul edildiği gibi bir ahenk değil, bir “çatışma olduğunu” vurgulamaları; gelir bölüşümü konusuna verdikleri ağırlık, ekonomide çeşitli “kurumların varlığı” ve bu

kurumlar kanalıyla “ekonomik kararlarda bireysel optimizasyon kararları yanında politik etkenlerin rol oynayacağı”nı kabul etmeleriyle de, daha gerçekçi analizler yapmışlardır.

- Yine, Post-Keynesgil İktisat, “para arzı”nı eksojen değil, “endojen bir değişken” olarak ele alması, kapalı ekonomi modellerini kesinlikle reddederek “uluslararası ekonomik ilişkiler”i hesaba katması açısından da, daha geçerli ve geçerli görünmektedir.

Sonuçlar açısından, Yeni Keynesgil ve Post-Keynesgil İktisat’ın objektif analiz düzeyinde kısa bir değerlendirmesi aşağıda verilmektedir:

- Yeni Keynesgil iktisatçılar ekonominin KD’de EİD sonucunu vereceğini, UD’de ise ONRUD’a yöneleceğini kabul etmektedirler.

- Fakat, Post-Keynesgil İktisat’ın da işaret ettiği gibi, ekonominin gerek KD’de gerek UD’de kendi haline bırakıldığında EİD’e gelmesi, değişimler sonucu devamlı dengesizlik göstermesi daha gerçekçi ve geçerli gözükmektedir.

Ne var ki, tüm bu Post-Keynesgil İktisat’ın lehinde olan değerlendirmelere rağmen, en son yıllarda Yeni Keynesgil İktisat giderek egemen olmaktadır, buna karşın Post-Keynesgil İktisat gözden düşmeye başlamıştır. Buna başlıca iki neden gösterebiliriz.

- Birinci nedeni, Yeni Keynesgil İktisat’ın ABD’de ortaya çıkması ve ABD’deki iktisat ilminin, gerek akademik gerek uygulama alanında İngiltere’ye oranla (çok değerli bazı ABD’li iktisatçıların Post-Keynesgil İktisat’a bağlı olmalarına rağmen) iktisat dünyasında çok daha etkili ve belirleyici olmasıdır.

- İkinci nedeni, Post-Keynesgil iktisatçıların Robinson, Kaldor, Kalecki’yi izleyerek gelir bölüşümünün düzeltilmesine normatif bir hedef olarak, Yeni Keynesgil iktisatçılara oranla, daha fazla ağırlık vermeleridir.

Böyle bir hedef, küreselleşme olgusunun zayıf olduğu ve milli ekonomi politikalarının uygulanmasının daha geniş bir alan bulabileceği zamanlar için belki geçerli bir görüş kabul edilebilirdi. Fakat, günümüzdeki küreselleşme, bloklaşma, dış ekonomik ilişkilerde serbestliğe yönelme şartları altında, ve bu şartlar altında enflasyonun

önlenmesinin, verimlilik artışının, maliyetlerin düşürülmesinin ve uluslararası rekabetin ağırlık kazandığı bir ortamda, uygulanması oldukça zor bir hedeftir.

Gerçekten de, bugüne kadar sosyal devlet veya refah devleti olma yolunda büyük atılımlar yapmış olan ve bu konuda ABD'den daha ileri bir düzeyde bulunan gerek Avrupa ülkeleri gerek Japonya, uluslararası rekabetin zorlanması karşısında, refah devleti uygulanmasının bu şartlar altında aşırıya varmış görünen düzeyini azaltmak zorunluluğuyla karşı karşıya kalmışlardır. Bu da, iktisatçıları Post-Keynesgil İktisat'tan uzaklaştıran, Yeni Keynesgil İktisat'a yaklaştıran bir etken olmaktadır.

Yine de, yukarıda değinilen ve Yeni Keynesgil İktisat'a daha yakın gözüken bu hedef ve politikaların, işçilerin refahı açısından olumsuz sonuçlanacağı söylenemez. Buradaki hedef, uluslararası rekabet ve ihtisaslaşma sonucunda, tüm ülkelerin refahının ve istihdamın artmasıdır.

BİBLİYOGRAFYA

- ACKLEY, Hugh Gardner: *Macroeconomic Theory*. Macmillan Co., 1963.
- ADELMAN, Irma: *Theories of Economic Growth and Development*. Stanford University Press, 1961.
- AKERLOF, George: "Gift Exchange and Efficiency Wage Theory: Four Views," *AER*, No. 74, May 1984.
- _____, YELLEN, Janet L.: "A Near-Rational Model of the Business Cycles with Wage and Price Inertia," *QJE*, No. 100 supplement, 1985.
- _____, _____.: *Efficiency Wage Models of the Labour Market*. Cambridge Univ. Press, 1986.
- AMBLER, Steve, CARDIA, Emanuela, ZIMMERMANN, Christian: "International Business Cycles: What are the Facts?" *Université Du Québec a Montreal (CREFE), Université de Montreal (C.R.D.E)*, April 2000.
- ANDO, Albert F., KENNICKELL, Arthur: "Failure of Keynesian Economics and 'Direct' Effects of Money Supply: A Fact or a Fiction," *University of Pennsylvania*, mimeo, 1985.
- ARESTIS, Phillip: "On the Post-Keynesian Challenge to Neoclassical Economics: A Complete Quantitative Macro-Model for the UK Economy," *JPKE*, Summer 1989.
- _____.: *Post-Keynesian Monetary Economics: New Approaches to Financial Modelling*. Edward Elgar Publishing Ltd., 1988.
- _____.: *The Post-Keynesian Approach to Economics: An Alternative Analysis of Economic Theory and Policy*. Edward Elgar Publishing Ltd., 1994.
- _____, CHICK, Victoria: *Recent Developments in Post-Keynesian Economics*, Edward Elgar Publishing Ltd., 1992.
- _____, DRIVER, C. F., ROONEY, J.: "The Real Segment of a UK Post-Keynesian Model," *JPKE*, 1985/6.
- _____, EICHNER, Alfred S.: "The Post-Keynesian and Institutional Theory of Money and Credit," *Journal of Economic Issues*, Dec. 1988.
- AZARIADIS, Costas, STIGLITZ, Joseph E.: "Implicit Contracts and Fixed Price Equilibria," *QJE*, No. 98 supplement, Oct. 1983.
- BALL, Laurence, ROMER David: "Are Prices Too Sticky," *QJE*, No. 104, Aug. 1987.
- _____, _____.: "Real Rigidities and the Non-Neutrality of Money," *Review of Economic Studies*, No. 57, April 1990.
- BARRO, Robert J.: *Money Expectations and Business Cycles: Essays in Macroeconomics*. Academic Press, 1981.
- _____.: "The Equilibrium Approach to Business Cycles," *Money Expectations and Business Cycles: Essays in Macroeconomics*. Ed. by Robert J. Barro, Academic Press, 1981.
- _____.: "Unanticipated Money Growth and Unemployment in the United States," *AER*, March 1977.
- _____, KING, Robert G.: "Time-Seperable Preferences and Inter-Temporal Substitution Models of Business Cycles," *QJE*, Nov. 1984.
- BAUMOL, William J., BLINDER, Alan S.: *Economics, Principles and Policy*. Macmillan Co., 1985.

- BLANCHARD, Oliver J.: "Price Asynchronization and Price Level Inertia," *Inflation, Debt, and Indexation*. Ed. by Rudiger Dornbush, Mario Henrique Simonsen, The MIT Press, 1983.
- _____, KIYOTAKI, Nobuhiro: "Monopolistic Competition and the Effects of Aggregate Demand," *AER*, Vol. 77, No. 4, Sept. 1987.
- _____, SUMMERS, Lawrence H.: "Hysteresis and the European Unemployment Problem," *NBER Macroeconomics Annual*, 1986.
- _____: "Perspectives on High World Real Interest Rates," *Brookings Papers on Economic Activity*, No. 2, 1984.
- BLAUG, Marc: *Economic Theory in Retrospect*. Cambridge University Press, 1985.
- BLINDER, Alan S.: "The Fall and Rise of Keynesian Economics," *Economic Record*, Vol. 64, No. 187, Dec. 1988.
- _____: "Retail Inventory Behaviour and Business Fluctuations," *Brookings Papers on Economic Activity*, No. 2, 1981.
- BRANSON, William H.: *Macroeconomic Theory and Policy*. Harper and Row, 1989.
- BRUNNER, Karl: "An Aggregative Theory for a Closed Economy," *Monetarism*. Ed. by Jerome Stein, New York University Press, 1976.
- _____: "Assumption and the Cognitive Quality of Theories," *Synt  se*, 1969.
- _____: "Monetarism Isn't Dead," *Readings in Introductory Macroeconomics*. Ed. by Peter D. McClelland, McGraw-Hill, 1988.
- _____: "Reply, Monetarism: The Principle Issues, Areas of Argument and Work Remaining," *Monetarism*. Ed. by Jerome Stein, New York University Press, 1976.
- CALDWELL, B.J.: "A Critique of Friedman's Methodological Instrumentalism," *Appraisal and Criticism in Economics*. Ed. by Caldwell, George & Unwin, 1984.
- CARLIN, W., SOSKICE, D.: "Medium-Run Keynesianism: Hysteresis and Capital Scrapping," *Macroeconomic Problems and Policies*. Ed. by P. Davidson ve J.A. Kregel, Edward Elgar Publishing Co., 1989.
- CHACHOLIADES, Miltiades: *International Trade Theory and Policy*. McGraw-Hill, 1978.
- CODDINGTON, Alan: "Keynesian Economics: The Search for First Principles," *JEL*, Dec. 1976.
- COOPER, Russel, JOHN Andrew: "Coordinating Coordination Failures in Keynesian Models," *QJE*, Vol. 100, No. 3, Aug. 1988.
- DAVIDSON, Paul: "A Technical Definition of Uncertainty and the Long-Run Non-Neutrality of Money," *Cambridge Journal of Economics*, Vol. 12, 1988.
- _____: *Controversies in Post-Keynesian Economics*. Edward Elgar Publishing Ltd., 1991.
- _____: *Post-Keynesian Macroeconomic Theory: A Foundation for Successful Economic Policies for the 21st Century*. Edward Elgar Publishing Ltd., 1994.
- DAVIES, J.B.: "Axiomatic General Equilibrium Theory and Referentiality," *JPKE*, Spring 1989.
- DIAMOND, Peter, "Aggregate Demand Management in Search Equilibrium," *JPE*, Vol. 90, No. 5, Oct. 1982.
- DOW, S.C.: "Post-Keynesian Economics: Conceptual Underpinnings," *British Review of Economic Issues*, Fall 1988.
- DUNN, Stephen P.: "Wither Post Keynesianism," *JPKE*, Vol. 22, No. 3, Spring 2000.
- EICHNER, Alfred S.: *The Macrodynamics of Advanced Market Economics*. M. E. Sharpe, 1991.
- _____: *The Megacorp and Oligopoly: Micro Foundations of Macro Dynamics*. Cambridge University Press, 1976.

- _____, KREGEL, J.A.: "An Essay on Post-Keynesian Theory: A New Paradigm in Economics," *JEL*, Dec. 1975.
- FISCHER, Stanley: "Long-term Contracts, Rational Expectations and the Optimal Money Supply Rule," *JPE*, Vol. 85, No. 1, Feb. 1977.
- FRIEDMAN, Benjamin: "Recent Perspectives on Macroeconomics," *NBER Working Paper*, No. 1208, 1983.
- FRIEDMAN, Milton: *Essays in Positive Economics*. University of Chicago Press, 1953.
- _____: "Inflation and Unemployment: New Dimension in Politics," *JEL*, June 1977.
- _____: "The Counter-Revolution in Monetary Theory," 1970.
- _____: "The Demand for Money: Some Theoretical and Empirical Results," *JPE*, 1959.
- _____: "Quantity Theory: A Restatement," *Studies in the Quantity Theory of Money*. Ed. by Milton Friedman, University of Chicago Press, 1956.
- _____, MEISELMAN, David: "The Relative Stability of Monetary Velocity and the Investment Multiplier in the United States, 1897-1958," Commission on Money and Credit, 1959.
- _____, SCHWARTZ Anna: *The Great Contraction*. Princeton University Press, 1965.
- _____: *Monetary Trends in the US and UK*. University of Chicago Press, 1982.
- FROYEN, Richard T.: *Macroeconomics*. Macmillan Co., 1990.
- GREENWALD, Bruce, STIGLITZ, Joseph E.: "Keynesian, New Keynesian and New Classical Economics," *Oxford Economics Papers*, No. 39, 1987.
- GORDON, Robert J.: "Can Inflation of the 1970s Be Explained," *Brookings Papers on Economic Activity*, Vol. 8, No. 1, 1977.
- _____: "Understanding Inflation in the 1980s," *Brookings Papers on Economic Activity*, 1985.
- _____: "Wage Price Controls and the Shifting Phillips Curve," *Brookings Papers on Economic Activity*, 1972.
- _____: "What is New Keynesian Economics," *JEL*, Vol. XXVIII, Sept. 1990.
- HALL, Robert E.: "Market Structure and Macroeconomic Fluctuations," *Brookings Papers on Economic Activity*, No. 2, 1986.
- HARCOURT, Geoffrey Colin: "Bastardized Keynesianism," *The New Palgrave*. Ed. by John Eatwell, Murray Milgate ve Peter Newman, McMillan, 1987.
- _____, HAMOUDA, Omar F.: "Post Keynesianism: From Criticism to Coherence?" *Bulletin of Economic Research*, Jan. 1988.
- HART, Oliver: "A Model of Imperfect Competition with Keynesian Features," *QJE*, No. 97, Feb. 1982.
- HATİBOĞLU, Zeyyat: *Özet Ekonomik Doktrinler ve Sistemler*. Lebib Yalkın Yayınları, 2000.
- HICKS, Sir John Richard: *The Crisis in Keynesian Economics*. Blackwell, 1974.
- _____: "Mr. Keynes and the Classics. A Suggested Interpretation," *Econometrica*, No. 5, April. 1937.
- HİÇ, Mükerrrem: *Büyüme ve Gelişme Ekonomisi*. Filiz Kitabevi, 1994.
- _____: *Para Teorisi ve Politikası*. Filiz Kitabevi, 1994.
- HİÇ-BİROL, Özlen: "Başlıca Makroekonomik Sistemler ve Rasyonel Beklenti Modelleri," *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, 1996.
- HODGESON, Goeffrey Martin: *Economics and Institutions: A Manifesto for a Modern Institutional Economics*. Cambridge: Polity Press, 1998.
- HOLT, Richard: "Looking Ahead: The Future of Post-Keynesian Economics," www.cfs.colorado.edu.

- KALDOR, Nicholas : "The Irrelevance of Equilibrium Economics," *Economic Journal*, May 1975.
- KALECKI, Michael: *Selected Essays on the Dynamics of the Capitalist Economy, 1933-70*, Cambridge University Press, 1971.
- KATZ, Lawrence: "Efficiency Wage Theories: A Partial Evaluation," *NBER Macroeconomics Annual*, 1986.
- KLAMER, Arjo: *The New Classical Macroeconomics*. Wheatsheaf Books Ltd. (A Member of the Harvester Press Group), 1984.
- KLEIN, Lawrence Robert: *The Keynesian Revolution*. McMillan, 1966.
- KRUENE, R. E.: "Patinkin on Neoclassical Monetary Theory: A Critique in Walrasian Specifics," *Statistical and Economic Journal*, Oct. 1959.
- LAVOIE, *Foundations of Post-Keynesian Economic Analysis*. Edward Elgar Publishing Ltd., 1992.
- _____: "The Endogenous Flow of Credit and the Post-Keynesian Theory of Money," *Journal of Economic Issues*, Sept. 1985.
- LEIJONHUFVUD, Axel: *On Keynesian Economics and the Economics of Keynes: A Study in Monetary Policy*. Oxford University Press Inc., 1973.
- LINDBECK, Assar, SNOWER, Dennis: "Wage Setting, Unemployment and Insider-Outsider Relations," *AER*, No. 76, May 1986.
- LIPSEY, Richard G.: "The Relationship between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957: A Further Analysis," *Economica*, No. 27, Feb. 1960.
- _____, CHRYSTAL, K. Alec: *Positive Economics*. Oxford University Press Inc., 1995.
- LONG, John B., PLOSSER, Charles I.: "Real Business Cycles," *JPE*, Feb. 1983.
- LOVELL, Michael E.: "Tests of Rational Expectations Hypothesis," *AER*, March 1986.
- LUCAS, Robert E.: "Econometric Policy Evaluation: A Critique," Ed. by Brunner, Meltzer, *The Phillips Curve and the Labor Markets*, Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy, No. 1, Amsterdam, North-Holland, 1976.
- _____: "Expectations and the Neutrality of Money," *Journal of Economic Theory*, No. 4, April 1972.
- _____: "International Evidence on Output-Inflation Trade-offs," *AER*, No. 63, June 1973.
- _____: *Models of Business Cycles*. Blackwell, 1987.
- _____: "Price Expectations and the Phillips Curve," *AER*, June 1970.
- _____: *Studies in Business-Cycle Theory*. Blackwell, 1981.
- _____, RAPPING, Leonard A.: "Real Wages, Employment and Inflation," *JPE*, Sept. 1969.
- _____, SARGENT, Thomas: "After Keynesian Macroeconomics," *After the Phillips Curve: Persistence of High Inflation and High Unemployment*, Federal Reserve Bank of Boston Conference Series, No. 19, 1978.
- MANKIW, N. Gregory: "A Quick Refresher Course in Macroeconomics," *JEL*, Vol. XXVIII, Dec. 1990.
- _____: "Imperfect Competition and the Keynesian Cross," *Economics Letters*, No. 1988.
- _____: *Macroeconomics*. Worth Publishers, 1997.
- _____: *Principles of Economics*. The Dreyden Press, 1998.
- _____: "Small Menu Costs and Large Business Cycles: A Macroeconomic Model of Monopoly," *QJE*, Vol. 100, No. 2, May 1985.

- _____, ROMER, David: *New Keynesian Economics, Volume 1*. The MIT Press, 1995.
- _____, _____: *New Keynesian Economics, Volume 2*. The MIT Press, 1995.
- MAYER, Thomas: *The Structure of Monetarism*. Norton & Co., 1978.
- _____: "The Empirical Significance of the Real Balance Effect," *QJE*, May 1959.
- MELTZER, Allan H.: "Limits of Short-Run Stabilization Theory," *Economic Inquiry*, Feb. 1987.
- MOORE, Basil J.: "How Credit Drives the Money Supply: The Significance of Institutional Developments," *Journal of Economic Issues*, June 1986
- _____: "Keynes and the Endogeneity of Money Stock," *Studi Economici*, No. 22, 1984.
- MUTH, John F.: "Optional Properties of Exponentially Weighted Forecasts," *Journal of the American Statistical Association*, No. 55, 1960.
- _____: "Rational Expectations and the Theory of Price Movements," *Econometrica*, July 1961.
- PARKIN, Michael: "The Output-Inflation Trade-off When Prices Are Costly to Change," *JPE*, No. 94, Feb. 1986.
- PASINETTI, Luigi L.: *Structural Change and Economic Growth: A Theoretical Essay on the Dynamics of the Wealth of Nations*. Cambridge University Press, 1981.
- PATINKIN, Don: *Money, Interest and Prices: An Integration of Monetary and Value Theory*. Harper and Row, 1965.
- _____: "Price Flexibility and Full Employment," *AER*, Vol. XXXVIII, No. 555, Sept. 1948.
- PAYA, Merih: *Makro İktisat*. Filiz Kitabevi, 1997.
- _____: *Para Teorisi ve Para Politikası*. Filiz Kitabevi, 1998.
- PHELPS, Edmund S.: "Commodity-Supply Shock and Full-Employment Monetary Policy," *Journal of Money, Credit and Banking*, Vol. X, No. 2, May 1978.
- _____: "Money-Wage Dynamics and Labour Market Equilibrium," *JPE*, 1968.
- _____, TAYLOR, John: "Stabilizing Powers of Monetary Policy with Rational Expectations," *JPE*, Vol. 85, No. 1, Feb. 1977.
- PHILLIPS, Albon William H.: "The Relation between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957," *Economica*, No. 25, Nov. 1958.
- PIGOU, Arthur Cecil: *Employment and Equilibrium: A Theoretical Discussion*. McMillan, 1949.
- _____: *Keynes's General Theory: A Retrospective View*. McMillan, 1950.
- _____: *The Veil of Money*. McMillan, 1950.
- PRESCOTT, Edward: "Theory Ahead of Business Cycle Measurement," *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy*, Fall 1986.
- ROBINSON, Joan Violet: "Review of H.G. Johnson, Money, Trade and Economic Growth," *Economic Journal*, 1962.
- _____: *The Accumulation of Capital*, McMillan, 1956.
- ROBERTS, John, STOCTON, David, STRUCKMEYER, Charles: "An Evaluation of the Sources of Aggregate Price Rigidity," *Federal Reserve System, Division of Research and Statistics*, Paper No. 99, May 1989.
- ROLL, Eric: *A History of Economic Thought*. Faber and Faber, 1992.
- ROTEMBERG, Julio J.: "Interprting Some Statistical Failures of Some Rational Expectations Macroeconomic Models," *AER*, No. 74, 1984.
- SALVATORE, Dominic: *International Economics*. Macmillan Co., 1990.
- SARGENT, Thomas: *Dynamic Macroeconomic Theory*. Harvard University Press, 1976.

- _____: "Estimation of Dynamic Labor Schedules under Rational Expectations," *JPE*, Dec. 1978.
- _____, WALLACE, Neil: "Rational Expectations and the Theory of Economic Policy," *Journal of Monetary Economics*, April 1976.
- SAVAŞ, Vural Fuat: *İktisatın Tarihi*. Avcıol Basım-Yayın, 1997.
- SHLEIFER, Andrei: "Implementation Cycles," *JPE*, No. 94, Dec. 1986.
- SHUMPETER, Joseph Alois: *Capitalism, Socialism, and Democracy*. Harper and Row, 1962.
- SOLOW, Robert M.: "Comments from Inside Economics," *The Consequences of Economic Rhetoric*. Ed. by Donald N. McCloskey, Arjo Klammer, Robert M. Solow, Cambridge University Press, 1988.
- STARTZ, Richard: "Monopolistic Competition as a Foundation for Keynesian Macroeconomic Models," Nov. 1989.
- SUMMERS, Lawrence H.: "Relative Wages, Efficiency Wages and Keynesian Unemployment," *AER*, Vol. 78, No. 2, May 1988.
- TAYLOR, John B.: "Aggregate Dynamics and Staggered Contracts," *JPE*, Vol. 88, No. 1, Feb. 1980.
- _____: "Staggered Wage Setting in a Macro Model," *AER*, No. 69, May 1979.
- VARIAN, Hal R.: *Intermediate Macroeconomics*. W.W. Norton & Co., 1993.
- VEBLEN Thorstein: *Theory of the Leisure Class*, Penguin Twentieth-Century Classics Series, 1994.
- WEISS, Andrew: *Efficiency Wages: Model of Unemployment, Layoffs and Wage Dispersion*. Princeton University Press, 1990.
- WOITEK, Ulrich: *Business Cycles: An International Comparison of Stylized Facts in a Historical Perspective*. Physica-Verlag, 1997.
- YELLEN, Janet E.: "Efficiency Wage Models of Unemployment," *AER*, No. 74, May 1984.
- ZARNOWITZ, V.: *Business Cycles: Theory, History, Indicators, and Forecasting*. University of Chicago Press, 1992.

ÖZGEÇMİŞ

1969'da İstanbul'da doğdu. İlkokula New York'daki Children's Free School'da başladı, İstanbul'daki İlhami Ahmet Örnekal'da tamamladı. 1982-89 yılları arasında St. Georg Avusturya Kız Lisesi'nde okudu ve şeref derecesi ile mezun oldu. 1990-1994 yılları arasında okuduğu Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nü ilk 10 derece içinde bitirdi. 1994-96 yılları arasında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, İktisat Teorisi Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans yaptı. Master tez konusu "Başlıca Makroekonomik Sistemler ve Rasyonel Beklenti Modelleri"dir. 1996'da yine İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, İktisat Teorisi Ana Bilim Dalı'nda doktora başladı ve 1998'de yeterlilik sınavını verdi. Jüriye sunulan doktora tez konusu "Çağdaş Makroekonomik Okullar: Tutarlılık ve Geçerlilik Açısından Bir Karşılaştırma ve Değerlendirme Denemesi"dir.

1993'de Siemens A.G. İnsan Kaynakları Departmanı'nda part-time çalıştı, Şubat-Temmuz 1994'de yine Siemens A.G. Stratejik Planlama Departmanı'nda part-time çalıştı ve bu kurum için "Türkiye'de Otomotif Endüstrisi", "Türkiye'de Telekomünikasyon Endüstrisi" ve "Gelişen Ülkelerde Tekstil Sanayi" adlı çalışmaları yaptı. Boğaziçi Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra çalışma hayatına akademik alanda devam etti. 1994-98 yılları arasında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde araştırma asistanı olarak çalıştı. Bu dönemde "Büyüme ve Gelişme Ekonomisi", "Sosyal Seçiş Kuramı", "Matematiksel Mikroiktisat" konularında lisans ve seminerlere katılarak pratik kurlarda ders verdi. Daha sonra İstanbul Üniversitesi'nden ayrılarak 1998-2000 yılları arasında bir vakıf üniversitesinde part-time öğretim asistanı olarak "Mikroekonomi I", "Mikroekonomi II", "Makroekonomi I", "Makroekonomi II" derslerinin pratik kurlarında ders verdi. Mart 2000'de gerek bu vakıf üniversitesinin vaadlerini yerine getirmemiş olması dolayısıyla gerek İstanbul Üniversitesi'nde yürüttüğü doktora çalışmalarını hızlandırmak ve tamamlamak üzere görevinden ayrıldı. Yeterlilik sınavını izleyerek halen doktora tezini teslim etmiş bulunmaktadır.

İleri derecede Almanca, İngilizce ve Bilgisayar bilen Özlen Hiç-Birol'un yayımlanmamış çalışmaları arasında "An Econometric Study of the Tax Function in Turkey, 1970-90", "An

Econometric Study of the Textile Industry in Turkey, 1971-90”, “The Roles and Problems of the State Economic Enterprises in Turkey and the Privatization Policy Pursued Since 1985”, “A Summary and Critique of ‘Preparing for the 21st. Century’ by Paul Kennedy”, “Classical Economists, K. Marx, Keynes and Keynesian Economists”, “Adaptive Expectations and the Phillips Curve” bulunmaktadır. BÜMED, ENKA, ALEV, BÜYÜK KULÜP, CRR ve International WHO IS WHO üyesi olan Özlen Hiç-Birol, evli ve iki kız bebek (Eda Begüm, 1996 ve Ece Süreyya 1998) annesidir.

